

Paine critica pretențiile nesincere de credință ca pe niște „minciuni mentale”. Fiecare religie sau biserică națională invocă vreo misiune specială din partea lui Dumnezeu, comunicată numai anumitor indivizi, și fiecare biserică își proclamă o anumită carte ca fiind revelația sau cuvântul lui Dumnezeu. „Este o contradicție să numești revelație tot ceea ce nu este rezultat al experienței noastre, atât verbal cât și în scris”, spunea Paine.

Paine credea că misterul, miracolele și profețiile erau tot atât de înșelătorii și că Vechiul și Noul Testament nu sunt rezultatul revelației. „Nu cred absolut deloc că Atotputernicul a comunicat vreodată ceva omului... altfel decât prin prezența sa universală din toate elementele creației sale, prin care simțim în noi înșine repulsie față de faptele rele, și înclinarea de a face fapte bune”. Către „Biblia creației”, și nu către „stupida Biblie a Bisericii”, trebuie să se întoarcă oamenii pentru a primi înțelepciune. „Mintea mea este propria mea biserică”, proclama el.

În timp ce partea întâi din *Epoca rațiunii* Paine contesta în termeni generali dogmele creștinismului, în partea a doua el ataca atât Vechiul cât și Noul Testament cu un ton sarcastic și ridiculizant. De asemenea autenticitatea celor cinci cărți ale lui Moise, paji^onte*!anc' ^e acestea nici nu fuseseră scrise în timpul vieții lui Moise; Cj G a"rma că grabă reprezentau „o cartea anonimă de povești, fabule sa' c^ma'. ^

tradiționale sau inventate, sau chiar minciuni în toată regiuni aEsurdită

asemenea, descria Vechiul Testament ca i\nd plin de „poVe a'ne' de depravări voluptuoase, execuții crude și brutale... o istorie a! Vi cene'

a avut rolul de a corupe și brutaliza omenirea; iar eu o det 3 °^,e' C3re detest orice cruzime.” est a\$ cum în critica Noului Testament, Paine afirma că Evanghe|j|,

secole după moartea lui Hristos, nu fuseseră scrise de cs? apărute'a

Paine recunoștea că Iisus era un om onorabil și virtuos, dar ^ aposto"*

că ar fi fost hu\ lui Dumnezeu. De asemenea, autorul vedne*?—*ap.tU'

creștină drept „o religie a câștigului și a pompei” – contradicția enca lui Iisus, a cărui viață fusese caracterizată de umilința *t-^one spiritu*”

plus, Paine vedea concepția imaculată ca pe o „blasfemie, sărăc^ă”, n relatarea miracolelor ca pe un mod de a-l „degrada pe. scenă, ar întruchipându-l într-un showman”. Atotputernic

Dintre toate sistemele religioase care au fost inventate este mai „rușinos față de Atotputernic, mai neconvingător n, ciunul nu mai respingător pentru rațiune, și mai contradictoriu cu sine. pentru om’ ceea ce numim creștinism”, scria Paine. „Ca un motor al pu?SUȘ” feCât «„vriilifi despotismului; și ca mijloc pentru obținem j*11’ ser”

Paine, la fel ca și mulți alți intelectuali americani și europeni, precum Benjamin Franklin, Thomas Jefferson, Voltaire sau Rousseau, era un cunoscut deist. Deismul, expresia religioasă a raționalismului științific, susținea că existența lui Dumnezeu poate fi dovedită din ordinea și armonia creației. Deiștii vedeau religia formală drept inutilă și detestau ideea că revelația divină este fundamentul credinței. Creația lui Dumnezeu în viziunea deiștilor, era singura biblie.

În *Epoca rațiunii*, Paine a încercat să popularizeze deismul, să îl aducă din sferele intelectuale înalte către oameni și se poate spune că a făcut această filosofie accesibilă publicului larg. Deși cartea era descrisă drept „biblia ateului” de către criticii ei, Paine repudia ateismul. El își începea cartea cu o declarație de credință: „Cred într-un singur Dumnezeu, și nimic mai mult; și am speranța fericirii dincolo de această viață.”

Obiectivul declarat al lui Paine în toate scrierile sale politice, începând cu *Bunul simț*, era de a salva oamenii de tiranie și de principii false de guvernământ. *Epoca rațiunii* a fost scrisă în același sens. „Dintre toate tiraniile care afectează omenirea”, scria Paine, „tirania religioasă este cea mai rea; toate celelalte specii de tiranie sunt limitate la lumea în care trăim; dar acesta lovește și dincolo de mormânt, și încearcă să ne urmărească și în eternitate.” Religia organizată a fost creată pentru a „teroriza și subjuga omenirea, și pentru a monopoliza puterea și averile.” Singura teologie adevărată este „filosofia naturală, care cuprinde întreaga sferă a științei”.

Paine critica pretențiile nesincere de credință ca pe niște „minciuni mentale”. Fiecare religie sau biserică națională invocă vreo misiune specială din partea lui Dumnezeu, comunicată numai anumitor indivizi, și fiecare biserică își proclamă o anumită carte ca fiind revelația sau cuvântul lui Dumnezeu. „Este o contradicție să numești revelație tot ceea ce nu este rezultat al experienței noastre, atât verbal cât și în scris”, spunea Paine.

Paine credea că misterul, miracolele și profețiile erau tot atâtea înșelătorii și că Vechiul și Noul Testament nu sunt rezultatul revelației. „Nu cred absolut deloc că Atotputernicul a comunicat vreodată ceva omului... altfel decât prin prezența sa universală din toate elementele creației sale, prin care simțim în noi înșine repulsie față de faptele rele, și înclinarea de a face fapte bune”. Către „Biblia creației”, și nu către „stupida Biblie a Bisericii”, trebuie să se întoarcă oamenii pentru a primi înțelepciune. „Mintea mea este propria mea biserică”, proclama el.

În timp ce partea întâi din *Epoca rațiunii* Paine contesta în termeni generali dogmele creștinismului, în partea a doua el ataca atât Vechiul

(al și Noul Testament cu un ton sarcastic și ridiculizant. Contestând de asemenea autenticitatea celor cinci cărți ale lui Moise, Paine afirma că acestea nici nu fuseseră scrise în timpul vieții lui Moise; ci, că mai degrabă reprezentau „o cartea anonimă de povești, fabule sau absurdități tradiționale sau inventate, sau chiar minciuni în toată regula”. Paine, de asemenea, descria Vechiul Testament ca fiind plin de „povești obscene, depravări voluptuoase, execuții crude și brutale... o istorie a ticăloșiei care a avut rolul de a corupe și brutaliza omenirea; iar eu o detest așa cum detest orice cruzime.”

În critica Noului Testament, Paine afirma că Evangheliile, apărute la secole după moartea lui Hristos, nu fuseseră scrise de către apostoli. Paine recunoștea că Iisus era un om onorabil și virtuos, dar nega faptul că ar fi fost fiul lui Dumnezeu. De asemenea, autorul vedea biserica creștină drept „o religie a câștigului și a pompei” – contradictorie spiritului lui Iisus, a cărui viață fusese caracterizată de umilință și sărăcie. În plus, Paine vedea concepția imaculată ca pe o „blasfemie obscenă” iar relatarea miracolelor ca pe un mod de a-l „degrada pe Atotputernic întruchipându-l într-un

showman”.

Dintre toate sistemele religioase care au fost inventate, niciunul nu este mai „rușinos față de Atotputernic, mai neconvincător pentru om, mai respingător pentru rațiune, și mai contradictoriu cu sine însuși, decât ceea ce numim creștinism”, scria Paine. „Ca un motor al puterii, el servește scopului despotismului; și ca mijloc pentru obținere de averi, el slujește avariția preoților; dar în ceea ce privește binele omului în general, el nu aduce nimic”.

Prin faptul că religia creștină îl slăvește pe om și nu pe Dumnezeu, este în sine o specie a ateismului, o negare religioasă a lui Dumnezeu, afirma Paine. „Creația este Biblia deistului. Acolo el poate citi, cu scrisul Creatorului însuși, certitudinea existenței Sale, și imutabilitatea puterii Sale, și toate celelalte Biblii și Testamente sunt pentru el niște falsuri”.

ISTORICUL CENZURII

Scrisă într-un stil accesibil și ușor de citit, *Epoca rațiunii* a fost distribuită gratuit sau la un preț foarte mic de către organizațiile deiste din Europa și America. În America, la mijlocul anilor 1790 cartea a fost editată de 17 ori, vânzându-se în mii de exemplare. Cartea devenea astfel Biblia deiștilor americani, Paine devenea eroul lor, iar deismul devenea o mișcare de masă asociată cu republicanismul.

Însă, cartea a generat o ostilitate semnificativă din partea clericilor și credincioșilor, de ambele părți ale Atlanticului – o ostilitate care a durat mult timp după moartea lui Paine. Un secol mai târziu, de exemplu, Theodore Roosevelt îl denumea pe Paine „un ateu nenorocit”. *Epoca rațiunii* i-a înfuriat și pe liderii religioși ai momentului, dar și pe cei ai mișcărilor reformatoare care îi împărtășeau pe de-o parte ideile împotriva conservatorismului religios, dar care le respingeau pe acelea care negau Biblia și toate formele de creștinism.

La fel ca și precedenta lucrare, *Drepturile omului*, *Epoca rațiunii* era văzută de guvernul britanic drept un pericol, întrucât apărea în perioada tumultuoasă a Revoluției Franceze. Deși Paine era în afara incidenței legii britanice cât timp se afla în Franța sau America, editorii săi din Anglia în schimb erau victime ale represiunii legale. În rândul acestora au fost emise acuzații și chiar

condamnări, unele chiar și la 25 de ani de închisoare.

În 1797, Thomas Williams din Londra, a fost judecat, fiind găsit vinovat de blasfemie pentru publicarea textului *epoca rațiunii*. Acuzarea susținea că textul lui Paine, subminând adevărurile creștinismului, submina guvernământul și constituția, care amândouă aveau ca fundament creștinismul. Mai mult, *Epoca rațiunii* le confisca săracilor speranța pentru fericire în viața de apoi. Williams a fost condamnat la un an de muncă silnică, și amendat cu 1000 de lire.

În 1812, Coroana Britanică l-a acuzat pe Daniel Isaac Eaton de blasfemie, pe motivul publicării și vânzării unei noi ediții din *Epoca rațiunii*. Eaton fusese deja încarcerat pentru publicarea celui alt text important al lui Paine *Drepturile omului*. „Instituțiile noastre civile și religioase sunt atât de puternic legate una de alta, încât nu pot fi separate – o încercare de a distruge una din ele înseamnă distrugerea celeilalte”, a fost concluzia acuzării. Eaton a fost condamnat la stâlpul infamiei și la 18 ani în închisoarea Newgate. Odată ieșit din închisoare, Eaton sfida din nou autoritățile publicând *Epoca rațiunii*; din nou, a fost judecat și condamnat pentru blasfemie. Însă din cauza vârstei și stării precare de sănătate, nu a mai fost întemnițat.

Cel mai mare preț pentru apărarea drepturilor lui Paine de a-și publica ideile a fost plătit de editorul Richard Cariile, un exponent radical al libertății presei care între anii 1817 și 1835 a fost în detenție timp de mai mult de nouă ani pentru că publicase *Epoca rațiunii* și alte lucrări ale deiștilor. În 1818, el citise *Epoca rațiunii* pentru prima dată, devenind odată cu aceasta el însuși un deist. Cariile era decis să republice

Epoca rațiunii, știind că ceilalți editori fuseseră condamnați pentru blasfemie, învinuit și el de blasfemie, Cariile a sfidat autoritățile continuând să vândă cartea. A fost adus în fața instanței în octombrie 1819, și în pledoaria de apărare a citit juraților întreg textul, făcând ca prima zi de proces să dureze 12 ore. Citind-o în cadrul sesiunii de judecată, Cariile s-a asigurat că lucrarea va fi republicată ca parte a stenogramei procesului, în acest mod a vândut 10 000 de exemplare, mulțumită publicității stârnite de procesul său.

Cariile a fost găsit vinovat de blasfemie și condamnat la doi

ani de închisoare și la o amendă de 1000 de lire pentru publicarea cărții, și un an de închisoare și 500 de lire amendă, pentru publicarea cărții deiste *The Principles of Nature (Principiile naturii)*, de Elihu Palmer. La doar o oră de la sentință, niște agenți guvernamentali au închis magazinul său și au confiscat lucrările. Afacerea lui Cariile a fost falimentată, iar el a petrecut șase ani în detenție, fiindu-i imposibil să plătească amenzile. Soția sa, fiica și mai mult de 20 dintre angajații săi au fost de asemenea acuzați și întemnițați în anii ce au urmat pentru continuarea publicării unei ediții din *Epoca rațiunii* și a altor texte considerate a fi blasfemiatoare.

Condamnarea lui Cariile, în loc să suprimă lucrarea lui Paine, a stârnit un și mai mare interes față de aceasta. Patru ani mai târziu, peste 20 000 de exemplare erau în circulație în Anglia. După cum filosofului John Stuart Mill scria în 1824: „Fiind de notorietate faptul că în clasele mai sărace sunt mai mulți cititori la o carte cumpărată, se poate estima că cel puțin 100 000 de persoane au fost îndemnate să caute cartea și să o citească, în circumstanțe favorabile acumulării intelectuale pe baza ei.”

ESEURI (ESSAYS)

Autor: Michel de Montaigne

Data și locul publicării inițiale: 1580, Franța

Forma literară: eseuri

REZUMAT

Michel de Montaigne a fost practic inventatorul eseului ca formă literară și inventatorul unei noi forme de autobiografie. În *Eseurile sale*, sau „încercări”, el a încercat să își convoace judecata asupra unei largi game de subiecte, prin acestea, dezvăluindu-și aspecte ale vieții și personalității. Scrise timp de aproape 20 de ani, începând cu 1571 când Montaigne avea 38 de ani, și până la moartea sa în 1592, cele 94 de eseuri urmăresc evoluția gândirii lui Montaigne, pe măsură ce continuau să apară noi idei despre subiecte deja tratate. Cărțile întâi și a doua au fost publicate în 1580. Ediții revizuite și lărgite ale primelor două cărți au apărut împreună cu cartea a treia în 1588; o ediție completă și finală a fost publicată postum, în 1595.

Eseurile cele mai timpurii, care au început ca note din

lecturile lui Montaigne, sunt practic compilații de anecdote și scurte comentarii. Pe măsură ce treceau anii, eseurile au devenit mai lungi și mai personale. Cel mai influent eseu filosofic este generosul „Apologie pentru Raymond Sebond”, scris în 1576. Scepticismul lui Montaigne, rezumat în faimosul său motto „*Que Sgay-je?*” (Ce știi?), este relevat în acest eseu, sub forma unui argument solid despre impotența și vanitatea rațiunii umane. În eseurile de mai târziu, autoportretul autorului reiese ca o temă centrală.

Eseurile încep cu o prefață scrisă de Montaigne, „Către cititor”, în care își stabilește tonul conversațional, personal și modest care va fi caracteristic celor mai multe dintre scrierile sale: „Această carte a fost scrisă cu bună credință, cititorule. Te avertizează că prin ea nu se urmărește niciun scop, în afara unuia strict personal și privat. Nu am avut în niciun fel intenția de a-mi sluji cititorul sau gloria personală prin ea... Dacă aș fi scris-o pentru a câștiga bunăvoința oamenilor, m-aș fi împodobit mai bine, și m-aș fi prezentat într-o postură mai elaborată. Vreau să fiu însă văzut în felul meu natural, obișnuit, fără artificiu și strădanie; pentru că pe *mine* mă portretizez.”

Bazate pe amintirile, conversațiile cu prieteni sau cu apropiați, pe lecturile din literatura clasică și relatările istoricilor și etnografilor, eseurile variază într-o vastă gamă de subiecte, de la canibalism la educație, politică, prietenie, natură și moarte. Montaigne se expune pe sine, ca un om curios din punct de vedere intelectual, tolerant, sceptic și capabil de a se contrazice pe sine. Scopul său este de a oferi o imagine neîmpodobită a experiențelor și atitudinilor sale, întrucât dacă un om nu se cunoaște pe sine, atunci ce cunoaște?

„Singurul meu scop este de mă dezvălui pe mine însumi”, scria el, „și pot fi diferit mâine, dacă o nouă lecție mă schimbă”... „Contradicțiile de opinie, astfel, nu mă jignesc și nici nu mă sperie; ci doar îmi stârnesc și exersează mintea.”

Drumul său către cunoașterea sinelui îl duce pe Montaigne spre identificarea valorilor și trăsăturilor umane comune. În ultimul său eseu, „Despre experiență”, el conchide: „Este o perfecțiune absolută și aproape divin să știm să ne bucurăm de ființa noastră așa cum trebuie. Căutăm alte condiții pentru că nu înțelegem cum să le

folosim pe ale noastre, și ieșim din noi înșine, pentru că nu știm cum este înăuntru... Cele mai frumoase vieți, după judecata mea, sunt acelea care se conformează trăsăturilor umane comune, cu ordine, dar fără excentricitate și fără miracole.”

ISTORICUL CENZURII

Primele încercări de a cenzura *Eseurile* au avut loc între anii 1580-1581, la scurt timp de la publicarea primelor două cărți, în timp ce Montaigne călătorea prin Germania, Elveția și Italia. La intrarea sa în Roma, după cum își amintește Montaigne în al său *jurnal de Călătorie*, bagajele sale au fost atent cercetate de autoritățile vamale. Deși trecuse prin Germania, și „avea o personalitate de natură percutantă”, nu avea cu el nicio carte interzisă. Cu toate acestea, toate cărțile pe care le avea cu el, printre care și un exemplar din *Eseuri*, au fost confiscate. Printre cărți se afla și o carte de rugăciuni (suspectă doar pentru că fusese publicată la Paris și nu la Roma) și „de asemenea, cărțile unor doctori în teologie germani împotriva ereticilor, care în discursurile împotriva lor, le menționau și greșelile”.

Deși Montaigne a fost primit cordial de papa Grigore al XIII-lea, ulterior a fost citat în fața Biroului Sfânt al Vaticanului, și sfătuit că unele pasaje din eseuri ar trebui schimbate sau chiar șterse în edițiile viitoare. Cenzorul papal, profesorul de teologie Sisto Fabri, care nu înțelegea franceza, a discutat cu Montaigne diferite greșeli strecurate în *Eseuri*, greșeli identificate de un frate călugăr francez. Cenzorul a obiectat în legătură cu folosirea repetată a cuvântului „destin”; cu apărarea împăratului roman din secolul al IV-lea, Iulian, care abandonase creștinismul; laudarea unor poețieretici; ideea că cel care se roagă trebuie să nu aibă niciun impuls al răului; comentariile critice la adresa torturii („tot ce este dincolo de simpla moarte, este pentru mine pură cruzime”); și recomandarea ca prin educație, copiii să fie pregătiți și pentru a face bine dar și pentru a face rău, astfel ca alegerea binelui să fie făcută prin libera lor conștiință. Deși Fabri era „mulțumit cu scuzele pe care le-am oferit”, comenta Montaigne, „la fiecare obiecție pe care i-o comunica francezul, game de subiecte, prin acestea, dezvăluindu-și aspecte ale vieții și personalității. Scrise timp de aproape 20 de ani, începând cu 1571 când Montaigne avea 38 de ani, și până la moartea sa în 1592,

cele 94 de eseuri urmăresc evoluția gândirii lui Montaigne, pe măsură ce continuau să apară noi idei despre subiecte deja tratate. Cărțile întâi și a doua au fost publicate în 1580. Ediții revizuite și lărgite ale primelor două cărți au apărut împreună cu cartea a treia în 1588; o ediție completă și finală a fost publicată postum, în 1595.

Eseurile cele mai timpurii, care au început ca note din lecturile lui Montaigne, sunt practic compilații de anecdote și scurte comentarii. Pe măsură ce treceau anii, eseurile au devenit mai lungi și mai personale. Cel mai influent eseu filosofic este generosul „Apologie pentru Raymond Sebond”, scris în 1576. Scepticismul lui Montaigne, rezumat în faimosul său motto „*Que Sgay-je?*” (Ce știu?), este relevat în acest eseu, sub forma unui argument solid despre impotența și vanitatea rațiunii umane. În eseurile de mai târziu, autoportretul autorului reiese ca o temă centrală.

Eseurile încep cu o prefață scrisă de Montaigne, „Către cititor”, în care își stabilește tonul conversațional, personal și modest care va fi caracteristic celor mai multe dintre scrierile sale: „Această carte a fost scrisă cu bună credință, cititorule. Te avertizează că prin ea nu se urmărește niciun scop, în afara unuia strict personal și privat. Nu am avut în niciun fel intenția de a-mi sluji cititorul sau gloria personală prin ea... Dacă aș fi scris-o pentru a câștiga bunăvoința oamenilor, m-aș fi împodobit mai bine, și m-aș fi prezentat într-o postură mai elaborată. Vreau să fiu însă văzut în felul meu natural, obișnuit, fără artificiu și strădanie; pentru că pe *mine* mă portretizez.”

Bazate pe amintirile, conversațiile cu prieteni sau cu apropiați, pe lecturile din literatura clasică și relatările istoricilor și etnografilor, eseurile variază într-o vastă gamă de subiecte, de la canibalism la educație, politică, prietenie, natură și moarte. Montaigne se expune pe sine, ca un om curios din punct de vedere intelectual, tolerant, sceptic și capabil de a se contrazice pe sine. Scopul său este de a oferi o imagine neîmpodobită a experiențelor și atitudinilor sale, întrucât dacă un om nu se cunoaște pe sine, atunci ce cunoaște?

„Singurul meu scop este de mă dezvălui pe mine însumi”, scria el, „și pot fi diferit mâine, dacă o nouă lecție mă schimbă”... „Contradicțiile de opinie, astfel, nu mă jignesc și nici nu mă sperie; ci

doar îmi stârnesc și exersează mintea.”

Drumul său către cunoașterea sinelui îl duce pe Montaigne spre identificarea valorilor și trăsăturilor umane comune. În ultimul său eseu, „Despre experiență”, el conchide: „Este o perfecțiune absolută și aproape divină să știm să ne bucurăm de ființa noastră așa cum trebuie. Căutăm alte condiții pentru că nu înțelegem cum să le folosim pe ale noastre, și ieșim din noi înșine, pentru că nu știm cum este înăuntru... Cele mai frumoase vieți, după judecata mea, sunt acelea care se conformează trăsăturilor umane comune, cu ordine, dar fără excentricitate și fără miracole.”

ISTORICUL CENZURII

Primele încercări de a cenzura *Eseurile* au avut loc între anii 1580-1581, la scurt timp de la publicarea primelor două cărți, în timp ce Montaigne călătorea prin Germania, Elveția și Italia. La intrarea sa în Roma, după cum își amintește Montaigne în al său *jurnal de Călătorie*, bagajele sale au fost atent cercetate de autoritățile vamale. Deși trecuse prin Germania, și „avea o personalitate de natură percutantă”, nu avea cu el nicio carte interzisă. Cu toate acestea, toate cărțile pe care le avea cu el, printre care și un exemplar din *Eseuri*, au fost confiscate. Printre cărți se afla și o carte de rugăciuni (suspectă doar pentru că fusese publicată la Paris și nu la Roma) și „de asemenea, cărțile unor doctori în teologie germani împotriva ereticilor, care în discursurile împotriva lor, le menționau și greșelile”.

Deși Montaigne a fost primit cordial de papa Grigore al XIII-lea, ulterior a fost citat în fața Biroului Sfânt al Vaticanului, și sfătuit că unele pasaje din eseuri ar trebui schimbate sau chiar șterse în edițiile viitoare. Cenzorul papal, profesorul de teologie Sisto Fabri, care nu înțelegea franceza, a discutat cu Montaigne diferite greșeli strecurate în *Eseuri*, greșeli identificate de un frate călugăr francez. Cenzorul a obiectat în legătură cu folosirea repetată a cuvântului „destin”; cu apărarea împăratului roman din secolul al IV-lea, Iulian, care abandonase creștinismul; lăudarea unor poețieretici; ideea că cel care se roagă trebuie să nu aibă niciun impuls al răului; comentariile critice la adresa torturii („tot ce este dincolo de simpla moarte, este pentru mine pură cruzime”); și recomandarea ca prin educație, copiii să fie pregătiți și pentru a face bine dar și pentru a

face rău, astfel ca alegerea binelui să fie făcută prin libera lor conștiință. Deși Fabri era „mulțumit cu scuzele pe care le-am oferit”, comenta Montaigne, „la fiecare obiecție pe care i-o comunica francezul, se referea la convingerea mea de a îndrepta ceea ce consider că este de rău augur”.

Montaigne a răspuns că acestea sunt părerile sale, pe care nu le considera eronate, și a sugerat că probabil cenzorul a dat o interpretarea greșită celor scrise. A promis însă să ia în considerare câteva revizuiți. În cele din urmă nu a pus în practică niciuna dintre recomandările făcute de cenzori.

În 1595, o ediție neautorizată, expurgată a fost publicată la Lyon de Simon Goulart. Produsă pentru uzul calviniștilor, un număr de capitole au fost suprimate, iar pasajele critice la adresa protestanților au fost omise, în ediția sa completă, așa cum a fost ea realizată de editorul lui Montaigne, Mărie de Gournay, și publicată în 1595, *Eseurile* au devenit un bestseller în Franța la mijlocul secolului al XVII-lea, și a fost retipărită la fiecare doi sau trei ani. Cartea a fost considerată clasică, iar Montaigne, un autor-etalon.

Deși scrierile lui Montaigne au fost interzise de Inchiziția Spaniolă în 1640, doar la 84 de ani după moartea lui Montaigne, după ce cartea circulase deja timp de 100 de ani, ea a fost interzisă și de Vatican. În 1676, a fost inclusă în Indexul Cărilor Interzise cu specificația „în orice limbă în care ar putea fi editată”. A rămas la Index timp de aproape 300 de ani.

Montaigne era un catolic credincios, dar considera că sfera credinței și cea a rațiunii trebuie să rămână separate. El considera că atunci când rațiunea și credința sunt în contradicție, credința trebuie să aibă întâietate în probleme religioase. Nici măcar cele mai importante elemente ale dogmei bisericești, cum ar fi existența lui Dumnezeu sau nemurirea sufletului, nu pot fi dovedite. Ele trebuie în schimb acceptate prin credință. Teologia și filosofia trebuiau astfel separate, iar descoperirile științifice moderne, precum noua astronomie, combătută de biserică, pot fi acceptate ca aparținând rațiunii, fără să afecteze doctrina religioasă.

„Nicio afirmație nu mă uluiește, nicio părere nu mă jignește”, scria Montaigne, „oricât ar fi de diferită de afirmațiile și părerile mele”. Scepticismul lui Montaigne, toleranța și neîncrederea față de

sistemul de gândire s-au reflectat în spiritul deschis al umanismului. Această atitudine era încă posibilă în timpurile lui Montaigne, în timp ce filosofia Renașterii și umanismul dominau. Dar pe măsură ce Contrareforma căpăta putere în consolidarea tradițiilor bisericești în fața inovațiilor teologiei protestante, ideea lui Montaigne de separare între rațiune și credință a fost condamnată drept erezie, și numită „fideism”. Includerea *Eseurilor* în Indexul din 1676 pare a fi rezultatul criticilor teologilor influențați de raționalismul lui Descartes, care considera că credința putea face apel la rațiune.

FAȚA NEVĂZUTĂ A EVEI: FEMEILE ÎN LUMEA ARABĂ (THE HIDDEN FACE OF EVE: WOMEN IN THE ARAB WORLD)

Autor: Nawal El Saadawi

Data și locul publicării inițiale: 1977, Liban; 1980, Statele Unite

Edituri: al-Mu'assasat; Zed Books Forma literară: text sociologic

REZUMAT

Medic, sociolog, romancieră și autoare de eseuri despre problematica femeilor în lumea arabă, Nawal El Saadawi este una dintre cel mai des traduse scriitoare egiptene și o feministă declarată. În această relatare personală și deseori tulburătoare, autoarea expune abuzurile ascunse față de fetele și femeile din lumea islamică și ideologiile pe care le consideră responsabile de condițiile de opresiune.

Acoperind o largă varietate de problematice, de la mutilarea genitală a femeilor și la abuzarea sexuală a fetelor, la prostituție, relații sexuale, căsătorie și divorț, El Saadawi avansează teza potrivit căreia problemele femeilor din lumea arabă se nasc nu din valorile și substanța islamului, ci din sistemul politic și economic de dominație masculină. Una din armele cele mai importante care țin sub amenințare o eventuală revoltă a femeilor împotriva valorilor dominației masculine este folosirea distorsionată a doctrinelor islamului, exploatarea religiei în scopuri politice și sociale.

Opresiunea față de femei în orice societate este expresia unei structuri economice construite pe proprietatea asupra pământului, sistemul de moștenire și paternitate și familia patriarhală ca unitate socială, consideră El Saadawi. Culturile arabe nu sunt unice în practica transformării femeilor într-o marfă. În esența islamului

Însuși, statutul femeilor este cu nimic mai prejos decât în iudaism sau creștinism.

El Saadawi relatează propriile experiențe de mutilare genitală la vârsta de șase ani, un obicei frecvent pentru fetele din Egipt. „Societatea m-a făcut să mă simt, începând din ziua când am deschis ochii către viață, că sunt o fată, și că ori de câte ori este pronunțat cuvântul *bint* (fată) el este însoțit de dispreț.” Amintindu-și de perioada în care lucra ca medic în zonele rurale egiptene, ea analizează daunele psihologice și fizice ale mutilării genitale, care are ca scop să priveze femeile de plăcerea sexuală pentru a asigura virginitatea până la căsătorie și castitatea după aceea.

Societatea, reprezentată de clasele dominante și de structura masculină, menționează El Saadawi, a realizat la un anumit moment puterea dorinței sexuale feminine. Dacă femeile nu erau controlate și subjugate, ele nu s-ar fi supus constrângerilor morale, legale și religioase, mai ales celor legate de monogamic O intimitate ilicită cu un alt bărbat putea duce la confuzii în privința succesiunii și a moștenirii, întrucât nu se putea ști dacă copilul altui bărbat ar fi intrat în linia de descendenți.

El Saadawi, de asemenea, discută un alt subiect tabu, molestarea sexuală a fetelor de către bărbații familiei. Ea citează un studiu realizat în 1973, la care au participat 160 de fete și femei egiptene din clase sociale diferite, atât din familii educate, cât și needucate. Una din concluziile studiului arată că molestarea sexuală a fetelor de către bărbați era frecventă. Numărul în creștere de bărbați, cărora le este imposibil să se căsătorească din motive economice, segregarea sexelor, lipsa de eliberări sexuale pentru bărbați, proximitatea convenabilă a membrilor de sex feminin ai familiilor sau a servitoarelor tinere și statutul înjositor al femeilor sunt tot atâția factori care contribuie negativ la această problemă.

El Saadawi analizează sistematic și alte abuzuri împotriva femeilor, printre care obiceiurile și regulile căsătoriei, care transformă femeile în marfă de schimb care poate fi cumpărată în schimbul zestrei, sau vândută la un anumit preț; legile care pedepsesc femeile pentru adulter; interzicerea avortului în cele mai multe dintre țările arabe, care au ca rezultat cazuri de deces matern în urma avorturilor clandestine; și regulile căsătoriilor care dau

dreptul bărbatului să interzică femeilor părăsirea casei pentru muncă sau călătorii.

Analizând istoria Egiptului, El Saadawi descoperă predominanța zeităților feminine ale Egiptului faraonic ca o pe o reflectare a statutului înalt de care se bucurau femeile înaintea apariției sistemului caracterizat de familia patriarhală, proprietate funciară și diviziunea în clase sociale, în istoria islamică, El Saadawi o evidențiază pe Aisha, una dintre soțiile lui Mahomed, ca un exemplu de femeie eliberată renumită pentru vomț. și puternică, pentru elocvență și inteligență. Aisha nu a ezitat să se opună și să îl contrazică pe Profet; ea a luptat în mai multe bătălii și războaie, și era implicată în mod activ în politică, cultură și literatură. Emani I părea completă a femeilor în țările arabe și pretutindeni, spune 11 Saadawi, nu poate veni decât când umanitatea va renunța la diviziunea în clase și la exploatare, și când structurile și valorile sistemului patriarhal vor fi anulate.

ISTORICUL CENZURII

Nawal El Saadawi a fost mult timp incomodă pentru autoritățile religioase și politice ale Egiptului, pe care le-a înfuriat în repetate rânduri i li solicitările ei deschise pentru drepturile femeilor, scrierile îndrăznețe și fundamentarea laică a autorității patriarhale.

Ea a fost prima feministă din lumea arabă care să confrunte în mod public problemele femeilor, precum mutilarea genitală, prostituția, incestul sau abuzurile sexuale asupra fetelor și femeilor arabe. Primul ei studiu despre statutul femeilor arabe și despre lupta lor pentru eliberare, *Femeile și sexul*, publicat în Egipt în 1972, a fost un bestseller, dar a iritat liderii religioși și pe cei ai guvernării. Ca rezultat direct al publicării cărții, ea a fost eliberată din funcția avută în cadrul Ministerului Sănătății. De asemenea, și-a pierdut și postul de editor al revistei *Health*, și cel de secretar adjunct al Asociației Medicale. Editorul ei a fost obligat să oprească publicarea și să ceară înapoierea tuturor exemplarelor din *Femeile și sexul*.

În 1977 publicarea lucrării *Fața nevăzută a Evei* în arabă, și a traducerilor ulterioare în mai multe limbi internaționale, i-au adus atenția opiniei publice internaționale dar și mai multe neajunsuri în Egipt. În timpul președintelui Anwar Sadat, din 1970 până în 1981,

în ciuda absenței unei cenzuri oficiale, anumite legi ale siguranței permiteau prim-ministrului să oprească publicarea și distribuția unei cărți. În urma refuzului de a fi publicată în Egipt, El Saadawi a reușit să își publice cartea la Beirut, în Liban. Cartea a fost interzisă în multe țări arabe, printre care și Egipt, unde autoritățile vamale au oprit pătrunderea ei, sub autoritatea Legii Importurilor de Bunuri Străine. „Islamiștii au considerat examinarea critică a legăturilor dintre cele trei tabuuri sociale ale Orientului Mijlociu – religie, sex, și ordine politică – ca pe o blasfemie.” El Saadawi scria:

El Saadawi relatează propriile experiențe de mutilare genitală la vârsta de șase ani, un obicei frecvent pentru fetele din Egipt. „Societatea m-a făcut să mă simt, începând din ziua când am deschis ochii către viață, că sunt o fată, și că ori de câte ori este pronunțat cuvântul *bint* (fată) el este însoțit de dispreț.” Amintindu-și de perioada în care lucra ca medic în zonele rurale egiptene, ea analizează daunele psihologice și fizice ale mutilării genitale, care are ca scop să priveze femeile de plăcerea sexuală pentru a asigura virginitatea până la căsătorie și castitatea după aceea.

Societatea, reprezentată de clasele dominante și de structura masculină, menționează El Saadawi, a realizat la un anumit moment puterea dorinței sexuale feminine. Dacă femeile nu erau controlate și subjugate, ele nu s-ar fi supus constrângerilor morale, legale și religioase, mai ales celor legate de monogamic O intimitate ilicită cu un alt bărbat putea duce la confuzii în privința succesiunii și a moștenirii, întrucât nu se putea ști dacă copilul altui bărbat ar fi intrat în linia de descendenți.

El Saadawi, de asemenea, discută un alt subiect tabu, molestarea sexuală a fetelor de către bărbații familiei. Ea citează un studiu realizat în 1973, la care au participat 160 de fete și femei egiptene din clase sociale diferite, atât din familii educate, cât și needucate. Una din concluziile studiului arată că molestarea sexuală a fetelor de către bărbați era frecventă. Numărul în creștere de bărbați, cărora le este imposibil să se căsătorească din motive economice, segregarea sexelor, lipsa de eliberări sexuale pentru bărbați, proximitatea convenabilă a membrilor de sex feminin ai familiilor sau a servitoarelor tinere și statutul înjositor al femeilor sunt tot atâtea factori care contribuie negativ la această problemă.

El Saadawi analizează sistematic și alte abuzuri împotriva femeilor, printre care obiceiurile și regulile căsătoriei, care transformă femeile în marfă de schimb care poate fi cumpărată în schimbul zestrei, sau vândută la un anumit preț; legile care pedepsesc femeile pentru adulter; interzicerea avortului în cele mai multe dintre țările arabe, care au ca rezultat cazuri de deces matern în urma avorturilor clandestine; și regulile căsătoriilor care dau dreptul bărbatului să interzică femeilor părăsirea casei pentru muncă sau călătorii.

Analizând istoria Egiptului, El Saadawi descoperă predominanța zeităților feminine ale Egiptului faraonic ca o pe o reflectare a statutului înalt de care se bucurau femeile înaintea apariției sistemului caracterizat de familia patriarhală, proprietate funciară și diviziunea în clase sociale, în istoria islamică, El Saadawi o evidențiază pe Aisha, una dintre soțiile lui Mahomed, ca un exemplu de femeie eliberată renumită pentru voința și puternică, pentru elocvență și inteligență. Aisha nu a ezitat să se opună și să îl contrazică pe Profet; ea a luptat în mai multe bătălii și războaie, și era implicată în mod activ în politică, cultură și literatură. Emanciparea completă a femeilor în țările arabe și pretutindeni, spune El Saadawi, nu poate veni decât când umanitatea va renunța la diviziunea în clase și la exploatare, și când structurile și valorile sistemului patriarhal vor fi anulate.

ISTORICUL CENZURII

Nawal El Saadawi a fost mult timp incomodă pentru autoritățile religioase și politice ale Egiptului, pe care le-a înfuriat în repetate rânduri cu solicitările ei deschise pentru drepturile femeilor, scrierile îndrăznețe și fundamentarea laică a autorității patriarhale.

Ea a fost prima feministă din lumea arabă care să confrunte în mod public problemele femeilor, precum mutilarea genitală, prostituția, incestul sau abuzurile sexuale asupra fetelor și femeilor arabe. Primul ei studiu despre statutul femeilor arabe și despre lupta lor pentru eliberare, *Femeile și sexul*, publicat în Egipt în 1972, a fost un bestseller, dar a iritat liderii religioși și pe cei ai guvernării. Ca rezultat direct al publicării cărții, ea a fost eliberată din funcția avută în cadrul Ministerului Sănătății. De asemenea, și-a pierdut și

postul de editor al revistei *Health*, și cel de secretar adjunct al Asociației Medicale. Editorul ei a fost obligat să oprească publicarea și să ceară înapoierea tuturor exemplarelor din *Femeile și sexul*.

În 1977 publicarea lucrării *Fața nevăzută a Evei* în arabă, și a traducerilor ulterioare în mai multe limbi internaționale, i-au adus atenția opiniei publice internaționale dar și mai multe neajunsuri în Egipt. În timpul președintelui Anwar Sadat, din 1970 până în 1981, în ciuda absenței unei cenzuri oficiale, anumite legi ale siguranței permiteau prim-ministrului să oprească publicarea și distribuția unei cărți. În urma refuzului de a fi publicată în Egipt, El Saadawi a reușit să își publice cartea la Beirut, în Liban. Cartea a fost interzisă în multe țări arabe, printre care și Egipt, unde autoritățile vamale au oprit pătrunderea ei, sub autoritatea Legii Importurilor de Bunuri Străine. „Islamiștii au considerat examinarea critică a legăturilor dintre cele trei tabuuri sociale ale Orientului Mijlociu – religie, sex, și ordine politică – ca pe o blasfemie.” El Saadawi scria:

„O scriitoare neobedientă este pedepsită dublu”, spunea ea, „odată ce a încălcat norma obligației fundamentale față de cămin, bărbat și copii.”

Când *Centrul pentru Idei Noi* din Teheran a tradus cartea în limba farsi în 1980, islamiștii fundamentalști dintre adepții Ayatolahului Khomeini au dat foc cărții și editurii care o publicase. În ciuda interdicțiilor, cartea, introdusă clandestin din Liban și vândută pe sub mână, a fost citită pe scară largă în Egipt și în multe dintre țările arabe în care era interzisă.

Scrierile lui El Saadawi și opiniile ei de inspirație de stânga – s-a opus acordului de pace de la Camp David din 1979 între Egipt și Israel – au dus la arestarea și încarcerarea ei în 1981 sub regimul Sadat. Împreună cu mulți alți intelectuali egipteni, a fost întemnițată timp de trei luni, pentru presupuse „crime împotriva statului”, și eliberată doar după asasinarea lui Sadat.

Abia la începutul anilor '80 a reușit să publice cartea în Egipt, deși avea în continuare interdicție de a apărea la televiziunea și radioul egiptene. După eliberarea din închisoare, ea a fondat Asociația Solidarității Femeilor Arabe, o rețea internațională a femeilor arabe, care susținea cauza feminismului și a laicismului. În iulie 1991, guvernul egiptean condus de Hosni Mubarak a interzis

filiala egipteană a organizației și a interzis și revista feministă pe care aceasta o publica.

El Saadawi a fost ținta a numeroase amenințări cu moartea din partea unor fundamentalisti islamici. Șeicul Mohamed al-Chazzali, un binecunoscut membru al Universității Al-Azhar, stabilimentul religios de stat al Egiptului, a denumit-o „un animal”. În iunie 1992, guvernul a detașat un grup de paznici armați, pentru a-i oferi protecție. „Nu am avut niciodată încredere în ei”, spunea El Saadawi. „Chiar nu credeam că cei de la putere sunt atât de preocupați de soarta mea. Știam că și curente politice care se aflau în umbra religiei ucideau intelectuali și scriitori în numele lui Dumnezeu... Aceste curente politico-religioase erau parte integrantă a sistemului de guvernământ din Egipt, parte integrantă a rețelei de putere și autoritate...” În 1993 ea a părăsit Egiptul, temându-se pentru viața sa, și s-a mutat în Statele Unite, unde este profesor universitar asociat.

GHIDUL RĂTĂCIȚILOR (MORE NEVOKHIM)

Autor: Moses Maimonides

Data și locul publicării inițiale: 1197, Egipt

Forma literară: text filosofic

REZUMAT

Maimonides (Moses ben Maimón) cel mai important filosof evreu medieval, s-a născut la Córdoba, Spania, unde tatăl său era judecător și rabin. Când Córdoba a căzut în 1148 în fața regimului fundamentalist islamic Almohades din Nordul Africii, Maimonides și familia sa, fiind evrei, au fost obligați să fugă din Spania. S-au mutat în Maroc, și apoi în Palestina, și în cele din urmă s-au stabilit în Egipt. Maimonides a devenit medic la curtea lui Saladin și și-a câștigat o frumoasă reputație ca jurist, filosof și lider al comunității evreiești din Egipt.

Scrierile lui Maimonides cuprind lucrări de drept, logică, medicină și teologie. Lucrarea sa de drept cea mai influentă *Mishnah Torah*, o încercare de codificare a tuturor legilor evreiești, este considerată una dintre cele mai importante lucrări ale gândirii evreiești scrise vreodată. În principala sa lucrare filosofică, *Ghidul rătăciților*, scrisă în 1197 în arabă și tradusă în 1204 în ebraică, Maimonides a încercat să reconcilieze iudaismul cu învățăturile lui

Aristotel, explicând într-un mod logic tot ceea ce se putea cunoaște despre problemele metafizice. Maimonides a fost considerat printre cei mai influenți filosofi ai lumii islamice care a aplicat metodologia lui Aristotel pe probleme conceptuale dificile.

Ghidul rătăciților nu era scrisă pentru cititori de rând, ci pentru elitele contemporane care studiaseră știința și filosofia clasice, precum și gândirea ebraică. Lucrarea era adresată unui elev al lui Maimonides, care găsea dificil să pună alături scrierile legilor ebraice cu descoperirile științei naturale și cu filosofia lui Aristotel. Scopul cărții era, scria Maimonides, „de a da indicații unui om religios pentru care validitatea legilor noastre s-a stabilit temeinic în suflet și care este puternică în credința sa”. Obiectivul său era de a ghida asemenea oameni „rătăciți”, spre o înțelegere mai profundă a adevărilor filosofice fără compromiterea angajamentelor religioase.

Maimonides critica lipsa de rigoare logică a argumentelor teologice, în fața problemelor metafizice. El vedea lumea ca un sistem complex dar explicabil de legi necesare. Explorând chestiunile imortalității sufletului, ale bazelor moralității, ale creației pământului, ale naturii profețiilor și a conceptului de Dumnezeu, Maimonides susținea că iudaismul și tradițiile sale pot fi restructurate într-un sistem rațional. Însă perplexitatea credinciosului nu poate fi vindecată doar de rațiune.

De bază în gândirea lui Maimonides exprimată în cartea sa filosofică, era prăpastia între perspectiva noastră limitată și cea a lui Dumnezeu, a cărui înțelegere este nelimitată și perfectă. Era sceptic față de încercările de eliminare a acestei prăpastii de către teologi și filosofi, dar căuta fără îndoială punți pentru a uni marea separare. Maimonides susținea: „Acela, însă, care obține demonstrația, în măsura în care este posibil, a tot ceea ce poate fi demonstrat, și care este sigur de chestiunile divine, în măsura în care este posibil, și care a ajuns aproape de siguranță în chestiunile de care nu poate decât să se apropie – a ajuns să stea împreună cu conducătorul în cercurile interioare ale existenței.”

Maimonides credea că necesitățile religiei sunt atât intelectuale cât și morale. Credincioșii nu trebuie doar să participe la ritualuri religioase fără a încerca să investigheze și să înțeleagă

scopurile lor și, în final, scopul divin implicit al structurii lumii. „Dacă însă, te rogi doar mișcându-ți buzele în fața unui perete”, scria Maimonides”, „și în același timp te gândești la ce vei cumpăra și ce vei vinde, sau dacă vei citi Tora cu glasul, în timp ce inima ta este preocupată de construirea locuinței tale și nu ia în seamă ce citești... nu trebuie să crezi că ai atins scopul”. Maimonides conchide că trebuie să fim mulțumiți cu a specula despre natura celor care rămân dincolo de experiență și să ne limită la a trage concluzii din propoziții care sunt doar posibile, mai degrabă decât reale.

ISTORICUL CENZURII

Maimonides a fost recunoscut drept una dintre figurile marcante ale gândirii ebraice, precum și ca unul dintre cei mai radicali filosofi ai lumii islamice. *Ghidul rătăciților* a exercitat o influență profundă și asupra gânditorilor creștini. A fost tradusă în latină și era bine cunoscută scolasticilor medievali. Însă, la scurt timp după moartea sa, în 1204, *Ghidul rătăciților* a stârnit controverse furioase. Oponenții ortodocși evrei s-au opus afinității lui Maimonides față de filosofia lui Aristotel, care era considerată în mod fundamental incompatibilă cu tradiția ebraică. Ei subliniau incompatibilitate din a fi în același timp credincios și filosof, susținând că religia proscrisa gândirea teoretică. Învățăturile infectate cu gândirea grecească și încercările de a reconcilia Scriptura cu raționalitatea laică au fost condamnate drept erezie.

În 1232, la Montpellier, în Franța, eruditul talmudist Solomon ben Abraham a condus un atac la adresa textului *Ghidul rătăciților*, și a obținut susținerea unor rabini din Franța și a unor importanți teologi spanioli. Lucrarea a fost interzisă din casele evreiești sub pedeapsa excomunicării. Rabinii din Franța au apelat la Ordinul Catolic al Dominicanilor, renumiți pentru neîntrecuta lor reputație în „arderea ereticilor”, pentru a-i ajuta să suprimă studiul filosofiei la evrei. Dacă biserica ar arde cărțile lui Maimonides, ar da astfel „un avertisment evreilor să se ferească de ele”. Călugării dominicani s-au conformat respectuos rugăminții, au confiscat exemplarele din *Ghidul rătăciților* și le-au ars, în 1233. Maimonides este cunoscut ca fiind primul erudit evreu ale cărui cărți au fost arse în mod oficial. Trei sute de ani de ani mai târziu, *Ghidul rătăciților* a fost din nou condamnată de Yeshiva din Lublin, Polonia. Lucrarea a fost interzisă

până spre sfârșitul secolului al XIX-lea.

INFAILIBIL? O INVESTIGAȚIE (UNFEHLBAR? EINE ANFRAGE)

Autor: Hans Küng

Data și locul publicării inițiale: 1970, Germania; 1971, Statele Unite
Edituri: Benzinger Verlag; Doubleday & Company
Forma literară: analiză teologică

REZUMAT

Să greșești este omenește. Să greșești este de asemenea obișnuit în mediul ecleziastic și papal, susține teologul catolic Hans Küng, profesor la Universitatea Tübingen din Germania. Respingerea doctrinei infailibilității papale, așa cum a exprimat-o în *Infailibil? O investigație*, l-au adus pe Küng în conflict cu autoritățile de la Vatican.

Infailibilitatea este definită de Biserica romano-catolică drept scutirea de la posibilitatea de a greși, oferită bisericii de Sfântul Duh. Infailibilitatea este investită în papa atunci când vorbește în calitate de cap al bisericii în probleme de credință și moralitate. Pronunțările definitive rezultate în urma conciliilor ecumenice, aprobate de papă, sunt de asemenea infailibile. În textul *Infailibil? O investigație*, Kung examinează enciclicele și declarațiile papale, pronunțările conciliilor, Scriptura și istoria bisericii, și conchide că nu există nimic care să poată purta numele de afirmație infailibilă. Nicio învățătură a bisericii nu poate fi în mod automat eliberată de suspiciunea de eroare, întrucât biserica este alcătuită din ființe umane. Numai Dumnezeu este a *priori* ferit de greșală în orice circumstanță.

Kung consideră că dogma infailibilității papale ar trebuie eliminată, ea fiind contrazisă de cercetările istorice și biblice. El sugerează să fie înlocuită cu „ireproșabilitatea” – perpetuarea bisericii în adevărul spuselor lui Dumnezeu, în ciuda posibilelor erori ce pot exista. Pe termen lung, el crede că, în ciuda erorilor făcute de autoritate, adevărul învățăturilor lui Dumnezeu date de Hristos va rămâne intact.

KCing susține că Al Doilea Conciliu de la Vatican (1962 – 1965), în cadrul căruia a fost consultant teologic, în ciuda eforturilor sale de a reînnoi biserica prin lărgirea înțelegerii ecumenice și deschiderea către lumea modernă, nu a mers suficient de departe în

a reforma structura bisericii. Învățătura ecleziastică este încă dominată de papă de ierarhie într-un mod învechit și autoritar.

„Conceptele de continuitate, autoritate și infailibilitate ale bisericii și ale învățăturilor bisericii au încolțit Biserica catolică într-un mod periculos” scrie Kung. El enumera numeroasele și indisputabilele greșeli din trecut ale învățăturilor ecleziastice, acum recunoscute de către biserică, printre care și condamnarea lui Galileo sau excomunicarea bisericii grecești. „O cercetare atentă a Indexului Cărților Cenzurate ar fi foarte ilustrativă în acest sens”, mai adaugă autorul, însă clericii au considerat că este dificil să recunoască aceste erori în mod deschis și onest.”

Kung mai ridică îndoieli și față de autoritatea enciclicei papei Paul al VI-lea din 1968 asupra măsurilor anticoncepționale, *Humanae vitae*, în care a reafirmat tradiționala interdicție a contracepției. În enciclica respectivă, consideră Kung, învățăturile Vaticanului cântăresc mai mult decât Evangheliile lui Hristos, iar tradiția papală este pusă deasupra Scripturii, Iisus însuși nu a creat o biserică, mai spune Kung, ci viața și moartea lui Iisus au dat naștere unei mișcări care în decursul secolelor a luat forme instituționale din ce în ce mai complexe.

Kung cheamă la o nouă eră în autoritatea bisericească, una în care „papa există pentru biserică, și nu biserica pentru papă”, în care vocația papei nu este de a conduce, ci de a sluji. Kung conchide însă că în ciuda criticilor sale, el rămâne un teolog catolic convins. Dar tocmai pentru că este în așa măsură legat de această biserică, își revendică dreptul și obligația de a protesta deschis în deplină cunoștință de cauza failibilității și limitelor proprii.

ISTORICUL CENZURII

Când a apărut pentru prima dată *Infailibil? O investigație*, în 1970, exact când se împlinea centenarul enunțării de către Primul Conciliu al Vaticanului a principiului infailibilității papale, publicația a stârnit imediat o controversă furibundă și o dezbatere internațională fără precedent în teologia recentă. Afirmarea infailibilității învățăturilor papei în Biserica catolică a fost de mult timp inacceptabilă teologilor ne-catolici. Dar Kung a fost primul teolog catolic important care a pus sub semnul întrebării într-un mod atât de radical și deschis cel mai important concept al

fundamentelor autorității bisericii. Divergența asupra acestei problematici pe care Kung a avut-o cu un distins teolog a reprezentat măsura în care doctrina a devenit discutabilă.

În prefața sa la *Infallibil? O investigație*, Kung scria: „Este adevărat că Indexul a fost abolit, iar Inchiziției Romane i-a fost dat alt nume. Dar se petrec în continuare procese de inchiziție împotriva teologilor care deranjează...” Kung însuși a devenit ținta unui astfel de proces, pentru părerile sale disidente. Ca o evidentă reacție la ideile lui Kung, Congregația de la Vatican pentru Doctrina Credinței a emis la 24 iunie 1973, o „Declarație împotriva anumitor erori ale zilelor noastre”, care reitiera învățăturile catolice ale infailibilității papale și care declara că papa și episcopii au într-adevăr imunitate în față erorii atunci când definesc doctrina.

Cartea bestseller a lui Kung din 1974, *Christ sein (Despre a fi creștin)*, ea însăși un efort de prezentare a elementelor tradiționale ale credinței într-un mod ușor de înțeles pentru credincioșii moderni, a generat noi controverse. În 1975, Vaticanul l-a avertizat pe Kung să nu mai susțină două teze prezente în cartea din 1967 *Die Kirche (Biserica)* și în *Infallibil? O investigație*: acea idee cum că în caz de necesitate, împărtășania poate fi făcută de o persoană nehirotonisită și cea cum că afirmațiile bisericii pot fi eronate. Mai mult, autoritățile bisericești au instituit un proces oficial pentru a examina conformitatea părerilor lui Kung. Ei au cerut în mod repetat ca autorul să se prezinte la Roma pentru discuții. Kung a solicitat un proces corect, a cerut dreptul de a vedea întregul dosar al cazului său înainte de a se pune la dispoziția anchetei și și-a cerut dreptul la apărare. În 1968, 1360 de teologi au semnat o declarație cerând de asemenea condiții corecte pentru procesele teologilor, în cazuri în care Roma obiecta împotriva scrierilor lor. Susținând că nu va avea parte de un proces corect, Kung a refuzat să meargă la Roma. Când papa Ioan Paul al II-lea l-a succedat pe Paul al VI-lea în 1978, el a decis să îi confrunte pe disidenții teologi. Pe 18 decembrie 1979, Congregația pentru Doctrina Credinței i-a retras lui Kung *missio canonica*, interzicându-i să mai ofere „învățături în numele bisericii”. Congregația a considerat că scrierile lui Kung au „generat confuzie” între credincioși punând la îndoială dogma infailibilității papale și discutând doctrina divinității lui Hris-tos. Kiing a fost informat că nu

îi mai este permis să fie considerat teolog catolic, l-a fost interzis să predea doctrina catolică, iar instituțiile catolice nu aveau permisiunea să îl angajeze.

Kung a rămas preot catolic precum și profesor la Universitatea din Tübingen, post protejat de legea germană. Este profesor de teologie ecumenică și director al Institutului de Cercetări Ecumenice și a continuat să scrie și să publice.

NOUL TESTAMENT

Traducător: William Tyndale

Data și locul publicării inițiale: 1526, Germania

Forma literară: text religios

REZUMAT

Reformatorul și lingvistul protestant englez William Tyndale a fost primul traducător al Bibliei în engleză, din edițiile originale din greacă și ebraică, și a fost primul care a publicat-o în engleză. Mulți intelectuali consideră că influența sa asupra literaturii engleze este comparabilă cu cea a lui Shakespeare.

În 1524, când Tyndale, absolvent al Universității Oxford și preot catolic, a decis să traducă Biblia, Anglia era singura țară europeană fără o versiune autohtonă tipărită. Sinodul de la Canterbury din 1408 interzisese traducerea în engleză a vreunui pasaj din Scriptură de către orice persoană neautorizată. Doar ediția în latină tradusă de Sfântul Ieronim, Vulgata, era considerată acceptabilă.

Traducerea Bibliei în limba autohtonă a rămas ilegală în Anglia, din cauza temerilor că în sânul bisericii s-ar putea produce schisme și anarhie de pe urma circularii ideilor protestante. Cărțile luterane fuseseră arse în piața publică la Cambridge și la Londra în 1520. Doctrina lui Martin Luther, *sola scriptura*, care sublinia capacitatea credincioșilor de a citi și înțelege Biblia fără intervenția bisericii, era considerată ca o sfidare la adresa autorității bisericii. Scriptura putea fi interpretată de papă și de ierarhii bisericești, care erau infailibili.

Tyndale nu a reușit să convingă nicio autoritate religioasă din Anglia să-i susțină publicarea lucrării. „Astfel, în Anglia am suferit timp de aproape un an, și am marcat cursul lumii...”, scria el mai târziu, „și am văzut lucruri despre care amân să vorbesc acum și am

înțeles în sfârșit nu numai că nu era loc la Londra pentru traducerea Noului Testament, dar și că nu era un astfel de loc în toată Anglia, așa cum experiența arată acum atât de clar.”

În 1524, Tyndale a părăsit Anglia, pentru Germania. Următorul an, la Köln, a început tipărirea traducerii sale a Noului Testament din limba greacă. Tipărirea ajunsese la Matei 22 când a trebuit să fie suspendată. Traducerea sa era atacată în mod violent de către clerici care, temându-se de luteranism, o vedeau ca pe o „marfă periculoasă”. Când autoritățile din Köln au decis să îl aresteze pe el și pe asistentul său și să le distrugă paginile realizate deja, ei au fugit la Worms unde publicarea celor 700 de pagini ale Noului Testament a avut loc în mod clandestin și anonim la editorul Peter Scheffer, în 1526. Șase mii de exemplare din ediția lui Tyndale au fost aduse clandestin în Anglia, în anul următor, și circulate la scară largă. Pentru prima dată, toate cele 27 de cărți ale Noului Testament erau disponibile și tipărite în mod clar în formă portabilă într-o limbă pe care toți o puteau înțelege.

Sursa de bază pentru traducerea lui Tyndale a fost versiunea originală în limba greacă, deși s-a inspirat și din Vulgata și din traducerea lui Martin Luther. Pentru că el era încredințat că cuvântul lui Dumnezeu trebuie să vină direct spre cititor, într-un mod cât mai clar, principalul său scop era claritatea de a scrie în engleza vorbită, cea de zi cu zi. „Dacă Dumnezeu îmi va cruța viața, nu peste mulți ani, va exista un copil care va împinge un plug, și care va ști despre Scriptură mai multe decât tine”, îi spunea el unui învățat, chiar înaintea plecării din Anglia.

Capacitatea sa de a scrie într-o proză simplă, directă și ritmică, și după cum scrie biograful său contemporan David Danieli, „de a crea cuvinte de neuitat, fraze, paragrafe și capitole, și de a face într-un așa mod... care rămâne, chiar și astăzi, direct și viu” a avut un impact indubitabil asupra limbajului Bibliei, și asupra prozei engleze.

Ediția revizuită a Noului Testament, publicată sub numele său, la Antwerp, a fost preluată în Bibliile din vremea Renașterii și a constituit baza pentru versiunea Regelui James din 1611.

Trăind sub supraveghere în Țările de Jos, Tyndale a tradus și prima parte din Vechiul Testament din ebraica originală. Traducerea

sa magistrală din Pentateuh a apărut în 1530. Cartea lui Iona a fost gata în 1536. Cărțile din Vechiul Testament au fost publicate în volume de buzunar și aduse clandestin în Anglia. Vechiul Testament, în versiunea sa, a fost de asemenea adoptat în mare parte în versiunea oficială a Regelui James.

ISTORICUL CENZURII

Ediția din 1526 a Noului Testament, tradusă de William Tyndale, a fost imediat denunțată de autoritățile bisericești din Anglia. În vara lui 1526, episcopii englezi s-au întrunit și au hotărât ca „traducerile false” să fie arse, „împreună cu corecții și pedepse serioase împotriva celor care le dețin sau le citesc”. Ambasadorul englez în Țările de Jos a fost instruit de către cardinalul catolic Thomas Wolsey, care deținea controlul asupra politicii externe sub Henric al VIII-lea, să ia măsuri împotriva editorilor sau librarilor implicați în producerea sau distribuția Noului Testament în limba engleză. Noul Testament tradus de Tyndale, a fost prima carte tipărită interzisă în Anglia. Wolsey a ordonat arestarea lui Tyndale la Worms, dar acesta a reușit să se ascundă cu ajutorul lui Philip of Hess din Marburg.

Deși Henric al VIII-lea urma să rupă relațiile cu Roma la începutul anilor 1530, el nu avea niciun fel de înțelegere față de opiniile protestanților și considera ediția lui Tyndale a Noului Testament ca purtând o influență luterană. De exemplu, Tyndale tradusese cuvântul grecesc *ekklesia*, prin „congregație”, care reprezintă corpul lui Hristos, și nu „biserica”. Episcopii englezi au considerat acest lucru ca având caracter de erezie, în sensul că termenul *congregație* implica egalitate în rândul adunării credincioșilor. Vedeau acest lucru ca fiind o idee luterană, care neagă autoritatea bisericii. Exemplare ale cărții au fost arse public la Catedrala Saint Paul, în 1526. În mai 1527, autoritățile bisericești au ordonat ca toate exemplarele să fie adunate și distruse. În ciuda interdicției, continuau să fie distribuite retipăriri, multe dintre ele importate clandestin din Țările de Jos.

Tyndale, refugiat și ascunzându-se la Antwerp, continua să publice polemici în apărarea principiilor reformei engleze, printre acestea *The Obedience of a Christian Man* (*Supunerea unui creștin*) și *The Parable of the Wicked Mammon* (*Parabola lui Mamona cel*

netrebnic) în 1528, o subliniere a ideii din Noul Testament, cum că credința este mai importantă decât faptele. Odată ce *The Parable of the Wicked Mammon* a început să circule în Anglia, biserica a luat imediat măsuri pentru a o suprima, odată cu ea, dorind să elimine și ereziile luterane conținute de aceasta. Cei care erau găsiți a avea în posesie vreun exemplar erau arestați și pedepsiți sever. *The Parable of the Wicked Mammon*, ca și traducerea Noului Testament, a fost citită pe scară largă și a rămas o operă de mare influență, în ciuda cenzurii.

Ambasadorul englez în Țările de Jos a primit ordin să îi extrădeze pe Tyndale și pe asistentul acestuia William Roye înapoi în Anglia, dar aceștia erau de negăsit. În 1530, Tyndale îl înfură și mai tare pe regele Henric al VIII-lea, prin publicarea textului *The Practice of Prelates (Practica prelaților)*, care condamna divorțul regelui Angliei. În mai 1535, Tyndale era arestat la Antwerp în urma unui complot orchestrat de autoritățile engleze, în timp ce lucra la traducerea Vechiului Testament. Mai târziu urma să fie întemnițat la Castelul Vilvoorde din apropiere de Bruxelles, și acuzat de erezie luterană și de sfidarea Sfântului împărat Roman. Tyndale a fost pus sub acuzare, condamnat oficial drept eretic, degradat din funcția de preot și deferit autorităților laice pentru pedeapsă. La începutul lui octombrie 1536, a fost spânzurat, apoi ars, împreună cu exemplare din Noul Testament. Ultimele sale cuvinte au fost: „Doamne, deschide-i ochii regelui Angliei.”

La vremea morții lui Tyndale, în Anglia erau în circulație aproximativ 50 000 de exemplare din traducerea Bibliei, în total șapte ediții. O mică parte din traducerea lui Tyndale a fost inclusă în ediția completă în limba engleză a Bibliei, publicată ilegal în Germania de prietenul său Miles Coverdale. În 1537, Biblia lui Matthew apărea în Anglia sub pseudonimul John Matthew. Editorul acesteia, John Rogers, era un preot catolic care va împinge un plug, și care va ști despre Scriptură mai multe decât tine”, îi spunea el unui învățat, chiar înaintea plecării din Anglia.

Capacitatea sa de a scrie într-o proză simplă, directă și ritmică, și după cum scrie biograful său contemporan David Danieli, „de a crea cuvinte de neuitat, fraze, paragrafe și capitole, și de a face într-un așa mod... care rămâne, chiar și astăzi, direct și viu” a avut un

impact indubitabil asupra limbajului Bibliei, și asupra prozei engleze.

Ediția revizuită a Noului Testament, publicată sub numele său, la Antwerp, a fost preluată în Bibliile din vremea Renașterii și a constituit baza pentru versiunea Regelui James din 1611.

Trăind sub supraveghere în Țările de Jos, Tyndale a tradus și prima parte din Vechiul Testament din ebraica originală. Traducerea sa magistrală din Pentateuh a apărut în 1530. Cartea lui Iona a fost gata în 1536. Cărțile din Vechiul Testament au fost publicate în volume de buzunar și aduse clandestin în Anglia. Vechiul Testament, în versiunea sa, a fost de asemenea adoptat în mare parte în versiunea oficială a Regelui James.

ISTORICUL CENZURII

Ediția din 1526 a Noului Testament, tradusă de William Tyndale, a fost imediat denunțată de autoritățile bisericești din Anglia. În vara lui 1526, episcopii englezi s-au întrunit și au hotărât ca „traducerile false” să fie arse, „împreună cu corecții și pedepse serioase împotriva celor care le dețin sau le citesc”. Ambasadorul englez în Țările de Jos a fost instruit de către cardinalul catolic Thomas Wolsey, care deținea controlul asupra politicii externe sub Henric al VIII-lea, să ia măsuri împotriva editorilor sau librarilor implicați în producerea sau distribuția Noului Testament în limba engleză. Noul Testament tradus de Tyndale, a fost prima carte tipărită interzisă în Anglia. Wolsey a ordonat arestarea lui Tyndale la Worms, dar acesta a reușit să se ascundă cu ajutorul lui Philip of Hess din Marburg.

Deși Henric al VIII-lea urma să rupă relațiile cu Roma la începutul anilor 1530, el nu avea niciun fel de înțelegere față de opiniile protestanților și considera ediția lui Tyndale a Noului Testament ca purtând o influență luterană. De exemplu, Tyndale tradusese cuvântul grecesc *ekklesia*, prin „congregație”, care reprezintă corpul lui Hristos, și nu „biserica”. Episcopii englezi au considerat acest lucru ca având caracter de erezie, în sensul că termenul *congregație* implica egalitate în rândul adunării credincioșilor. Vedea acest lucru ca fiind o idee luterană, care neagă autoritatea bisericii. Exemplare ale cărții au fost arse public la Catedrala Saint Paul, în 1526. În mai 1527, autoritățile bisericești au

ordonat ca toate exemplarele să fie adunate și distruse. În ciuda interdicției, i continuau să fie distribuite retipăriri, multe dintre ele importate clandestin din Țările de Jos.

Tyndale, refugiat și ascunzându-se la Antwerp, continua să publice polemici în apărarea principiilor reformei engleze, printre acestea *The Obedience of a Christian Man* (*Supunerea unui creștin*) și *The Parable of the Wicked Mammon* (*Parabola lui Mamona cel netrebnic*) în 1528, o subliniere a ideii din Noul Testament, cum că credința este mai importantă decât faptele. Odată ce *The Parable of the Wicked Mammon* a început să circule în Anglia, biserica a luat imediat măsuri pentru a o suprima, odată cu ea, dorind să elimine și ereziile luterane conținute de aceasta. Cei care erau găsiți a avea în posesie vreun exemplar erau arestați și pedepsiți sever. *The Parable of the Wicked Mammon*, ca și traducerea Noului Testament, a fost citită pe scară largă și a rămas o operă de mare influență, în ciuda cenzurii.

Ambasadorul englez în Țările de Jos a primit ordin să îi extrădeze pe Tyndale și pe asistentul acestuia William Roye înapoi în Anglia, dar aceștia erau de negăsit. În 1530, Tyndale îl înfură și mai tare pe regele Ilenric al VIII-lea, prin publicarea textului *The Practice of Prelates* (*Practica prelaților*), care condamna divorțul regelui Angliei. În mai 1535, Tyndale era arestat la Antwerp în urma unui complot orchestrat de autoritățile engleze, în timp ce lucra la traducerea Vechiului Testament. Mai târziu urma să fie întemnițat la Castelul Vilvoorde din apropiere de Bruxelles, și acuzat de erezie luterană și de sfidarea Sfântului împărat Roman. Tyndale a fost pus sub acuzare, condamnat oficial drept eretic, degradat din funcția de preot și deferit autorităților laice pentru pedeapsă. La începutul lui octombrie 1536, a fost spânzurat, apoi ars, împreună cu exemplare din Noul Testament. Ultimele sale cuvinte au fost: „Doamne, deschide-i ochii regelui Angliei.”

La vremea morții lui Tyndale, în Anglia erau în circulație aproximativ 50 000 de exemplare din traducerea Bibliei, în total șapte ediții. O mică parte din traducerea lui Tyndale a fost inclusă în ediția completă în limba engleză a Bibliei, publicată ilegal în Germania de prietenul său Miles Coverdale. În 1537, Biblia lui Matthew apărea în Anglia sub pseudonimul John Matthew. Editorul

acesteia, John Rogers, era un preot catolic convertit la protestantism, prieten cu Tyndale. Două treimi din Biblia lui Matthew conțineau pasaje nemodificate din traducerea lui Tyndale.

Biblia lui Matthew a fost prima Biblie în limba engleză autorizată de către autorități. În ciuda faptului că ea conținea în mare parte traduceri realizate de Tyndale, a primit autorizație chiar din partea regelui Henric al VIII-lea. Ruptura sa cu Biserica catolică era realizată în 1534, astfel fiind creată Biserica anglicană. Traducerile lui Tyndale și ale lui Coverdale au fost de asemenea incluse și în marea Biblie a Regelui Henric al VIII-lea, din 1539, care urma să fie declarată Biblia oficială a Bisericii anglicane.

În 1546, Conciliul de la Trento al Bisericii catolice a reiterat faptul că singurul text canonic al Bibliei este cel al Vulgatei, traducerea în latină realizată de Sfântul Ieronim. Catolicilor le era interzis astfel să citească vreo traducere, precum cea a lui Tyndale, fără permisiunea specială din partea papei sau a Inchiziției. Această restricție urma să rămână în vigoare până spre sfârșitul secolului al XVIII-lea.

În timpul domniei reginei catolice Mary I, în Anglia, din 1553 până în 1558, a fost reluată interdicția asupra edițiilor Bibliei traduse de protestanți, în 1555, o proclamație regală ordona „ca nicio persoană să nu introducă în acest teritoriu vreun manuscris, carte, sau broșură... purtând numele lui Martin Luther, Jan Calvin, Miles Coverdale, Erasmus, Tyndale... sau orice cărți asemănătoare conținând doctrine false împotriva religiei catolice.”

Comitetul înrunit sub comanda Regelui James I în 1604 pentru a stabili varianta oficială, autorizată a Bibliei – deseori recunoscută și laudată drept cea mai desăvârșită lucrare creată vreodată de un astfel de comitet și pusă în literatura engleză la același nivel cu operele lui Shakespeare – a folosit ca sursă de bază lucrarea lui Tyndale. Nouă zecimi din Versiunea Autorizată a Noului Testament îi aparțin lui Tyndale. Multe dintre cele mai reușite pasaje au fost preluate direct, deși fără a fi menționat, din traducerea lui Tyndale.

Tragedia execuției lui Tyndale la vârsta de 42 de ani a fost amplificată de conștiința acestuia că urma să părăsească această viață fără a-și desăvârși neprețuita operă. Tyndale nu a mai apucat

să traducă în întregime Vechiul Testament și să revizuiască Noul Testament. După cum se plânge biograful său, Danieli, este la fel de tragic cum ar fi fost dacă Shakespeare ar fi murit înainte de a-și termina cele mai frumoase dintre tragediile sale.

OLIVER TWIST

Autor: Charles Dickens

Data și locul publicării inițiale: 1838, Anglia

Forma literară: roman

REZUMAT

Publicarea celui de-al doilea roman al lui Dickens, *Oliver Twist*, povestea unui orfan care cade în ghearele unor răufăcători din întunecimile Londrei, i-a adus autorului în vârstă de doar 25 de ani recunoaștere stabilă din partea criticilor. În decurs de doar câțiva ani, Dickens devenea cel mai popular și cel mai citit scriitor al vremurilor sale. Începând din 1837, *Oliver Twist* apărea în episoade lunare într-o revistă londoneză. Anul următor apărea ediția în trei volume a romanului. *Oliver Twist* oferea primele detalii despre talentul și geniul uriaș al autorului, care urma să facă dovada definitivă a acestora în romanele ulterioare. Este printre cele mai puternice cărți de ficțiune care portretizează mizeria vieții de zi cu zi a sărăcimii urbane, precum și birocrațiile distante care susțineau sistemul opresiv.

La vremea când Dickens avea 12 ani, tatăl său fusese încarcerat din cauza unor datorii neplătite. În timp ce restul familiei l-a însoțit pe acesta la „workhouse”⁵¹, tânărul Dickens însă a fost trimis la muncă într-o fabrică, unde lipea etichete pe sticle. Această experiență l-a lăsat cu o amară și înverșunată opoziție față de munca infantilă și față de tratamentul inuman al săracilor, care se reflectă mai târziu în sarcasmul acid ce animă primele capitole din *Oliver Twist*.

După ce mama lui Oliver, o femeie săracă și decăzută, este găsită întinsă pe stradă, moartă în urma nașterii lui Oliver, pruncul este luat sub tutela unor funcționari însărcinați cu îngrijirea săracilor dintr-o parohie a orașului. Mai apoi, Oliver este cedat unei instituții a parohiei unde împreună cu alți orfani este crescut în condiții vitrege, „fără osteneala de a primi prea multă mâncare sau îmbrăcăminte”.

La vârsta de 9 ani, domnul Bumble, alunecosul paracliser al parohiei, îl trimite la „workhouse”. Acolo tinerilor li se dau trei mese pe zi constând în fiertură de ovăz, o ceapă de două ori pe săptămână și o jumătate de chiflă duminică. „Sir, vă rog, aș mai dori puțin”, spune Oliver. Ca pedeapsă pentru „ofensa necuviincioasă și profană de a cere mai mult decât se cuvine”, Oliver este trimis la detenție.

Mai târziu, Oliver, prin mijlocirea dlui Bumble, devine ucenicul întreprinzătorului domn Sowerberry, la care locuiește și muncește în condiții vitrege. După o încăierare cu colegul său agresiv Noah, Oliver este bătut și fuge la Londra. Ajuns acolo, naivitatea îl aruncă în mâinile bătrânului Fagin, hainul lider al unei bande de hoți, conduse și de tâlharul Bill Sikes. Partenera lui Sikes, Nancy, și hoțul de buzunare poreclit Priceputul Dodger. În timp ce acesta din urmă îl buzunărește pe un bătrân, Oliver este prins și dus la poliție. Rănit și bolnav, Oliver este salvat de bunul domn Brownlow, care îl ia cu el la locuința sa. Dar Nancy îl găsește pe Oliver și îl aduce înapoi la bătrânul Fagin. Mai târziu, Oliver este trimis să îl ajute pe Sikes la o tâlhărie, fiind în cele din urmă împușcat și rănit. Apoi ajunge în grija doamnei Maylie și a protejatei ei Rose, care se poartă cu el cu bunăvoință.

O sinistă cunoștință a bătrânului Fagin, pe nume Monks, se arată interesat de tânărul Oliver. Nancy, auzind conversația dintre bătrân și Monks, se duce la Rose și îi dezvăluie că Monks este fratele vitreg al lui Oliver, care știe secretul părinților lui și dorește ca toate urmele legate de acesta să fie distruse. Când trădarea lui Nancy este descoperită de membrii bandei, Sikes o ucide pe fată cu sânge rece.

Încercând să scape de urmăritori, din greșeală, Sikes se spânzură. Fagin este arestat și condamnat la moarte. Monks recunoaște că a dorit să-l facă pierdut pe Oliver, pentru a putea pune mâna singur pe moștenirea tatălui său vitreg. La moartea mamei sale, Oliver trebuia să moștenească un domeniu, numai dacă, minor fiind, nu ar fi pătat numele familiei. Fagin primise o recompensă pentru că îl obligase pe Oliver să devină un nelegiuit. În cele din urmă, se dovedește că Rose este sora mamei lui Oliver. În final, Oliver este adoptat de dl Brownlow. Dl Bumble își sfârșește cariera, ajungând muncitor în același „workhouse” pe care nu demult îl conducea.

În prefața la ediția a treia a romanului, Dickens scria: „Am dorit să arăt prin micul Oliver, principiul Binelui, supraviețuind oricărei circumstanțe disperate și triumfând, în cele din urmă.” Totul se termină cu bine în *Oliver Twist*, deși amintirile suferințelor care l-au înconjurat pe Oliver în întunecimile Londrei rămân.

ISTORICUL CENZURII

„Pereții și tavanul camerei erau aproape negri de vreme și de murdărie... Niște cârnați erau la prăjit; și, deasupra lor, cu o furculiță în mână, era un foarte bătrân și uscat evreu, a cărui figură haină și respingătoare era acoperită de niște fire de păr roșcat și încâlcit.” Hainul și sinistrul Fagin este prezentat cititorilor cu o imagine antisemită arhetipală, veche de secole în cultura occidentală, aceea a evreului satanic și crud. Caricatura lui Fagin a fost obiectul protestelor și controverselor încă de la publicarea romanului.

Personajul Fagin, denumit de sute de ori pe parcursul romanului, „evreul”, este construit potrivit modelului tradițional frecvent folosit în literatură sau teatru în secolul al XIX-lea pentru a portretiza evreii. Părul și barba roșcate erau asociate frecvent cu imaginea străveche a diavolului. Fagin are nasul coroiat, mersul târșăit, poartă o lungă haină de gabardina și o pălărie cu boruri mari, și este un viclean vânzător de îmbrăcăminte și de alte mărunțișuri la mâna a doua. Portretul lui Fagin ne arată un om ca un diavol, ca un șarpe, alunecând pe nesimțite, „târân-du-se pe lângă pereți și uși... ca o reptilă dezgustătoare, născută în noroiul și întunecimea prin care se mișca...”

Deși criticii literari consideră că Dickens nu a avut intenția de a defăima sau jigni poporul evreu prin scrierile sale, Dickens era un produs al mediului antisemit al vremii. Prejudecățile față de evrei, reflectate în legi, discursuri publice, literatură și divertisment popular erau o parte a moșteniri epocii victoriene. În anii 1830, evreilor le era interzis să dețină magazine în proprietate pe teritoriul Londrei, nu puteau lucra ca avocați, nu puteau primi diplomă universitară sau candida pentru Parlament. Tocmai pentru că le erau interzise o serie de ocupații, cei mai mulți dintre evreii din Anglia, numărând cu totul între 20 000 și 30 000 de persoane, își câștigau pâinea cumpărând și vânzând haine vechi și dând bani cu camătă.

Într-o scrisoare către o femeie de origine evreiască care protestase la adresa caracterului stereotip al lui Fagin, Dickens scria: „Fagin este evreu pentru că din nefericire era adevărat, la timpul la care face romanul referire, că acea clasă de infractori era alcătuită, aproape inevitabil, din evrei.” Procesul din 1830 al traficantului evreu Ikey Solomons, care, la fel ca Fagin, vindea bijuterii, îmbrăcăminte și stofe furate, a fost foarte insistent mediatizat și se pare că a fost sursa de inspirație pentru Dickens.

Între anii 1830 și 1860 a fost o perioadă de emancipare a evreilor în Anglia. Barierele legale și restricțiile comerciale au fost anulate, evreii puteau fi aleși în funcții la nivel local sau național și mulți dintre ei au devenit figuri proeminente. Atitudinile sociale, de asemenea, s-au schimbat în anii ce au urmat, lucru care se reflectă și în conștientizarea de către Dickens a sensibilității subiectului antisemitismului în anii ce au urmat publicării inițiale a romanului *Oliver Twist*. „Nu văd niciun motiv pe care evreii l-ar putea avea pentru a mă considera ostil lor”, scria Dickens în 1854.

În 1867 a fost publicată o nouă ediție a romanului lui Dickens. În textul lui *Oliver Twist* revizuit chiar de Dickens apăreau sute de modificări, cele mai multe legate de imaginea bătrânului Fagin. Erau eliminate cele mai multe dintre referințele la bătrânul Fagin, suprimându-le cu totul sau înlocuind „evreul” cu „el” sau cu „Fagin”. Cu toate acestea, „Fagin rămâne evreul”, comenta criticul literar Irving Howe, „și oricine dorește să înfrunte în mod onest acest roman, trebuie să înfrunte substratul sentimentului care devine vizibil prin obsesiva repetiție a cuvântului «evreul». O abordare critică a romanului însă poate duce la o înțelegere mai bună a stereotipurilor antisemite – parte integrantă a culturii Angliei secolului al XIX-lea. „Nu avem ce să «facem» [în legătură cu Fagin]”, scria Howe, „decât să înfruntăm realitățile istorice ale culturii noastre, și tot ce a vomitat aceasta din dezgustătoarele ei adâncimi.”

În 1949, niște părinți de origine evreiască din Brooklyn, New York, au protestat considerând că prin stabilirea lecturii obligatorii *Oliver Twist* pentru elevii din școli, acestora li se interzice dreptul de a fi educați fără niciun fel de părtinire religioasă. Invocând caracterizarea lui Fagin din *Oliver Twist* și cea a lui Shylock din piesa lui Shakespeare, *Neguțătorul din Veneția*, au intentat proces

Consiliului Educațional New York. Solicitarea lor era de a fi eliminate ambele lucrări din școlile publice din New York „pentru că acestea tindeau să dea naștere la ura față de evrei ca persoane și ca rasă.”

În procesul *Rosenberg v. Board of Education of City of New York*, Curtea Supremă King's County a decis ca cele două cărți să nu fie interzise din școlile, bibliotecile și cursurile din New York, declarând că Consiliul de Educație „urmărise cu bună credință interesele sistemului școlar pe care îl are în grijă, fără nicio intenție de a aduce vreun fel de prejudiciu sau daună cuiva și astfel, că nu există un motiv substanțial pentru a lua în considerare suprimarea celor două cărți”.

Respingând solicitarea protestatarilor de a interzice cărțile, judecătorul în cauză declara: „în afara cazului în care o carte este scrisă cu rea intenție pentru scopul evident de a naște o ură bigotă și intolerantă împotriva unui anume grup religios sau rasial, interesul public într-o societate liberă și democratică nu garantează și nu încurajează suprimarea vreunei cărți la cererea unei persoane sau unui grup de persoane sensibile, doar pentru că personajul descris în paginile unei asemenea cărți aparținând vreunei rase sau religii este portretizat într-o manieră depreciativă sau ofensatoare.” Eliminarea cărților nu va ajuta „în niciun fel la diminuarea sentimentelor anti-religioase”, susținea instanța.

ORIGINEA SPECIILOR (ON THE ORIGIN OF SPECIES)

Autor: Charles Darwin

Data și locul publicării inițiale: 1859, Anglia

Forma literară: text științific

REZUMAT

Naturalistul britanic Charles Darwin și-a publicat lucrarea de pionierat *Originea speciilor* la 22 de ani după ce a scris-o, ca reacție la competiția cu alți oameni de știință care se pregăteau să publice idei asemănătoare, în această carte, Darwin descrie în linii generale observațiile sale din timpul călătoriei de lucru în jurul Americii de Sud la bordul navei *Beagle*, între anii 1831 și 1836.

Darwin credea în „variație” – că generațiile de organisme se schimbă în timp și acelea care s-au adaptat cel mai bine schimbărilor climatice sau de altă natură sunt cele care au șanse să supraviețuiască și să se înmulțească. Darwin afirma că aceste

schimbări au avut loc prin selecție naturală, controlată chiar de respectivele organisme, pe parcursul a milioane de ani. *Originea speciilor* discută aceste concepte generale împreună cu exemple de evoluție la porumbei și furnici, precum și discuții despre embriologie și morfologie. Deși teoriile sale se bazau pe observații și măsurători clare, Darwin înțelegea cât erau de contrare ideilor despre crearea și structura naturii, din vremea sa. Încercând să evite critici-le, Darwin recunoștea: „Nimic nu poate fi mai greu la început, decât a crede că cele mai complexe organe și instincte s-au desăvârșit... prin acumulare de mici modificări, fiecare bună pentru posesorul individual.”

Cei mai mulți dintre cititorii lui Darwin știau că Dumnezeu crease lumea potrivit unui plan divin, punându-i pe oameni drept conducătorii de pe pământ ai naturii. Ideile lui Darwin zguduiau aceste credințe tradiționale, biblice, și introduceau un grad de nesiguranță mult mai mare referitoare la originile umanității. Impresiile populare despre darwinism, însă, au fost diferite de scrierile sale reale. În știința socială, conceptul darwinist de „descendență cu variație” prin selecție naturală a fost transformat și rezumat prin expresia „supraviețuirea celui mai puternic”, expresie prin care explica relațiile între clase sociale. Pentru așa-numiții darwiniști sociali, oamenii mai bogați și mai puternici meritau să dețină aceste avantaje pentru că sunt „cei mai puternici indivizi ai speciei”. Mai mult, orice ajutor dat celor dezavantajați devenea un act împotriva naturii, prelungind în mod inutil viața și caracteristicile „celor slabi”. Darwiniștii sociali au distorsionat ideile lui Darwin, folosind termenul de evoluție, și au adăugat opinia că evoluția întotdeauna tinde către progres.

Darwin nu avusese niciodată intenția să dea această orientare prin scrierile sale despre studiul naturii. Era mai mult interesat de mutațiile care apăreau de-a lungul generațiilor de organisme, fie că aveau ca rezultat progresul sau nu. Mai mult, Darwin nu și-a dorit niciodată ca prin aceste idei să exploreze domeniul comportamentului uman și al organizării sociale. Discutând ideile sale legate de ființa umană, el se concentra asupra dezvoltării organelor și a sistemelor din corpul uman, și nu a celor din societate.

Darwin era membru al unei mișcări științifice care tindea

către fundamentarea cercetării pe date empirice. A fost contemporan cu alți oameni de știință precum John William Draper, autorul cărții *Istoria conflictului dintre religie și știință*, în care pune la îndoială modelele de cercetare științifică bazate pe religie. Deși Darwin era atent să nu atace religia în mod direct, așa cum o făcea Draper, argumentele sale potolite și măsurate nu includeau nicio mențiune despre vreo putere divină conducând universul.

ISTORICUL CENZURII

Istoricii științei consideră că unul dintre motivele pentru care Darwin a amânat publicarea lucrării sale atât de mult era teama ca ideile sale să nu fie prea radicale pentru vremea respectivă și ca receptarea să nu fie deosebit de ostilă. Considerându-se pe sine un om de știință, refuza să comenteze implicațiile largite ale ideilor sale. Spre sfârșitul vieții, după publicarea a numeroase lucrări în care își reitiera credința în ideea de selecție naturală, Darwin a continuat să gândească numai în termenii avansului științei și spera ca exemplul său mărunț să îi câștige pe oameni de partea ideilor sale.

Originea speciilor prin selecție naturală sau păstrarea raselor favorite în lupta pentru existență a fost publicată la 24 noiembrie 1859, într-o ediție de doar 1250 de exemplare de către John Murray, care nu anticipa ca o asemenea carte să stârnească un mare interes. Prima ediția s-a epuizat în prima zi de la publicare și o a doua ediție de 3000 de exemplare, la scurt timp mai târziu. Cartea a apărut în șase ediții până în 1872. O ediție americană a apărut în mai 1860, fiind receptată printr-o controversă tumultuoasă.

„Șaizeci de mii de exemplare s-au vândut deja (1876) în Anglia”, scria Darwin în autobiografia sa, „și ținând cont cât de dificil este conținutul, este o vânzare foarte mare. A fost tradusă în aproape toate limbile europene...” Nu mai puțin de 265 de recenzii și numeroase eseuri au fost numărate de Darwin, doar pentru acea perioadă. Ideile lui Darwin au căpătat amploare în cercurile științifice academice aproape imediat și au devenit fundamentul teoriei evoluționiste moderne.

Cu toate acestea, publicarea *Originii speciilor*, a dezlănțuit una dintre cele mai aprinse controverse ale epocii victoriene. Darwin era acuzat de a-l fi „detronat pe Dumnezeu”, după cum se exprimase un critic, contestând interpretarea cărții Genezei. Clericii s-au revoltat

împotriva cărții pe întreg teritoriul Angliei. Cartea era interzisă la Trinity College din Cambridge, cu toate că Darwin era absolvent al acestei instituții. Referitor la ocazii când a fost „criticat cu dispreț”, Darwin declara: „Nu îmi pot folosi viața mai bine decât prin a aduce o contribuție cât de mică la științele naturii. Și acest lucru l-am urmărit cu maximum de capacitate, iar criticii pot spune ce doresc, dar nu îmi vor distruge această convingere.”

Spre deosebire de *Zoonomia*, tratatul științific scris de bunicul lui Darwin, Erasmus Darwin, la sfârșitul secolului al XVIII-lea, interzis de Biserica catolică pentru că expunea o teorie a evoluției, *Originea speciilor* nu a fost niciodată pusă la Indexul Cărților Interzise.

O renaștere a sentimentelor negative la adresa lui Darwin a avut loc în anii 1920 în Statele Unite. Deja de la începutul secolului XX, manualele de științe din liceu începuseră să încorporeze evoluția darwiniană în discuțiile despre originile umane și despre biologie. În 1919, a fost fondată Worlds Christian Fundamentals Association (WCFA) pentru a se opune includerii ideilor evoluționiste în manualele școlare. Conducerile școlilor și autoritățile locale din comunitățile impregnate de mari mase de fundamentalisti creștini au fost puse sub presiune pentru a interzice teoria evoluționistă și pentru a scoate din uz manualele care o susțineau. S-a început un lobby la nivelul legislativelor statelor de pe întreaga suprafață a Statelor Unite, pentru respingerea prin lege a teoriei evoluționiste. Mai mult de douăzeci de state au acceptat asemenea măsuri.

În 1925, în cel mai celebru exemplu de reacție anti-evoluționistă, statul Tennessee a introdus o lege ce interzicea profesorilor să predea teoria evoluționistă în școlile finanțate de stat. O multitudine de factori conjuncturali a determinat autoritățile statului să ia o astfel de măsură. În anii 1920 era o perioadă a „depravării” în cultura populară, mai ales în rândul tinerilor; în același timp, religia fundamentalistă și nativismul erau și ele în creștere ca reacție la ideile acestea „moderne”. Creștinii fundamentalisti se temeau că o filosofie materialistă precum cea a selecției naturale ar emite un semnal periculos, dăunător și nihilist către copiii de școală. Considerau că din școală ar ieși mai mulți absolvenți cumpătați dacă ei erau crescuți în spiritul ideilor biblice

despre creație, Dumnezeu fiind creatorul pământului și al universului după un plan înainte stabilit. Liderii locali din orașul Dayton, Tennessee, au privit acest context ca fiind o ocazie de a-și face cunoscut și orașul lor pe harta Statelor Unite.

John T. Scopes, profesor de științe la Dayton, s-a oferit să fie subiect pentru testarea legii anti-evoluție din Tennessee. Din partea statului era William Jennings Bryan, un lider populist și de trei ori candidat la președinție, care a fost secretar de stat în administrația Wilson, popular în rândul fundamentalistilor pentru retorica sa biblică și devotamentul pentru menținerea vieții tradiționale rurale. Clarence Darrow, un cunoscut avocat și agnostic declarat, îl apăra pe Scopes, susținând că era încălcată libertatea academică, și mai mult decât atât, separarea dintre stat și biserică avea de asemenea de suferit. Membrii Uniunii Americane pentru Drepturi Civile, la acea vreme o organizație devotată cauzei libertății de expresie, a contribuit de asemenea la susținerea lui Scopes.

Procesul lui Scopes, ce a ajuns să fie numit „procesul maimuțelor”, a devenit un eveniment de importanță națională în vara anului 1925. Ziarele din toată țara au trimis corespondenți la Dayton pentru a transmite desfășurarea procesului, iar comercianții din Dayton au vândut suveniruri speciale pentru proces, printre care și maimuțe miniaturale împăiate, reflectând ideea că oamenii se trag din maimuțe. Reporterii de la ziarele din orașele mari au transmis știri de la proces cu lejeritate și umor, în timp ce fundamentalistii vedeau în acesta o luptă crucială împotriva forțelor modernismului.

Amândouă părțile considerau că au câștigat. Scopes a fost găsit vinovat de încălcarea legii care interzicea predarea teoriei evoluționiste. Ca angajat al statului, Scopes nu avea dreptul să încalce legea, susținea judecătorul cazului. Susținătorii lui Scopes erau pe de altă parte și ei mulțumiți întrucât decizia lăsa loc unui apel la o instanță superioară, unde cazul putea beneficia de și mai multă publicitate. Cazul Scopes, însă, s-a sfârșit din cauza unui amănunt procedural. La primul proces, judecătorul și nu juriul îl amendase pe Scopes cu 100 de dolari. Această eroare procedurală a inversat verdictul care îl găsea pe Scopes vinovat.

Eforturile anti-evoluționiste nu s-au sfârșit odată cu procesul

Scopes. Legea anti-evoluție din Tennessee a rămas în vigoare până în 1967, iar creștinii fundamentalisti din Statele Unite au intensificat eforturile de interzicere a acestor idei din școlile publice. În 1968, la Curtea Supremă a fost judecat un caz asemănător celui lui Scopes. Susan Epperson, profesoară de biologie într-un liceu, a contestat constituționalitatea statutului anti-evoluționist al statului Arkansas din 1928, care prevedea că profesorii care folosesc manuale în care apar ideile evoluționiste își pot pierde locul de muncă. Curtea Supremă a decis că legea este neconstituțională, contrazicând Primul și cel de-al Paisprezecelea Amendament. Puterea guvernului nu putea fi folosită pentru a promova credințe religioase.

Învinși în sălile de judecată, anti-evoluționistii și-au schimbat focalizarea spre obligativitatea oferirii „creaționismului” ca teorie alternativă a originii omului. Ei defineau creaționismul ca o teorie ce spune că toate formele de viață au apărut pe lume instantaneu ca rezultat al acțiunii unui singur creator. La începutul anilor 1980, consiliile școlare din Arkansas și Louisiana au solicitat ca ambele teorii să fie prezentate în școli. Aceste legi au fost considerate neconstituționale în 1987 de către Curtea Supremă în cazul *Edwards v. Aguillard*, ca fiind o promovare a doctrinelor religioase și o încălcare a prevederilor Primului Amendament, însă, bătăliile pe tema evoluționismului continuă și astăzi, mai ales la nivelul comunităților locale.

În 1935, *Originea speciilor* a fost interzisă în Iugoslavia și în 1937 a fost interzisă și de regimul de dreapta Metaxas din Grecia. Dar spre deosebire de celelalte cazuri de cenzură din America, în general, cartea nu a fost eliminată din biblioteci sau librării în Statele Unite. A fost vorba mai mult de ideile din carte. — POPOL VUH

Data și locul scrierii: cea. 1000-1550, Guatemala Forma literară: text religios

REZUMAT

Popol Vuh, cartea sacră a poporului Quiche Maya, este cea mai importantă scriere în limba nativă a Americilor și cea mai mare operă mitologică din America Centrală. Este considerată una dintre capodoperele umanității în scrierile religioase. Adunând laolaltă mituri, legende și istorie, ea relatează cosmologia, tradiția migratoare și istoria popoarelor Quiche Maya de pe dealurile

Guatemalei. Aceste popoare, care în prezent mai numără o jumătate de milion de oameni, trăiesc pe același pământ și printre aceleași locuri descrise încă din istoria antică de *Popol Vuh*, sau „Cartea Consiliului”, citită de conducători Quiche pe când se aflau în Conciliu.

Partea I este narativă, și începe cu întunecimea primordială de dinaintea creației, într-o lume goală a cerului și a pământului, și a zeilor ce trăiesc în ape. Inima Cerului (o ființă tripartită numită și Uragan) și Suveranul șarpe cu pene, care locuiește în apa primordială, decid să creeze lumea. Ei rostesc „Pământ” și acesta se naște instantaneu, ridicându-se ca un nor. Apoi zeii creează ființele umane. La început încearcă să creeze ființe care nu pot decât să urle, să mugească și să ciripească. Dar pentru că nu pot vorbi suficient de bine pentru a-și slăvi zeii, sunt condamnați să fie omorâți pentru hrană. Descendenții lor sunt animalele și păsările.

Un al doilea experiment creează o ființă din lut care se dizolvă, incapabilă să vorbească sau să slăvească. Înaintea celei de-a treia încercări, zeii mai tineri se consultă cu divinitățile mai vârstnice – pețitorul Xpiyacoc, și moașa Xmucane, amândoi paznici ai divinității care pot interpreta profețiile ciclului calendaristic. Ei consimt crearea ființelor umane făcute din lemn. Deoarece oamenii din lemn au capul gol, fără cunoștință de creatorii lor, Inima Cerurilor aduce o viitură asupra lor. Sunt izbiți și distruși și singurii lor descendenți sunt maimuțele din păduri.

Înainte de a relata cea de-a patra încercare, naratorii povestesc, în părțile a doua și a treia, ciclul de trei părți al faptelor eroilor gemeni. La început, Hunahpu și Xbalanque, fiii gemeni ai lui Xpiyacoc și Xmucane, într-o serie de aventuri, îl înving pe Șapte Macaw (Carul Mare) și pe copiii acestuia, Zipacna și Cutremur.

Apoi, povestea se întoarce în trecut, la alte isprăvi din Xibalba, adâncurile pământurilor, ale altor frați gemeni – Unu Hunahpu și Șapte Hunahpu, tatăl și unchiul lui Hunahpu și Xbalanque și fiii lui Xpicayoc și Xmucane. Ei sunt chemați în adâncurile pământului și dau greș într-o serie de încercări și capcane puse la cale de gazdele lor. Sunt sacrificați apoi în Xibalba de către domnii morții.

Secțiunea finală relatează aventurile din adâncurile pământurilor ale primilor eroi gemeni, Hunahpu și Xbalanque. Ei reușesc să scape de capcanele care le-au omorât tatăl și unchiul și

plănuiesc împreună un mod de a muri care să le permită să se întoarcă înapoi la viață. Gemenii apoi se ridică la ceruri devenind Luna și Soarele.

Scena este gata acum pentru cea de-a patra creație. În partea a patra, în timp ce Luna, Soarele și stelele sunt pe cale să apară, Xpiyacoc și Xmucane găsesc porumb alb și galben în munți. Xmucane îl leagă laolaltă de nouă ori. Amestecat cu apă, porumbul devine materialul pentru primii oameni: Jaguar Quitze, Jaguar Noapte, Mahucutah și Adevăratul Jaguar, primul cuplu mamă și tată al poporului Quiche. Dar noii oameni sunt prea perfecți, iar zeii se tem că vor rivaliza cu ei în măreție. Astfel, zeii slăbesc ochii omului, acesta văzând clar numai ce este aproape, limitându-le puterile de a înțelege și a cunoaște. Apoi zeii creează o soție pentru fiecare bărbat și generațiile de Quiche vor fi descendenții acestora. În final, după sacrificiu și rugăciune, soarele apare pentru prima dată. „Erau nenumărați oameni, dar era un singur răsărit de soare pentru toate triburile.”

Mitul creației relatat în *Popol Vuh* este de fapt o hartă a cerului reproducând mișcările sale pe parcursul anului. Acțiunile zeilor, eroilor și ale dușmanilor lor corespund cu mișcările Soarelui, Lunii, planetelor și stelelor. Creația nu este un act instantaneu, ci un proces prin care esența divinității în mod perpetuu creează și susține viața. *Popol Vuh* se încheie în partea a cincea cu o poveste lungă despre migrație care relatează episoadele ce conțin istoria adevărată și cea mitologică a popoarelor

Quiche și a vecinilor lor Maya. Cartea conține numele a 14 generații de conducători, până la timpurile în care această versiune a *Popol Vuh* a fost scrisă. La a XII-a generație, numele Trei Cerbi și Nouă Câini sunt urmate de două propoziții. „Și ei conduceau când sosea Tonatiuth (Pedro de Alvarado). Ei au fost spânzurați de oamenii castilieni.”

ISTORICUL CENZURII

Popol Vuh a fost scrisă original în hieroglife Maya de nobilii Quiche Maya în timpul perioadei postclasice (1000-1500 d.Hr.) și a fost în uz până la cucerirea spaniolă din secolul al XVI-lea. Ilustrațiile pe vase de lut și inscripțiile sculptate pe monumente de piatră indică faptul că miturile și legendele relatate în *Popol Vuh* sunt mult mai

vechi, cel puțin din perioada clasică (250-900 d.Hr.), perioada înfloririi artei și culturii Maya.

După 1523, când conchistadorul spaniol Pedro de Alvarado a fost trimis de Hernan Cortâs pentru a cuceri popoarele Maya din Guatemala, mii de cărți hieroglifice au fost arse de misionarii spanioli. Varianta originală din *Popol Vuh* se crede că ar fi fost printre ele. Cărțile hieroglifice erau considerate opere ale diavolului. Distrugerea lor făcea parte din campania susținută de a eradica religia Maya și de a instala catolicismul european.

În anii 1550, un text din *Popol Vuh* a fost rescris clandestin folosind alfabetul roman în orașul Santa Cruz de Quiche, din Guatemala de către descendenții foștilor conducătorilor Maya. Autorii lor anonimi au fost învățați de misionari să scrie în propria lor limbă folosind alfabetul. În 1701-1703, cartea a fost tradusă în spaniolă de către un călugăr dominican, Francisco Ximenez, preotul parohiei din orașul Chichicastenango, căruia i-a fost arătat documentul și care i-a înțeles importanța. Tot el a desăvârșit ceea ce acum rămâne singurul exemplar al textului Quiche Maya.

Ediția originală *Popol Vuh* era ilustrată, scris pe piele subțire acoperită cu un strat subțire de argilă. Conținea și tabele astrologice și almanahurile ritualurilor divine, asemănătoare singurelor patru cărți hieroglifice Maya, numite codexuri, care au supraviețuit cuceririi spaniole. Trei dintre acestea, din Yucatan, Mexic, au fost duse în Europa în epoca colonială și poartă numele orașelor unde se găsesc în muzee sau biblioteci: codexurile Dresda, Paris și Madrid. Un al patrulea fragment, numit Codexul Grolier, aflat acum în Mexico City, a fost găsit într-o peșteră din

(Chiapas, Mexic în 1971. *Popol Vuh* din secolul al XVI-lea prezenta o versiune lărgită a cărții hieroglifice originale, relatând întreaga poveste a iibelor și desenelor.

Potrivit celor care au scris versiunea alfabetică, codexul hieroglific era printre cele mai prețioase averi ale conducătorilor Quiche, „pentru că astfel știau când va veni război; tot ce vedeau acolo era clar pentru ei. Dacă va fi moarte sau dacă va fi foamete... Ei știau cu siguranță, aveau unde să le vadă, aveau o carte”. *Popol Vuh* permitea de asemenea conducătorilor Quiche să recupereze viziunile pierdute de primii patru oameni.

Celebra și prețioasa versiune integrală în limba engleză a operei *Popol Vuh* realizată de Dennis Tedlock în 1985, conține experiența unui paznic și tată al unei linii de descendenți Quiche Maya contemporan, Andres Xiloj. Este captivantă și ușor de citit, în ciuda complexității mitologiei conținute, și a adus o mai mare audiență și popularitate pentru *Popol Vuh*.

RELIGIA ÎN LIMITELE RAȚIUNII PURE (DIE RELIGION INNERHALB DER GRENZEN DER BLOßEN VERNUNFT)

Autor: Immanuel Kant

Data și locul publicării inițiale: 1793, Prusia

Forma literară: tratat de filosofie

REZUMAT

Sistemul filosofic al lui Immanuel Kant, unul dintre cei mai importanți filosofi din cultura occidentală, a fost creat pentru a pune temelia unei întregi varietăți de elemente științifice, morale și estetice. În *Critica rațiunii pure*, publicată în 1781, Kant oferea o abordare radicală și nouă asupra problemelor fundamentale de epistemologie și metafizică. Mediind între pretențiile raționaliste ale cunoașterii a ceea ce se află dincolo de percepție și cele ale filosofiei opuse a scepticismului, care negau posibilitatea unei cunoașteri adevărate, Kant a definit granițele gândirii sănătoase.

Filosofia religiei la Kant este cuprinsă mai ales în lucrarea *Religia în limitele rațiunii pure*. Aici Kant afirmă că existența lui Dumnezeu nu poate fi dovedită nici ca fiind adevărată nici falsă, pe baze teologice și că dovezile provenite din rațiune pură nu sunt valabile. Religia se află în afara granițelor provinciei rațiunii, divinul neputând fi obiectul gândirii iar cunoașterea fiind limitată la lumea fenomenelor.

Kant susține legitimitatea credințelor religioase. Deși existența lui Dumnezeu nu poate fi demonstrată științific, filosofia morală a lui Kant demonstrează necesitatea existenței lui Dumnezeu. Pentru Kant, religia rezidă „în dispoziția inimii de a împlini toate obligațiile umane ca fiind porunci divine”. Concepția lui Kant despre religie poate fi descrisă prin noțiunea de teism etic. El consideră că legea morală cere ca oamenii să fie răsplătiți proporțional cu virtutea lor. Cum aceasta nu se întâmplă întotdeauna, Kant sugerează că ar mai putea fi o existență unde această răsplată să fi

acordată. Acestea duc la concluzia că există un Dumnezeu și o viață eternă.

Pentru Kant, o credință religioasă solidă poate proveni numai din implicațiile principiilor morale și din natura vieții morale. Moralitatea însă nu implică și ideea unei ființe supreme și „astfel, nu are nevoie de religie pentru propria ei existență... ci în virtutea rațiunii pure și practice, își este suficientă sieși”. În contrast cu sistemele religioase care implică și sugerează faptele bune la schimb cu răsplata ulterioară, bazele religiei ar trebui să implice faptele bune de dragul faptelor bune.

Kant împarte religiile în cele care sunt „încercări de a câștiga bunăvoința (simpla slujire) și religiile morale, adică religiile unui bun comportament în viață.” În prima categorie, declara Kant, „omul se păcălește singur crezând ori că Dumnezeu îi poate aduce bucuria eternă (prin iertarea păcatelor) fără ca el să trebuiască să devină un om mai bun, ori, dacă aceasta pare imposibil pentru el, că Dumnezeu cu siguranță îl poate face să fie un om mai bun fără să trebuiască să facă nimic mai mult decât să o ceară. Însă, în ochii unei Ființe care veghează totul, a cere este cu nimic mai presus decât a-ți dori, și aceasta ar însemna a nu face de fapt nimic; dacă bunătaatea se poate obține printr-o simplă dorință, toți oamenii ar fi buni”.

Potrivit lui Kant, dezvoltarea și îmbogățirea morală a omului începe nu prin îmbunătățirea practicilor și obiceiurilor lui, ci prin transformarea spiritului și construirea caracterului. Pentru Kant este doar o ciudată „iluzie a religiei” faptul că omul presupune că nu poate face nimic, în afara faptelor bune din timpul vieții, pentru a deveni acceptabil în ochii lui Dumnezeu. „Omul însuși trebuie să se transforme sau să se fi transformat pe sine, în ce anume va dori să devină, într-un sens moral, fie el bun sau rău. Fiecare dintre aceste opțiuni trebuie să fie rezultatul voinței sale libere; altfel el nu poate fi considerat responsabil pentru aceasta și, ca atare, din punct de vedere *moral* nu ar fi nici bun nici rău.”

ISTORICUL CENZURII

Pe măsură ce statul prusac a început să acționeze spre a-i elimina pe gânditorii Iluminismului secolului al XVIII-lea, cenzura materialelor tipărite a fost semnificativ consolidată. Un edict guvernamental permitea tolerarea opiniilor divergente cu

luteranismul „atâta timp cât fiecare își îndeplinește obligațiile ca bun cetățean al statului, își ține opiniile particulare pentru el însuși, și are grijă să nu le propage sau să îi convertească pe alții, determinându-i să greșescă și să își pună la îndoială credința”.

Întrucât Kant era un autor proeminent care se bucura de încrederea regelui, lucrările sale timpurii de filosofie critică, precum *Critica rațiunii pure*, ce nu aveau ca țință cititorul de rând, au fost scutite de cenzură. În 1791, înaltul oficial ecleziastic a înaintat o propunere de a interzice lucrările lui Kant, dar nu a fost luată în seamă.

În 1792, eseul lui Kant, „Despre răul radical al naturii umane”, care urma să devină prima parte din *Religia în limitele rațiunii pure*, a fost aprobată de către autorități și a fost publicată în *Berlinische Monatsschrift*. Dar pentru că aceasta trata teme biblice, continuarea tratatului lui Kant, „Despre lupta principiului binelui cu răul pentru stăpânirea omenirii”, a fost înaintată cenzorului teologic, care i-a refuzat permisiunea de a-l publica.

Kant a suplimentat cele două eseuri cu încă două scrieri, și se pregătea să editeze o carte intitulată *Religia în limitele rațiunii pure*, pe care a înaintat-o spre aprobare facultății de teologie de la Universitatea Königsberg, unde era și el profesor. Teologii de la Königsberg au considerat cartea ca fiind în afara sferei lor de competență, întrucât nu trata teologia biblică. Însă Kant a primit până la urmă o permisiune de publicare din partea facultății de filosofie de la Universitatea Jena, așa că textul a apărut în 1793.

În octombrie 1794, Regele Frederick Wilhelm al II-lea (succesorul lui Frederick cel Mare), ofensat de carte, i-a scris lui Kant o scrisoare în care îl acuza că distorsionase filosofia de mult timp și îl informa „despre distrugerea și înjosirea multor învățături principale și fundamentale ale Sfintei Scripturi a Creștinătății”. L-a avertizat pe Kant să nu mai scrie sau dovezile provenite din rațiune pură nu sunt valabile. Religia se află în afara granițelor provinciei rațiunii, divinul neputând fi obiectul gândirii iar cunoașterea fiind limitată la lumea fenomenelor.

Kant susține legitimitatea credințelor religioase. Deși existența lui Dumnezeu nu poate fi demonstrată științific, filosofia morală a lui Kant demonstrează necesitatea existenței lui Dumnezeu.

Pentru Kant, religia rezidă „în dispoziția inimii de a împlini toate obligațiile umane ca fiind porunci divine”. Concepția lui Kant despre religie poate fi descrisă prin noțiunea de teism etic. El consideră că legea morală cere ca oamenii să fie răsplătiți proporțional cu virtutea lor. Cum aceasta nu se întâmplă întotdeauna, Kant sugerează că ar mai putea fi o existență unde această răsplată să fi acordată. Acestea duc la concluzia că există un Dumnezeu și o viață eternă.

Pentru Kant, o credință religioasă solidă poate proveni numai din implicațiile principiilor morale și din natura vieții morale. Moralitatea însă nu implică și ideea unei ființe supreme și „astfel, nu are nevoie de religie pentru propria ei existență... ci în virtutea rațiunii pure și practice, își este suficientă sieși”. În contrast cu sistemele religioase care implică și sugerează faptele bune la schimb cu răsplata ulterioară, bazele religiei ar trebui să implice faptele bune de dragul faptelor bune.

Kant împarte religiile în cele care sunt „încercări de a câștiga bunăvoința (simpla slujire) și religiile morale, adică religiile unui bun comportament în viață.” În prima categorie, declara Kant, „omul se păcălește singur crezând ori că Dumnezeu îi poate aduce bucuria eternă (prin iertarea păcatelor) fără ca el să trebuiască să devină un om mai bun, ori, dacă aceasta pare imposibil pentru el, că Dumnezeu cu siguranță îl poate face să fie un om mai bun fără să trebuiască să facă nimic mai mult decât să o ceară. Însă, în ochii unei Ființe care veghează totul, a cere este cu nimic mai presus decât a-ți dori, și aceasta ar însemna a nu face de fapt nimic; dacă bunăitatea se poate obține printr-o simplă dorință, toți oamenii ar fi buni”.

Potrivit lui Kant, dezvoltarea și îmbogățirea morală a omului începe nu prin îmbunătățirea practicilor și obiceiurilor lui, ci prin transformarea spiritului și construirea caracterului. Pentru Kant este doar o ciudată „iluzie a religiei” faptul că omul presupune că nu poate face nimic, în afara faptelor bune din timpul vieții, pentru a deveni acceptabil în ochii lui Dumnezeu. „Omul însuși trebuie să se transforme sau să se fi transformat pe sine, în ce anume va dori să devină, într-un sens moral, fie el bun sau rău. Fiecare dintre aceste opțiuni trebuie să fie rezultatul voinței sale libere; altfel el nu poate fi considerat responsabil pentru aceasta și, ca atare, din punct de

vedere *moral* nu ar fi nici bun nici rău.”

ISTORICUL CENZURII

Pe măsură ce statul prusac a început să acționeze spre a-i elimina pe gânditorii Iluminismului secolului al XVIII-lea, cenzura materialelor tipărite a fost semnificativ consolidată. Un edict guvernamental permitea tolerarea opiniilor divergente cu luteranismul „atâta timp cât fiecare își îndeplinește obligațiile ca bun cetățean al statului, își ține opiniile particulare pentru el însuși, și are grijă să nu le propage sau să îi convertească pe alții, determinându-i să greșească și să își pună la îndoială credința”.

Întrucât Kant era un autor proeminent care se bucura de încrederea regelui, lucrările sale timpurii de filosofie critică, precum *Critica rațiunii pure*, ce nu aveau ca țință cititorul de rând, au fost scutite de cenzură. În 1791, înaltul oficial ecleziastic a înaintat o propunere de a interzice lucrările lui Kant, dar nu a fost luată în seamă.

În 1792, eseul lui Kant, „Despre răul radical al naturii umane”, care urma să devină prima parte din *Religia în limitele rațiunii pure*, a fost aprobată de către autorități și a fost publicată în *Berlinische Monatsschrift*. Dar pentru că aceasta trata teme biblice, continuarea tratatului lui Kant, „Despre lupta principiului binelui cu răul pentru stăpânirea omenirii”, a fost înaintată cenzorului teologic, care i-a refuzat permisiunea de a-l publica.

Kant a suplimentat cele două eseuri cu încă două scrieri, și se pregătea să editeze o carte intitulată *Religia în limitele rațiunii pure*, pe care a înaintat-o spre aprobare facultății de teologie de la Universitatea Königsberg, unde era și el profesor. Teologii de la Königsberg au considerat cartea ca fiind în afara sferei lor de competență, întrucât nu trata teologia biblică. Însă Kant a primit până la urmă o permisiune de publicare din partea facultății de filosofie de la Universitatea Jena, așa că textul a apărut în 1793.

În octombrie 1794, Regele Frederick Wilhelm al II-lea (succesorul lui Frederick cel Mare), ofensat de carte, i-a scris lui Kant o scrisoare în care îl acuza că distorsionase filosofia de mult timp și îl informa „despre distrugerea și înjosirea multor învățături principale și fundamentale ale Sfintei Scripturi a Creștinătății”. L-a avertizat pe Kant să nu mai scrie sau publice lucrări similare despre

religie, „altfel inevitabil poți să te aștepți, la recalcitrantă continuă, și consecințe neplăcute”. *Religia în limitele rațiunii pure* a fost interzisă de către Biserica luterană din Prusia.

Kant a scris regelui în apărarea sa că textul nu era pentru publicul larg, ci pentru discuții între învățați și că, mai mult, nu ar fi conținut nimic „înjositor despre Hristos și Biblie, din simplul motiv că singura temă era evoluția religiei pure raționale, nu critica formelor istorice de credință.”

Deși Kant a refuzat să-și retracteze părerile, a promis să prevină chiar și cea mai mică suspiciune față de această scriere... și că „mă declar cu bucurie cel mai credincios supus al Maiestății Voastre, și că mă voi abține complet pe viitor de la toate discursurile publice despre religie, naturală sau revelată, atât în scris cât și în grai”. Kant și-a menținut promisiunea dată regelui, dar a considerat-o în vigoare doar pe timpul vieții acestuia. După moartea regelui în 1798, Kant a publicat *Conflictul facultăților*, în care discuta relația dintre teologie și rațiunea critică și făcea publică corespondența cu regele despre cenzura textului *Religia în limitele rațiunii pure*.

Filosofia lui Kant nu a atras atenția Bisericii catolice până în 1827, când a fost publicată o traducere în italiană a *Criticii rațiunii pure*. Afirmția lui Kant conform căreia existența lui Dumnezeu nu poate fi dovedită nici ca fiind adevărată nici falsă prin uzul rațiunii a determinat ca textul să fie inclus la Indexul Cărților Interzise, unde a rămas până la desființarea acestuia, în 1966.

Religia în limitele rațiunii pure, deși propunea o mai directă critică a religiei instituționalizate care intra în conflict cu doctrina bisericii, nu a fost niciodată interzisă de către Vatican. A fost însă interzisă în Uniunea Sovietică în 1928, împreună cu toate scrierile lui Kant, probabil pentru că temele metafizice și transcendente ale lucrărilor lui Kant apăreau ca fiind contrare ideologiei marxist-leniniste. Toate lucrările unor asemenea „scriitori dezgustători” precum Kant sau Goethe au fost interzise din bibliotecile din Spania sub dictatura lui Franco, în 1939.

RESTAURAREA CREȘTINISMULUI (RESTITUTIO CHRISTIANISMI)

Autor: Michael Servetus

Data și locul publicării inițiale: 1552, Franța

Forma literară: tratat de teologie

REZUMAT

Teologul și medicul spaniol Michael Servetus⁵² și-a câștigat reputația de deviaționist religios de la vârsta de 20 de ani. În timpul studiilor sale de drept, la Toulouse, Franța, el a descoperit în scriptură personajul istoric Iisus din Nazaret, ceea ce l-a determinat să respingă ideile tradiționale despre Hristos și despre cele trei elemente ale trinității.

Servetus credea că reformatorii protestanți precum Luther, Calvin sau Zwingli nu erau suficient de revoluționari, întrucât ei acceptau doctrina trinității, pe care el o considera inexplicabilă. Nereușind să îi convingă pe reformatorii din Basel și Strasbourg de ideile sale, Servetus a decis să scrie o carte care ar fi urmat să îi convingă pe toți creștinii de adevărul descoperirilor sale.

În 1531, el publica *De trinitatis erroribus* (*Despre erorile trinității*), un tratat care afirma că teologia scolastică tradițională introdusese termeni filosofici grecești și concepte non-biblice în definiția trinității, care erau abstracte, speculative și care nu aveau legătură cu Dumnezeu adevărat. „Niciun singur cuvânt nu se găsește în Biblie despre trinitate, nici despre elementele sale, nici despre sfântul duh, nici despre unitatea eternității, nici despre natura unitară a celor trei elemente”, scria el. Catolicii tradiționali și mulți dintre protestanți priveau teologia lui Servetus ca o reînviere a ereziei arianismului din secolul al IV-lea, care nega doctrina trinității, susținând că Iisus, ca fiu al lui Dumnezeu, nu era nici egal cu Dumnezeu Tatăl, nici etern precum acesta.

În 1531, Servetus și-a reorganizat ideile mai vechi într-o nouă carte, *Christianismi restitutio*. Aceasta conținea o ediție revizuită a textului *Despre eroarea trinității*, și materiale noi, incluzând 30 de scrisori de teologie pe care le trimisese lui Jean Calvin. În textul *Christianismi restitutio*, Servetus critica bisericile dominante, atât cea catolică cât și cea

Câteva exemplare au fost trimise la târgul de carte de la Frankfurt iar altele către librării din Geneva. Aici, un exemplar a ajuns în mâinile apropiatului lui Calvin, Guillaume Trie, care a trimis mai departe primele patru pagini unui văr, un catolic din Lyon,

dezvăluind astfel identitatea lui Villeneuve și localizându-l în Vienne. Materialul a ajuns în mâinile Inchiziției, care a început ancheta.

Servetus și editorul său Arnoullet au negat orice legătură cu textul. Dar la cererea Inchiziției, Trie a oferit Inchizitorilor manuscrisul trimis către Calvin, semnat Servetus. Servetus a fost arestat, și reținut pentru proces, dar a reușit să evadeze. În iunie 1553, tribunalul civil din Lyon l-a condamnat pe Servetus în contumacie, pentru erezie, rebeliune și evadare din închisoare, amendându-l cu 2000 de livre și ordonând arderea acestuia pe rug. În absența sa, o mulțime de exemplare din cartea sa au fost arse în public. Editorul său a fost de asemenea încarcerat.

În august, aflat în căutarea unui refugiu în Italia, Servetus a trecut prin Geneva, bastionul lui Calvin. Acolo a fost recunoscut și arestat la ordinul lui Calvin. Acuzat în 39 de cauze de blasfemie și erezie, timp de mai mult de două luni a încercat în proces să își dovedească nevinovăția. Verdictul conciliului a fost că textul pe care Servetus îl publicase în secret la Vienne promovase „erezii și blasfemii oribile și execrabile împotriva trinității, împotriva fiului lui Dumnezeu, împotriva botezului pruncilor și a fundamentelor religiei creștine”. Autoritățile din Geneva s-au consultat cu magistrații tuturor cantoanelor elvețiene, care au fost în mod unanim de acord cu verdictul.

Servetus a fost condamnat la ardere pe rug împreună cu cartea sa pentru „încercarea de a infecta lumea cu oribila sa erezie otrăvitoare”. Verdictul spunea mai departe: „Astfel că așa îți vei sfârși zilele și vei da un exemplu celor care vor comite asemenea fapte.” Ultima dorință a lui Servetus a fost de a se întâlni cu Calvin, „l-am spus să își ceară iertare fiului lui Dumnezeu, pe care l-a desfigurat în închipuirile sale...”, ar fi spus Calvin. „Dar văzând că acestea nu au făcut niciun bine, am decis să nu fiu mai înțelept decât îmi permite Atotputernicul. Astfel, prin regula Sfântului Pavel, m-am retras din fața ereticului care se condamnase singur.”

Servetus a cerut să fie ucis cu sabia, și nu prin ardere. Deși Calvin i-a acordat din milă acest favor, magistrații i-au negat dreptul de a fi ucis prin sabie. „El a cerut iertare pentru greșelile sale, pentru ignoranță și păcat, dar nu a făcut niciodată o spovedanie completă”, scria colegul lui Calvin, Guillaume Farel. „Nu am reușit să îl

convingem să recunoască deschis greșelile sale și să recunoască faptul că Iisus este fiul etern al lui Dumnezeu.” Pe 27 octombrie 1553, Servetus a fost ars pe rug.

Calvin a ordonat distrugerea cărții *Christianismi restitutio* în țările protestante, întrucât conținea „blasfemii monstruoase împotriva lui Dumnezeu”. Doar trei exemplare au rezistat. Pe fondul unor lupte pentru putere între Calvin și oponenții săi, execuția lui Servetus i-a deteriorat reputația lui Calvin. După cum istoricul Roland H. Bainton spunea, Servetus „era singurul care a avut cinstea de a fi ars în efigie de către catolici și în realitate de către protestanți”. Servetus a fost prima persoană executată pentru erezie de către o biserică reformată. Martiriul său a căpătat o semnificație fără precedent în acel secol, marcând începutul controverselor legate de ideea de toleranță în rândul protestanților.

Mișcarea pentru toleranță, reflectată în textul din 1554 al lui Sebastian Castillo *Concerning Heretics and How They Are to Be Treated*⁵³, a fost foarte influentă în contextul execuției lui Servetus. Însă, represiunea sistematică împotriva textului *Christianismi restitutio* a limitat influența postumă a lui Servetus asupra gândirii teologice. Aproape două secole mai târziu, Richard Mead, medicul oficial al regelui Angliei, a încercat să publice lucrarea lui Servetus. În 1723, guvernul a confiscat și incendiat toate exemplarele și l-a arestat pe Mead și pe editorul acestuia.

ROȘU ȘI NEGRU (LE ROUGE ET LE NOIR)

Autor: Stendhal (Marie-Henri Beyle) Data și locul publicării inițiale: 1831, Franța Forma literară: roman

REZUMAT

53 Despre eretici și despre cum trebuie ei tratați (n.tr.).

Stendhal – pseudonimul pentru Marie-Henri Beyle – a fost printre cei mai mari romancieri francezi ai secolului al XIX-lea. *Roșu și negru*, povestea lui Julien, un tânăr ambițios dintr-un orașel care este executat pentru faptul că își împușcase amanta bogată, este considerată ca fiind una dintre cele mai originale și îndrăznețe capodopere ale ficțiunii europene.

În *Roșu și negru*, Stendhal face un portret profund al societății franceze și al politicii anilor 1820, ultimii ani ai restaurației monarhiei de Bourbon. „Peste tot ipocrizie, sau cel puțin șarlatanism,

chiar și printre cei mai virtuoși, chiar și printre cei mai măreți”, spune Julien, ca un ecou al părerilor lui Stendhal însuși despre vremurile respective. Partizanii monarhiei absolutiste, ce se găseau în rândul nobilimii, al celor bogați și al clericilor, purtaseră încă de la 1815 o luptă pentru a reinstaura *l'ancien régime*, ordinea politică existentă înaintea Revoluției Franceze. După accederea la tron în 1824, Carol al X-lea a inițiat o serie de politici anti-liberale și pro-catolice, care, după 20 de ani de exil, aduceau guvernarea și armata înapoi sub puterea nobilimii și a luat măsuri pentru a mări puterea clericilor. Ostilitatea stârnită de politicile sale a culminat cu revoluția din iulie 1830 care a încheiat domnia ramurii mai vârstnice a Bourbonilor.

Subiectul romanului este oferit de un articol de ziar despre un tânăr, Antoine Berthet, ghilotinat în 1828 pentru o tentativă de a-și omorî fosta amantă, Madame Michoud, pe ai cărei copii îi medita. Povestea lui Julien Sorel se apropie destul de mult de cazul Berthet. Verrières, orașul ficțional în care are loc acțiunea, seamănă foarte mult cu orașul provincial Grenoble, unde trăia Berthet, și unde Stendhal și-a petrecut copilăria.

Julien Sorel este un tânăr inteligent cu origini țărănești, dornic și nerăbdător să își schimbe condiția socială. Sub domnia lui Napoleon, cea mai probabilă cale spre succes ar fi fost aceea a armatei. Cum acum țara este în pace, și sub domnia de Bourbon, care a re consolidat puterea clericilor, drumul către împlinire îl duce către Biserica Catolică. Julien studiază latina și teologia pentru a-și pregăti intrarea la seminar și obține poziția de meditator pentru copiii lui Monsieur de Renal, bogatul primar din Verrières.

Se implică într-o aventură cu soția acestuia, relație care pentru Julien înseamnă de fapt febrilitatea de a cuceri o femeie dintr-o clasă socială superioară și mai puțin afectivă. Când Renal primește o scrisoare anonimă denunțând aventura, Julien părăsește locuința și intră la seminarul de la Besançon. Seminarul nu se dovedește însă a fi un refugiu care să îl protejeze pe Julien de viața orașelului pe care el o vedea plină de lăcomie și de flecăreli. Instituția bisericii menită să pregătească viitorii lideri este un paradis al ipocriziei și al mediocrității, plin de intrigi politice la fel de sordide ca și cele din afară. Motivația tinerilor seminariști nu este

nici intelectuală, și nici spirituală, ci strict economică.

care era văzut de oameni ca un monstru fără scrupule. „Am fost ambițios, dar nu am nici cea mai mică intenție să mă simt vinovat pentru aceasta; trăiam în acele vremuri, potrivit legilor acelor vremuri”, explica Julien din celula sa de detenție.

Stendhal spunea că el scria pentru „puținii fericiți” și a anticipat în mod corect că nu va fi apreciat decât 50 de ani mai târziu. Într-adevăr, doar o ediție din *Roșu și negru* a fost publicată pe timpul vieții sale. Absența completă a vreunui punct de vedere religios din romanele sale, portretizarea Dumnezeuului creștinilor ca fiind un „mărunt despot”, și anticlericismul său au determinat Biserica catolică să îi cenzureze scrierile. Anticlericalismul său reflecta moștenirea intelectuală a spiritului antireligios al lui Voltaire. Era de asemenea rezultatul copilăriei nefericite a lui Stendhal, petrecută în compania unor preoți iezuiți.

Biserica apare în *Roșu și negru* ca fiind împărțită între două facțiuni – iezuiții, susținătorii pământeni ai reacțiunii internaționale și susținători ai *ancien régime*, și austerii Jansen iți. Atitudinea extrem de critică față de iezuiți era frecventă în Franța acelor timpuri. Iezuiții fuseseră interziși în țară din 1764, dar au continuat să activeze în secret până în 1814. Sub regimul Bourbon influența lor a fost restaurată. În *Roșu și negru*, Stendhal zugrăvește manipulările politice ale asociației puternice iezuite numită Congregația (pe modelul unei organizații din vremea respectivă numită Cavalerii Credinței), dedicată cauzei ultramonarhiste și a agendei Vaticanului în detrimentul suveranității Franței și al programului liberal.

Roșu și negru și toate „poveștile de dragoste” ale lui Stendhal au fost incluse în Indexul Cărților Interzise în 1864 și reconfirmate de papa Leon al XIII-lea în Indexul din 1897. Ele au rămas pe listă, până la ultima ediție compilată în 1948 și în vigoare până în 1966. În Rusia, *Roșu și negru* a fost interzisă în 1850 de țarul Nicolai I, al cărui motto era „autocrație, ortodoxie și naționalitate”. Într-o campanie similară în Spania, romanul a fost exclus din bibliotecile spaniole la solicitarea dictatorului Francisco Franco.

RUȘINE (LAJJA)

Autor: Taslima Nasrin

*Data și locul publicării inițiale: 1993, Bangladesh; 1994, India
Edituri: Ananda PublisherS Pvt. Ltd.; Penguin Books Forma literară:
roman*

REZUMAT

Taslina Nasrin, cu o carieră de medic, poetă, romancieră și jurnalistă, o feministă declarată din Bangladesh este autoarea a 21 de cărți. *Lajja* este un roman documentar despre condiția unei familii hinduse din Bangladesh, persecutată de musulmanii fundamentalisti în timpul violențelor anti-hinduse din 1992. Pe 6 decembrie 1992, extremiștii hinduși au demolat moscheea Babri Masjid, datând din secolul al XVI-lea din Ayodha, India. Incidentul a stârnit săptămâni întregi de confruntări de stradă în India, în care au fost uciși peste 1200 de oameni. În Bangladesh, hindușii erau terorizați iar templele, magazinele și locuințele lor erau jefuite, devastate și incendiate în semn de răzbunare. Hindușii sunt o minoritate în Bangladesh, țară cu constituție islamică.

Romanul urmărește evenimentele din 13 zile din viața unei familii ficționale, familia Dutta – Sudhamoy Dutta, medic, soția sa, Kironmoyee, și copiii lor mari deja, Suranjan și Maya – în perioada de după demolarea moscheii Babri. De asemenea, prezintă și protestele hindușilor la adresa repetatelor încălcări ale drepturilor lor.

Mulți prieteni hinduși ai familiei Dutta au fugit peste graniță în India, pentru a se stabili la rude, mai ales după valul de violențe anti-hinduse din 1990. Dar Sudhamoy, acum invalid, se mutase de mult de la țară, în capitala Dhaka, după ce fusese forțat să își părăsească locuința și pământurile. El ia decizia de a rămâne, deși soția sa îl roagă să fugă în India.

Dar Sudhamoy, un ateu fost luptător pentru independența Bangladeshului față de Pakistan, în naivitatea lui, crede că țara sa nu îl va dezamăgi. Fiul său, Suranjan, se opune perspectivei de a-și părăsi casa, așa cum făcuseră în 1990, când familia sa s-a refugiat în casa unei familii de prieteni musulmani.

„După independență, reacționarii care au fost mereu împotriva spiritului independenței au câștigat puterea”, gândește Suranjan, „au schimbat spiritul constituției și au dezgropat răul comunismului și al fundamenta-lismului strict care au fost învinse

în timpul războiului de independență.” Împotriva legii și a constituției, își amintește Suranjan, islamul a devenit religia națională a statului Bangladesh.

Suranjan cataloghează sutele de incidente violente ca rezultate ale comunalismului – șovinismului și prejudecății bazate pe identitatea religioasă – și ale fundamentalismului religios în care a fost scufundat Ban-gladesh-ul în decursul anilor. El își amintește de hăituirea și incendierea comunităților hinduse în 1990. Femeile erau răpite și violate, bărbații erau bătuți și aruncați afară din casele lor, iar proprietățile erau confiscate. Suranjan de asemenea consideră guvernul vinovat pentru lipsa de protecție față de hinduși.

„De ce nu încercăm să eliberăm toate politicile de stat, toate normele sociale și educația de infiltrarea religiei?” se întreba el. „Dacă dorim introducerea laicismului, aceasta nu înseamnă că Gita trebuie recitată la fel de des ca și Coranul la radio și televiziune. Trebuie în schimb să insistăm să fie interzisă religia din toate activitățile statului. În școli, colegii și universități, toate obiceiurile religioase, rugăciuni, învățarea de texte religioase și glorificarea unor vieți ale personajelor religioase, trebuie interzise.”

Teroarea ajunge în cele din urmă și la familia Dutta, când un grup de șapte tineri năvălesc în casă și o răpesc pe Maya, fata în vârstă de 21 de ani a familiei Dutta. Suranjan împreună cu prietenul său musulman, Haider, cercetează străzile din Dhaka în căutarea Mayei, dar nu reușesc să găsească vreo urmă. Maya nu este găsită și se crede că a ar fi murit. La sfârșit, Suranjan și familia sa decid să fugă în India, cu speranțele față de viață și față de țară, distruse. „Nu avea absolut pe nimeni pe care să se sprijine”, scrie Nasrin. „Era ca un străin în propria țară.”

ISTORICUL CENZURII

Taslina Nasrin a fost un critic înfocat al tradițiilor religioase patriarhale, pe care le consideră drept opresive față de femei, și o susținătoare declarată a emancipării femeilor din punct de vedere social, politic și sexual, în articolele ei combative din diferite ziare care au fost adunate și publicate în două volume, ea protestează împotriva intoleranței religioase și a frecventelor incidente violente împotriva femeilor din partea consiliilor sătești islamice, *salish*, precum și împotriva guvernului neputincios în a lua măsurile

adekvate pentru a le opri. Potrivit Amnesty International, *salish* au condamnat femeile la moarte prin lapidare, ardere pe rug sau prin bătaie, pentru încălcări ale legii islamice în interpretarea consiliilor sâtești.

Editorialele scrise, folosirea îndrăzneță în poeziile sale a imaginilor sexuale, ateismul ei declarat și stilul de viață iconoclast au stârnit furia fundamentalistilor clerici islamisti. De la începutul lui 1992, mulțimi de oameni violenți atacau librăriile în care erau prezente cărțile sale. De asemenea, ei au busculat-o pe Nasrin la un târg de carte și au distrus standul unde își promova cărțile. În acel an, aflată pe drum către o conferință literară în India, guvernul din Bangladesh i-a confiscat pașaportul, se pare pentru că și-ar fi declarat funcția de jurnalist, și nu pe cea de medic. (Pe lângă cariera de scriitoare, Nasrin era și ginecolog și era în acea vreme angajată în cadrul Ministerului Sănătății.)

Lajja a fost publicată în Bangladesh în limba bengali în februarie

1993, la trei luni după incidentele de la moscheea Babri din India care au stârnit valul de violențe împotriva hindușilor din Bangladesh. Nasrin afirmă într-o prefață la ediția engleză a romanului că scrisese cartea în doar șapte zile, la scurt timp după demolarea moscheii, pentru că: „Detest fundamentalismul și comunismul... Violențele ce au avut loc în

1992 în Bangladesh sunt responsabilitatea noastră, a fiecăruia, și noi suntem de vină. *Lajja* este o documentare a înfrângerii noastre colective.”

În timpul primelor șase luni de la publicare, romanul s-a vândut în 60 000 de exemplare în Bangladesh. Deși demolată de unii critici ca un tratat politic didactic, a fost un succes comercial atât în Bangladesh cât și în comunitatea vorbitoare de bengali de la Calcutta. Exemplare piratate circulau la scară largă în India, fiind traficate de militanții hinduși. În

1994, romanul a fost publicat în engleză la New Delhi (și în Statele Unite, în octombrie 1997).

După protestele fundamentalistilor islamici din Bangladesh, în iulie 1993, guvernul a interzis cartea pe motiv că genera „neînțelegeri între comunități”. Pe 24 septembrie 1993, Nasrin citea

ziarul de fiecare zi, văzând că pe prima pagină era un anunț mare care chema la asasinarea ei. O *fatwa*, decret pentru pedeapsa cu moartea, fusese emisă de un *mullah*, cleric musulman, din Consiliul Soldaților Islamului, un grup militar din orașul Sylhet din Bangladesh. El solicita executarea scriitoarei pentru blasfemie și conspirație împotriva Islamului.

Organizația oferea o recompensă de 1250 de dolari pentru asasinarea ei. În săptămânile următoare, au fost propuse și alte recompense. Mii de musulmani fundamental iști au participat la proteste de stradă pe străzile din Dhaka, arzând și spânzurând în efigie pe Nasrin. Aceasta a primit proiecție din partea guvernului, numai după ce l-a dat în judecată, iar acesta, li presiuni internaționale, a detașat doi polițiști în fața casei sale.

The International PEN Women Writers Committee a organizat o comisie pentru apărarea lui Nasrin, obținând susținerea organizațiilor pentru drepturile omului și pentru cele ale femeilor din toată lumea. Aceasta a solicitat guvernului din Bangladesh să o protejeze pe Nasrin, și să îi ancheteze pe cei care îi cereau moartea, să ridice interdicția asupra cărții și să îi înapoieze pașaportul. Guvernele din Suedia, Norvegia, Statele Unite, Franța și Germania au emis proteste oficiale. Suedia și Norvegia au amenințat chiar cu întreruperea oricăror ajutoare economice.

Aproape peste noapte, Nasrin, care era practic necunoscută în afara Bangladesh-ului și a Indiei, a devenit un simbol în lumea occidentală pentru libertatea de expresie și pentru drepturile femeilor. Guvernul din Bangladesh i-a înapoiat pașaportul lui Nasrin, dar nu a avut loc nicio arestare, deși amenințarea cu moartea și stabilirea de recompense pentru asasinat constituie infracțiune în Bangladesh.

La acea vreme, Bangladesh-ul era guvernat de Partidul Naționalist din Bangladesh prin prim-ministrul Begum Khaled Zia, văduva președintelui Ziaur Rahman, un general al armatei, asasinat în 1981. Zia a fost aleasă cu susținerea partidului musulmanilor, Jamaat-e-Islami, care deținea 20 de mandate în Parlament. Criticii guvernului considerau că prim-ministrul capitulase în fața fundamentalistilor în cazul Nasrin, pentru a-și păstra funcția și a menține coaliția electorală.

În aprilie 1994, după ce i s-a înapoiat pașaportul, Nasrin a plecat în Franța, unde a vorbit la o adunare de celebrare a Zilei Internaționale a Libertății Presei. Întorcându-se înapoi în Bangladesh, prin India, a acordat un interviu ziarului de limbă engleză, *The Calcutta Statesman*, în paginile căruia a fost citată spunând: „Coranul trebuie revizuit temeinic.” Într-o scrisoare deschisă către presa din Bangladesh și din India, Nasrin neagă că ar fi făcut asemenea afirmații, dar a mai adăugat: „Coranul, Vedele, Biblia și alte asemenea texte religioase” sunt „nepotrivite pentru locul și timpul în care ne aflăm.”

În Bangladesh, fundamentalistii au ieșit în stradă numărând zeci de mii de persoane în demonstrații zilnice, cerând executarea scriitoarei. Au fost atacate sediile ziarelor care o susțineau pe Nasrin; librăriile în care se găseau cărți scrise de ea au fost devastate; organizațiile religioase făceau presiuni pentru arestarea ei. Pe 4 iunie 1994, guvernul din Bangladesh a acuzat-o pe Nasrin, pe baza unui statut de la începutul secolului al XIX-lea foarte rar folosit, încă din era colonialismului britanic, care interzicea „scrierile menite să inflameze sentimentele religioase ale vreunei clase prin insultarea religiei sau a credincioșilor”. Pedeapsa maximă era de doi ani închisoare. Când a fost emis mandatul de arestare, Nasrin și-a părăsit apartamentul și a încercat să se ascundă. Într-un interviu acordat chiar înaintea fugii sale, Nasrin explica: „Atâtea nedreptăți au loc aici în numele lui Allah. Nu pot să mă opresc din a scrie împotriva acestora, doar pentru a-mi salva pielea. Eu lupt cu penița, dar ei vor să lupte cu sabia. Eu spun ce gândesc iar ei vor să mă ucidă. Nu îi voi lăsa niciodată să mă intimideze.”

Pe 3 august, după negocieri prelungite între avocații ei, ambasadorii occidentali și guvernul din Bangladesh, Nasrin a fost eliberată pe cauțiune stabilindu-se o dată ulterioară nespecificată pentru proces. Ea a fugit spre Stockholm, în Suedia, și a rămas în exil în Europa și Statele Unite, (în 1998 s-a întors în Bangladesh pentru mama sa aflată în stare critică și a fost din nou forțată să se ascundă din cauza amenințărilor și demonstrațiilor împotriva sa.)

„Mullah-ii care mă vor uide pe mine, vor uide orice este progresist în Bangladesh, dacă le este permis să o facă”, scria Nasrin în prefața sa la *Lajja*. „Este datoria mea să încerc să apăr frumoasa

mea țară în fața lor și îi chem pe toți aceia care respectă aceleași valori cu ale mele să mă ajute să îmi apăr drepturile... Sunt convinsă că singurul mod în care forțele funda-mentaliste pot fi oprite poate fi făcut posibil doar dacă fiecare dintre cei umaniști și laici, se unesc și luptă împotriva influenței lor maligne. Eu, cel puțin, nu voi fi redusă la tăcere.”

SUFERINȚELE TÂNĂRULUI WERTHER (DIE LEIDEN DES JUNGEN WERTHERS)

Autor: Johann Wolfgang Goethe

Data și locul publicării inițiale: 1774, 1787, Germania

Forma literară: roman

REZUMAT

Suferințele tânărului Werther este primul roman al marelui poet, dramaturg și romancier german Johann Wolfgang von Goethe. Povestea epistolară despre o aventură nefericită și sinuciderea unui tânăr a obținut un imediat, dar și trainic succes, aducându-i celebritatea tânărului autor la numai 25 de ani. Publicat mai întâi în germană în 1774 și tradus în toate limbile importante ale Europei la scurt timp după aceea, romanul a fost una dintre senzațiile literare ale secolului. Sensibilitățile romantice ale romanului au făcut să vibreze tineretul european, care a admirat romanul cu fervoare.

Povestea este narată sub forma unei serii de scrisori trimise de către un tânăr pe nume Werther prietenului său Wilhelm, timp de optsprezece luni între mai 1771 și decembrie 1772. Cartea I cuprinde scrisorile lui Werther care surprind peisajul idilic de primăvară și vară în cătunul rural Wahlheim. Tânărul descrie plăcerea pe care i-o trezește frumusețea naturii, existența sa pașnică și liniștită în locuința sa izolată înconjurată de o frumoasă grădină, și este încântat de oamenii simplii pe care îi întâlnește.

„Trăiesc acea fericire pe care Dumnezeu o hărăzește numai sfinților”, scria el pe 21 iunie. La un bal el întâlnește o tânără pe nume Charlotte (Lotte), frumoasa și fermecătoarea fiică a unui judecător. Deși știe că ea este logodită și se va căsători cu Albert, care este însă plecat, Werther se îndrăgostește până la obsesie de Lotte. O vizitează zilnic și începe să îi reproșeze că petrece prea mult timp cu celelalte cunoștințe ale ei. La sfârșitul lui iunie, Albert se întoarce, iar fermecătoarea idilă cu Lotte trebuie să ia sfârșit.

Werther își petrece șase săptămâni de chin în compania celor doi logodnici, prins în mrejele unei pasiuni invincibile și frustrante. În august el scrie: „Bucuria mea deplină și caldă față de toate lucrurile vii care mă cuprindeau cu asemenea încântare și preschimbau lumea dimprejurul meu într-un paradis s-a transformat într-un insuportabil chin....” în septembrie, el părăsește acel loc pentru a scăpa de chinuri.

Cartea a II-a acoperă ultimele 13 luni din viața lui Werther. Acesta întâi devine secretarul unui ambasador pe care nu îl agreează. Expri-mându-și plictiseala față de aspirațiile sociale ale acestor „oameni oribili” cu care trebuie să intre în contact, el își neglijează responsabilitățile poziției pe care o deține. Auzind vestea că Lotte și Albert se căsătoriseră, își dă demisia din postul său devenind însoțitorul unui principe la domeniul său de la țară, dar este la fel de nemulțumit. Întorcându-se la Wahlheim, începe să se întâlnească din nou cu Lotte și cu Albert. Scrisorile lui devin din ce în ce mai deprimante, vorbind despre sentimente de pustiu și despre dorința de a adormi și a nu se mai trezi niciodată.

După scrisoarea lui Werther din 6 decembrie 1772, un editor anonim preia rolul lui Werther pentru a relata ultimele săptămâni din viața lui tânărului, cu referire la scrisorile și notele rămase. Werther era din ce în ce mai deprimat, epuizat și anxios. Lotte îi sugerase să nu îi mai facă vizite atât de dese. Într-o noapte, când Albert era plecat, Werther a venit acasă la Lotte. După ce a îmbrățișat-o vijelios, ea a fugit speriată și s-a închis în camera ei. În ziua următoare, Werther și-a trimis servitorul să împrumute de la Albert o pereche de pistoale de care avea nevoie într-o călătorie. După ce i-a scris lui Lotte în scrisoarea finală că „nu multor ființe nobile le-a fost dat să își verse sângele pentru cei pe care îi iubesc, și prin moartea lor să ofere o viață de o sută de ori mai fericită pentru prietenii lor”, Werther s-a sinucis împușcându-se în cap. A murit a doua zi. Muncitorii din sat i-au dus trupul spre locul său de odihnă sub copacii din Wahlheim și „niciun preot nu l-a însoțit”.

Goethe a recunoscut natura autobiografică prezentă în mare parte din ficțiunea sa, spunând că toate lucrările sale sunt „fragmente dintr-o mare confesiune”. *Suferințele tânărului Werther* a fost inspirată de două evenimente din viața lui Goethe. Relația lui

Werther cu Lotte este bazată pe dragostea obsesivă a lui Goethe pentru Charlotte Buff, logodnica prietenului său G.C. Kestner. Suferind de depresii în urma dragostei neîmplinite cu Charlotte, Goethe a fost și el afectat profund de sinuciderea lui Karl Wilhelm Jerusalem, un prieten de-al său din Wetzlar, secretar al ambasadorului din Braunschweig. Refuzat de societatea aristocratică și îndrăgostit de soția unuia dintre colegii săi, Jerusalem s-a sinucis.

Goethe scria în memoriile sale, *Viața mea: poezie și adevăr*: „Deodată am auzit despre moartea lui Jerusalem și am primit din zvonurile

(are circulau o descriere exactă și emoțională a întregului eveniment. În acel moment, planul pentru Werther fusese găsit, întreaga idee cristalizase, ca apa dintr-un pahar care se află aproape de punctul de îngheț și (are poate fi transformată în gheață imediat, cu o minimă mișcare.” Goethe mai spunea că însuflase lucrării toată pasiunea care vine atunci când nu faci diferența între ficțiune și realitate.

ISTORICUL CENZURII

La publicarea sa în 1774, romanul *Suferințele tânărului Werther* a fost primit cu entuziasm de cititori în toată Europa. Scriitorul german din secolul al XX-lea Thomas Mann al cărui roman, *Lotte la Weimar*, era bazat pe o situație împrumutată din *Suferințele tânărului Werther*, scria: „Cât despre Werther, toată bogăția harului [lui Goethe] este evidentă... Sensibilitatea extremă și epuizantă a acestei cărți... a stârnit o furtună de aplauze care a trecut peste toate granițele și a intoxicat lumea.” A fost „scânteia care a aprins praful de pușcă cauzând brusca declanșare a forțelor care așteptau să fie eliberate”.

Proclamând drepturile emoției, cartea exprima crezul tineretului protestând împotriva raționalismului și al moralismului generației anterioare. Goethe devenea un exponent al generației sale. Romanul era marea expresie a noii epoci, Epoca Sentimentului și prima mare realizare a ceea ce mai târziu urma să se numească literatură confesională.

Faptul că se știa că povestea lui Goethe era bazată pe evenimente reale, mai ales pe sinuciderea tânărului Karl Wilhelm

Jerusalem, a amplificat „febra Werther” care a cuprins continentul și care avea să dureze timp de decenii după publicarea romanului. Au apărut continuări, parodii, imitații, opere, piese de teatru, cântece și poeme inspirate de povestea romanului. Doamnele preferau apa de colonie Eau de Werther, bijuterii și evantaie cu același nume. Bărbații însă purtau jachetă albastră și vestă galbenă precum Werther. Figurine de porțelan chinezesc îi întruchipau pe Werther și Lotte. În 12 ani, 20 de ediții neautorizate au apărut în Germania. În Anglia până la sfârșitul secolului existau 26 de ediții diferite după traducerea din franceză. Napoleon i-a spus lui Goethe că îi citise romanul de șapte ori. Pelerini din toată lumea vizitau mormântul lui Karl Jerusalem, unde țineau discursuri și depuneau flori. Un ghid de călătorie englez din secolul al XIX-lea cuprindea și indica clar cum pot ajunge vizitatorii la acest loc.

Sinuciderea lui Werther a inspirat o serie de tineri, deopotrivă băieți și fete din Germania și Franța să își ia viața, având în buzunare exemplare din romanul lui Goethe. Deși nu este dovedit că sinuciderile ar fi avut loc oricum și fără romanul lui Goethe, scriitorul a fost asaltat de critici care vedeau romanul ca având o influență negativă și încurajând o sensibilitate morbidă. Clericii predicau împotriva romanului. Facultatea de Teologie din Leipzig a solicitat interzicerea romanului pentru că acesta recomanda sinuciderea. La două zile, consiliul orașului impunea interdicția. În 1776 în Danemarca, traducerea a fost interzisă, cartea nefiind în concordanță cu doctrina luterană, stabilită de Coroană drept religie națională.

Goethe scria despre roman în memoriile sale: „M-am salvat dintr-o situație în care am ajuns din propria mea greșală... M-am simțit ca un bărbat după confesiunea absolută, liber și fericit din nou, având dreptul la o nouă viață. Dar chiar atunci când mă simțeam ușurat și liniștit pentru că reușisem să transform realitatea în poezie, prietenii mei începeau în mod confuz să creadă că trebuie să transforme poezia în realitate, să pună romanul în scenă și să se sinucidă! Ceea ce până atunci se întâmplase doar câtorva, s-a întâmplat mai târziu în masă, iar modesta carte care mi-a făcut mie atât bine a căpătat reputația de a face altora mult rău.”

Pe parcursul anilor 1783-1787, Goethe a revizuit romanul. În

textul definitiv din 1787 a adăugat pasaje menite să sublinieze problemele mentale ale lui Werther și să îi descurajeze pe cititori de la a-i urma exemplul. Nota către cititori care apare înaintea Cărții I spune: „Și tu, suflet bun, care simți o dorință obsesivă ca a lui, consolează-te cu suferințele lui, și lasă cartea aceasta să-ți fie prieten oricând din pricina soartei vitrege sau chiar din vina ta, nu îți găsești un prieten mai apropiat.”

Suferințele tânărului Werther a mai fost cenzurată abia la 163 de ani de la publicare. În 1939 guvernul dictatorului spaniol Francisco Franco a ordonat bibliotecilor să elimine lucrările unor „scriitori dezgustători precum Goethe”.

TALMUDUL

Data și locul scrierii: cea. 200-500 d.Hr; Palestina și Mesopotamia Forma literară: text religios

REZUMAT

Talmudul, o colecție de învățături lăsate de învățații evrei ai antichității, este un compendiu al legilor și tradițiilor iudaismului. Cuvântul *Talmud* vine de la cuvântul ebraic care înseamnă „instruire”. Textul are două mari componente: Mishnah, cartea de legi scrise în ebraică, și comentariile asupra Mishnah, numite Talmud sau Gemarah scrise în aramaică. Înțelepții Talmudului credeau că Dumnezeu îi revelase două Tora lui Moise. Una dintre ele era Scripturile, sau cărțile scrise. Cealaltă, Mishnah, a fost păstrată prin tradiție orală transmisă din generație în generație de-a lungul multor secole și compilată spre sfârșitul secolului al II-lea. Conținutul din Mishnah este împărțit în șase diviziuni numite ordine, care tratează agricultura, sabbatul și sărbătorile, căsătoria, legea civilă și penală, ritualuri de sacrificare și curățire. Ordinele sunt împărțite în 63 de cărți sau broșuri.

Comentariile și explicațiile care s-au dezvoltat în jurul Mishnah pe parcursul secolelor au fost mai târziu trecute în scris și numite Gemarah. Mishnah este textul, iar Gemarah constituie o serie de comentarii și note. Există două versiuni ale Gemarah: una compilată în secolul al IV-lea de către învățații din Palestina, și cealaltă în secolul al V-lea de către cei din Babilonia, care a devenit și lucrarea dominantă. Talmudul este considerat, împreună cu Biblia evreiască, ca un pilon central al iudaismului și cea mai importantă

carte a culturii evreiești. Este autoritatea religioasă acceptată în rândul evreilor ortodocși.

ISTORICUL CENZURII

Istoria cenzurii Talmudului se întinde pe mai multe secole. Cele mai timpurii încercări de a o interzice apar deja în secolele al VII-lea și al VIII-lea. În Evul Mediu, odată cu reînvierea învățării și cu apariția cărților de speculații teologice, Biserica catolică începea să adopte o atitudine mai severă față de cărțile pe care le suspecta. A început să examineze mai profund literatura ebraică și Talmudul.

În 1144, la Paris, Talmudul a fost ars de către Biserica catolică fiind aduse acuzații de blasfemie și imoralitate. Alte evenimente similare au fost înregistrate în secolul următor. Campania împotriva Talmudului a atins apogeul în 1239 când papa Grigore al IX-lea a cerut ca toate cărțile ebraice să fie arse. El luase această decizie pe baza unor suspiciuni de erezie, identificate de niște evrei convertiți la creștinism. Papa a trimis scrisori regilor și prelaților din Anglia, Franța, Navarra, Aragon, Castilia și Portugalia, cerându-le ca de Sabat, în timp ce evreii slujeau la sinagogă, cărțile să fie confiscate și predate călugărilor pentru examinare, iar cele găsite eretice, să fie arse. Ordinul nu a fost executat până la capăt decât în Franța.

În 1244 papa Inocențiu al IV-lea i-a ordonat regelui Ludovic al IX-lea să ardă toate exemplarele din Talmud. Acest ordin a fost repetat în 1248, când 20 de încărcături pline cu cărți ale Talmudului au fost arse la Paris, și apoi din nou în 1254. În 1264 la Roma, papa Clement al IV-lea a delegat un comitet de cenzori pentru a elimina toate pasajele Talmudului care apăreau drept defăimătoare față de creștinism, permițându-le evreilor să păstreze și să citească doar ediții astfel corectate. Trei ani mai târziu, Clement al IV-lea i-a cerut regelui Aragonului să îi forțeze pe evrei să predea inchizitorilor exemplarele din Talmud.

Cazuri numeroase de arderi oficiale ale Talmudului au fost înregistrate în Franța secolului al XIV-lea, pe măsură ce polemica anti-evreiască continua. În 1415, papa Benedict al XII-lea a ordonat ca toate exemplarele din Talmud să fie predate episcopilor pentru a fi păstrate și examinate de aceștia. Evreilor le era interzis să dețină exemplare din orice material ce contrazicea creștinismul, și să citească sau să învețe din Talmud. Un sinod bisericesc de la Basel din

1431 a reconfirmat restricțiile severe.

Pentru că atât de multe exemplare din Talmud s-au pierdut în decursul secolelor, printre evrei se stârniise un mare interes în jurul inventării tiparului în secolul al XV-lea. Prima ediție tipărită a Talmudului a apărut la Guadalajara, în Spania, în 1482. Dar Talmudul urma să devină curând ținta Inchiziției Spaniole. În 1490, Marele Inchizitor Torquemada a ars cărțile evreiești la ordinul lui Ferdinand și al Isabellei; mai târziu, el a condus la Salamanca un auto-da-fe – arderea a mai mult de 6000 de volume descrise drept cărți de magie infectate cu erorile evreilor. Când evreii au fost alungați din Spania și Portugalia, au fost confiscate toate cărțile evreiești.

În 1509, Johannes Pfefferkorn, preot, evreu convertit la creștinism, a promovat distrugerea cărților evreiești în toate țările aflate sub domnia Sfântului împărat Roman. Împăratul Maximilian a cerut și părerea unui alt preot, Johann Reuchlin. Acesta din urmă, care în trecut publicase prima gramatică evreiască pentru creștini, a considerat că pentru a înțelege Vechiul Testament era necesară adunarea și studierea manuscriselor evreiești și nu distrugerea lor. A recomandat mai degrabă ca evreii să ofere cărțile lor universităților și ca în fiecare universitate să se instituie câte o catedră de studii ebraice. Recomandarea sa a fost primită cu ostilitate intensă, la care el a răspuns în 1511 în *Augenspiegel* (*Oglinda ochiului*). Acolo el distingea între polemicile anticreștine de lucrările clasice în ebraică, pe care considera că trebuie păstrate. O controversă susținută s-a dezvoltat între umaniștii care îl susțineau pe Reuchlin și clericii și liderii inchiziției care îl susțineau pe Pfefferkorn. În 1521 Curia Romană a suprimat scrierile lui Reuchlin împotriva lui Pfefferkorn.

În 1520, papa Leon al X-lea a acordat permisiunea publicării și tipăririi Talmudului la Veneția, astfel că în deceniile ce au urmat au apărut mai multe ediții. În anii 1530, Martin Luther, convins de faptul că în fapt creștinii din Moravia erau ademeniți să se convertească la iudaism, a cerut ca evreii să fie deportați în Palestina, să le fie interzis să practice camătă, să le fie arse sinagogile și distruse cărțile. Principatele germane au expulzat evreii din anumite localități și le-au suprimat cărțile. În alte orașe germane, precum

Frankfurt sau Worms, evreii erau însă tolerați.

În timp ce Contrareforma și bătălia bisericii împotriva ereziei și împotriva puterii tiparului se intensifica, papa lulu al III-lea în 1553 a oprit tipărirea Talmudului permisă anterior de Leon al X-lea. În 1555, au fost percheziționate casele evreilor, și li s-a ordonat ca sub amenințarea cu moartea să predea toate cărțile în care erau blasfemii la adresa creștinismului. Principii, cardinalii și inchizitorii aveau instrucțiuni să confiște toate exemplarele din Talmud. Cărțile au fost adunate și arse în prima zi a Rosh Hashanah, Anul Nou Evreiesc. Creștinilor le era interzis sub pedeapsa excomunicării să dețină sau să citească cărți evreiești sau să îi ajute pe evrei oferindu-le exemplare manuscrise sau tipărite. Cărțile evreiești, printre care se aflau și manuscrise rabinice rare, au fost arse cu miile în orașele italiene. Aproape 12 000 de volume din texte evreiești au fost arse după ce inchizitorul Sixtus de Siena a distrus biblioteca școlii evreiești de la Cremona. Talmudul nu a mai fost publicat vreodată în Italia renașcentistă.

Strictețea decretului lui lulu al III-lea a fost moderată simțitor de papa Pius al IV-lea în 1559, acesta permițând distribuția Talmudului, cu condiția ca pasajele care contraziceau creștinismul să fie șterse. Drept consecință, o ediție trunchiată și expurgată a Talmudului a fost tipărită la Basel sub supravegherea călugărilor catolici. Ediții ulterioare au fost de asemenea expurgate în mod similar. În multe țări europene unde Talmudul putea fi tipărit doar cu permisiune oficială, numai editorilor creștini le era permis acest lucru.

În primul Index al Cărților Interzise din 1559, lista de titluri includea și Talmudul. În Indexul revizuit pregătit de Conciliul de la Trento din 1564, toate scrierile doctrinei evreiești au fost interzise, în afara celor permise de papă după ce comunitățile evreiești oferiseră „daruri” pecuniare substanțiale.

În 1592, papa Clement al VIII-lea a emis o bulă papală interzicând atât creștinilor cât și evreilor posesia, lecturarea, cumpărarea sau circula-re „cărților sau manuscriselor talmudice nepioase” sau a scrierilor în ebraică sau în alte limbi care „tacit sau implicit, conțin declarații eretice sau eronate împotriva Sfintelor Scripturi ale Vechiului și Noului Testament”. Orice astfel de scriere,

fie ea expurgată sau nu, trebuia distrusă, în 1596, această decizie a fost modificată când publicarea textului Machsor, cartea de căpătâi evreiască de rugăciuni, a fost permisă, dar numai în limba ebraică.

Suprimarea Talmudului de către Biserica catolică a continuat până în secolul al XVIII-lea. În 1629, un cardinal italian se spune că ar fi strâns 10 000 de cărți evreiești pentru a fi distruse. În 1775 papa Clement al XIV-lea a confirmat interdicțiile din bulele papale precedente. Nicio carte evreiască nu putea fi vândută sau cumpărată fără examinarea și aprobarea bisericii.

În secolul XX, cea mai serioasă cenzurare a Talmudului a avut în Europa, orchestrată fiind de Partidul Comunist din URSS și de naziști în timpul Holocaustului. În 1926, guvernul Uniunii Sovietice a ordonat ca toate cărțile dogmatice religioase precum Talmudul să fie acceptate doar în bibliotecile mari, dar excluse din cele mai mici. Aproape niciun fel de tipărire a lucrării nu a fost permisă în acea perioadă. O ediție rusă, prima permisă de la Revoluția de la 1917 până la acea dată, a fost recent începută sub patronajul Academiei Ruse pentru Științe. În 1939, cele mai multe școli evreiești din Europa au fost totalmente distruse de naziști.

Nenumărate exemplare din texte religioase evreiești au fost distruse în timpul Holocaustului.

Pentru creștinătatea occidentală, o schimbare de atitudine față de Talmud a fost adusă de al doilea Conciliu de la Vatican din 1965, care a condamnat antisemitismul și persecuțiile împotriva evreilor, subliniind legăturile biblice ale bisericii cu iudaismul și moștenirea comună a creștinilor și a evreilor.

ULTIMA ISPITIRE A LUI IISUS (THE LAST TEMPTATION OF CHRIST)

Autor: Nikos Kazantzakis

Data și locul publicării inițiale: 1953, Grecia; 1960, Statele Unite
Edituri: Athenai; Simon & Schuster Forma literară: roman

REZUMAT

Ultima ispitire a lui Iisus scrisă de romancierul, poetul, dramaturgul și traducătorul grec Nikos Kazantzakis, cunoscut pentru romanul său *Zorba grecul*, povestește viața lui Iisus din Nazaret, imaginându-și sentimentele umane din relatările evangheliilor într-un mozaic viu colorat de o imagistică

extraordinară, Iisus al lui Kazantzakis nu este fiul lui Dumnezeu cel sigur pe el, care urmărește calea dictată din ceruri, ci un Hristos al slăbiciunii, ale cărui patimi le reflectă pe cele ale oamenilor, în fața durerii, fricii, tentației și morții. Deși Iisus este deseori ezitant în calea pe care să o aleagă, pe măsură ce povestea evoluează, simțul său misionar devine clar. Când moare, el este deja un erou care și-a ales propriul destin.

Deși romanul urmărește narațiunea evangheliilor, atmosfera și cadrul în care se desfășoară sunt împrumutate din viața țăranilor din Creta, locul de baștină al autorului. Romanul este scris în stilul bogat, metaforic al limbii populare grecești, limbajul de fiecare zi al Greciei moderne.

În cele 33 de capitole care corespund anilor trăiți de Hristos, Kazantzakis portretează ceea ce el numește „neîntrerupta, nemiloasa luptă între spirit și trup”, o problemă crucială examinată în romanele sale și în scrierile filosofice, Iisus este ispitit de rău, îi simte atracția și chiar îi cedează, pentru că doar în acest fel respingerea sa supremă a ispitei poate avea un înțeles.

Romanul debutează cu scena unui tânăr aflat în mijlocul unui coșmar, visând că mulțimea îl urmărește ca pe Mântuitorul lor. Iisus din Nazaret, dulgherul satului, a fost atins încă din copilărie de viziuni, și a simțit mâna lui Dumnezeu aproape. El se abate de la aceste viziuni și semne, sperând că, dacă păcătuiește, Dumnezeu îl va părăsi.

Iisus a iubit-o pe Măria Magdalena, fiica unui rabin al satului, încă din copilărie. Și-a dorit să se însoare cu ea, dar a fost silit fără milă de către Dumnezeu să o respingă. Ea a devenit prostituată pentru a-l uita pe Iisus. Copleșit de remușcări, Iisus își caută refugiul într-o mănăstire. Un Mesia fără voia sa, Iisus strigă către Dumnezeu: „Ador bucatele bune, vinul, râsul. Vreau să mă însor, să am copii... Lasă-mă în pace... O doresc pe Magdalena, chiar dacă este prostituată. Vreau ca tu să mă urăști, să pleci și să găsești pe altcineva; vreau să scap de tine!...Voi ciopli cruci toată viața mea, astfel ca Mesia pe care îl alegi să poată fi răstignit.”

În timpul șederii sale în pustiu, Iisus găsește curajul și voința de a-și prelua menirea. Capitolele cele mai importante ale romanului urmăresc episoadele cunoscute ale Evangheliilor, până la momentul

răstignirii, când ultima ispită vine către Hristos în momentele sale de delir pe cruce, sub forma unui vis în care apare o viață de împlinire și fericire erotică și lumească. Îngerul său păzitor îl luase de pe cruce. Îl dusesse pe drumul neted și calm al oamenilor, unde în sfârșit se însurase cu Magdalena. La moartea Magdalenei, el s-a însurat cu Martha și cu Măria, surorile lui Lazăr, și a avut copii. Acum, bătrân, stă în pragul casei sale și își amintește de dorințele tinereții și de bucuria de a fi scăpa de tortura răstignirii.

Ajunge față în față cu foștii săi discipoli, conduși de luda, care îl acuză că e trădător, dezertor și laș. „Locul tău era pe cruce”, spune luda. „Acolo te-a dus Dumnezeu Israelului să lupți. Dar te-ai temut și în momentul în care moartea s-a ridicat deasupra capului tău, nu știai cum să scapi mai repede.” Iisus își amintește brusc unde se află și de ce simte durere. Îl cuprinde o bucurie sălbatică. Deși tentația îl captivase pentru câteva secunde și îl dusesse departe, el își păstrase onoarea până la sfârșit. Bucuria de a fi căsătorit și a avea copii era o minciună, iluzii trimise de diavol. Nu și-a trădat discipolii, care sunt încă vii și bine, proclamându-i Evanghelia. „Totul a ieșit așa cum trebuia, slavă lui Dumnezeu.”

ISTORICUL CENZURII

Portretul neortodox făcut de Kazantzakis lui Hristos a fost considerat de critici drept un roman puternic și important, o operă de artă originală și extraordinară, care în cel mai profund mod, omagiază chinurile spirituale ale umanității. Cu toate acestea, se anticipa că din punct de vedere al ortodoxiei, interpretarea sa putea fi considerată eretică sau chiar o blasfemie.

Motivul primar al lui Kazantzakis de a scrie *Ultima ispitire a lui Iisus* nu a fost de a contrazice biserica. El dorea mai degrabă să îl scoată pe Hristos din contextul bisericii, să îl portretizeze pe Iisus ca o personalitate a lumii moderne, în termeni ce pot fi înțeleși în secolul al XX-lea. Într-o scrisoare din 1951, Kazantzakis își explica intențiile: „Este o încercare laborioasă, sacră și creativă de a reîncarna esența lui Hristos, lăsând la o parte balastul – falsități și mărunțișuri pe care toate bisericile și toți reprezentanții în sutană ai creștinătății le-au îngrămădit pe figura lui, dis-torsionând-o.”

„Acea parte din firea lui Hristos care era profund umană ne ajută să îl înțelegem, să îl iubim și să îi urmărim pasiunile ca și cum

ar fi fost ale noastre”, scria Kazantzakis în prologul romanului. Dacă nu avea întrânsul acest element cald de umanitate, nu ar fi putut niciodată să ne înmoaie inimile cu o asemenea siguranță și mângâiere; nu ar fi putut deveni un model pentru viețile noastre... Această carte a fost scrisă pentru că doream să ofer un model suprem al omului care se chinuie; voiam să îi arăt că nu trebuie să se teamă în fața durerii, ispitei sau morții – pentru că toate trei pot fi învinse, toate trei au fost deja învinse.”

Kazantzakis a fost excomunicat în 1954 de Biserica ortodoxă de Răsărit, ca reacție la publicarea în Grecia a cărții *Ultima ispitire a lui Iisus*. Kazantzakis scria: „Biserica ortodoxă din America a respins și atacat *Ultima ispitire a lui Iisus* ca fiind extrem de indecentă, atee și trădătoare, după ce au recunoscut că nu au citit-o...” Kazantzakis a scris liderilor Bisericii ortodoxe, citându-l pe gânditorul creștin Tertulian din secolul al III-lea: „La Tribunalul Tău, Doamne, fac eu apel”, adăugând: „M-ați excomunicat, Sfinți Părinți; vă binecuvântează. Mă rog să fie conștiința voastră la fel de limpede ca a mea și ca voi să fiți măcar atât de morali și de credincioși ca mine.” În același an, romanul a fost introdus în Indexul Cărților Interzise al Bisericii catolice. Kazantzakis comenta: „întotdeauna am fost uluit de îngustimea și micimea ființelor umane. Aveți aici o carte pe care am scris-o într-o stare de exaltare religioasă profundă, cu o dragoste ferventă pentru Hristos; și acum, papa nu o înțelege absolut de loc...”

Scandalul din jurul romanului a avut ca așteptat rezultat o creștere spectaculoasă a vânzărilor. „Am ajuns să fiu celebru în Grecia”, scria Kazantzakis în 1955. „Toate ziarele, cu excepția a două, s-au declarat de partea mea, și din toată Grecia primesc telegrame în semn de protest față dorința preoților de a-mi interzice cartea... Cărțile se epuizează îndată ce sunt tipărite, iar unii librari le cumpără în cantități mari, vânzându-le apoi pe piața neagră la prețuri exorbitante. Cât de rușinos! Cât de medieval!”

În cele din urmă Biserica ortodoxă greacă a fost forțată să își înceteze campania îndreptată împotriva lui Kazantzakis. Prințesa Marie Bonaparte a citit cartea și a recomandat-o reginei Greciei. Regina a „împiedicat Biserica ortodoxă greacă să se pună într-o postură ridicolă” spunea Elena Kazantzakis în biografia soțului său.

În 1962-1965, la Long Beach, California, romanul, împreună

cu romanul lui Jessica Mitford *The American Way of Death* și poeziile lui Langston Hughes au fost ținta unei campanii din partea unei organizații de extremă dreapta care a încercat să le scoată din bibliotecile publice. Campania a eșuat.

Un film regizat de Martin Scorsese în 1988 a generat controverse la nivel mondial și a fost interzis în mai multe țări, în primul rând din cauza secvenței inspirate din roman în care Iisus aflat în delir pe cruce își imagina că iubea, că se căsătorește și că avea copii. Scorsese și directorul Festivalului de Film de la Veneția au fost acuzați de blasfemie la Roma, dar au fost până la urmă achitați. În Statele Unite, filmul a fost criticat de biserica romano-catolică pentru blasfemie. Trei kongresmeni republicani au introdus o rezoluție pentru a forța retragerea filmului. Consiliul orășenesc din Dallas, Texas, a introdus de asemenea o rezoluție de condamnare a filmului. Un lanț de închirieri video, Blockbuster Video, a anunțat că nu va distribui filmul. În Escambia County, Florida, a fost votată o ordonanță care interzicea proiectarea filmului, sub pedeapsa a 60 de zile de închisoare și o amendă de 500 de dolari. Judecătorul Roger Vinson a emis însă un ordin care anula interdicția, invocând încălcări ale Primului Amendament.

Reacția regizorului Scorsese la cenzurarea filmului a semănat cu cea a lui Kazantzakis din urmă cu 34 de ani. „Filmul meu a fost făcut cu un sentiment profund religios... Nu este doar un nou simplu film pentru mine. Cred că este un film religios despre suferința și despre chinul de a-l găsi pe Dumnezeu.” În decembrie 1988, romanul a fost interzis în Singapore, ca rezultat al presiunilor creștinilor fundamental iști, legate de controversa stârnită de film.

VERSETELE SATANICE (THE SATANIC VERSES)

Autor: Salman Rushdie

Data și locul publicării inițiale: 1988, Anglia; 1989, Statele Unite
Edituri: Penguin Books; Viking Penguin
Forma literară: ficțiune

REZUMAT

Romanul *Versetele satanice*, scris de autorul englez de origine indiană Salman Rushdie, deține un loc aparte în istoria cenzurii literare. În 1989, liderul religios al Iranului, Ayatollahul Khomeini, a condamnat cartea pentru blasfemie împotriva Islamului și a emis un edict care cerea executarea autorului. Amenințarea cu moartea l-a

determinat pe Rushdie să se ascundă, iar controversa în jurul romanului a fost escaladată, devenind un eveniment de importanță globală, de dimensiuni fără precedent.

Romanul complex și provocator al lui Rushdie este un amestec inventiv și supraréalist de imaginație și fantezie. Într-un ciclu de trei povești interconectate având loc în Londra și Bombay, într-un sat indian și în Arabia secolului al VII-lea, romanul explorează temele migrației, natura binelui și a răului, a îndoielii și a pierderii credinței religioase. „Este lumea văzută prin ochii emigrantului”, explică Rushdie, comentând intențiile romanului. „Este scrisă pe baza experienței dezrădăcinării, dis-juncției și metamorfozei (lentă sau rapidă, dureroasă sau plăcută) care constă în experiența emigrantului, și din care, cred eu, poate fi identificată o metaforă pentru întreaga umanitate.”

Romanul începe la 10 000 m înălțime, în timp ce doi oameni cad spre mare după ce un avion jumbo-jet deturnat explodează deasupra Canalului Mânecii. Cei doi – amândoi actori indieni – supraviețuiesc în mod misterios exploziei și ajung sfârșiți de puteri pe o plajă din Anglia. Gibreel Farishta, fost Ismail Najmuddin, este o vedetă legendară de film indian; Saladin Chamcha, fost Salahuddin Chamchawala, este un anglofil orășean, care trăiește bine la Londra făcând vocile anunțurilor publicitare.

am scris-o într-o stare de exaltare religioasă profundă, cu o dragoste ferventă pentru Hristos; și acum, papa nu o înțelege absolut de loc...”

Scandalul din jurul romanului a avut ca așteptat rezultat o creștere spectaculoasă a vânzărilor. „Am ajuns să fiu celebru în Grecia”, scria Kazantzakis în 1955. „Toate ziarele, cu excepția a două, s-au declarat de partea mea, și din toată Grecia primesc telegrame în semn de protest față dorința preoților de a-mi interzice cartea... Cărțile se epuizează îndată ce sunt tipărite, iar unii librari le cumpără în cantități mari, vânzându-le apoi pe piața neagră la prețuri exorbitante. Cât de rușinos! Cât de medieval!”

În cele din urmă Biserica ortodoxă greacă a fost forțată să își înceteze campania îndreptată împotriva lui Kazantzakis. Prințesa Mărie Bonaparte a citit cartea și a recomandat-o reginei Greciei. Regina a „împiedicat Biserica ortodoxă greacă să se pună într-o

postură ridicolă” spunea Elena Kazantzakis în biografia soțului său.

În 1962-1965, la Long Beach, California, romanul, împreună cu romanul lui Jessica Mitford *The American Way of Death* și poeziile lui Langston Hughes au fost ținta unei campanii din partea unei organizații de extremă dreapta care a încercat să le scoată din bibliotecile publice. Campania a eșuat.

Un film regizat de Martin Scorsese în 1988 a generat controverse la nivel mondial și a fost interzis în mai multe țări, în primul rând din cauza secvenței inspirate din roman în care Iisus aflat în delir pe cruce își imagina că iubea, că se căsătorește și că avea copii. Scorsese și directorul Festivalului de Film de la Veneția au fost acuzați de blasfemie la Roma, dar au fost până la urmă achitați. În Statele Unite, filmul a fost criticat de biserica romano-catolică pentru blasfemie. Trei kongresmeni republicani au introdus o rezoluție pentru a forța retragerea filmului. Consiliul orășenesc din Dallas, Texas, a introdus de asemenea o rezoluție de condamnare a filmului. Un lanț de închirieri video, Blockbuster Video, a anunțat că nu va distribui filmul. În Escambia County, Florida, a fost votată o ordonanță care interzicea proiectarea filmului, sub pedeapsa a 60 de zile de închisoare și o amendă de 500 de dolari. Judecătorul Roger Vinson a emis însă un ordin care anula interdicția, invocând încălcări ale Primului Amendament.

Reacția regizorului Scorsese la cenzurarea filmului a semănat cu cea a lui Kazantzakis din urmă cu 34 de ani. „Filmul meu a fost făcut cu un sentiment profund religios... Nu este doar un nou simplu film pentru mine. Cred că este un film religios despre suferința și despre chinul de

„l-î găsi pe Dumnezeu.” În decembrie 1988, romanul a fost interzis în Singapore, ca rezultat al presiunilor creștinilor fundamentalişti, legate de (controversa stârnită de film.

VERSETELE SATANICE (THE SATANIC VERSES)

Autor: Salman Rushdie

Data și locul publicării inițiale: 1988, Anglia; 1989, Statele Unite Edituri: Penguin Books; Viking Penguin Forma literară: ficțiune

REZUMAT

Romanul *Versetele satanice*, scris de autorul englez de origine indiană Salman Rushdie, deține un loc aparte în istoria cenzurii

literare. În 1989, liderul religios al Iranului, Ayatolahul Khomeini, a condamnat cartea pentru blasfemie împotriva Islamului și a emis un edict care cerea executarea autorului. Amenințarea cu moartea l-a determinat pe Rushdie să se ascundă, iar controversa în jurul romanului a fost escaladată, devenind un eveniment de importanță globală, de dimensiuni fără precedent.

Romanul complex și provocator al lui Rushdie este un amestec inventiv și suprarealist de imaginație și fantezie. Într-un ciclu de trei povești interconectate având loc în Londra și Bombay, într-un sat indian și în Arabia secolului al VII-lea, romanul explorează temele imigrației, natura binelui și a răului, a îndoielii și a pierderii credinței religioase. „Este lumea văzută prin ochii emigrantului”, explică Rushdie, comentând intențiile romanului. „Este scrisă pe baza experienței dezrădăcinării, dis-juncției și metamorfozei (lentă sau rapidă, dureroasă sau plăcută) care constă în experiența emigrantului, și din care, cred eu, poate fi identificată o metaforă pentru întreaga umanitate.”

Romanul începe la 10 000 m înălțime, în timp ce doi oameni cad spre mare după ce un avion jumbo-jet deturnat explodează deasupra Canalului Mânecii. Cei doi – amândoi actori indieni – supraviețuiesc în mod misterios exploziei și ajung sfârșiți de puteri pe o plajă din Anglia. Gibreel Farishta, fost Ismail Najmuddin, este o vedetă legendară de film indian; Saladin Chamcha, fost Salahuddin Chamchawala, este un anglofil orășean, care trăiește bine la Londra făcând vocile anunțurilor publicitare.

După cum își descrie chiar Rushdie protagoniștii, „*Versetele satanice* este povestea a două euri puternic divizate. În cazul unuia, Saladin Chamcha, diviziunea este laică și societală, ce ține de societatea omenească și membrii ei; este diviziunea, pentru a fi clari, între Bombay și Londra, între Est și Vest. Pentru celălalt, Gibreel Farishta, diviziunea este spirituală, o crevasă a sufletului. El și-a pierdut credința și se zbate între imensa nevoie de a crede și incapacitatea de o mai face. Romanul este «despre» dorința și calea lor spre plenitudine.”

Spre surpriza și deruta lor, Gibreel și Saladin observă după căderea lor din cer, că experimentează o metamorfoză, având acum caracteristici străine personalităților lor. Gibreel, un donjuan, capătă

o aură, preluând identitatea arhanghelului Gibreel (Gabriel), în timp ce blândul și corectul Saladin primește coarne, copite și coadă personificându-l pe Satana. Aventurile fantastice ale celor doi prin Anglia și India constituie firul principal al narațiunii.

A doua poveste, relatată prin capitole ce alternează, evocă rădăcinile istorice ale Islamului, narând despre natura și consecințele revelației și ale credinței. Aceasta are loc în visele lui Gibreel Farishta, în care el devine arhanghelul Gabriel, și într-un film bazat pe cele imaginate de el în care el joacă rolul arhanghelului. Secvențe vis-film, care vin în paralel cu povestea Profetului Mahomed la Mecca, relatează istoria lui Mahound (un nume defăimător medieval pentru Mahomed). El este un om de afaceri transformat în Profetul din Jahilia, orașul nisipurilor, care primește revelația divină prin interferențele arhanghelului Gabriel în visurile sale și creează o religie numită Supunere (traducerea în engleză a cuvântului *Islam*).

Într-o a treia poveste, de asemenea visată de Farishta, o femeie cu har și sfântă, înconjurată de fluturi, îi conduce pe credincioșii unui sat musulman din India într-un pelerinaj către Mecca. În drumul lor către Mecca, pelerinii pier când apele mării nu se despică în calea lor așa cum se așteptau.

Părțile romanului care relatează viziunile dureroase ale lui Gibreel, care au loc în orașul lui Mahound Jahilia, sunt principalele puncte ale controversei stârnite de roman. Acestea fac aluzie la un episod legendar din viața Profetului, în care acesta adaugă versete la Coran care ridicau la rang de zeități slăvită de locuitorii politeiști din Mecca, trei zeițe noi. Mai târziu, Mahomed a retractat aceste versete, conștientizând că ele nu îi fuseseră trimise de Dumnezeu, ci de Satana deghizat în arhanghelul Gabriel.

Spre deosebire de versiunea din istoria islamică, Gibreel în visul său spune că a fost forțat să rostească versetele de către „nevoia copleșitoare a Profetului Mahound”, sugerând că Mahound, și nu Satana, ar fi pus versetele false în gura lui Gibreel din motive oportuniste. „Din gura mea, atât afirmația cât și retractarea, versetele și conversețele, universurile și reversurile, totul, și știm cu toții cum a fost posedată gura mea”, spunea Gibreel.

Într-un alt pasaj din vis care face aluzie la un eveniment din

istoria Islamului, un scrib numit Salman schimbă textul cărții care îi este dictată de Mahound. „Mahound nu a observat schimbările”, spune scribul, „și iată-mă, chiar eu scriam Cartea, sau măcar o rescriam, întinând cuvântul lui Dumnezeu cu propria-mi limbă nevrednică”. Dar, Doamne, dacă sărmenele mele cuvinte nu vor fi observate de Revelația Dumnezeiască prin mesagerul lui Dumnezeu, atunci ce va însemna aceasta?” Salman observă că revelațiile arhanghelului Gibreel către Mahound erau în mod special foarte bine potrivite, „astfel că exact atunci când credincioșii puneau la îndoială păreriile lui Mahound asupra vreunui subiect, de la posibilitatea călătoriei prin spațiu la permanența iadului, îngerul venea și aducea un răspuns, care mereu îl ajuta pe Mahound”.

Un alt episod provocator din visurile lui Gibreel este o fantezie cinematică despre un bordel din Jahilia numit *The Curtain* (traducerea cuvântului arabic *hijab*, vălul musulman pe care îl poartă femeile). Acolo, afacerile înfloresc după ce 12 prostituate preiau numele și personalitățile celor 12 neveste ale lui Mahomed. Un șir de bărbați așteptându-și rândul se prelungește în cercuri ocupând întreaga curte interioară a bordelului „rotindu-se în jurul Fântânii Dragostei cum pelerinii se roteau din alte motive în jurul anticei Pietre Negre”.

Auzind vestea despre prostituatele care și-au schimbat identitatea, „frământarea interioară a bărbaților orașului devenea intensă; însă într-atât de teamă le era de a fi prinși, atât din cauză că și-ar fi pierdut sigur viața dacă Mahound sau locotenenții săi ar fi aflat că s-ar fi dedat la o asemenea nepolitețe, și din cauza dorinței lor sincere ca noile servicii de la Vălul să se păstreze, încât secretul a reușit să fie ținut departe de urechile autorităților.”

Rushdie prefătează povestea bordelului cu o declarație care s-a dovedit că a prevăzut evenimentele ce urmau să înconjoare romanul său: „Unde nu este credință, nu este nici blasfemie.” Numai pentru că bărbații din Jahilia acceptaseră învățăturile noii lor credințe, găseau o asemenea ilicită plăcere în a frecventa un bordel în care prostituatele jucau rolurile nevestelor Profetului.

La sfârșitul romanului, Saladin Chamcha se reintegrează în societatea indiană. Își desăvârșește procesul de renaștere și regenerare în îmbrățișarea dragostei și a morții și în întoarcerea sa

în India. Gibreel Farishta, hărțuit de visele sale și viziunile de îndoială și scepticism, își pierde credința și nu reușește să o înlocuiască cu dragoste pământească. Incapabil de a-și învinge demonii interiori, înnebunește și se sinucide.

ISTORICUL CENZURII

Romanul *Versetele satanice* a fost publicat în Marea Britanie pe 26 septembrie 1988. Mult așteptatul roman al lui Rushdie a primit cronici laudative în presa britanică. A fost numit, „o capodoperă”, „într-adevăr originală” și „roman extraordinar și antrenant contemporan... o călătorie cu un montaigne russe deasupra unui peisaj vast al imaginației”.

Chiar înaintea publicării, începea controversa în jurul romanului. Syed Shahabuddin și Khursid Alam Khan, doi membri musulmani ai opoziției din Parlamentul Indiei, au luat poziție împotriva conținutului romanului, în articole publicate în ziarele indiene, lansând o campanie pentru interzicerea lui.

„Civilizația este nimic altceva decât acceptarea voluntară a unor restricții”, scria Shahabuddin, în favoarea cenzurii. „Poți să ai orice păreri dorești, dar nu te bucuri în schimb de dreptul absolut de a le exprima în public.” Shahabuddin a recunoscut însă că nu a citit *Versetele satanice*, că nici nu are de gând să o facă, și că exprima doar opiniile multor oponenți ai cărții. „Nu trebuie să mă scald într-un canal mizerabil, pentru a ști ce este mizeria”, declara el.

Guvernul Indiei, temându-se de dezordinile civile în rândul populației musulmane, a fost primul care a cenzurat cartea. Pe 5 octombrie 1988, la doar nouă zile de la publicarea romanului în Anglia, importul ediției engleze era interzis de o decizie a Legii Vămilelor Indiene. Musulmanii din India au contactat organizații islamice din Marea Britanie, cerându-le să lanseze o campanie de protest. Două publicații londoneze finanțate de guvernul Arabiei Saudite au scris articole denunțând romanul. La locuința sa din Londra au început să sosească amenințări cu moartea.

Comitetul de Acțiune pentru Afaceri Islamice al Regatului Unii a emis o declarație cerând retragerea și distrugerea cărții, scuze și compensații oferite caselor de binefacere islamice. „Lucrarea, deghizată subtil ca literatură, nu numai că distorsionează sever istoria islamică, în general, dar mai și prezintă în cele mai rele culori

posibile personaje Profetului Ibrahim și Profetului Mahomed (pacea fie cu ei!). De asemenea, desfigurează personaje din jurul Profetului... și pe sfintele neveste ale acestuia și descrie credința și ritualurile islamice în cel mai obscen limbaj cu putință.”

Uniunea Organizațiilor Musulmane din Marea Britanie a cerut punerea sub acuzare a lui Rushdie, pe baza unei rar folosite legi britanice care interzicea blasfemiile la adresa doctrinelor Bisericii anglicane. Guvernul a refuzat să extindă legile pentru a include blasfemiile față de credința islamică. Pe 11 noiembrie, prim-ministrul Margaret Thatcher a anunțat că nu există „motive pentru care guvernul să ia în considerare interzicerea cărții”. Pe 21 noiembrie, marele șeic al Al-Ahzar, moscheea și universitatea din Egipt considerată sediul autorității islamice, a chemat toate organizațiile islamice din Marea Britanie să se alăture ca să ia măsuri legale pentru a împiedica distribuția cărții.

În Statele Unite, unde romanul nu apăruse încă, editura sa, Viking Penguin, a primit amenințări cu bombă și mii de scrisori de amenințare. Pe 24 noiembrie 1988, romanul *Versetele satanice* a fost interzis în Africa de Sud, chiar dacă nici măcar nu fusese publicată. O vizită anunțată a lui Rushdie a fost anulată, existând temeri serioase că viața autorului ar fi putut fi pusă în pericol. În câteva săptămâni, cartea a fost interzisă în mai multe țări cu populații predominant musulmane: Pakistan, Arabia Saudită, Egipt, Somalia, Bangladesh, Sudan, Malaiezia, Indonezia și Qatar.

În acea lună în Anglia, *Versetele satanice* primea premiul literar Whitbread pentru cel mai bun roman. În decembrie și apoi din nou în ianuarie, musulmanii din Bolton, în apropiere de Manchester, și din Bradford, Yorkshire, au organizat mitinguri în cadrul cărora au fost arse exemplare din carte. Un mare număr de demonstranți au luat cu asalt străzile Londrei pentru a protesta împotriva cărții. Consiliul Islamic pentru Apărare a înaintat o petiție editorului Penguin Books, solicitând scuze publice față de întreaga comunitate musulmană de pe glob, retragerea cărții, distrugerea exemplarelor existente și oprirea oricărei publicări ulterioare.

Petiția enumera elemente de insultă la adresa musulmanilor, printre care și faptul că lui Avram i se spunea în carte „ticălosul”; că profetului

Mahomed i se dădea numele arhaic și defăimător medieval de Mahound, însemnând „diavol” sau „profetul fals”; că se sugerează că revelațiile pe care le primea Mahomed apăreau exact când avea nevoie de ele, pentru „a potoli îndoielile credincioșilor”; că apropiatii lui Mahomed sunt descriși într-o manieră defăimătoare, și că nevestele lui erau personificate de niște prostituate; că orașul sfânt al islamului Mecca era descris ca Jahilia, cuvânt ce însemna „ignoranță” și „întuneric”.

Penguin Books a refuzat să satisfacă cererile petiționarilor. Pe 22 ianuarie 1989, Rushdie a publicat o declarație în apărarea romanului său. *Versetele satanice* nu este un roman antireligios, spunea el. „Este însă, o încercare de a scrie despre migrație, despre transformările și tensiunile ei, din punctul de vedere al emigranților din India în Anglia. Aceasta este pentru mine cea mai tristă ironie; că după ce am lucrat timp de cinci ani pentru a da glas și trup ficțional culturii emigranților din care fac și eu parte, trebuie să-mi văd cartea arsă, necitită de către oamenii despre care este scrisă, oamenii care ar putea să găsească plăcere și multă recunoaștere în paginile ei.”

Eforturile repetate ale lui Rushdie de a-și clarifica intențiile și înțelesul cărții au avut un impact insignifiant asupra protestatarilor. Puțini dintre cei care protestau o și citiseră, pentru mulți dintre ei simplul ei titlu, care sugera în mințile lor că versetele Coranului ar fi fost scrise de către diavol, era un sacrilegiu și era suficient pentru a o condamna. Nu este nicăieri menționat în visul lui Gibreel Farishta că diavolul ar fi scris cartea sacră. Însă, pasajele în care Gibreel susține că primise versetele chiar de la Mahound, și nu de la Dumnezeu, implică faptul că scrierea ar fi fost scrisă fără intervenție divină. Atribuind scrierea și compunerea Coranul unei mâini omenești era considerată a fi o blasfemie de către credința musulmanilor.

Rushdie a replicat că viziunile de blasfemie ale lui Gibreel erau menite să dramatizeze lupta între credință și îndoială, și nu să insulte religia islamică. „Cele mai dureroase visuri ale lui Gibreel, cele care se află în centrul controversii, descriu nașterea și dezvoltarea unei religii asemănătoare islamului, în magicul oraș al nisipurilor numit Jahilia (adică, «ignoranță», numele dat de arabi perioadei de dinaintea islamului). Aproape toate presupusele

„insulte și abuzuri” sunt luate din aceste visuri. Primul lucru care trebuie spus despre aceste visuri este că ele sunt *dureroase până la agonie pentru cel ce le are*. Ele sunt o „pedeapsă nocturnă” pentru pierderea credinței... Primul scop al acestor secvențe este nu acela de a «dovedi falsitatea» islamului, ci de a descrie un suflet aflat în criză, a arăta cum pierderea lui Dumnezeu poate distruge viața unui om”.

Povestea bordelului a fost deseori invocată de criticii romanului ca fiind în mod special jignitoare față de musulmani. Rushdie a focalizat însă o distincție deseori ignorată de critici, faptul că prostituatele au numai numele nevestelor Profetului. Adevăratele neveste „trăiesc în mod cast în haremul lor”. „Scopul episodului bordelului era”, după cum explica Rushdie, „nu de a «insulta și ataca» nevestele Profetului, ci de a dramatiza anumite idei despre moralitate și despre sexualitate, pentru că ceea ce se petrece în bordel... este că bărbaților din Jahilia le este permis să își îndeplinească străvechiul vis al puterii și al posesiunii... Faptul că acei bărbați sunt atât de incitați de copiile false ale nevestelor Profetului spune mult despre *ei*, nu despre mărețele doamne, și despre măsura în care relațiile sexuale au legătură cu posesiunea.”

Folosirea numelui „Mahound”, figura satanică din piesele creștine medievale, pentru personajul care îi corespunde lui Mahomed în romanul lui Rushdie, a fost de asemenea invocată ca dovadă a intențiilor sale defăimătoare. Rushdie descrie alegerea acestui nume ca pe un nou exemplu al felului în care acest roman „încearcă în tot felul de moduri să reînvie imaginile negative, să reintre în posesia limbajului peiorativ”. „Chiar lăsând la o parte faptul că Mahound al meu este un profet doar în vis și nu personajul istoric Mahomed, trebuie luat în seamă faptul că la pagina 93 a romanului este scris un pasaj: «Aici el nu este nici Mahomed nici Moehammered; a adoptat în schimb eticheta de demon ce i-a fost atârnată de gât. Pentru a transforma insultele în putere, whigs⁵⁴, Tories⁵⁵, negrii, toți au ales să poarte cu mândrie numele care le-au fost date cu dispreț...»”,

Părerea lui Rushdie cum că „nu există subiecte interzise, care să-i includă pe Dumnezeu și pe Profeți” nu a fost împărtășită de aceia care cereau interzicerea romanului. „Folosirea ficțiunii a fost

pentru mine un mod de a crea distanțarea față de realitate care credeam că va împiedica eventualele receptare ca o jignire”, declara Rushdie. „Evident, m-am înșelat.”

Mahomed i se dădea numele arhaic și defăimător medieval de Mahound, însemnând „diavol” sau „profetul fals”; că se sugerează că revelațiile pe care le primea Mahomed apăreau exact când avea nevoie de ele, pentru „a potoli îndoielile credincioșilor”; că apropiatii lui Mahomed sunt descriși într-o manieră defăimătoare, și că nevestele lui erau personificate de niște prostituate; că orașul sfânt al islamului Mecca era descris ca Jahilia, cuvânt ce însemna „ignoranță” și „întuneric”.

Penguin Books a refuzat să satisfacă cererile petiționarilor. Pe 22 ianuarie 1989, Rushdie a publicat o declarație în apărarea romanului său. *Versetele satanice* nu este un roman antireligios, spunea el. „Este însă, o încercare de a scrie despre migrație, despre transformările și tensiunile ei, din punctul de vedere al emigranților din India în Anglia. Aceasta este pentru mine cea mai tristă ironie; că după ce am lucrat timp de cinci ani pentru a da glas și trup ficțional culturii emigranților din care fac și eu parte, trebuie să-mi văd cartea arsă, necitită de către oamenii despre care este scrisă, oamenii care ar putea să găsească plăcere și multă recunoaștere în paginile ei.”

Eforturile repetate ale lui Rushdie de a-și clarifica intențiile și înțelesul cărții au avut un impact insignifiant asupra protestatarilor. Puțini dintre cei care protestau o și citiseră, pentru mulți dintre ei simplul ei titlu, care sugera în mințile lor că versetele Coranului ar fi fost scrise de către diavol, era un sacrilegiu și era suficient pentru a o condamna. Nu este nicăieri menționat în visul lui Gibreel Farishta că diavolul ar fi scris cartea sacră. Însă, pasajele în care Gibreel susține că primise versetele chiar de la Mahound, și nu de la Dumnezeu, implică faptul că scrierea ar fi fost scrisă fără intervenție divină. Atribuind scrierea și compunerea Coranul unei mâini omenești era considerată a fi o blasfemie de către credința musulmanilor.

Rushdie a replicat că viziunile de blasfemie ale lui Gibreel erau menite să dramatizeze lupta între credință și îndoială, și nu să insulte religia islamică. „Cele mai dureroase visuri ale lui Gibreel, cele care se află în centrul controversii, descriu nașterea și

dezvoltarea unei religii asemănătoare islamului, în magicul oraș al nisipurilor numit Jahilia (adică, «ignoranță», numele dat de arabi perioadei de dinaintea islamului). Aproape toate presupusele „insulte și abuzuri” sunt luate din aceste visuri. Primul lucru care trebuie spus despre aceste visuri este că ele sunt *dureroase până la agonie pentru cel ce le are*. Ele sunt o „pedeapsă nocturnă” pentru pierderea credinței... Primul scop al acestor secvențe este nu acela de a «dovedi falsitatea» islamului, ci de a descrie un suflet aflat în criză, a arăta cum pierderea lui Dumnezeu poate distruge viața unui om”.

Povestea bordelului a fost deseori invocată de criticii romanului ca fiind în mod special jignitoare față de musulmani. Rushdie a focalizat însă o distincție deseori ignorată de critici, faptul că prostituatele au numai numele nevestelor Profetului. Adevăratele neveste „trăiesc în mod cast în haremul lor”. „Scopul episodului bordelului era”, după cum explica Rushdie, „nu de a «insulta și ataca» nevestele Profetului, ci de a dramatiza anumite idei despre moralitate și despre sexualitate, pentru că ceea ce se petrece în bordel... este că bărbaților din Jahilia le este permis să își îndeplinească străvechiul vis al puterii și al posesiunii... Faptul că acei bărbați sunt atât de incitați de copiile false ale nevestelor Profetului spune mult despre *ei*, nu despre mărețele doamne, și despre măsura în care relațiile sexuale au legătură cu posesiunea.”

Folosirea numelui „Mahound”, figura satanică din piesele creștine medievale, pentru personajul care îi corespunde lui Mahomed în romanul lui Rushdie, a fost de asemenea invocată ca dovadă a intențiilor sale defăimătoare. Rushdie descrie alegerea acestui nume ca pe un nou exemplu al felului în care acest roman „încearcă în tot felul de moduri să reînvie imaginile negative, să reintre în posesia limbajului peiorativ”. „Chiar lăsând la o parte faptul că Mahound al meu este un profet doar în vis și nu personajul istoric Mahomed, trebuie luat în seamă faptul că la pagina 93 a romanului este scris un pasaj: «Aici el nu este nici Mahomed nici Moehammered; a adoptat în schimb eticheta de demon ce i-a fost atârnată de gât. Pentru a transforma insultele în putere, whigs⁵⁴, tories⁵⁵, negrii, toți au ales să poarte cu mândrie numele care le-au fost date cu dispreț...»,,

54 Membri ai unui partid politic britanic (Whig) din secolele XVII, XVIII și XIX care sprijinea schimbarea politică și socială (n.r.).

ss Membri ai Partidului Conservator (Tory) din Marea Britanie (n.r.).

Părerăa lui Rushdie cum că „nu există subiecte interzise, care să-i includă pe Dumnezeu și pe Profeți” nu a fost împărtășită de aceia care cereau interzicerea romanului. „Folosirea ficțiunii a fost pentru mine un mod de a crea distanțarea față de realitate care credeam că va împiedica eventualele receptare ca o jignire”, declara Rushdie. „Evident, m-am înșelat.”

Pe 12 februarie 1989, în timpul unor demonstrații violente împotriva cărții la Islamabad, în Pakistan, șase oameni au murit și 100 au fost răniți. A doua zi în India, la Srinigar, alte proteste de stradă au dus la moartea unei persoane și la rănirea altor 60. Pe 14 februarie, liderul spiritual iranian Ayatollahul Khomeini, a emis o *fatwa*, un edict religios, împotriva cărții.

Edictul lui Khomeini spunea: „Informez toți musulmanii devotați ai lumii că autorul cărții intitulate *Versetele satanice* – care a fost alcătuită, tipărită și publicată împotriva islamului, a Profetului, și a Coranului – și toți cei implicați în publicarea ei care erau conștienți de conținutul acesteia sunt condamnați la moarte. Îi chem pe toți musulmanii devotați să îi execute rapid, oriunde îi vor găsi, astfel ca nimeni să nu mai îndrăznească să insulte sanctitățile islamice. Fiind voința lui Dumnezeu, oricine este omorât pe acest drum este un martir. Pe lângă aceasta, oricine are acces la autorul cărții, dar nu are puterea de a-l executa, îl va denunța altora, pentru a fi astfel pedepsit pentru faptele sale.”

Fundația 15 Khorad, o asociație islamică de binefacere, a oferit o recompensă pentru uciderea lui Rushdie: 1 milion de dolari erau promiși asasinului, dacă acesta nu era iranian, și 200 de milioane de riali (aproximativ 750.000 de dolari) dacă era iranian. Mai târziu, recompensa a fost crescută la 2,5 milioane de dolari americani. În zilele imediat după *fatwa*, mai multe organizații teroriste din Orientul Mijlociu și-au anunțat intenția de a-l asasina pe Rushdie. În fața Ambasadei Marii Britanii la Teheran au avut loc demonstrații și toate cărțile editate de Penguin Books au fost interzise în Iran.

Pe 16 februarie, guvernul britanic a hotărât să îi acorde protecție lui Rushdie. Două zile mai târziu, el a dat o declarație publică regretând faptul că unii musulmani erau jigniți de cartea sa. „Ca autor al cărții *Versetele satanice*, recunosc că musulmanii din multe părți ale lumii sunt realmente jigniți de publicarea romanului meu. Regret profund jignirea pe care scrierea mea a cauzat-o credincioșilor sinceri musulmani. Trăind așa cum trăim noi într-o lume cu mai multe credințe, experiența asta a folosit pentru a ne aduce aminte tuturor să fim atenți la sensibilitățile altora.” Khomeini a răspuns cu o declarație refuzând scuzele și reconfirmând pedeapsa cu moartea. „Chiar dacă Salman Rushdie se căiește și devine cel mai pios om al timpurilor noastre, este obligatoriu pentru fiecare musulman să folosească tot ce are, viața sau averea, pentru a-l trimite în iad.”

Pe 22 februarie *Versetele satanice* a fost publicată în Statele Unite. Sute de amenințări împotriva librarilor au determinat principalele lanțuri de librării să retragă titlul temporar dintr-o treime din magazinele din Statele Unite. Pe 28 februarie, două librării independente din Berkeley, California au fost atacate cu bombe incendiare.

Demonstrații violente au continuat în India, Pakistan și Bangladesh în luna de imediat după edictul lui Khomeini. Pe 24 februarie, 12 persoane au murit în timpul unor demonstrații la Bombay. Proteste pașnice au avut loc și în Sudan, Turcia, Malaiezia, Filipine, Hong Kong și Japonia. Pe 7 martie, Marea Britanie a întrerupt legăturile diplomatice cu Iranul. Mai târziu, în aceeași lună, doi lideri religioși moderați musulmani din Belgia care își exprimaseră public opoziția față de sentința lui Khomeini, au fost asasinați la Bruxelles.

La mijlocul lui martie, Organizația Conferinței Islamice, deși refuza să accepte pedeapsa cu moartea, a votat decizia de a determina guvernele celor 46 de țări membre să interzică cartea. Guvernul Revoluționar din Zanzibar de exemplu, a impus o sentință de trei ani închisoare și o amendă de 2500 de dolari americani, pentru posesia cărții. În Malaiezia, pedeapsa a fost stabilită la trei ani închisoare și o amendă de 7400 de dolari, în Indonezia, pedeapsa era doar de o lună închisoare sau o amendă. Turcia a fost singura țară cu

populație predominant musulmană care nu a scos cartea în afara legii. Mai multe țări în care se află minorități musulmane, printre care Papua Noua Guinee, Thailanda, Sri Lanka, Kenya, Tanzania, Liberia și Sierra Leone, de asemenea au impus interdicții.

În unele cazuri, chiar țări cu populații mici musulmane au făcut demersuri pentru a interzice cartea. În Venezuela, deținerea și lecturarea cărții constituia infracțiune și era pedepsită cu 15 luni de închisoare. În Japonia vânzarea ediției engleze era interzisă sub amenințarea unor amenzi. Guvernele Bulgariei și al Poloniei au restricționat de asemenea distribuția romanului. Multe cărți au interzis distribuirea edițiilor revistelor *Time*, *Newsweek*, *Asiaweek* și *Far Eastern Economic Review*, care publicaseră articole despre controversă.

În ciuda interdicțiilor, cartea a fost importată și a circulat clandestin în țări în care era interzisă, precum Kuwait, Senegal, Egipt, India și chiar Iran. Drept consecință a notorietății sale, *Versetele satanice* a devenit bestseller în Europa și în Statele Unite. Până la sfârșitul lui 1989, fuseseră vândute peste 1,1 milioane de exemplare ale ediției în limba engleză.

Pe 3 iunie 1989, Ayatollahul Khomeini a murit. Edictul împotriva lui Rushdie însă rămânea în vigoare, reconfirmat de oficialii guvernului iranian. Actele de terorism stârnite de controversa respectivă au continuat, în anul 1990, cinci atentate cu bombă au ținut librăriile din Anglia. În iulie 1991, Hitoshi Igarashi, traducătorul ediției japoneze a romanului, a fost ucis prin înjunghiere, iar traducătorul celei italiene a fost rănit grav. În octombrie 1993, William Nygaard, editorul norvegian al romanului, a fost rănit grav prin împușcare. Rushdie a rămas ascuns sub protecția Scotland Yard-ului. Deși aparițiile sale în public au devenit ceva mai frecvente, el reușind chiar să călătorească în afara Marii Britanii, se află încă sub atenta protecție a autorităților britanice. În 1998, guvernul iranian, prezidat de președintele Syed Mohammad Khatami, s-a lepădat public de renumita *fatwa*. Dar conservatorii religioși au confirmat hotărârea de a împlini cerințele din *fatwa*, și Fundația 15 Khorad din Iran a ridicat recompensa cu 300 000 de dolari pentru uciderea lui Rushdie.

CĂRȚI INTERZISE DIN MOTIVE SEXUALE

Valorile morale sociale în schimbare au făcut ca titluri până nu de mult interzise din cauza conținutul sexual explicit să fie scoase din dulapurile ferm închise și repuse pe rafturile librăriilor și bibliotecilor. Multe dintre acestea au pătruns și în sălile de clasă pentru a fi citite de elevi, aceștia știind prea puțin despre trecutul lor.

Societatea în schimbare a scos literatura din tribunale. În 1961, Curtea Supremă a Statelor Unite a avut de decis dacă *Amantul doamnei Chatterley* de D.H. Lawrence este o obscenitate sau este literatură. Până în 1969, romanul era o lectură obligatorie în cursurile de literatură. Aceeași poveste și cu alte opere literare, precum *Ulise* de James Joyce, *Lolita* de Vladimir Nabokov, *Tropicul Cancerului* de Henry Miller și *Candide* de Voltaire, toate fiind odată interzise și considerate indecente. Când s-a întâmplat ca „obsценul” și „pornograficul” să devină „erotic” și „clasic”?

Cuvintele murdare nu sunt suficiente pentru a adăuga erotism unei opere literare, deși multe cărți din secolele al XIX-lea și al XX-lea au fost interzise din exact acest motiv. În mod similar, multe cărți au fost interzise pentru că discutau sau făceau aluzie la fenomene sociale familiare, obișnuite și frecvente precum prostituția, sarcini nedorite sau adulterul, printre acestea *Jude neștiutul* de Thomas Hardy și *Litera stacojie* de Nathaniel Hawthorn. Niciuna nu poate fi în mod rezonabil etichetată drept erotică sau pornografică, cu toate acestea ele au fost interzise pentru conținutul lor sexual.

În 1957 Curtea Supremă a Statelor Unite a schimbat definiția obscenității pentru a atinge numai opere care aveau conținut sexual dar nu și „importanță socială în compensație”. Această redefinire i-a trimis pe americani în căutarea operelor care erau în același timp interesante din punct de vedere erotic dar și importante din punct de vedere social, și erau astfel inci-tante sexual într-un mod legal. Începeau să apără romane victoriene anonime, pornografia *underground* a perioadei, și odată cu ele și cărți de artă cu reproduceri explicite ale picturilor și sculpturilor erotice japoneze și indiene, și chiar studii psihologice de caz asupra comportamentelor sexuale „anormale”, toate acestea constituind materialele erotice ale mijlocului secolului XX. În acea perioadă, tribunalele americane

judcau cazuri de obscenitate și decideau asupra valorii literare a unor opere ca *Fanny Hill*, sau *memoriile unei femei ușoare*, *Amantul doamnei Chatterley*, *Ulise*, sau *Tropicul Capricornului*.

Până în 1970, barierele erau deja îndepărtate, iar Raportul Comisiei Prezidențiale împotriva Obscenității spunea că „Aproape fiecare carte în limba engleză ce a fost considerată obscenă la publicare, și multe alte cărți similare în ediții engleze, au fost reeditate ulterior. Întregul depozit de literatură erotică clasică (de ex., *Kama Sutra*, Frank Harris, de Sade etc.) publicată de-a lungul secolelor au ajuns astfel pe piață”.

Pe măsură ce cărțile anterior interzise deveneau acceptabile, multe dintre romanele publicate în ultimele două decenii au beneficiat de acest lucru și au inclus fără teamă detalii sexuale și scene gratuite de obscenitate. Perspectiva societății asupra sexului s-a schimbat și multe cărți care altădată ar fi fost condamnate drept pornografice sau obscene sunt acum bestseller. Chiar și îndoielnicele „cărți pentru adulți” care nu au și nici nu își declară alt scop decât incitarea sexuală sunt acum disponibile la unele magazine sau prin poștă. Linia legală ce separă pornografia de literatura erotică a dispărut în ziua de azi, iar diferențele sunt acum cristalizate mai mult potrivit criteriilor estetice decât celor legate de conținut.

Dar în ce fel este „erotic” diferit de „pornografic”? Librării secolului al XIX-lea au patentat termenul *erotic* pentru a descrie scrierile găsite în asemenea clasici precum Catullus, Satirele lui Juvenal și manualele de dragoste precum *Kama Sutra*, sau *Fanny Hill* (1748-1749), subiectul primului caz de obscenitate judecat în Statele Unite în 1821. Aceste opere timpurii nu suportau nicio asemănare cu cărțile ieftine ale secolului XX. Piața atunci oferea oamenilor întreprinzători care își puteau permite ediții de lux generos ilustrate care să le satisfacă ceea ce se numea atunci gustul curiozității. Cumpărătorii plăteau bine pentru plăcerea lor.

Cererea masivă de literatură erotică a generat producția de masă, astfel că romanele ieftine și pestrițe fără vreo relevanță literară au început să apară în mare număr. Acestea contrastau puternic cu cele frumos ilustrate și scumpe ale secolului al XIX-lea, dar erau identice în scop. Prețul era primul factor de distincție. Diferențele au devenit atât de confuze încât Raportul Comisiei

Prezidențiale împotriva Obscenității s-a chinuit fără să reușească să dea o definiție pentru ceea ce era obscen și pornografic, și astfel ilegal.

Definițiile nu au devenit mai clare nici în 1986, când Comisia împotriva Pornografiei (deseori numită Comisia Meese) a declarat că rezultatele cercetărilor sale nu erau concludive referitor la pericolele pornografiei. Cu toate că acest organism recomanda măsuri intensificate împotriva pornografiei infantile și a materialelor conținând violență sexuală, membrii comisiei au ezitat în privința recomandărilor lor cu privire la materialele scrise. Ei au recomandat „cumpătare extraordinară” în privința acuzării acelor care distribuie materiale care nu conțin fotografii, desene sau schițe. „Cuvântul scris a avut și continuă să aibă un loc aparte în civilizația noastră și nu numai.” Decizând că printre tipurile cel mai puțin dăunătoare de pornografie sunt „cărțile care nu conțin decât text tipărit”, comisia a subliniat că asemenea texte nu întrunesc întotdeauna criteriile pentru pornografie, adică de „a fi explicit din punct de vedere sexual și menit în principal incitării sexuale”.

Se încheia atunci un secol și jumătate de procese de obscenitate în literatură, iar vechea dispută era revocată. Aceia care știau să citească puteau să își permită să se lase pradă provocării cuvintelor care incită, stimulează și excită – ei deveneau consumatori de „literatură erotică”. Cei mai puțin alfabetizați, mai înclinați către filme sau reviste de categoria X care stimulează, incită și excită, practica „pornografia”. Scopul celor două categorii pare a fi același, dar consumatorii erau diferiți și la fel și consecințele consumării.

Scopul acestei secțiuni dedicate lucrărilor cenzurate pe teme sexuale nu este nici de a lua în derâdere nici de a apăra literatura erotică sau pornografică publicată de-a lungul secolelor. Ci este de a arăta atitudinile culturale în schimbare față de erotism, prin intermediul unei priviri asupra lucrărilor clasice și reprezentative ale secolelor trecute precum și ale secolului XX.

Dawn B. Sova, Ph.D.

1001 DE NOPTI

Traducător: Sir Richard Burton

Data și locul publicării inițiale: 1881, Anglia; 1885-1888 Elveția

Edituri: Wonhington Book Company; The Kama Shastra Society
Forma literară: colecție de povești populare

REZUMAT

Considerată mult timp ca divertisment pentru copii, poveștile din *1001 de nopți* erau familiare cititorilor englezi, prin faimoasele „Sinbad marinarul”, „Lampa lui Aladin” și „Aii Baba și cei 40 de hoți”. Având ca origini literatura populară persană, indiană și arabă, poveștile au fost prima dată adunate la Cairo în jurul anului 1450 sub numele *Cartea celor 1001 de nopți*. Traducerea în franceză a lui Antoine Galland, publicată din 1707 până în 1717, a adus poveștile în atenția europenilor, fiind publicate mai apoi nenumărate adaptări, în Anglia și Statele Unite, în secolele al XVIII-lea și al XIX-lea.

Toate edițiile au urmat același plan. Naratorul este Șeherezada, care începe poveștile găsim prin acestea un mijloc de a rămâne în viață. După ce poruncește decapitarea reginei sale și a zece dintre concubinele sale preferate care îl dezonoraseră prin adulter, sultanul Șahriar se însoară în fiecare noapte timp de trei ani cu câte o femeie, pe care o sugrumă a doua zi, la răsăritul soarelui. Țara protestează pe măsură ce se micșorează tot mai mult numărul tinerelor candidate la tronul de regină pentru o noapte. Sultanul însă se însoară cu Șeherezada care cere ca și sora ei Doniazada să rămână cu ea. Șeherezada începe să-i spună o poveste surorii sale în noaptea nunții, cu o oră înainte de răsăritul soarelui. Șahriar ascultă și el și începe să îl intereseze, dar Șeherezada se oprește din povestit la răsăritul soarelui. Pentru că Șahriar vrea să știe cum se termină povestea, îi cruță viața și o roagă să o continue seara următoare. Vicleana Șeherezada își continuă poveștile ei frumoase dar le oprește în fiecare zi la răsăritul soarelui timp de 1001 de nopți, la sfârșitul cărora ea are trei copii, după ce spusese 270 de povești, și câștigase încrederea și dragostea sultanului.

Edward William Lane a publicat prima traducerea în limba engleză în 1840, iar cea a lui John Payne a apărut în 1881, dar traducerea lui Sir Richard Burton rămâne cea mai desăvârșită și este singura care transmite tonul originalului, deși a rămas nedisponibilă. Lane a tradus mai puțin de lumătate din povești și a evitat referirile sexuale. Payne a tradus considerabil mai multe povești și multe dintre ele nu conțin referiri sexuale, altele conținând doar unele

metaforice: „Și-a dat jos hainele și am avut intimitatea îndrăgostitului cu ea și am găsit-o ca pe o perlă nestrăpunsă și ca pe o mână pe care niciun bărbat nu o călărise.” Sunt relatate acte de /oofilie, și adesea sunt menționate părți ale corpului femeiesc precum

< oapse, sâni sau fese.

Burton, a cărui traducere conține și mai multe detalii sexuale expli-

< ite, scria în prefața sa că tradusese poveștile exact așa cum „le-ar fi scris un arab în engleză”. Astfel, ele sunt exuberante, pământești și dezinhăbe-te, povești despre depravare, lesbianism, sodomie, bestialitate, transse-xuali, pederastie, incest și mutilare sexuală. Sclavele sexuale ale sultanului, virginele nubile, omniprezenții eunuci, bătrâne lascive și dorința sexuală indusă de vin îi întâmpină pe cititori. Deși cele mai multe dintre descrierile sexuale sunt făcute cu gust prin eufemisme, natura sexuală a actului este clară. Una dintre povești vorbește despre un slujitor care se îmbie cu băuturi împreună cu trei femei care îi admiră „ghimpele”, în timp ce el vorbește despre „al tău pântec, al tău clitoris”. Mai multe scene de seducție au loc, iar bărbatul și femeia „încălziți de vin” se îmbrățișează cu „sărutări și șoapte de plăcere și jocuri amoroase”, apoi trec la „dragoste aprinsă” după care el îi „îndepărtează fecioria”.

Din traducerea lui Burton face parte și lungul eseu „Terminal Essay”, care dedică un sfert din cele 166 de pagini ale sale studiului, analizării, descrierii și evaluării pe un tipar de la țară la țară varietățile de pederastie și sodomie despre care aflase în timpul călătoriilor sale. Scrise în limbajul unui socio-antropolog și citând scrierile unor călători, istorici sau experți medicali, el identifică teme homosexuale din istorie și descrie practicile precum și rolurile sociale ale homosexualilor în istorie și în secolul al XIX-lea.

ISTORICUL CENZURII

Legea publicațiilor obscene a fost votată în 1857, cu scopul expres de a suprima materialele cu conținut sexual explicit, iar teama de a fi acuzat de așa ceva l-a făcut pe Burton să fie precaut. Deși nu și-a expurgat traducerea, a modificat însă substanțial maniera în care urma să fie publicată. A tipărit 1000 de exemplare la Benares, India, pe propria-i cheltuială, și a numit drept editor

Societatea Kama Shashtra, pe care a fondat-o împreună cu Foster Fitzgerald Arbuthnot, ei doi fiind singurii membri. Prima tipărire a fost vândută abonaților pentru echivalentul a 200 de dolari la cursul zilelor noastre. Cartea a fost un succes financiar, iar Burton a obținut un profit de 10 000 de guinee (fiind echivalentul a 25 000 de dolari la cursul din 1890).

Burton susținea că 7007 de *nopti* era în principal pentru bărbați și mai ales pentru cercetătorii care doreau să-și lărgască orizontul despre alte culturi. După cum relatează Rice, Burton a fost denunțat de către *Edinburgh Review* ca „un om care cunoaște 35 de limbi străine și dialecte, dar mai ales pe acela al pornografiei” și ca un nume cunoscut pentru „tot ce înseamnă elementele bestiale din om”. Vasta sa lucrare a fost numită de un alt editor, „o aglomerare extraordinară de mizerii”.

După moartea lui Burton, au fost publicate ediții prescurtate ale cărții, dar versiunea întreagă rămânea indisponibilă publicului – fiind încă interzisă în vămile Statelor Unite – până în 1931. La moartea lui Burton, soția sa, Lady Isabel, a distrus toate notele sale particulare precum și notele originale și manuscrisele pentru 7007 de *nopti*. De asemenea, l-a însărcinat pe William Coote să ardă toate cărțile și manuscrisele după moartea ei, pentru a șterge orice urmă a „indecențelor”.

Traducerea lui Payne a fost una dintr-o serie de ediții din clasici ai literaturii, printre care *Decameronul* de Boccaccio, *Heptameronul* de regina Margareta de Navarra, *Gargantua și Pantagruel* de Rabelais, *Istoria lui Tom Jones* de Fielding, *Confesiuni* de Rousseau și *Ars Amatoria* de Ovidiu implicate în procesul civil *In re Worthington Company* (1894). În 1894, New York Society for the Suppression of Vice, prin liderul său zelos Anthony Comstock, a intentat un proces civil împotriva editurii Worthington Book Company care se afla în faliment, și care intrase în procedura de lichidare, fiind nevoită să vândă din bunurile companiei. Executorul a cerut tribunalului să permită vânzarea de cărți, volume scumpe ale unor clasici ai literaturii pentru a fi valorificate. Comstock a apărut în proces opunându-se vânzării.

În decizia sa, judecătorul Morgen J. O'Brian declara: „Cel care caută părți senzuale și degradante în literatură poate găsi în toate

aceste opere, precum și în altele ale unor mari autori, elemente care să îi satisfacă obsesia sexuală”, dar a considerat că a condamna o întreagă operă de artă din cauza câtorva episoade „ar însemna excluderea din circulație a unei proporții mari de lucrări de ficțiune ale celor mai faimoși scriitori de limbă engleză”. Decizia tribunalului a caracterizat respectivele ediții ca fiind „ediții selecte, atât în ceea ce privește tiparul cât și legătura... iar ele nu sunt cumpărate cu ușurință de oricine, ci doar de către cei care le doresc pentru valoarea lor literară, dar și pentru valoarea lor ca exemple de cărți splendid lucrate”.

Pe scurt, chiar dacă textul rămânea identic cu edițiile mai ieftine, judecătorul O'Brian a considerat: „caracterul artistic, calitățile înalte ale stilului, absența acelor ilustrații [a făcut diferența] între aceste cărți și acele scrieri grosolane, dezgustătoare și obscene fiind de datorita autorității publice să le suprimă”.

Oficiul Vamal al Statelor Unite a continuat să interzică importul ediției complete a lui Burton, până în 1930, când a au fost scoase de sub incidența legii capodoperele literaturii clasice.

AMANTUL DOAMNEI CHATTERLEY (LADY CHATTERLEY'S LOVER)

Autor: D.H. Lawrence

Data și locul publicării inițiale: 1928, Italia; 1959, Statele Unite

Edituri: Orioli; Grove Press Forma literară: roman

REZUMAT

Romanul *Amantul doamnei Chatterley* transmite mesajul profunde și înveninatei nemulțumiri pe care Lawrence o simțea față de efectele de superficialitate generate de industrializare și moderna societate sterilă asupra vieții din Anglia. În mare, autorul descrie maniera în care clasele de sus și-au pierdut vitalitatea, iar cele de jos au devenit josnice prin crescândă artificialitate a relațiilor lor sentimentale. Romanul relatează experiențele unei tinere pe nume Connie Chatterley, căsătorită cu un baronet paralizat de la brâu în jos în urma rănilor din Primul Război Mondial. Ea este frustrată din punct de vedere sexual, fiind din ce în ce mai nefericită în mediul steril și ipocrit în care trăiește. O scurtă aventură cu un bărbat din anturajul soțului ei, Clifford, se dovedește a fi un eșec, lăsând-o cu mai mari nemulțumiri și frustrări.

Dezgustată de sugestia soțului ei că ar putea încerca să rămână însărcinată cu un alt bărbat pentru a-i aduce un moștenitor, Connie se simte din ce în ce mai departe de soțul ei. În schimb, este atrasă de Mellors, un servitor pe domeniul lui Clifford, exemplul dat de Lawrence pentru „omul natural”, care trăiește într-un mediu nici devitalizat, nici josnic, înfățișarea sa neșlefuită și expresiile sale verbale maschează o independență spirituală și intelectuală deosebite, cei doi devenind repede amanți. Aventura lor este pasională, iar scenele lor sexuale de asemenea, Mellors reușind să o convingă pe Connie să treacă peste ideile sale preconcepționate și peste inhibiții. O serie întreagă de pasaje conțin descrieri detaliate ale plăcerilor lor sexuale, precum și descrieri necenzurate despre organele lor sexuale și expresiile lor pasionale.

La sfârșitul romanului, Connie este însărcinată cu copilul lui Mellors, și dorește să se mărite cu el după ce divorțează de Clifford.

ISTORICUL CENZURII

Romanul *Amantul doamnei Chatterley* a fost suprimat cu mult înainte ca procesul *Grove Press v. Christenberry* să se fi judecat în 1959. Decizia inițială a fost de a publica romanul în Italia în 1928, și apoi de a trimite exemplare doritorilor din Anglia, încercându-se astfel evitarea cenzurii. Publicându-și astfel romanul, Lawrence nu a putut să obțină un drept de autor internațional, astfel că autorul a pierdut sume importante de bani prin apariția a numeroase ediții piratate. Guvernul Statelor Unite a declarat cartea „obsценă” în 1929, fiind de asemenea interzis ca exemplare din acesta să fie expediate prin poștă. Turiștii care se întorceau din Europa cu o astfel de carte riscau ca aceasta să le fie confiscată. Obiecțiile față de roman au tratat în principal descrierile sexuale explicite și limbajul folosit de personaje. După cum observa Charles Rembar, avocatul care a apărut romanul în procesul din 1959:

Nu numai că Lawrence a dedicat mai multe din paginile sale actului sexual și l-a tratat într-un mod fără precedent pentru o astfel de publicație; dar mai mult, romanul conținea și un limbaj care nu a mai fost întâlnit vreodată într-o carte de liberă circulație, decât poate tangențial și ocazional, și atunci, nu la fel de frecvent... *Amantul doamnei Chatterley* prezintă aceste activități interzise în niște detalii interzise, descriindu-le într-un limbaj interzis.

În 1929, John Summer, secretarul Societății pentru Suprimarea Viciului din New York, a pus în alertă oficialii de la Societatea Watch and

Ward din Boston, anunțându-i că bibliofilul și fostul bibliotecar al Universității Yale, James A. DeLacey, acum proprietar al librăriei Dunster House, a comandat cinci exemplare din cartea în cauză. Un membru a fost delegat la fața locului pentru a cumpăra cartea și, după mai multe refuzuri, a reușit în cele din urmă să obțină un exemplar. Apoi Societatea a inițiat acțiunea legală împotriva lui DeLacey și a adjunctului acestuia, Joseph Sullivan, care au fost găsiți vinovați pe 25 noiembrie 1929, de către judecătorul Arthur P. Stone. DeLacey a primit o amendă de 800 de dolari și patru luni închisoare, iar Sullivan amendă de 200 de dolari, și doar două săptămâni de închisoare. A fost înaintat un apel dar, în ciuda puternicului sprijin din partea comunității, pe 20 decembrie 1929, judecătorul Frederick W. Fosdick a confirmat decizia Curții inferioare. Cazul a ajuns la Curtea Supremă.

Un an mai târziu, romanul a constituit elementul-cheie în „Dezbaterile legate de Decență”, care au izbucnit în Senatul american între senatorul Bronson Cutting din New Mexico, și senatorul Reed Smoot din Utah. Cutting a propus niște modificări la legile cenzurii, Smoot opunându-se acestei inițiative. În acel an, un procuror din Philadelphia a autorizat o percheziție la o librărie și confiscarea a 300 de cărți, printre ele aflându-se și *Amantul doamnei Chatterley*, *Fanny HUI* și *Grădina parfumată*, astfel marcând debutul unei campanii furibunde pentru eliminarea „cărților indecente” din oraș. De asemenea, în 1930, Curtea Supremă din Massachusetts a confirmat condamnarea lui DeLacey, astfel că el a trebuit să execute pedeapsa de patru luni de închisoare.

În 1944, John Summer, în numele Societății pentru Suprimarea Viciului din New York, a confiscat exemplare din *Amantul doamnei Chatterley*, cartea rămânând pe lista Organizației Naționale pentru Literatură Decentă până în 1953.

Romanul apăruse deja în diferite ediții expurgate, timp de mai bine de 30 de ani, dar ediția Grove Press era singura originală, conținând însă și toate cuvintele indecente, ca și scenele detaliate de sex. Îndată ce romanul a fost publicat de către Grove Press, ofițerul

de poștă Christenberry a emis un ordin pentru interzicerea expedierilor prin poștă pentru romanul în cauză. Cazul a ajuns la tribunal, sub titulatura *Grove Press Inc. v. Christenberry*, 175 F. Supp. 488 (S.D.N.Y. 1959), fiind judecat de către judecătorul Frederick van Pelt Bryan, care i-a dat câștig de cauză editorului, ridicând interdicția. În declarațiile sale finale, el afirma că aplicarea standardelor comunităților la nivel național ar avea ca rezultat acceptarea romanului:

Lărgirea libertății de expresie și a deschiderii cu care sexul și relațiile sexuale sunt abordate în prezent nu suportă nicio dezbatere. În nenumărate cărți de succes descrierile sexuale precum și cuvintele indecente apar în mod frecvent. Aceste tendințe sunt valabile în toate mijloacele de exprimare publică, în limbajul folosit și în subiectele discutate în societate, în fotografii, reclame și îmbrăcăminte, și în alte moduri la fel de familiare tuturor. Multe dintre cele ce sunt astăzi acceptate ar fi șocat și zguduit din temelii societatea nu cu mult timp în urmă. Astăzi, asemenea lucruri sunt tolerate, fie că noi suntem de acord cu ele sau nu.

Consider că în etapa în care ne aflăm, în dezvoltarea societății noastre, acest important roman englezesc nu iese din limitele toleranței pe care comunitatea o arată în general față de descrierile sexuale.

În cazul *Grove Press Inc. v. Christenberry*, Curtea de Apel a confirmat decizia judecătorului Bryan.

În 1959, ofițerul de poștă Summerfield a luat decizia de a confisca în continuare exemplarele din romanul *Lady Chatterley's Lover* din coletele poștale, declarând că textul este plin de cuvinte „mizerabile”, „degradante”, „ofensatoare”, „dezgustătoare” și „depravate”, precum și de descrieri ale actului sexual. El susținea că asemenea „pasaje și cuvinte mizerabile” înclinau în balanță mai mult decât valoarea literară pe care ar fi putut să o aibă cartea.

În Anglia, în 1960, a fost intentat un proces penal editurii Penguin Books, Ltd., atunci când editorul a anunțat intenția de a publica prima ediție britanică ne-expurgată a romanului *Amantul doamnei Chatterley*. Acuzatorul, un oficial al Trezoreriei, Mervyn Griffith-Jones, a solicitat juraților să verifice obscenitatea cărții răspunzând la două întrebări: „Este aceasta o carte pe care ați dori-o

în casa dumneavoastră? Este aceasta o carte pe care ați dori ca soția dumneavoastră sau *servitorii dumneavoastră* să o citească?” Avocații apărării au susținut că romanul în întregul său nu este obscen, în ciuda limbajului și a descrierilor sexuale. Treizeci și cinci de experți au depus mărturie în favoarea valorii literare a operei, juraților luându-le apoi trei zile pentru a delibera, în cele din urmă, în favoarea editurii Penguin Books. Kuh relatează că atunci când în Camera Lorzilor s-a dezbătut procesul care a scos romanul de sub acuzare, cu episoadele sexuale dintre o lady și un servitor, un membru al Camerei care fusese de acord cu decizia de a achita editura a fost întrebat: „Ați accepta ca soția dumneavoastră să o citească?” La care răspunsul a fost: „Nu aş avea nimic împotrivă dacă soția mea ar citi cartea, dar nu știu ce să zic în privința servitorului meu.”

În 1965, Tribunalul Publicațiilor Indecente din Noua Zeelandă a examinat o ediție de buzunar a romanului *Amantul doamnei Chatterley* pentru a determina dacă este indecentă, în ciuda unei decizii anterioare de a nu condamna o ediție precedentă de lux. La acea vreme, ediția de lux se vindea în Noua Zeelandă cu 16 șilingi, pe când cea de buzunar doar cu 5 șilingi. Tribunalul a considerat că romanul este „o operă literară serioasă scrisă de către un autor cu un loc stabil în domeniul literaturii de limbă engleză” și că „textul acțiunii este identic, în ambele ediții; că nu există nicio diferență între ele, nici în ceea ce privește prefața sau introducerea, și nici în scriitură”.

Cu toate acestea, membrii tribunalului au considerat că romanul nu trebuie să ajungă în mâinile tinerilor sub 18 ani, subiectul disputei fiind diferența de preț, ediția de buzunar fiind accesibilă ca preț și minorilor. Această idee a stârnit controverse printre membrii tribunalului, doi dintre ei afirmând că „ediția Penguin [de buzunar] trebuie interzisă celor sub 18 ani... Ei susțineau că este regretabil că circulația liberă a ediției de lux ar fi prejudiciat acest caz, ar fi pus tribunalul într-o lumină defavorabilă, făcând practic imposibilă invocarea statutului”. Ceilalți trei membri ai tribunalului considerau că, dată fiind libera circulație a ediției de lux, „ar fi inutilă clasificarea ediției de buzunar drept indecentă pentru minori”. Considerând măsurile de restricționare doar pentru

o ediție drept inutile, majoritatea a considerat pe 7 aprilie 1965, că „ediția de buzunar a romanului *Amantul doamnei Chatterley* publicată de către Penguin Books nu este indecentă, pe baza Legii Publicațiilor Indecente din 1963”.

afirma că aplicarea standardelor comunităților la nivel național ar avea ca rezultat acceptarea romanului:

Lărgirea libertății de expresie și a deschiderii cu care sexul și relațiile sexuale sunt abordate în prezent nu suportă nicio dezbatere. În nenumărate cărți de succes descrierile sexuale precum și cuvintele indecente apar în mod frecvent. Aceste tendințe sunt valabile în toate mijloacele de exprimare publică, în limbajul folosit și în subiectele discutate în societate, în fotografii, reclame și îmbrăcăminte, și în alte moduri la fel de familiare tuturor. Multe dintre cele ce sunt astăzi acceptate ar fi șocat și zguduit din temelii societatea nu cu mult timp în urmă. Astăzi, asemenea lucruri sunt tolerate, fie că noi suntem de acord cu ele sau nu.

Consider că în etapa în care ne aflăm, în dezvoltarea societății noastre, acest important roman englezesc nu iese din limitele toleranței pe care comunitatea o arată în general față de descrierile sexuale.

În cazul *Grove Press Inc. v. Christenberry*, Curtea de Apel a confirmat decizia judecătorului Bryan.

În 1959, ofițerul de poștă Summerfield a luat decizia de a confisca în continuare exemplarele din romanul *Lady Chatterley's Lover* din coletele poștale, declarând că textul este plin de cuvinte „mizerabile”, „degradante”, „ofensatoare”, „dezgustătoare” și „depravate”, precum și de descrieri ale actului sexual. El susținea că asemenea „pasaje și cuvinte mizerabile” înclinau în balanță mai mult decât valoarea literară pe care ar fi putut să o aibă cartea.

În Anglia, în 1960, a fost intentat un proces penal editurii Penguin Books, Ltd., atunci când editorul a anunțat intenția de a publica prima ediție britanică ne-expurgată a romanului *Amantul doamnei Chatterley*. Acuzatorul, un oficial al Trezoreriei, Mervyn Griffith-Jones, a solicitat juraților să verifice obscenitatea cărții răspunzând la două întrebări: „Este aceasta o carte pe care ați dori-o în casa dumneavoastră? Este aceasta o carte pe care ați dori ca soția dumneavoastră sau servitorii dumneavoastră să o citească?” Avocații

apărării au susținut că romanul în întregul său nu este obscen, în ciuda limbajului și a descrierilor sexuale. Treizeci și cinci de experți au depus mărturie în favoarea valorii literare a operei, juraților luându-le apoi trei zile pentru a delibera, în cele din urmă, în favoarea editurii Penguin Books. Kuh relatează că atunci când în Camera Lorzilor s-a dezbătut procesul care a scos romanul de sub acuzare, cu episoadele sexuale dintre o lady și un servitor, un membru al Camerei care fusese de acord cu decizia de a achita editura a fost întrebat: „Ați accepta ca soția dumneavoastră să o citească?” La care răspunsul a fost: „Nu aş avea nimic împotrivă dacă soția mea ar citi cartea, dar nu știu ce să zic în privința servitorului meu.”

În 1965, Tribunalul Publicațiilor Indecente din Noua Zeelandă a examinat o ediție de buzunar a romanului *Amantul doamnei Chatterley* pentru a determina dacă este indecentă, în ciuda unei decizii anterioare de a nu condamna o ediție precedentă de lux. La acea vreme, ediția de lux se vindea în Noua Zeelandă cu 16 șilingi, pe când cea de buzunar doar cu 5 șilingi. Tribunalul a considerat că romanul este „o operă literară serioasă scrisă de către un autor cu un loc stabil în domeniul literaturii de limbă engleză” și că „textul acțiunii este identic, în ambele ediții; că nu există nicio diferență între ele, nici în ceea ce privește prefața sau introducerea, și nici în scriitură”.

Cu toate acestea, membrii tribunalului au considerat că romanul nu trebuie să ajungă în mâinile tinerilor sub 18 ani, subiectul disputei fiind diferența de preț, ediția de buzunar fiind accesibilă ca preț și minorilor. Această idee a stârnit controverse printre membrii tribunalului, doi dintre ei afirmând că „ediția Penguin [de buzunar] trebuie interzisă celor sub 18 ani... Ei susțineau că este regretabil că circulația liberă a ediției de lux ar fi prejudiciat acest caz, ar fi pus tribunalul într-o lumină defavorabilă, făcând practic imposibilă invocarea statutului”. Ceilalți trei membri ai tribunalului considerau că, dată fiind libera circulație a ediției de lux, „ar fi inutilă clasificarea ediției de buzunar drept indecentă pentru minori”. Considerând măsurile de restricționare doar pentru o ediție drept inutile, majoritatea a considerat pe 7 aprilie 1965, că „ediția de buzunar a romanului *Amantul doamnei Chatterley*

publicată de către Penguin Books nu este indecentă, pe baza Legii Publicațiilor Indecente din 1963”.

AMBER, PENTRU TOTDEAUNA (FOREVER AMBER)

Autor: Kathleen Winsor

Data și locul publicării inițiale: 1944, Statele Unite Editura: The Macmillan Company Forma literară: roman

REZUMAT

Forever Amber relatează cariera lui Amber, copilul nelegitim născut dintr-o familie nobilă în 1644, începând de la tinerețea ei rustică până la aventurile prin Londra, unde devine ducasă și amanta lui Carol al II-lea. În acest timp ea are numeroși amanți, și dă naștere la trei copii, fiecare având alt tată. Se căsătorește de patru ori, numai prima căsătorie fiind una legală, dar nu reușește să se mărite cu un bărbat pe care să-l iubească într-adevăr.

Romanul conține descrieri detaliate și fidele ale perioadei Restaurației, printre care închisorea Newgate, Marea Ciumă, și Marele Foc din Londra, precum și o serie de personaje notorii ale vremii. De asemenea, face un portret detaliat Curții regale a lui Carol al II-lea, cu costumele, înfățișarea și obiceiurile perioadei. Amber îl iubește pe Bruce, primul bărbat care o seduce, dar mândria de a fi amanta lui Carol al II-lea este parcă mai mare, cuvintele ei de după prima lor întâlnire intimă fiind ilustrative: „Acum sunt și eu cineva. M-am culcat cu regele.” Fiind adusă la palat, unde dă naștere mai multor copii ai regelui, ea mai încheie câteva căsătorii avantajoase, una cu bătrânul Lord Radclyffe, și îl seduce și pe fiul acestuia. Pe întreg parcursul romanului, Amber își folosește sexualitatea pentru a-și atinge scopurile, activitate potrivită cu vremurile, așa cum este ea portretizată în roman, într-o epocă a imoralității, în care este folosit orice mijloc pentru atingerea scopurilor.

În ciuda atacurilor criticilor, referirile „anatomice” sunt limitate, fiind descris doar corpul lui Amber și scene sexuale prezentate în termeni generali. Un exemplu este prima aventură a lui Amber:

În sfârșit, mână lui îi cuprinse talia, trăgând-o încet către el; Amber, aplecându-și capul pentru a-i atinge buzele, își strecură ambele brațe în jurul lui.

Sfioșenia pe care el o arătase până atunci dispărea repede,

lăsând loc unei pasiuni sălbatrice, violente, de un neobosit egoism. Amber, neexperimentată, dar nici inocentă, îi întorcea săruturile cu căldură. Aprinsă de mângâierile brațelor și ale buzelor, dorința ei începea să crească odată cu a lui...

Amber, plângând, pe jumătate înnebunită de patimă și teroare, se lăsă brusc într-o relaxare dulce.

ISTORICUL CENZURII

Criticii literari, au condamnat de cele mai multe ori valoarea romanului; tipică pentru desele atacuri, este remarca criticului literar al revistei *Atlantic*, Frances Woodward, cum că *Forever Amber* „nu are niciun fel de distincție literară”. În 1946, autoritățile poștale ale Statelor Unite au considerat că este un roman obscen, interzicând ca acesta să poată fi expediat prin colet poștal, până în 1957 când interdicția a fost în mod oficial ridicată. Această decizie nu a avut vreun impact asupra vânzărilor, pentru că distribuția prin poștă era doar un segment limitat al vânzărilor, deși materialele publicitare trimise prin poștă erau totuși semnificative.

Forever Amber a fost editată timp de patru ani, vânzându-se în 1,3 milioane de exemplare în Statele Unite, și 100 000 de exemplare în Anglia, până când a devenit obiectul atenției cenzorilor din Massachusetts, în 1948. Cazul a fost judecat la cea mai înaltă curte a statului, prin procedură civilă, nu penală, bazată pe o nouă lege care hotăra ca oricând există suspiciuni credibile că o carte este „impură, obscenă sau indecentă”, procurorul general sau orice alt procuror poate solicita judecătorului Curții Superioare să ia o decizie asupra acesteia. Procurorul George Rowel, a indicat că textul conține „70 de referiri la relații sexuale; 39 la sarcini nelegitime; șapte la avort; zece descrieri de femei dezbrăcându-se, îmbrăcându-se sau spălându-se în prezența unor bărbați; cinci la incest; 13 ridiculizări ale căsătoriei; și 49 de pasaje nepotrivite în general”. Decizia în cazul *Attorney General v. Book Named „Forever Amber”* a fost împotriva lui Rowel. Judecătorul Donahue de la Curtea Supremă Massachusetts a recunoscut acuratețea istorică a romanului, afirmând că aceasta „indică un volum considerabil de studiu și cercetare... și că romanul *Forever Amber* este suficient de fidel în portretizarea unei perioade cu obiceiuri și moravuri specifice; că nu exagerează sau falsifică trăsăturile Restaurației”. Judecătorul s-a pronunțat de asemenea că

„episoadele sexuale abundă până la banalizare”, fiind „nerealiste în detalii, cu toate că unele sunt într-adevăr grosolane”. În declarațiile finale, judecătorul Donahue spunea că romanul este „mai mult un somnifer decât un afrodisiac”, și că deși „romanul de îndeamnă să te culci, el totuși nu te îndeamnă în niciun fel să te culci cu un reprezentant al sexului opus”.

În 1952, romanul a fost interzis în Noua Zeelandă, după ce Walter Nash, ministrul Vămirilor, a examinat un exemplar reținut de către ofițerii vamali. Respectând numai îndatoririle permise de Legea Vămirilor din 1913, Nash a considerat că romanul trebuie interzis de la import în Noua Zeelandă. Perry consemnează că legea îi mai permitea „importatorului să atace o eventuală falsificare, Procurorului General să depună o informare împotriva importatorului despre condamnarea cărții, față de care importatorul are dreptul să se apere... Însă, nu găsesc nicio mențiune în *New Zealand Law Reports* de vreun caz de cenzurare a unei cărți pentru indecență, care să fie tratat într-un asemenea mod”. Doar membrii Comitetului pentru Ficțiune al Asociației Bibliotecilor din Noua Zeelandă au inițiat un protest împotriva cenzurării romanului *Forever Amber*. Cu toate că ei criticaseră romanul, numindu-l „naiv și trivial”, considerau că modul în care oficiul vamal a abordat cazul este inacceptabil, enunțând mai târziu declarația potrivit căreia „măsurile de cenzură în Noua Zeelandă sunt „imprevizibile, arbitrare și eronate”. Acțiunea lor nu a avut nicio importanță, interdicția rămânând în vigoare.

AMINTIRI DIN ȚINUTUL HECATE (MEMOIRS OF HECATE COUNTY)

Autor: Edmund Wilson

Data și locul publicării inițiale: 7 946, Statele Unite

Editura: Doubleday & Co

Forma literară: colecție de povestiri

REZUMAT

Memoirs of Hecate County este compusă din șase povestiri legate între ele care relatează viețile rezidenților bine plătiți dintr-o suburbie a orașului New York. Toate povestirile – „The Man Who Shot Snapping Turtles”, „Ellen Terhune”, „Glimpses of Wilbur Flick”, „The Milhollands and Their Damned Soul”, „Mr. And Mrs. Blackburn

at Home” – precum și nuvela intitulată „The Princess with the Golden Hair” sunt relatate de un autor anonim de sex masculin, dar numai cea din urmă conține și descrieri sexuale.

„The Princess with the Golden Hair” („Prințesa cu părul auriu”) relatează experiențele naratorului cu nouă femei: „prințesa” din titlu, Imogen Loomis, frumoasa soție a unui bogat magnat în domeniul publicității, și Anna Lenihan, o tânără din clasa muncitoare din părinți imigranți, care este despărțită de soțul ei instabil psihic. Naratorul descrie prin intermediul unui jurnal eforturile sale de a o seduce pe Imogen, în timp ce își satisface dorințele sexuale cu Anna. Folosind un limbaj direct și îndrăzneț, naratorul relatează fel de fel de imagini, de exemplu: „am dezvelit un sân mic”, al Annei și că aceasta „a reacționat în așa fel la săruturile mele încât se părea că aș putea-o aduce la orgasm în acest fel”. După ce se alege cu blenoragie de la Anna, naratorul este nevoit să meargă la un doctor, și își reia apoi eforturile de a o cuceri pe Imogen.

Naratorul și Imogen stabilesc în sfârșit o întâlnire secretă, iar el observă că aceasta are o proteză la spate. Ea susține că are tuberculoză la coloană, dar naratorul află mai târziu că este vorba doar de o maladie imaginară. În altă ordine de idei, întâlnirile lor sexuale sunt descrise în detaliu. Într-un pasaj prelungit, naratorul descrie coapsele și părțile intime ale iubitei sale:

Tot ce se află între ele este impresionant de frumos, cu o valoare estetică ideală pe care nu am mai găsit-o în acel loc vreodată. Movila era de o clasică feminitate; rotundă, și fină și lină; lâna, chiar dacă nu aurie, era blondă, ondulată și moale; iar intrarea era de un profund și suav trandafiriu.

Ea este „tandă și aparte” pentru el, ajungând la orgasm, „un tremur incitant... inundat de fluid feminin”.

Naratorul o vizitează și pe Anna, care este spitalizată pentru a-și trata urmările blenoragiei asupra sistemului ei reproducător. Când aceasta este adusă acasă în convalescență, el o îndeamnă să se mărite cu un alt bărbat pe care nu îl iubește. Nuvela se încheie cu o scrisoare pe care naratorul o primește de la Anna, în care aceasta îi spune că i-a urmat sfatul, într-un final el realizând că „nu va mai face dragoste vreodată”.

„episoadele sexuale abundă până la banalizare”, fiind

„nerealiste în detalii, cu toate că unele sunt într-adevăr grosolane”. În declarațiile finale, judecătorul Donahue spunea că romanul este „mai mult un somnifer decât un afrodisiac”, și că deși „romanul de îndeamnă să te culci, el totuși nu te îndeamnă în niciun fel să te culci cu un reprezentant al sexului opus”.

În 1952, romanul a fost interzis în Noua Zeelandă, după ce Walter Nash, ministrul Vămirilor, a examinat un exemplar reținut de către ofițerii vamali. Respectând numai îndatoririle permise de Legea Vămirilor din 1913, Nash a considerat că romanul trebuie interzis de la import în Noua Zeelandă. Perry consemnează că legea îi mai permitea „importatorului să atace o eventuală falsificare, Procurorului General să depună o informare împotriva importatorului despre condamnarea cărții, față de care importatorul are dreptul să se apere... Însă, nu găsesc nicio mențiune în *New Zealand Law Reports* de vreun caz de cenzurare a unei cărți pentru indecență, care să fie tratat într-un asemenea mod”. Doar membrii Comitetului pentru Ficțiune al Asociației Bibliotecilor din Noua Zeelandă au inițiat un protest împotriva cenzurării romanului *Forever Amber*. Cu toate că ei criticaseră romanul, numindu-l „naiv și trivial”, considerau că modul în care oficiul vamal a abordat cazul este inacceptabil, enunțând mai târziu declarația potrivit căreia „măsurile de cenzură în Noua Zeelandă sunt „imprevizibile, arbitrare și eronate”. Acțiunea lor nu a avut nicio importanță, interdicția rămânând în vigoare.

AMINTIRI DIN ȚINUTUL HECATE (MEMOIRS OF HECATE COUNTY)

Autor: Edmund Wilson

Data și locul publicării inițiale: 1946, Statele Unite

Editura: Doubleday & Co

Forma literară: colecție de povestiri

REZUMAT

Memoirs of Hecate County este compusă din șase povestiri legate între ele care relatează viețile rezidenților bine plătiți dintr-o suburbie a orașului New York. Toate povestirile – „The Man Who Shot Snapping Turtles”, „Ellen Terhune”, „Glimpses of Wilbur Flick”, „The Milhollands and Their Damned Soul”, „Mr. And Mrs. Blackburn at Home” – precum și nuvela intitulată „The Princess with the

Golden Hair” sunt relatate de un autor anonim de sex masculin, dar numai cea din urmă conține și descrieri sexuale.

„The Princess with the Golden Hair” („Prințesa cu părul auriu”) relatează experiențele naratorului cu nouă femei: „prințesa” din titlu, Imogen Loomis, frumoasa soție a unui bogat magnat în domeniul publicității, și Anna Lenihan, o tânără din clasa muncitoare din părinți imigranți, care este despărțită de soțul ei instabil psihic. Naratorul descrie prin intermediul unui jurnal eforturile sale de a o seduce pe Imogen, în timp ce își satisface dorințele sexuale cu Anna. Folosind un limbaj direct și îndrăzneț, naratorul relatează fel de fel de imagini, de exemplu: „am dezvelit un sân mic”, al Annei și că aceasta „a reacționat în așa fel la săruturile mele încât se părea că aș putea-o aduce la orgasm în acest fel”. După ce se alege cu blenoragie de la Anna, naratorul este nevoit să meargă la un doctor, și își reia apoi eforturile de a o cuceri pe Imogen.

Naratorul și Imogen stabilesc în sfârșit o întâlnire secretă, iar el observă că aceasta are o proteză la spate. Ea susține că are tuberculoză la coloană, dar naratorul află mai târziu că este vorba doar de o maladie imaginară. În altă ordine de idei, întâlnirile lor sexuale sunt descrise în detaliu. Într-un pasaj prelungit, naratorul descrie coapsele și părțile intime ale iubitei sale:

Tot ce se află între ele este impresionant de frumos, cu o valoare estetică ideală pe care nu am mai găsit-o în acel loc vreodată. Movila era de o clasică feminitate; rotundă, și fină și lină; lâna, chiar dacă nu aurie, era blondă, ondulată și moale; iar intrarea era de un profund și suav trandafiriu.

Ea este „tandă și aparte” pentru el, ajungând la orgasm, „un tremur incitant... inundat de fluid feminin”.

Naratorul o vizitează și pe Anna, care este spitalizată pentru a-și trata urmările blenoragiei asupra sistemului ei reproducător. Când aceasta este adusă acasă în convalescență, el o îndeamnă să se mărite cu un alt bărbat pe care nu îl iubește. Nuvela se încheie cu o scrisoare pe care naratorul o primește de la Anna, în care aceasta îi spune că i-a urmat sfatul, într-un final el realizând că „nu va mai face dragoste vreodată”.

ISTORICUL CENZURII

Valoarea literară a lucrării *Amintiri din ținutul Hecate* a fost

stabilită înainte de a fi dusă la tribunal și găsită vinovată de „obsenitate”, atât în California cât și în New York. *The New York Times Book Review* a numit-o o „carte bună și distinsă”, iar revista *Time* s-a referit la această carte ca la „primul eveniment al anului care poate fi descris folosind cuvântul literatură”. Un alt aspect neobișnuit în acest litigiu este că lucrarea a fost etichetată drept obscenă, pe baza unei singure părți a scrierii, în ciuda hotărârii unanim acceptate că în astfel de cazuri trebuie luate în considerare operele literare în întregime. Colegii de branșă ai lui Wilson, scriitorii, au afirmat că descrierile sexuale ale acestuia erau mai degrabă plictisitoare decât incitante. Raymond Chandler observa că Wilson descria „actul sexual la fel de șters ca orarul căilor ferate”, în timp ce Malcolm Cowley descria scenele sexuale ca fiind „zoologice”.

În 1946, niște librari din San Francisco și New York au fost arestați pentru vânzarea cărții *Amintiri din ținutul Hecate* și aduși în instanță. În același an, la Philadelphia au fost confiscate exemplare din carte iar editorii au fost forțați să sisteze livrările către Massachusetts, din cauza legilor cenzurii din acel stat. La San Francisco, un librar a fost acuzat de vânzarea unei cărți „obscene”, dar primul proces a fost amânat întrucât jurații nu au putut ajunge la o decizie. Al doilea proces, *People v. Wepplo*, s-a încheiat în favoare librarului care a fost achitat.

Societatea din New York pentru îmbunătățirea Moralei, fosta Societate pentru Suprimarea Viciului, a intentat proces editurii Doubleday & Co. pentru încălcarea secțiunii 1141 a Statului Obscenității al Statului New York. Poliția a confiscat 130 de exemplare din librăriile Doubleday, după ce secretarul organizației, John Summer, a acuzat cartea că ar fi cea mai „depravată și desfrânată lucrare publicată vreodată și circulată fără restricții”. În ziua următoare, cele mai multe librării precum Brentano’s, Scribner’s și Hearn’s scosesea cartea din rafturile lor. De la publicare, adică de câteva luni, se vânduseră deja 50 000 de exemplare. Editorul a fost adus în instanță și condamnat pentru obsenitate în procesul *People v. Doubleday & Co., Inc.* Profesorul și criticul literar Lionel Trilling a depus mărturie la procesul desfășurat la New York, subliniind că povestirile au legătură una cu alta, constituind împreună un studiu despre bine și rău. De

asemenea, susținea că scenele explicite din punct de vedere sexual contribuie la mesajul „foarte moral” al operei. Procurorul districtual

Frank Hogan a răspuns la aceasta, evidențiind că textul conținea „cea mai intensă concentrare de episoade sexuale, fără nicio rețineră în descrieri”. Hogan mai spunea pe scurt că:

Sunt 20 de raporturi sexuale diferite... Acestea au loc între protagonist și patru femei diferite. Optsprezece dintre acestea au loc într-un interval de o oră sau două, cu două femei diferite. Trei dintre acestea au loc cu femei căsătorite.

Mai mult, au fost evidențiate paginile unde acestea erau prezentate, cu detalii suplimentare despre visurile, discuțiile și alte episoade cu tentă sexuală, precum și „conversații murdare despre sex”. Decizia a fost în cele din urmă dată de Divizia de Apel a Curții Supreme a Statului, în procesul *People v. Doubleday & Co., Inc* (1947) iar editorul a primit o amendă de 1000 de dolari. De asemenea, procurorul districtual a avertizat că librarii care vor pune în vânzare cartea vor fi condamnați la un an închisoare. Comentând decizia, revista *Time*, observa că „decizia i-a determinat pe mii de cetățeni să fie nerăbdători să își distrugă cu voioșie morala. De asemenea, decizia a dovedit încă o dată că alcătuirea unui etalon pentru indecență este la fel de dificilă ca și cântărirea unui grup de șoareci valsând”.

În 1948, cazul a ajuns la Curtea Supremă a Statelor Unite, care a refuzat să întoarcă decizia instanței inferioare, și care, în schimb, a emis o decizie care reafirma că textul este obscen, judecătorul Felix Frankfurter refuzând să se implice în caz. Condamnarea a rămas în vigoare, dar votul de 4 la 4 însemna că nu urma a fi emisă nicio opinie pentru cazul *Doubleday & Co. v. New York* (1948).

Cartea nu a fost publicată în Anglia decât în 1951, întrucât editorul Frederic Warburg cunoștea cazurile Doubleday & Co. din Statele Unite și dorea să evite o situație similară. Acesta a încercat să publice cartea, apelând la Wilson, care însă a refuzat. Astfel opera nu a fost publicată până în 1951, când W. H. Allen a hotărât să înceapă acest demers.

În 1961, editura New American Library a publicat ediția de buzunar a lucrării cu mențiunea următoare pe copertă: „A nu se vinde în statul New York”. O altă ediție, publicată de Ballantine

Books a apărut în 1966, pe copertă fiind făcute următoarele mențiuni: „autentică și ne-expurgată”, precum și: „încă interzisă în statul New York”.

ARS AMATORIA¹

¹ sau Ars amandi (Arta iubirii) (n.r.).

sau -Ars amandi (Arta iubirii) (n.r.).

Este martorul unor catastrofe naturale și sociale, printre care marele cutremur de la Lisabona și teroarea Inchiziției, sub care numeroși oameni suferă, în călătoria sa, Candide se reîntâlnește cu Cunegode, care are la rândul ei o serie de aventuri ca favorita mai multor bărbați. Candide devine apoi pe rând, căpitan în armată, preot iezuit, păstor în America de Sud și filozof la Paris, unde se bucură și de o aventură amoroasă. Când în final o găsește din nou pe Cunegonde, ea suferise numeroase violențe și violuri, fiind acum servitoare. Se stabilesc la o fermă împreună cu o serie de personaje care îl însoțiseră pe Candide în călătoria sa. Spre norocul lor, grupul se întâlnește cu un bătrân care îi sfătuiește să își caute fericirea cultivându-și propria lor grădină.

ISTORICUL CENZURII

În 1821, Candide a fost printre lucrările pe care Etienne Antoine, episcop de Troyne, le-a avut în vedere când a scris o scrisoare către clerici din Franța în care reconfirma toate ordinele de cenzură emise anterior de clerul Franței precum și ordinele individuale emise de arhiepiscopii din Paris:

În care aceste cărți sunt condamnate ca sacrilegii fără de Dumnezeu, și ca tinzând către subminarea moralei și a Statelor. Interzicem, prin legea canonică, tipărirea sau vânzarea acestor cărți pe teritoriul diocesei, și însărcinăm pe vicarul-general să aplice acest regulament și să supravegheze punerea lui în practică și pedepsirea celor care dau dovadă de neascultare față de el.

Autoritatea Bisericii catolice din Franța pare să fi fost suficientă pentru a controla prolema respectivă, astfel că nu s-au făcut demersuri pentru includerea operei în Index. Cu toate acestea, pentru a-și sublinia autoritatea, papa Pius al VII-lea a introdus Candide pe lista Indexului din 1806, și mai târziu a reiterat interdicția.

În 1893, Asociația Americană a Bibliotecilor a alcătuit o listă conținând 5000 de titluri pentru bibliotecile mai mici sau filiale ale acestora, numind-o „o colecție pe care am recomanda-o oricărei biblioteci”. Geller observă că nicio operă de-a lui Voltaire nu este inclusă în această listă, întrucât multe dintre acestea erau considerate „ofensatoare” pentru unii cititori. Spre deosebire de Rousseau, care era înregistrat cu biografia, dar nu și cu lucrările importante, nu se făcea nicio mențiune despre Voltaire.

Autor: Ovidiu (Publius Ovidius Naso)

Data și locul publicării inițiale: cea. 1 d.Hr., Roma; 1926, Anglia

Editor: John Lane Co. (Anglia) Forma literară: colecție de poezii

REZUMAT

Ars amatoria este un ghid pentru atragerea și păstrarea unui membru de sex opus, și este compus din trei părți. Prima dă sfaturi înțelepte bărbaților în legătură cu modurile în care poți câștiga favorurile unei femei; a doua parte îi povățuiește pe bărbați spunându-le cum să mențină stabil interesul femeilor și a treia le spune femeilor cum să îndeplinească dorințele senzuale ale bărbaților. Ovidiu oferă de asemenea sugestii despre îngrijirea corpului și a feței, despre căile măgulirii și despre avantajele de a alege o doamnă mai matură. Criticii au observat asemănări între sfaturile lui Benjamin Franklin în *Advice on Choosing a Mistress* (*Sfaturi pentru alegerea unei partenere*) și anumite pasaje din *Ars Amatoria*.

Ovidiu de asemenea dă sfaturi femeilor despre cum să profite de avantajele lor, incluzând modul în care să se prezinte în diferite situații.

Sfaturile către bărbați sunt menite a-i pregăti să fie niște prădători desăvârșiți, iar cele către femei, pentru a le pregăti a fi o pradă dorită.

ISTORICUL CENZURII

Ars amatoria pare să-i fi provocat probleme lui Ovidiu în anul 8 d.Hr., când Augustus l-a obligat pe Ovidiu să plece de la Roma în exil din motive politice, dar istoricii cred că și conținutul erotic al poemelor sale este unul din motivele care au dus la exilul său. În 1497, la Florența, *Ars amatoria* a fost arsă împreună cu operele lui Dante pentru conținutul lor „imoral”, în cadrul campaniei de purificare condusă de Girolamo Savonarola. În 1564, opera a fost adăugată la lista cărților interzise de Indexul Tridentin la Roma, pentru că „trata subiecte depravate sau obscene”.

În 1892, *Ars Amatoria* a fost implicată în litigiul din jurul falimentului editurii Worthington Book Company. Executorul dorea să vândă din bunurile companiei, printre care se aflau și ediții scumpe din traducerea lui Burton a celebrei *1001 de nopți*, *Istoria lui Tom Jones* de Fielding, *Decameronul* de Boccaccio, *Heptameronul* de regina Margareta de Navarra, *Gargantua și Pantagruel* de Rabelais, și

Confesiuni de Rousseau, pentru a plăti creditorilor din datorii, dar Anthony Comstock a intervenit pentru a opri aceasta. El a cerut ca textele să fi în mod oficial arse.

În 1926, Oficiul Vamal al Statelor Unite din San Francisco a reținut de la intrarea în țară o nouă ediție engleză a *Cărților de Dragoste ale lui Ovidiu*, ilustrată de Jean de Bosschere, și publicată de John Lane Company. Ediția fusese limitată la numai 300 de exemplare și fusese deja epuizată. Cartea a fost interzisă până când un pasaj dintr-un amendament la Legea Vămilelor a relaxat restricțiile la importurile de clasici străini.

CANDIDE

Autor: Voltaire (Francois-Marie Arouet) Data și locul publicării inițiale: 1759, Elveția Editor: Cabriel et Philibert Cramer Forma literară: satiră

REZUMAT

Candide, sau *Candide, ou l'optimisme*, este o satiră a optimismului și a credinței că „lumea noastră este cea mai bună dintre lumile posibile și că tot ce este în ea este un rău necesar”, o teorie atribuită filosofului Gottfried Leibniz. Voltaire respinge această aserțiune a filosofului care consideră că răul și moartea sunt parte a armoniei universale, și construiește satira *Candide* tocmai pentru a arăta cât de ridicolă este o asemenea perspectivă. Voltaire și-a ascuns identitatea când a publicat cartea, notând că ar fi fost o „traducere din germană a scrierii doctorului Ralph cu adăugirile găsite în buzunarul doctorului când acesta a murit la Minden în Anul Domnului 1759”.

Lucrarea relatează aventurile lui Candide, un tânăr educat de filosoful optimist Pangloss spre a crede că lumea în care trăiește este „cea mai bună dintre toate lumile posibile”. El trăiește la castelul baronului Thunderten-tronckh și se îndrăgostește de frumoasa fiică a baronului, Cunegonde. Când este prins sărutându-se cu tânăra, Candide este dat afară din castel și începe să călătorească prin lume, înfometat și fără niciun ban.

ARS AMATORIA

Autor: Ovidiu (Publius Ovidius Naso)

Data și locul publicării inițiale: cea. 1 d.Hr., Roma; 1926, Anglia Editor: John Lane Co. (Anglia) Forma literară: colecție de poezii

REZUMAT

Ars amatoria este un ghid pentru atragerea și păstrarea unui membru de sex opus, și este compus din trei părți. Prima dă sfaturi înțelepte bărbaților în legătură cu modurile în care poți câștiga favorurile unei femei; a doua parte îi povățuiește pe bărbați spunându-le cum să mențină stabil interesul femeilor și a treia le spune femeilor cum să îndeplinească dorințele senzuale ale bărbaților. Ovidiu oferă de asemenea sugestii despre îngrijirea corpului și a feței, despre căile măgulirii și despre avantajele de a alege o doamnă mai matură. Criticii au observat asemănări între sfaturile lui Benjamin Franklin în *Advice on Choosing a Mistress* (*Sfaturi pentru alegerea unei partenerere*) și anumite pasaje din *Ars Amatoria*.

Ovidiu de asemenea dă sfaturi femeilor despre cum să profite de avantajele lor, incluzând modul în care să se prezinte în diferite situații.

Sfaturile către bărbați sunt menite a-i pregăti să fie niște prădători desăvârșiți, iar cele către femei, pentru a le pregăti a fi o pradă dorită.

ISTORICUL CENZURII

Ars amatoria pare să-i fi provocat probleme lui Ovidiu în anul 8 d.Hr., când Augustus l-a obligat pe Ovidiu să plece de la Roma în exil din motive politice, dar istoricii cred că și conținutul erotic al poemelor sale este unul din motivele care au dus la exilul său. În 1497, la Florența, *Ars amatoria* a fost arsă împreună cu operele lui Dante pentru conținutul lor „imoral”, în cadrul campaniei de purificare condusă de Girolamo Savonarola. În 1564, opera a fost adăugată la lista cărților interzise de Indexul Tridentin la Roma, pentru că „trata subiecte depravate sau obscene”.

În 1892, *Ars Amatoria* a fost implicată în litigiul din jurul falimentului editurii Worthington Book Company. Executorul dorea să vândă din bunurile companiei, printre care se aflau și ediții scumpe din traducerea lui Burton a celebrei 7007 *de nopti*, *Istoria lui Tom Jones* de Fielding, *Decameronul* de Boccaccio, *Heptameronul* de regina Margareta de Navarra, *Gargantua și Pantagruel* de Rabelais, și *Confesiuni* de Rousseau, pentru a plăti creditorilor din datorii, dar Anthony Comstock a intervenit pentru a opri aceasta. El a cerut ca textele să fi în mod oficial arse.

În 1926, Oficiul Vamal al Statelor Unite din San Francisco a reținut de la intrarea în țară o nouă ediție engleză a *Cărților de Dragoste ale lui Ovidiu*, ilustrată de Jean de Bosschere, și publicată de John Lane Company. Ediția fusese limitată la numai 300 de exemplare și fusese deja epuizată. Cartea a fost interzisă până când un pasaj dintr-un amendament la Legea Vămilelor a relaxat restricțiile la importurile de clasici străini.

CANDIDE

Autor: Voltaire (François-Marie Arouet) Data și locul publicării inițiale: 1759, Elveția Editor: Gabriel et Philibert Cramer Forma literară: satiră

REZUMAT

Candide, sau *Candide, ou l'optimisme*, este o satiră a optimismului și a credinței că „lumea noastră este cea mai bună dintre lumile posibile și că tot ce este în ea este un rău necesar”, o teorie atribuită filosofului Gottfried Leibniz. Voltaire respinge această aserțiune a filosofului care consideră că răul și moartea sunt parte a armoniei universale, și construiește satira *Candide* tocmai pentru a arăta cât de ridicolă este o asemenea perspectivă. Voltaire și-a ascuns identitatea când a publicat cartea, notând că ar fi fost o „traducere din germană a scrierii doctorului Ralph cu adăugirile găsite în buzunarul doctorului când acesta a murit la Minden în Anul Domnului 1759”.

Lucrarea relatează aventurile lui Candide, un tânăr educat de filosoful optimist Pangloss spre a crede că lumea în care trăiește este „cea mai bună dintre toate lumile posibile”. El trăiește la castelul baronului Thunderten-tronckh și se îndrăgostește de frumoasa fiică a baronului, Cunegonde. Când este prins sărutându-se cu tânăra, Candide este dat afară din castel și începe să călătorească prin lume, înfometat și fără niciun ban.

Romanul *Candide* era studiat de universitățile din întreaga lume, disponibil în biblioteci și apărea pe listele de lecturi ale colegiilor, când Oficiul Vamal al Statelor Unite a sechestrat și confiscat un transport de exemplare importate în 1928, declarându-le obscene. Transportul fusese comandat de un profesor de franceză de la Harvard, pentru a-l recomanda ca lectură studenților. Bazându-se pe o decizie precedentă, un funcționar al

vămile din Boston a confiscat transportul pentru că ediția nu fusese „expurgată”. Profesorul și colegii săi de la Harvard au contactat oficiali de la Washington, cerând explicații, însă li s-a răspuns că Voltaire se afla pe o listă de autori interziși și că vămile procedaseră corect oprind transportul. După intervenția a numeroși politicieni influenți, transportul a fost mai târziu redat circulației pentru a fi folosit în sălile de cursuri. Autoritatea vamală a recunoscut, după înfrângerea în litigiul din 1933 în legătură cu *Ulise*, că este necesară o evaluare mai detaliată a cărților. Numirea avocatului Huntington Cairns pentru a evalua problemele cenzurii în vămi a dus la introducerea unei noi măsuri care, până în 1937, a ridicat dreptul vameșilor de a lua decizii în această privință. Aceasta a pus capăt confiscărilor de opere clasice precum *Candide*, care de cele mai multe ori erau considerate „erotice” sau „prea vulgare”, potrivit standardelor vămilor.

CEI MAI ALBAȘTRI OCHI (THE BLUEST EYE)

Autor: Toni Morrison

Data și locul publicării inițiale: 1970, Statele Unite Editura: Hoit, Rinehart and Winston Forma literară: Roman

REZUMAT

The Bluest Eye este tristul și tragicul roman care relatează abuzurile și violențele împotriva lui Pecola Breedlove, o tânără afro-americană a cărei mamă credea despre copilul ei cu pielea foarte întunecată că atunci când va fi mare va fi o tânără foarte neatrăgătoare. Romanul a cărui acțiune are loc în 1940, este narat de Claudia MacTeer, singura prietenă a Pecolei. Fiind o fată neagră într-o lume dominată de albi, ea vede ochii albaștri ca pe un simbol al apartenenței la rasa albă. Ea își vede tatăl,

Cholly Breedlove, copleșit de frustrările sale amplificate de năruirea viselor sale și de nesfârșitele umilințe pe care le îndură un negru, în timp ce mama, Pauline, evadează într-o lume ordonată și curată lucrând ca bonă într-o casă de albi.

Pecola este violată de către tatăl ei într-o după-amiază de primăvară, când acesta se întoarce acasă beat. Rămâne însărcinată după ce episodul se repetă. Traumatizată de acest lucru, ea începe să alunece din realitate și începe să îl viziteze pe ipocritul pastor Micah Elihue Whitcomb, căruia îi cere să îi dea ochi albaștri. În schimbul

unei sume de bani, acesta susține că o poate ajuta, dar numai după ce ea va îndeplini o sarcină pentru el. Dorea să scape de un câine bătrân și bolnav, astfel că îi dă Pecolei niște carne otrăvită, spunându-i că doar dacă va hrăni câinele, va primi un semn legat de dorința ei. Pecola este șocată văzând câinele zvârcolindu-se prin curte și apoi murind.

Efectul combinat al violurilor și al acestei scene o înnebunește pe Pecola, determinând-o să piardă orice contact cu realitatea. Pecola crede că acum are ochi albaștri și își inventează un prieten imaginar care este mereu lângă ea amintindu-i că are cei mai albaștri ochi din lume.

ISTORICUL CENZURII

Mai multe evenimente legate de această carte au aprins controverse. Cele două violuri au fost criticate pentru descrierile prea detaliate, mai mult, romanul menționând la un punct că Pecola aude zgomotele momentelor intime ale părinților ei. Un alt element descris în detaliu este prima experiență sexuală a lui Cholly, în timpul căreia este surprins de trei vânători albi care îi luminează pe cei doi tineri cu lanternele și îi obligă să întrerupă actul sexual.

The *Bluest Eye* a fost contestată în mai multe districte școlare, din cauza limbajului său „vulgar” și „obscen”, precum și pentru „descrierile sale sexuale explicite”. În 1994, romanul a fost exclus din programa pentru clasa a XI-a, la liceul Lathrop, din Fairbanks, Alaska, în urma reclama-țiilor părinților care au invocat limbajul „obscen” și episoadele sexuale explicite. Administrația școlii a cerut ca textul să fie scos din programă pe motiv că „este o carte foarte controversată, conținând multe descrieri prea explicite, și multe cuvinte vulgare”.

În același an, romanul a fost contestat în districtul West Chester, și la liceul Borough din Pennsylvania. Părinții s-au plâns consiliului educațional despre „conținutul sexual” al romanului, și despre „limbajul licențios”. După ce au luat în considerare plângerea, cele două consilii au refuzat cererea părinților de a scoate textul din lista de lecturi.

CONFESIUNI (LES CONFESSIONS)

Autor: Jean-Jacques Rousseau

Data și locul publicării inițiale: 1884, Elveția; 1891, Anglia

Edituri: Waltham; Worthington Forma literară: memorii

REZUMAT

Confesiunile lui Rousseau au fost publicate postum, autorul desă-vârșindu-le chiar înaintea morții sale în 1778. În acest jurnal vast al vieții sale, Rousseau recrează vremurile pe care le-a trăit, politica și societatea secolului al XVIII-lea din Franța. De asemenea, în paginile cărții se poate observa că Rousseau suferă de ceea ce un critic numea „exhibiționism moral” părând a fi obsedat de a dezvălui „detaliile indecente și puerile ale vieții sale amoroase”. Printre altele, textul relatează în detaliu povestea de dragoste a autorului cu Therese Levasseur, partenera sa timp de 16 ani, pe care întotdeauna a „tratat-o ca pe o soție”. Cei doi au avut cinci copii, toți trimiși la orfelinat. Rousseau recunoaște că era atât de dezinteresat de soarta copiilor, încât nu își amintește nici identitățile lor sau datele de naștere.

Mai mult pasaje din *Confesiuni* au generat severe încercări de cenzură. Rousseau își descrie dezvoltarea sexuală, povestind episoade, printre care unul în care bona sa de 30 de ani îi stârnește o curioasă pasiune încă de la vârsta de 8 ani. Prin ea, autorul spune, „am fost ajutat să îmi determin gusturile, dorințele, pasiunile, propriul eu, pentru tot restul existenței mele... acele stranii gusturi care au persistat cu o intensitate depravată și nebunească”. Anumite pasaje tratează deschis dependența sa de masturbare, care l-a făcut apropape să-și riște sănătatea și să creadă că ar fi epileptic, „sedus de viciul pe care rușinea și timiditatea îl găsesc atât de la îndemână... am ajuns să îmi distrug sănătatea”.

Pe când locuiește la căminul romano-catolic de la Torino, după ce părăsește Geneva protestantă, Rousseau, în vârstă de 16 ani, le condamnă pe femeile catolice din cămin ca fiind „cele mai ușurate, și mai depravate târfe care au contaminat vreodată turma Domnului”. Despre bărbați nu are cuvinte mai bune, în special despre unul „care mă săruta frecvent cu o ardoare pe care o găseam dezgustătoare... Voia să vină la mine în pat... și în cele din urmă și-a permis cele mai revoltătoare lucruri, cerându-mi și mie să fac la fel”. Rousseau susține că nu era conștient de adevăratele intenții ale tânărului.

Nu numai că cititorului îi sunt împărtășite detaliile picante ale vieții sale amoroase, dar nici problemele lui Rousseau cu prostata nu

rămân ascunse. Pe măsură ce Rousseau îmbătrânea, nevoia de a urina devenea foarte frecventă, dar respectatul scriitor și filosof se simțea de obicei constrâns în cadrul evenimentelor sociale, neputând să ajungă într-un colț al curții ca să se ușureze. Spune el: „Pe scurt, de obicei nu pot urina decât în văzul tuturor și pe un picior cu ciorap alb...”

ISTORICUL CENZURII

Vastele *Confesiuni* ale lui Rousseau au fost interzise în principal pentru conținutul sexual și pentru discuțiile deschise despre viața amoroasă, în 1821, *Confesiunile* erau printre operele la care făcea referință în scrisoarea sa, Etienne Antoine, episcop de Troyne, în care confirma toate interdicțiile clericale asupra cărților făcute până la acea dată în Franța:

în care aceste cărți sunt condamnate ca sacrilegii fără de Dumnezeu, și ca tinzând către subminarea moralei și a Statelor. Interzicem, prin legea canonică, tipărirea sau vânzarea acestor cărți pe teritoriul dioce-zei, și însărcinăm pe vicarul-general să aplice acest regulament și să supravegheze punerea lui în practică și pedepsirea celor care dau dovadă de neascultare față de el.

Autoritatea Bisericii catolice din Franța pare să fi fost suficientă pentru a controla prolema respectivă, astfel că nu s-au făcut demersuri pentru includerea operei în Index. Cu toate acestea, pentru a-și sublinia autoritatea, papa Pius al VII-lea, a introdus *Confesiunile* pe lista Indexului din 1806, și mai târziu a reiterat interdicția, motivat fiind de conținutul sexual.

În 1892, *Confesiuni* a fost implicată în litigiul în jurul falimentului editurii Worthington Book Company. Executorul dorea să vândă din bunurile companiei, printre care se aflau și ediții scumpe din traducerea lui

Burton a celebrei 7007 *DE NOPJI*, din *Istoria lui Tom Jones* de Fielding, *DECAMERONUL* de Boccaccio, *Heptameronul* de Regina Margareta di Navarra, *Gargantua și Pantagrue* de Rabelais, și *ARS AMATORI* A a lui Ovidiu, pentru a plăti creditorilor din datorii. Însă Anthony Comstock a intervenit pentru a opri astfel de vânzări, cerând ca textele să fi în mod oficial arse.

Un an mai târziu, în 1893, Asociația Americană a Bibliotecilor a sugerat pentru prima dată o listă de 5000 de titluri pentru

bibliotecile publice mici și pentru filiale ale acestora, numind-o o colecție pe care ar „n comanda-o oricărei biblioteci”. Nicio lucrare de-a lui Rousseau nu se afla pe lista aceea, dar biografia autorului era totuși prezentă. Bazându-se pe această observație, Geller spunea: „Discrepanța dintre reputația unui scriitor și impactul operelor sale este un indicator bun al cenzurii, el ne indică fenomenul de «excludere titlurilor pe baza altor motive decât importanța»».

Oficiul Vamal al Statelor Unite a interzis importul cărții în 1929, susținând că este „dăunătoare moralei publice”. Un an mai târziu această interdicție a fost anulată.

DECAMERONUL (DECAMERONE)

Autor: Giovanni Boccaccio

Data și locul publicării inițiale: secolul al XIV-lea Italia; 1921, Anglia Editura: tipărit particular; The Navarre Society (Anglia) Forma literară: colecție de povești

REZUMAT

Decameronul este una dintre cele mai vechi opere ficționale etichetate drept „obscură” în Statele Unite. Decorul poveștilor este următorul: zece tineri, bărbați și femei, izolați într-o locuință pentru a scăpa de ciumă, se distrează spunând povești cu subiecte dintre cele mai variate. Fiecare trebuie să spună o poveste pe zi pe o temă dată, la sfârșit adunându-se o sută de povești. Din total, doar opt povești sunt erotice, în timp ce restul tratează critici sociale, anecdote despre viclenie, și critici la adresa călugărilor și preoților.

În unele dintre povești, referirile la adulter sau fornicare sunt scurte sau tangențiale. În altele, referințele sunt sugestive, dar nu explicite. Poveștile conțin însă figuri de stil care țin locul descrierilor explicite. Anumite părți ale corpului sunt descrise metaforic și multe dintre metafore sunt inspirate din activități agricole ca semănatul, aratul sau recoltatul. Astfel, o femeie se plânge că soțul ei a neglijat „să mai lucreze bietul pământ”. Într-un alt exemplu o îndrăgostită își îndestulează partenerul în același fel în care „armăsarii sălbatici... cuceresc iepele din Parthia”. Chiar și obiecte obișnuite cum ar fi mojarul sau pistilul devin metafore pentru acte sexuale, într-o poveste un om avertizând că dacă „ea nu îmi va împrumuta mojarul ei, nici eu nu-i voi împrumuta pistilul meu”.

Dintre cele opt povești cu un conținut mai mult erotic, patru se bazează pe o glumă sau o păcăleală. Într-una dintre ele, cea de-a zecea, spusă în ziua a noua, un preot îl convinge pe un individ că, dacă își va transforma soția într-o iapă, îl va ajuta în activitățile sale de comerț. Astfel, soția credincioasă, se dezbracă și stă în patru labe, în timp ce preotul îi explică în detaliu că adăugarea cozii este cel mai dificil proces. Soția așteaptă cu răbdare în timp ce preotul se preface că îi transformă toate părțile corpului în cele ale unei iepe. Apoi se implică în actul sexual care ar avea ca rezultat coada iepei, pe care îl descrie printr-o metaforă:

În cele din urmă, mai rămâne de făcut doar coada, și-a dat jos cămașa și luându-și cotoana cu care planta oameni, a înfipt-o repede în brazda făcută special și spuse „fie aceasta coada unei frumoase iepe”.

A zecea poveste a celei de-a treia zile conține cele mai detaliate descrieri sexuale, și a fost rareori tradusă, până în anii recenți. În această poveste, un călugăr o convinge pe o fată naivă că îl slujește pe Dumnezeu, dacă i se supune, pentru că el are „un diavol” care nu poate fi învins decât dacă este introdus în „iadul” ei. Chiar și această poveste este amuzantă, fata cu fervoarea entuziastă de a-l sluji pe Dumnezeu, îl copleșește și îl epuizează pe călugăr cu ardoarea ei.

ISTORICUL CENZURII

Decameronul a fost prima dată inclus în Indexul Roman al anului 1559, la ordinul papei Paul al IV-lea, iar interdicția a fost confirmată și în

1564. Obiecțiile aveau în centru „actele sexuale ofensatoare” în care erau implicați clerici, călugări, călugărițe și abați. Cu toate acestea, ca urmare a cererii populare, sub forma unei „solicitări urgente” din partea publicului, Giunti din Florența, a tipărit o ediție expurgată în 1573, care conținea o autorizație specială de la Marele Inchizitor Manrique, precum și din partea lui De Pise, inchizitorul principal al Florenței. În ediția revizuită sub autoritatea papei Grigore al VIII-lea, activitățile sexuale și criticele subtile au fost păstrate, dar personajele religioase au fost înlocuite cu oameni obișnuiți, nobili și burghezi. Papa Sixtus al V-lea nu a considerat revizuirea suficientă și cartea a fost din nou pusă la Index, dar

cererea și popularitatea cărții erau atât de mari, încât Sixtus a autorizat o nouă ediție expurgată, dând ordine explicite de excludere a insinuărilor critice și a descrierilor sexuale. Această versiune a fost tipărită în 1588, dar nici aceasta nu l-a mulțumit pe papa Sixtus al V-lea, astfel că a rămas la Index. Cu toate acestea, ea continua să fi disponibilă pentru lectură, autoritățile închizând ochii la aceste nesupuneri, în principal din cauza popularității deosebite de care se bucura cartea.

Într-un raport intitulat „Cum să faci ca o bibliotecă să fie de succes”, publicat în 1876, Frederick Beecher Perkins, bibliotecar adjunct la Biblioteca Publică din Boston, recomanda cenzurarea colecției:

Trebuie excluse cărți precum cele ale lui Rabelais, precum *Decameronul*, *Heptameronul*, *Contes Drolatiques* de Balzac... care toate sunt disponibile în traduceri de edituri americane care ar părea respectabile. Puțini vor fi aceia care vor avea de obiectat la excluderea cărților imorale și obscene din bibliotecile publice.

În 1892, *Decameronul* a fost implicată în litigiul din jurul falimentului editurii Worthington Book Company. Executorul dorea să vândă din bunurile companiei, printre care se aflau și ediții scumpe din traducerea lui Burton a celebrei 7007 *DE NOPTI*, din *Istoria lui Tom Jones* de Fielding, *ARS AMATORI A* de Ovidiu, *Heptameronul* de Regina Margareta de Navarra, *Gargantua și Pantagruel* de Rabelais, și *CONFESIUNILE* lui Rousseau, pentru a plăti creditorilor din datorii. Însă Anthony Comstock a intervenit pentru a opri astfel de vânzări, cerând ca textele să fi în mod oficial arse.

Un an mai târziu, în 1893, Asociația Americană a Bibliotecilor a sugerat pentru prima dată o listă de 5000 de titluri pentru bibliotecile în unele dintre povești, referirile la adulter sau fornicare sunt scurte sau tangențiale. În altele, referințele sunt sugestive, dar nu explicite. Poveștile conțin însă figuri de stil care țin locul descrierilor explicite. Anumite părți ale corpului sunt descrise metaforic și multe dintre metafore sunt inspirate din activități agricole ca semănatul, aratul sau recoltatul. Astfel, o femeie se plânge că soțul ei a neglijat „să mai lucreze bietul pământ”. Într-un alt exemplu o îndrăgostită își îndestulează partenerul în același fel în

care „armăsarii sălbatici... cuceresc iepele din Parthia”. Chiar și obiecte obișnuite cum ar fi mojarul sau pistilul devin metafore pentru acte sexuale, într-o poveste un om avertizând că dacă „ea nu îmi va împrumuta mojarul ei, nici eu nu-i voi împrumuta pistilul meu”.

Dintre cele opt povești cu un conținut mai mult erotic, patru se bazează pe o glumă sau o păcăleală. Într-una dintre ele, cea de-a zecea, spusă în ziua a noua, un preot îl convinge pe un individ că, dacă își va transforma soția într-o iapă, îl va ajuta în activitățile sale de comerț. Astfel, soția credincioasă, se dezbracă și stă în patru labe, în timp ce preotul îi explică în detaliu că adăugarea cozii este cel mai dificil proces. Soția așteaptă cu răbdare în timp ce preotul se preface că îi transformă toate părțile corpului în cele ale unei iepe. Apoi se implică în actul sexual care ar avea ca rezultat coada iepei, pe care îl descrie printr-o metaforă:

În cele din urmă, mai rămâne de făcut doar coada, și-a dat jos cămașa și luându-și cotoana cu care planta oameni, a înfipt-o repede în brazda făcută special și spuse „fie aceasta coada unei frumoase iepe”.

A zecea poveste a celei de-a treia zile conține cele mai detaliate descrieri sexuale, și a fost rareori tradusă, până în anii recentți. În această poveste, un călugăr o convinge pe o fată naivă că îl slujește pe Dumnezeu, dacă i se supune, pentru că el are „un diavol” care nu poate fi învins decât dacă este introdus în „iadul” ei. Chiar și această poveste este amuzantă, fata cu fervoarea entuziastă de a-l sluji pe Dumnezeu, îl copleșește și îl epuizează pe călugăr cu ardoarea ei.

ISTORICUL CENZURII

Decameronul a fost prima dată inclus în Indexul Roman al anului 1559, la ordinul papei Paul al IV-lea, iar interdicția a fost confirmată și în

1564. Obiecțiile aveau în centru „actele sexuale ofensatoare” în care erau implicați clerici, călugări, călugărițe și abați. Cu toate acestea, ca urmare a cererii populare, sub forma unei „solicitări urgente” din partea publicului, Giunti din Florența, a tipărit o ediție expurgată în 1573, care conținea o autorizație specială de la Marele Inchizitor Manrique, precum și din partea lui De Pise, inchizitorul

principal al Florenței. În ediția revizuită sub autoritatea papei Grigore al VIII-lea, activitățile sexuale și criticele subtile au fost păstrate, dar personajele religioase au fost înlocuite cu oameni obișnuiți, nobili și burghezi. Papa Sixtus al V-lea nu a considerat revizuirea suficientă și cartea a fost din nou pusă la Index, dar cererea și popularitatea cărții erau atât de mari, încât Sixtus a autorizat o nouă ediție expurgată, dând ordine explicite de excludere a insinuărilor critice și a descrierilor sexuale. Această versiune a fost tipărită în 1588, dar nici aceasta nu l-a mulțumit pe papa Sixtus al V-lea, astfel că a rămas la Index. Cu toate acestea, ea continua să fi disponibilă pentru lectură, autoritățile închizând ochii la aceste nesupuneri, în principal din cauza popularității deosebite de care se bucura cartea.

Într-un raport intitulat „Cum să faci ca o bibliotecă să fie de succes”, publicat în 1876, Frederick Beecher Perkins, bibliotecar adjunct la Biblioteca Publică din Boston, recomanda cenzurarea colecției:

Trebuie excluse cărți precum cele ale lui Rabelais, precum *Decameronul*, *Heptameronul*, *Contes Drolatiques* de Balzac... care toate sunt disponibile în traduceri de edituri americane care ar părea respectabile. Puțini vor fi aceia care vor avea de obiectat la excluderea cărților imorale și obscene din bibliotecile publice.

În 1892, *Decameronul* a fost implicată în litigiul din jurul falimentului editurii Worthington Book Company. Executorul dorea să vândă din bunurile companiei, printre care se aflau și ediții scumpe din traducerea lui Burton a celebrei 7007 *DE NOPJI*, din *Istoria lui Tom Jones* de Fielding, *ARS AMATORIA* de Ovidiu, *Heptameronul* de Regina Margareta de Navarra, *Gargantua și Pantagruel* de Rabelais, și *CONFESIUNILE* lui Rousseau, pentru a plăti creditorilor din datorii. Însă Anthony Comstock a intervenit pentru a opri astfel de vânzări, cerând ca textele să fi în mod oficial arse.

Un an mai târziu, în 1893, Asociația Americană a Bibliotecilor a sugerat pentru prima dată o listă de 5000 de titluri pentru bibliotecile publice mici și pentru filiale ale acestora, numind-o o colecție pe care ar „recomanda-o oricărei biblioteci”. Nicio lucrare de-a lui Boccaccio nu se afla pe lista aceea. Nici în *Catalogul* realizat

de aceeași asociație în 1904 nu putea fi găsită nicio operă de-a lui Boccaccio, Geller denumind situația drept cenzură prin omisiune. În 1894, Curtea Supremă a Statelor Unite, a aplicat legea Hicklin împrumutată din Anglia, pentru a decide că lucrările de înaltă calitate literară nu pot fi catalogate drept obscene. Primul caz a implicat ediții din 7007 de *noți, Istoria lui Tom Jones, Decameronul, Heptameronul și Ars Amatoria*.

În 1903, Societatea Watch and Ward din Boston a început o campanie îndreptată împotriva a patru librării locale care continuau să vândă ediții din *Decameronul și din Gargantua și Pantagruel*, în ciuda solicitărilor din partea organizației de a înceta această activitate. Refuzând să accepte restricțiile ca în trecut, cei patru s-au întrunit cu alți librari din Boston și, împreună cu editura Little, Brown and Company, au organizat o reacție comună la aceste încercări de cenzură. Librăriile, printre care Old Corner, N.J. Bartlett, George. E. Littlefield, Charles E. Goodspeed și alte șase, împreună cu Little, Brown and Company, au început o campanie de strângere de fonduri pentru a-și finanța o acțiune în justiție. Cazul a ajuns la curtea municipală Boston, iar librăriile au câștigat procesul împotriva Societății Watch and Ward.

Decameronul a fost declarat ca fiind „o carte obscenă, depravată, și lascivă, de natură indecentă” de către jurații din Cincinnati, Ohio în 1906. Edward Stiefel, președinte director general al Queen City Book Company, a fost inculpat de către tribunal pentru trimiterea unui exemplar din carte prin poștă către Crawfordsville, Indiana. Stiefel și-a adunat o apărare puternică, chemând în fața instanței ca martor pe un binecunoscut judecător, membru al Consiliului Educațional din Cincinnati, și pe un respectat editorialist pentru a depune mărturie în favoarea statutului operei. Pe lângă acestea, Stiefel a invocat drept dovezi cataloage de biblioteci, de librării din toată lumea, precum și de la licitații publice din New York și Boston, toate conținând și *Decameronul*. În ciuda tuturor dovezilor, jurații într-o decizie dezbătută timp de doar 1 oră și 15 minute, l-au găsit pe Stiefel vinovat de expedierea de materiale obscene prin poștă. Judecătorul, care părea mai puțin punitiv, l-a amendat pe inculpat cu 5 dolari și cu plata cheltuielilor de judecată.

În 1927, Departamentul Trezoreriei Statelor Unite din

Washington, D.C. a emis o opinie care a întors o decizie a inspectorilor vamali din

New York, permițând introducerea în țară a 250 de exemplare, importate de A. & C. Boni, punând astfel capăt pentru totdeauna interdicției acestui titlu clasic în Statele Unite.

DOAMNA BOVARY (MADAME BOVARY)

Autor: Gustave Flaubert

Data și locul publicării inițiale: 1857, Franța; 1888, Anglia

Edituri: Mieriei Levy; Henry Vizitelly Forma literară: roman

REZUMAT

Romanul *Doamna Bovary* relatează povestea tinerei franțuzoaice Emma Roualt, căsătorită cu trudnicul doctor Charles Bovary, precum și modul în care ea permite idealurilor romantice imposibile să îi distrugă mariajul și, în cele din urmă, și viața. În ciuda dragostei obsesive și profunde pe care soțul său o are față de ea, Emma nu are simțăminte prea puternice față de el, căutând însă dragostea pasională despre care citise în romane. Într-o zi, cuplul participă la un bal mascat la reședința unui marchiz; Emma dansează cu participanți de vază, plecând apoi de acolo cu convingerea că acesta este mediul în care dorește să trăiască.

Treptat, ajunge să fie nespus de nefericită, Charles hotărând că este nevoie de o schimbare de aer. Ei se mută de la Tostes la Yonville, iar Emma constată că este însărcinată. Acest lucru precum și atenția pe care o primește din partea lui Leon, cu care împărtășește pasiunea pentru literatură și artă, îi fac viața suportabilă până la nașterea copilului. Emma este dezamăgită de faptul că a dat naștere unei fete, când ea își dorea atât de mult un băiat. Treptat, începe să împrumute bani de la negustorul Lheureux pentru a-și cumpăra obiectele de lux, pe care simte că le merită.

Pe măsură ce Emma devine din ce în ce mai nefericită, se simte mai atrasă de către Leon cu care, deși împărtășește o dragoste reală, nu începe o aventură. Pentru a evita tentația, Leon se mută la Paris. Cu toate acestea, Emma începe o aventură cu un pacient de-al soțului ei, bogatul Rodolphe Boulanger, care dorește doar să o adauge la lunga sa listă de cuceriri. Emma face vizite obsesive la domeniul acestuia în fiecare dimineață, unde cei doi fac dragoste, ba chiar uneori îl vizitează și noaptea după ce adoarme Charles.

După ce aventura își pierde din strălucire, și Boulanger îi pune capăt, Emma se scufundă într-o profundă depresie, rămânând în pat timp de două luni. Când își revine, Charles îi propune să meargă împreună la Operă, la Rouen, unde, însă, ea se întâlnește în secret cu Leon, începând o nouă aventură. Emma îl minte pe Charles, spunându-i că ia lecții săptămânale de pian la Rouen, unde de fapt se întâlnește la un hotel în fiecare săptămână cu Leon.

În același timp, datoria ei la Lheureux se mărește, iar Emma începe să împrumute bani din alte surse pentru a-și plăti vechile datorii. Ea ajunge la disperare când acesta o amenință cu confiscarea proprietăților dacă nu plătește imediat suma de 8000 de franci. Nereușind să strângă acești bani, Emma se sinucide otrăvindu-se cu arsenic, după ce îi explică totul lui Charles printr-o scrisoare. Moartea ei îl afectează foarte mult pe Charles, care moare la scurt timp după aceea, fiica lor Berthe rămânând să muncească la o filatură de bumbac, pentru a supraviețui.

ISTORICUL CENZURII

Romanul *Doamna Bovary* a fost cenzurat chiar înainte de a fi publicat sub formă de carte, după ce apăruse în foileton în *Revue de Paris*, publicație literară condusă de prietenul lui Flaubert, Maxime DuCamp. Înainte de a accepta publicarea lucrării, DuCamp l-a rugat pe autor să elimine un pasaj de aproximativ o pagină și jumătate, spre sfârșitul romanului. Pasajul relatează o întâlnire secretă între Emma și Leon, iar DuCamp considera că ar fi fost „imposibil” să scape de cenzură. Flaubert a aprobat această măsură, dar nu era însă pregătit pentru nota editorială inserată de către editori în locul pasajului: „Aici, editorii au găsit necesar să suprima un pasaj nepotrivit pentru politica editorială a publicației *Revue de Paris*; prin aceasta îi aducem la cunoștință de acest fapt și autorului.” Mai mult, editorii au mai solicitat schimbări și în ultimul episod al romanului, la care Flaubert la început s-a opus, dar pe care cu greu l-a acceptat până la urmă, și la care a adăugat o notă în care discuta calitatea lucrării astfel modificate.

Eliminarea pasajelor ce ar fi putut fi controversate nu au împiedicat însă măsurile guvernamentale împotriva romanului *Doamna Bovary*, o mișcare pe care Flaubert o vedea mai mult îndreptată împotriva publicației prea liberale *Revue de Paris*, decât

împotriva sa. A început un proces la 29 ianuarie 1857, în care avocatul imperial Ernest Pinard, recunoștea că limbajul legii din 1819 era „cam vag și cam elastic”. De asemenea sublinia că acuzarea se afla în fața unei „ciudate dificultăți”, citirea întregului roman în fața instanței ocupând mult prea mult timp, fiind insuficientă lecturarea doar a „pasajelor acuzate”. Pentru a rezolva problema, Pinard a făcut un rezumat detaliat al romanului citind însă cuvânt cu cuvânt pasajele în cauză. Când lectura versiunii sale a ajuns la momentul important al narațiunii, Pinard a cerut juraților să aplice „limite și standarde”, afirmând: „Da, dl Flaubert știe cum să își împodobească imaginile sale cu toate resursele artei, dar fără restricțiile acesteia. Niciun voal, nicio perdea – dânsul ne oferă natura cu toată nuditatea și cruzimea ei.”

De partea apărării, avocatul lui Flaubert a descris romanul ca un ghid pentru practicile burgheze, romanul subliniind consecințele abandonării comportamentului moral. Jurații, care au așteptat o săptămână pentru deliberare, i-au achitat pe autor și pe editor hotărând că vina lor nu fusese „în mod suficient stabilită”. Pe scurt, jurații afirmau că Flaubert „a comis fapta de a neglija ocazional regulile pe care niciun scriitor respectabil nu trebuie să le încalce, și de a uita că literatura, precum arta, trebuie să fie castă și pură nu numai în forma sa, dar și în expresia sa, pentru a avea efectele benefice, care sunt așteptate și pentru care sunt menite”. Câteva luni mai târziu, romanul era publicat în întregime, fără nicio modificare, și se vindea în 15 000 de exemplare în două luni.

În 1888, editorul englez al lui Flaubert, Viziteily, era atacat de National Vigilance Association (NVA), o organizație compusă în principal din clerici și fondată în 1886 pentru a continua activitățile Societății pentru Suprimarea Viciului. *Doamna Bovary*, tradusă în limba engleză de fiul lui Vizitelly, a fost în mod expres invocată, împreună cu alte lucrări de Zola, Goncourt, Maupassant, Daudet și Bourget. NGV a atras atenția membrului Camerei Comunelor, Samuel Smith, care a luat poziție publică în mai 1888 împotriva lui Vizitelly: „vinovatul principal pentru difuzarea de literatură dăunătoare”.

Camera Comunelor, în acest sens, a introdus o moțiune care spunea că „legea împotriva publicațiilor obscene și a imaginilor

indecente trebuie aplicată cu vigoare și, dacă se va găsi necesar, consolidată”. Guvernul urma însă să lase inițierea unor viitoare proceduri în seama unor persoane particulare.

100 de câni interzise oc1

* 351

Și alți politicieni și chiar niște ziare s-au alăturat campaniei împotriva pornografiei, lărgind astfel peisajul bătăliei. Firma de avocatură Collette & Collette, delegată de către NVA, a obținut o citație împotriva lui Henry Vizitelly, pe 10 august 1888. Apărarea susținea că Vizitelly ar fi purificat cu atenție lucrările prin traducerea lor în engleză, subliniind că versiunile ne-expurgate, în limba franceză, erau în tot acest timp disponibile și circulau prin Anglia. Acuzarea a considerat acest lucru irelevant, editorului fiindu-i intentat proces la Old Bailey, principala curte criminală din Anglia, în octombrie 1888, jurații acuzându-l de „proferarea și publicarea de calomnii obscene”. Vizitelly a fost amendat și i-a fost interzisă publicarea altor materiale ofensatoare. Mai târziu în 1889, în ciuda sănătăți sale șubrede, Vizitelly s-a ales cu patru luni de închisoare pentru repetarea infracțiunii.

În 1893, Asociația Americană a Bibliotecilor a alcătuit pentru prima oară o listă conținând 5000 de titluri, pentru bibliotecile mai mici sau filiale ale acestora, numind-o „o colecție pe care am recomanda-o oricărei biblioteci”. Nicio operă scrisă de Flaubert nu se afla pe această listă.

FANNY HILL SAU MEMORIILE UNEI FEMEII UȘOARE (FANNY HILL, OR MEMOIRS OF A WOMAN OF PLEASURE)

Autor: John Cleland

Data și locul publicării inițiale: 1748, Anglia; 1821, Statele Unite Editori: C. Fenton; Peter Holmes *Forma literară: roman*

REZUMAT

John Cleland a scris *Fanny Hill*, sau *memoriile unei femei ușoare* pe când se afla într-o închisoare londoneză pentru datornici. Povestea unei fete orfane de la țară care ajunge la Londra pentru a deveni menajeră într-o locuință londoneză, dar în schimb ajunge într-un bordel, este compusă în principal din descrieri ale experiențelor sexuale ale fetei și ale celor pe care aceasta îi întâlnește. Prima sa experiență este cu un paznic al bordelului care o

pregătește pe Fanny pentru viitoarea ei carieră de femei a plăcerilor. Cei care au încercat să interzică romanul de-a lungul a peste două secole au invocat numeroasele descrieri sexuale, activități heterosexuale dar și lesbiene, masturbare, flagelare și voyeurism. Tipică pentru criticile aduse romanului este și declarația judecătorului Thomas C. Clark de la Curtea Supremă a Statele Unite, care observa din partea opoziției minoritare într-un caz din 1966:

În fiecare dintre scenele sexuale trupurile expuse ale participanților sunt descrise în detalii minuțioase și individuale. Părul pubian este deseori folosit ca fundal pentru descrierile cele mai clare și vii ale reacției, stării, mărimii, formei sau culorii organelor sexuale, înainte, în timpul și după actul sexual.

Asemenea critici ignoră deseori ocazii când limbajul este metaforic și împodobit cu ornamente, Cleland referindu-se la organele sexuale folosind eufemisme ca „motor”, „campion” și „mașină”, precum și „părticica moale a corpului”, „fosa”, și „rana”. Cu toate că într-adevăr cartea poate fi văzută ca un „ghid pentru variațiuni erotice”, autorul le prezintă totuși cu umor. Autorul nu folosește niciunul din cuvintele de obicei considerate obscene, folosind mai degrabă termeni mai candidi precum „feciorie”, „deflorare” sau „castitate”. Frecvența etichetare a romanului drept priapic este de asemenea evidențiată în fascinația pe care Fanny o arată față de anatomia masculină, exemplificată în scena în care ea și primul ei iubit Charles, întrețin relații sexuale.

O coloană din fildeşul cel mai alb, minunat brăzdată de vinișoare albastre, și purtând, cu totul dezgolit, un cap din cel mai aprins vermillion; niciun corn de vită n-ar putea fi mai tare sau mai țeapăn; și totuși, nicio catifea n-ar putea fi mai moale și mai plăcută la pipăit...

La sfârșitul romanului, după ce experimentase deja toate variațiunile de intimități sexuale, Fanny părăsește viața de păcat pentru a se mărita cu Charles, oferind cititorului observația: „Uitându-mă la parcursul vieții mele de viciu pe care am trăit-o și comparând ale ei infame aventuri cu infinit superioarele bucurii ale inocenței, nu am putut să nu le arăt milă celor care se scufundă în dezgustătoarea senzualitate și sunt insensibili la farmecele delicate al VIRTUȚII.”

ISTORICUL CENZURII

În 1749, la mai puțin de un an de la publicarea romanului *Fanny HUI*, *memoriile unei femei ușoare*, John Cleland a fost încarcerat la ordinul Lordului Newcastle, secretarul de stat britanic, cu acuzația de „corupere a supușilor Regelui”. Măsura a fost luată după ce mai mulți oficiali de rang înalt ai Bisericii anglicane au condamnat cartea și au cerut arestarea autorului și a editorului. Episcopul Londrei l-a contactat personal pe Newcastle, cerându-i „să dea ordinele necesare, pentru a opri drumul acestei cărți a viciului, care este o insultă deschisă la adresa religiei și a bunelor maniere, și o rușine pentru onoarea guvernului și a legilor acestei țări”.

Procesul din 1821, din Massachusetts în care a fost implicat romanul *Fanny HUI*, sau *memoriile unei femei ușoare*, a fost primul proces de obscenitate intentat unei cărți în Statele Unite. Romanul fusese publicat clandestin în Statele Unite timp de mulți ani, la început mai multe ediții expurgate fiind publicate de Isaiah Thomas, între 1786 și 1814, dar numai începând cu anul 1821 când Peter Holmes a publicat prima ediție completă, romanul a intrat în atenția cenzorilor. Editorul a fost condamnat pentru publicarea unui roman „obscen și depravat”. Holmes a făcut apel la Curtea Supremă din Massachusetts, susținând că tribunalul nici nu examinase corect cartea, fiindu-le suficientă juraților o descriere a romanului din partea acuzării. Pe lângă decizia la apelul făcut, judecătorul Curții Supreme Isaac Parker a făcut și niște observații potrivit cărora editorul ar fi fost „o persoană scandaloasă cu intenții rele”, care dorea să „corupă și să degradeze” cetățenii comunității, și să „dezvolte în mințile lor dorințe nepotrivite și depravate”. Despre roman, declara că „este atât de depravat, obscen și odios, încât este o ofensă chiar la adresa Curții, și nepotrivit pentru a intra în arhiva Curții”. Pe scurt, Holmes a pierdut apelul, întrucât judecătorul a refuzat să examineze cartea, să lase juriul să o citească și să introducă pasaje din roman în stenograma procesului, pentru că acestea „ar însemna că autoritatea publică însăși ar da permanență și notorietate indecenței, înainte de a o pedepsi”.

În 1930, în timp ce legislativul din Massachusetts dezbătea revizuirea legilor cenzurii, *Fanny HUI* se afla printre cele 300 de cărți confiscate într-o librărie din Philadelphia. Procurorul general se afla

în fruntea acestei acțiuni anunțând în același timp că oficialii din Philadelphia vor lansa o campanie vastă pentru limitarea vânzărilor de literatură „obsценă”.

În 1963, editura G.P. Putnam's Sons a anunțat că va publica o ediție ne-expurgată a romanului *Fanny HUI*. O acțiunea legală a fost imediat începută împotriva lor, acțiune condusă de procurorul Leo A. Larkin. Pentru că Putnam avea reputația de editură responsabilă în orașul New York în rândul celor mai mari librării, autoritățile au decis să nu treacă la arestări și la acuzații de natură penală. În schimb, oficialii au folosit procedura injonctivă care le facilita accesul la inventare și le permitea oprirea achizițiunilor noi de către editură, până când se lua o hotărâre în procesul *Larkin v. G.P. Putnam's Sons*. Un alt avantaj al procedurii injonctive era că acesta necesita mai puține dovezi într-un caz civil, mult mai puține decât dovezile care ar fi fost necesare pentru a nimici orice îndoială într-un proces penal. Judecătorul Charles Marks a emis un ordin de restricționare a vânzărilor romanului. Cazul a ajuns apoi la Curtea Supremă statală, fiind judecat fără jurați de către judecătorul Arthur G. Klein în procesul *Larkin v. G.P. Putnam's Sons*. Mai mulți experți chemați ca martori au susținut că romanul descria doar realitățile economice ale vremii, subliniind calitățile literare ale romanului. Relatările scandalului britanic Profumo, un scandal sexual care amenința căderea guvernului britanic, avea loc în timp ce judecătorul Klein delibera. El a revocat ordinul de restricționare a vânzărilor și a respins acțiunile cerute de autorități, afirmând că

Dacă standardele unei comunități ar fi măsurate după ceea ce este permis și oferit spre citire în ziarele cotidiene, atunci detaliile din *Fanny HUI* conțin cu puțin mai mult decât ceea ce comunitatea a întâlnit deja pe prima pagină a multora dintre ziarele sale prin dezvoltările cazurilor senzaționale sexuale precum cazul „Profumo”.

Acuzarea a făcut apel la această decizie în 1964, dar o decizie de 3 la 2, în cazul *Larkin v. G.P. Putnam's Sons* a Curții intermediare de Apel din New York, a întors decizia inițială ordonând ca Putnam să oprească vânzările în statul New York. Putnam a făcut din nou apel, care a întors din nou decizia, cu un vot de 4 la 3, decizia finală fiind de a permite vânzarea romanului.

În 1963, Curtea Supremă a Statelor Unite a primit spre

analizare decizia Curții Supreme din Massachusetts, cum că romanul ar fi „pornografic”, în cazul *A Book Named John Cleland’s Memoirs of a Woman of Pleasure* v. *Massachusetts* (1966). Curtea a dezmințit clasificarea cărții drept obscenă. Judecătorul William J. Brennan, din partea majorității, a afirmat că importanța istorică este un factor, și că „circumstanțele producției, vânzării și publicității sunt relevante pentru a determina dacă publicarea și distribuirea cărții este protejată de Constituție sau nu”.

La Londra, în 1963, publicarea unor versiuni ne-expurgate ale romanului l-a determinat pe directorul procuraturii publice să ceară confiscarea tuturor exemplarelor care se aflau expuse într-o librărie din Soho. Librăria avea în vitrină un afiș pe care scria „Interzis în America”. Procesul a avut loc la începutul lui 1964; după patru zile de depunere de mărturii, romanul a fost declarat obscen iar exemplarele confiscate au fost distruse.

În 1965, librăria Paul’s Book Arcade din Auckland, Noua Zeelandă, încercând să evite cenzura eventuală a înaintat romanul Tribunalului pentru Publicații Indecente, pentru a determina dacă ediția ne-expurgată publicată de Mayflower Books Limited din Londra în 1964 este obscenă sau nu. Într-o decizie dată la 20 mai 1965, tribunalul afirma:

Cartea nu are o altă menire decât de a relata experiențele unei prostituate și considerăm că poate stârni interesul către perversiunile prezentate aici... în acest sens, decizia statutară este de a o considera indecentă pentru persoane sub vârsta de 18 ani, deși avem îndoieli considerabile legate de eficiența acestei măsuri.

FEMEI ÎNDRĂGOSTITE (WOMEN IN LOVE)

Autor: D.H. Lawrence

Data și locul publicării inițiale: 1920, Statele Unite Editura: Thomas Seltzer Forma literară: roman

REZUMAT

Femei îndrăgostite tratează explorările psihologice și relațiile dintre surorile Ursula și Gudrun Brangwen, în timp ce ele întâlnesc dragostea și viața într-un mic oraș minier din Anglia. Asemănătoare din multe puncte de vedere, cele două surori oglindesc scopurile și dorințele tinerelor femei la începutul secolului al XIX-lea, în rezervele pe care la au față de căsnicie și față de a avea copii, precum

și în ura lor față de originile lor de clasă mijlocie. Ursula, însă, este diferită de Gudrun în ceea ce privește abilitatea ei de a reacționa atât spiritual cât și fizic în fața lui Rupert Birken: „El dorea ca sexul să fie adus la nivelul celorlalte dorințe, să fie considerat ca un proces funcțional, și nu ca o împlinire.” Relația lor va fi astfel o îmbinare de pasiune fizică și legătură spirituală.

Și-au aruncat hainele îndărăt, iar el a luat-o la pieptul lui și a găsit-o, a găsit pura și sclipitoarea realitate a cărnii ei pururea invizibile. Stins, inuman, degetele lui deasupra nudității ei ascunse sunt degete de liniște deasupra unei alte liniști... Ea și-a împlinit dorința. El și-a împlinit dorința.

Într-un alt segment al romanului, interacțiunea lor sexuală este mai detaliată: „îngenunchind în fața lui, își puse mâine pe spatele lui, apoi își lipi fața de coapsele lui.”

Gudrun, pe de altă parte, și iubitul ei Gerald, sunt prea absorbiți de propriile persoane, pentru a putea stabili vreun fel de comunicare, astfel că referirile la relațiile lor sexuale sunt foarte rare și fugitive.

Dincolo de pasajele senzuale între Ursula și Rupert, criticii au contestat dorința lui Rupert de a fi intim cu Gerald Crich. Rupert crede că bărbații sunt capabili de a stabili prietenii intime pe care nu le pot obține cu o femeie. La un moment dat în paginile romanului, cei doi se luptă goi, iar Rupert crede că împreună cu Gerald va ajunge la o culme a încrederii și înțelegerii, dar Gerald pare incapabil de a se dezvălui în întregime cuiva.

ISTORICUL CENZURII

Se poate spune că romanul *Femei îndrăgostite* nu conține un limbaj care ar putea fi considerat „obscen”, la fel se poate spune și despre scenele sexuale; cu toate acestea, relațiile sexuale între Ursula și Rupert, sau relația semi-erotică între Rupert și Gerald au generat critici fervente. Romanul a apărut pentru prima dată într-o ediție limitată, de numai 1250 de exemplare. Prima pagină preciza că textul ar fi fost publicat în particular, evitându-se menționarea editurii Selzer, pentru a se evita astfel și eventualele atacuri în instanță. Această măsură poate sugera că și editorul găsea cartea prea „erotică” pentru a o publica sub numele său. Doi ani mai târziu, Selzer a publicat romanul într-o ediție normală, purtând

N.J. Karolides, M. Bald & D.B. Sova

700 *de cărți interzise* pe copertă și sigla editurii. În 1922, ediția limitată a romanului *Femei îndrăgostite* devenea unul dintre cele trei titluri publicate de Selzer și implicate într-un celebru caz de cenzură. Celelalte două erau: *Casanova's Homecoming* (*Întoarcerea lui Casanova*) de Arthur Schnitzler și renumitul *Young Girl's Diary* (*jurnalul unei tinere*). Tribunalul a decis însă în favoarea editurii.

În 1923, judecătorul Curții Supreme, John Ford, a încercat să suprimă *Femei îndrăgostite* după ce fiica sa a adus cartea acasă împrumutată de la o bibliotecă de unde îi fusese recomandată. Ca urmare a acestui fapt, Ford a fondat Liga Cărților Curate, colaborând cu John Sumner, secretarul Societății pentru Suprimarea Viciului din New York, pentru a încerca introducerea unei legi a „cărților curate” în legislativul statului New York. De asemenea, ei se declarau pentru consolidarea și întărirea legilor obscenității în vigoare. În acest timp, Lawrence i-a trimis din Taos o telegramă lui Ford, citată pe pagina 580 a ediției din 24 februarie 1923 a revistei *Publishers Weekly*:

Ar trebui ca judecătorul Ford să își limiteze judecățile la tribunal, și să nu încerce să ajungă la un nivel prea înalt pentru dânsul. De asemenea, ar trebui să îi ia permisul de bibliotecă al domnișoarei Ford, ca nu cumva să i se întâmple și lucruri mai rele. Este evident că ea are nevoie de un cont la o cofetărie întrucât, bineînțeles romanul *Femei îndrăgostite* nu a fost scris pentru familia Ford... Tatăl, mama și fiica ar trebui să lase arborele cunoașterii în pace. Judecătorul nu va reuși să îl doboare cu securea lui infamă. Mulți oameni mai puternici decât el au încercat, dar au dat greș.

GRUPUL (THE GROUP)

Autor: Mary McCarthy

Data și locul publicării inițiale: 1963, Statele Unite Editura: Harcourt, Brace & World Forma literară: roman

REZUMAT

Grupul relatează povestea a opt femei, absolvente din promoția 1933 a colegiului Vassar, care formează o „gașcă” încă din timpul studenției. Șase dintre ele provin din familii înstărite de pe Coasta de Est, una dintre celelalte două este fiica unui bogat întreprinzător, iar cealaltă are origini în clasa de mijloc, dintr-o familie de pe Coasta de Vest. Toate cele opt visează să aibă cariere

înfloritoare, să își lase amprenta asupra lumii în care trăiesc și să aibă un destin total diferit de cel al mamelor lor. Influențate de gândirea progresistă ce era întâlnită la colegiul Vassar, tinerele fete abordează viața cu un entuziasm și cu așteptările oamenilor <are se bucură de o educație privilegiată.

Comic și ironic pe alocuri, romanul debutează la o săptămână după ceremonia de absolvire, grupul adunându-se pentru a sărbători prima nuntă a uneia dintre membre, Kay Strong, care trăise încă dinainte cu Harald. Celelalte membre ale grupului, cu porecle ca „Pokey”, „Lakey” și „Priss”, sau cu nume ca Dottie, Libby, Polly și Helena, evaluează împreună succesul posibil al mariajului, dezvăluind-și cu această ocazie personalitățile superficiale și valorile asemenea. În cei zece ani care urmează, grupul se întreține cu politică „troțkistă”, participă la boema lume a teatrului, implicându-se în numeroase povești de dragoste, cunoscând soți sau iubiți abuzivi. Lakey își petrece câțiva ani în Europa, mai târziu venind acasă împreună cu iubita ei lesbiană, baroneasa, al cărei comportament îi lasă pe ceilalți să se întrebe: „Dacă Lakey va începe să le disprețuiască pe celelalte doar pentru că nu sunt lesbiene?”

Romanul se încheie cu înmormântarea lui Kay, despre care se spune că și-ar fi pierdut echilibrul și ar fi căzut de la etajul 20 al clădirii Clubului Vassar, din New York, la câteva săptămâni după ce Statele Unite intraseră în cel de-Al Doilea Război Mondial. Doamna Davison, o mai veche absolventă a colegiului, care se afla pe hol în timpul incidentului, respinge sugestiile cum că ar fi fost vorba despre o sinucidere. Ea susține că tânăra Kay părea a fi în toane bune, și că „își lăsase o țigară aprinsă pe marginea scrumierei de lângă ea. Nicio tânără care are de gând să se sinucidă nu o va face în timp ce fumează o țigară”.

Referirile la situații sexuale și descrierile aventurilor membrilor grupului au stârnit critici, odată ce romanul a fost publicat. Mai târziu, un pasaj a fost numit „dezgustător” în Raportul Comisiei Prezidențiale împotriva Obscenității și a Pornografiei din 1970:

Acolo jos, simțea un tremur rapid. Dick zâmbea. „Simți ceva acolo?” întrebă el. Dottie dădu din cap. „Ai mai vrea o dată?” întrebă el, mângâind-o cu mâna. Dottie se încorda; își lipi coapsele una de

cealaltă. Îi era rușine de senzația violentă pe care el i-o provocase. Dar el își menținu

N.J. Karolides, M. Bald & D.B. Sova pe copertă și sigla editurii. În 1922, ediția limitată a romanului *Femei îndrăgostite* devenea unul dintre cele trei titluri publicate de Selzer și implicate într-un celebru caz de cenzură. Celelalte două erau: *Casanova's Homecoming* (*Întoarcerea lui Casanova*) de Arthur Schnitzler și renumitul *Young Girl's Diary* (*Jurnalul unei tinere*). Tribunalul a decis însă în favoarea editurii.

În 1923, judecătorul Curții Supreme, John Ford, a încercat să suprimă *Femei îndrăgostite* după ce fiica sa a adus cartea acasă împrumutată de la o bibliotecă de unde îi fusese recomandată. Ca urmare a acestui fapt, Ford a fondat Liga Cărților Curate, colaborând cu John Sumner, secretarul Societății pentru Suprimarea Viciului din New York, pentru a încerca introducerea unei legi a „cărților curate” în legislativul statului New York. De asemenea, ei se declarau pentru consolidarea și întărirea legilor obscenității în vigoare. În acest timp, Lawrence i-a trimis din Taos o telegramă lui Ford, citată pe pagina 580 a ediției din 24 februarie 1923 a revistei *Publishers Weekly*.

Ar trebui ca judecătorul Ford să își limiteze judecățile la tribunal, și să nu încerce să ajungă la un nivel prea înalt pentru dânsul. De asemenea, ar trebui să îi ia permisul de bibliotecă al domnișoarei Ford, ca nu cumva să i se întâmple și lucruri mai rele. Este evident că ea are nevoie de un cont la o cofetărie întrucât, bineînțeles romanul *Femei îndrăgostite* nu a fost scris pentru familia Ford... Tatăl, mama și fiica ar trebui să lase arborele cunoașterii în pace. Judecătorul nu va reuși să îl doboare cu securea lui infamă. Mulți oameni mai puternici decât el au încercat, dar au dat greș.

GRUPUL (THE GROUP)

Autor: Mary McCarthy

Data și locul publicării inițiale: 1963, Statele Unite Editura: Harcourt, Brace & World Forma literară: roman

REZUMAT

Grupul relatează povestea a opt femei, absolvente din promoția 1933 a colegiului Vassar, care formează o „gașcă” încă din timpul studenției. Șase dintre ele provin din familii înstărite de pe Coasta de Est, una dintre celelalte două este fiica unui bogat

întreprinzător, iar cealaltă are origini în clasa de mijloc, dintr-o familie de pe Coasta de Vest. Toate cele opt visează să aibă cariere înfloritoare, să își lase amprenta asupra lumii în care trăiesc și să aibă un destin total diferit de cel al mamelor lor. Influențate de gândirea progresistă ce era întâlnită la colegiul Vassar, tinerele fete abordează viața cu un entuziasm și cu așteptările oamenilor care se bucură de o educație privilegiată.

Comic și ironic pe alocuri, romanul debutează la o săptămână după ceremonia de absolvire, grupul adunându-se pentru a sărbători prima nuntă a uneia dintre membre, Kay Strong, care trăise încă dinainte cu Harald. Celelalte membre ale grupului, cu porecle ca „Pokey”, „Lakey” și „Priss”, sau cu nume ca Dottie, Libby, Polly și Helena, evaluează împreună succesul posibil al mariajului, dezvăluind-și cu această ocazie personalitățile superficiale și valorile asemenea. În cei zece ani care urmează, grupul se întreține cu politică „troțkistă”, participă la boema lume a teatrului, implicându-se în numeroase povești de dragoste, cunoscând soți sau iubiți abuzivi. Lakey își petrece câțiva ani în Europa, mai târziu venind acasă împreună cu iubita ei lesbiană, baroneasa, al cărei comportament îi lasă pe ceilalți să se întrebe: „Dacă Lakey va începe să le disprețuiască pe celelalte doar pentru că nu sunt lesbiene?”

Romanul se încheie cu înmormântarea lui Kay, despre care se spune că și-ar fi pierdut echilibrul și ar fi căzut de la etajul 20 al clădirii Clubului Vassar, din New York, la câteva săptămâni după ce Statele Unite intraseră în cel de-Al Doilea Război Mondial. Doamna Davison, o mai veche absolventă a colegiului, care se afla pe hol în timpul incidentului, respinge sugestiile cum că ar fi fost vorba despre o sinucidere. Ea susține că tânăra Kay părea a fi în toane bune, și că „își lăsase o țigară aprinsă pe marginea scrumierei de lângă ea. Nicio tânără care are de gând să se sinucidă nu o va face în timp ce fumează o țigară”.

Referirile la situații sexuale și descrierile aventurilor membrilor grupului au stârnit critici, odată ce romanul a fost publicat. Mai târziu, un pasaj a fost numit „dezgustător” în Raportul Comisiei Prezidențiale împotriva Obscenității și a Pornografiei din 1970:

Acolo jos, simțea un tremur rapid. Dick zâmbea. „Simți ceva

acolo?” întrebă el. Dottie dădu din cap. „Ai mai vrea o dată?” întrebă el, mângâ-ind-o cu mâna. Dottie se încorda; își lipi coapsele una de cealaltă. Îi era rușine de senzația violentă pe care el i-o provocase. Dar el își menținu mâna acolo, între coapsele ei strânse, prinzându-i cu mâna dreaptă mâna lui Dottie, îndreptând-o spre acea parte a lui, moale și flască, ghemuită ca un vierme gras. Șezând lângă ea, el se uită în ochii ei în timp ce o atingea și îi îndemnă mâna să facă la fel cu el. „Este o mică cută acolo jos”, șopti el. „Atinge-o cu degetele.” Dottie se supuse, minunându-se. Ea simți organul întremându-se puțin, dându-i un sentiment straniu de putere.

ISTORICUL CENZURII

Romanul *Grupul* a fost interzis în Irlanda la 21 ianuarie 1964. Un ordin de prohibiție a fost publicat în *Iris Oifigiuil*, „singura sursă oficială prin care librarii [și cititorii] erau puși la curent cu noile ordine prohibitive”, și în care erau enumerate toate elementele puse pe lista neagră de către Consiliul Cenzorilor din Irlanda. Potrivit Legii Cenzurii Publicațiilor din 1928, „notificările din *Iris Oifigiuil* constituie dovada suficientă în Curțile de primă instanță, pentru caracterul respectivei publicații”, în ciuda faptului că este știut chiar și de către judecători, unii fiind citați în vastul studiu al lui Adams despre cenzura irlandeză, că „această gazetă [*Iris Oifigiui*] nu este o publicație pe care librarii sunt obligați să o citească”. Consiliul de Cenzori din Irlanda a considerat cartea „obsценă” și „indecentă”, în principal din cauza descrierilor sexuale implicite, mențiunilor despre „homosexualitate” și „promiscuitate”. Opera literară a fost interzisă oficial în Irlanda până la introducerea unei noi Legi a Cenzurii Publicațiilor în 1967, care a redus durata unui ordin prohibitiv la 12 ani, astfel că *The Group* a fost printre cele 5000 de titluri excluse din lista de publicații interzise.

În martie 1964, autoritatea vamală din Noua Zeelandă a inclus romanul pe lista sa de „publicații restricționate sau interzise”, la categoria a IV-a, a „publicațiilor care, dacă vor fi importate, trebuie reținute și confiscate până la luarea unei decizii”. Asociația de distribuitori de carte din Noua Zeelandă, precum și Asociația Bibliotecilor și-au exprimat prompt și ferm nemulțumirea față de măsurile de cenzură. Pe 20 mai 1964, într-o scrisoare către Ministerul Justiției, Asociația Bibliotecilor din Noua Zeelandă

amintea oficialilor că romanul circula liber de luni de zile deja, și solicita înaintarea acestuia către Tribunalul Publicațiilor Indecente pentru o decizie, și nu către Oficiul Vamal. Mai multe editoriale din diferite ziare au ironizat explicația departamentului vămilor din Wellington, care ar fi afirmat că întârzierea înaintării cărții spre examinare s-ar fi datorat faptului că nu erau exemplare disponibile, deși era știut că romanul se putea găsi ușor în Noua Zeelandă. Aflați în fața unui scandal public, oficialii vamali au emis o decizie la 24 iunie 1964, potrivit căreia cartea nu va mai fi înaintată spre examinare și nici reținută în vâmi.

IEPURE, FUGI! (RABBIT, RUN)

Autor: John Updike

Data și locul publicării inițiale: 1960, Statele Unite Editura: Alfred A. Knopf Forma literară: roman

REZUMAT

Rabbit, Run relatează povestea fostei vedete de baschet din liceu, Harry „Rabbit”² Angstrom, care își abandonează intempestiv soția însărcinată. Acțiunea romanului are loc în orașelul Mt. Judge, „o suburbie a orașului Brewer, al cincilea oraș ca mărime din Pennsylvania”, în primăvara anului 1959. Rabbit se simte captiv în viața sa de familie mic burgheză. Soția sa, Janice, însărcinată pentru a doua oară, își petrece zilele într-o toropeală alcoolică, uitându-se în permanență la televizor. În ciuda disprețului față de ea, Rabbit își găsește uneori înțelepciunea în „Clubul Mickey Mouse”, mai ales prin sfaturile zilnice date de Mouse-chetarul șef, Jimmy.

Puține din viața lui Rabbit sunt ceea ce par. Măreția și succesul carierei sale de baschetbalist din liceu i-au lăsat o amintire idealizată a celor vremuri, care îl cuprinde și pe fostul său antrenor, Marty Tothero, acum șomer, și care locuiește cu chirie într-un apartament sărăcăcios. Rabbit încearcă să își recapete din ordinea și siguranța vieții sale de demult și își dă seama că Tothero este doar un bătrân dărâmat cu o înclinație spre bătăile iubitei sale severe, Margaret, care îl numește „un nenorocit bătrân și buhav”. Tânărul pastor Jack Eccles, însărcinat să îl găsească pe Rabbit și să-l aducă înapoi la familia sa, nu își îndeplinește misiunea. Nereușind să-l

² Iepure (n. tr.)

determine să se întoarcă acasă, Eccles îi propune lui Rabbit o partidă ocazională de golf. Rabbit sosește acasă la Eccles, unde în 1976, părinții din șase licee din Aroostock County, Maine au atacat includerea romanului *Rabbit, Run*, în bibliotecile liceelor, din cauza referirilor sale sexuale și a aventurilor extraconjugale. Părinții au invocat printre altele, o scenă în care Rabbit avea prima legătură sexuală cu Ruth, în care Updike îl prezintă pe personajul principal mângâindu-i sânii, și apoi detaliază scena actului lor sexual:

El îngenunche cu un fel de greață între picioarele ei depărtate. Cu ajutorul ei, oarbele lor abdomenele lor se împreunează... ea își întinse mâna atingând blana lor amestecată și dă de ceva ascuțit. Coapsele ei se deschid larg și ating corpul lui, apoi se despart din nou atât de brusc, încât îl sperie... Marea lui de sămânță se înnoadă și lăcrimează într-un canal inert. La fiecare convulsie, buzele ei zâmbesc spre ale lui, iar picioarele ei, strânse pe spatele lui, coboară încet.

Mai mult, sunt de asemenea atacate fanteziile sexuale, care au obiect aproape toate femeile pe care le vede, precum și limbajul în care acestea sunt descrise. Aventura lui Rabbit de două luni cu Ruth, după ce o părăsește pe Janice pentru prima dată, a determinat alte nemulțumiri, lăsând impresia că ideea romanului pare a fi că „ea [Janice] ar fi de vină pentru aventura lui Rabbit”.

Consiliul director al școlii a stabilit o comisie pentru examinarea cărții, și a recomandat ca romanul să fie reținut provizoriu. În decizia finală, consiliul a votat 8 la 6 împotriva unei interdicții asupra cărții, dar a decis de asemenea că sunt necesare niște restricții. Cu un vot de 7 la 6, și o abținere, consiliul a decis că romanul ar trebui pus pe un raft special, restricționat, lectura lui fiind permisă doar elevilor care dețin o permisiune scrisă din partea părinților.

În 1986, romanul a fost exclus din lista de lecturi obligatorii, din cadrul cursului de engleză, la liceul Medicine Bow, Wyoming, din cauza descrierilor sexuale și a caracterului său profan. În plângerea lor față de consiliul școlii, părinții au invocat înjurăturile pe care le rostea Rabbit, printre care „rahat”, „bastard” și „pui de lele”, precum și cuvântul „pi..dă” folosit de Tothero. De asemenea au fost denunțate pasaje de sexualitate explicită, precum și „fanteziile

sexuale” ale lui Rabbit.

JUDE NEȘTIUTUL (JUDE THE OBSCURE)

Autor: Thomas Hardy

Data și locul publicării inițiale: 1895, Anglia; 1895, Statele Unite Edituri: Osgood, McIlvaine; Harper Forma literară: roman

REZUMAT

Jude neștiutul este povestea unui om ale cărui ambiție și dorință de prestigiu intră în conflict cu sentimentele personale. Jude Fawley, un neobosit tânăr ale cărui rătăcirii reflectă dorințele nesatisfăcute, muncește din greu pentru a se educa, pentru a învăța literatura clasică și teologia după ce maestrul său, Richard Phillotson pleacă în marele centru universitar Christminster. Pentru a-și câștiga existența, el muncește ca pietrar și părăsește Wessex pentru Christminster, unde speră să își continue educația, pe lângă orele de muncă. Relația sa cu două femei semnificativ diferite îi împiedică progresul său educațional.

Jude o întâlnește pe Arabella Donn, fiica unui fermier de porci, chiar înainte de a ajunge la Christminster. Ea împreună cu alte tinere fete spală organe de porc după sacrificarea unui animal, și îi atrage atenția lui Jude aruncând un penis de porc spre el. Atras de înfățișarea ei, Jude întoarce proiectilul de carne rece spre ea, peste puțin timp, cei doi petrecându-și timpul în tachineări romantice, în timp ce bucata de carne rămâne uitată lângă un pod. La scurt timp, Arabella îl seduce pe Jude și se căsătoresc. Nepotriviti unul pentru celălalt dincolo de atracția inițială, cei doi se despart până la urmă, nu înainte însă de a avea un copil.

Din nou liber pentru a-și urma drumul educației, Jude ajunge la Christminster, unde o întâlnește pe vara sa, Sue Bridehead, o femeie androgenă cu un intelect interesant și cu preocupări de apărare a drepturilor femeii și a egalității între sexe. Cu toate că cei doi sunt îndrăgostiți unul de celălalt, Sue decide să se mărite cu vechiul maestru al lui Jude, Phillotson. Mariajul nu este unul fericit, iar după ce aceștia se despart, Jude și Sue trăiesc împreună. Au împreună doi copii care sunt însă uciși de Father Time³

³ o găsește pe tânăra lui soție, și nu se poate abține și îi dă o palmă peste „fundul ei obraznic”. Apoi, Rabbit merge la un restaurant chinezesc -ospătarii vorbesc cu

, copilul lui Jude cu Arabella, care apoi se sinucide. Sue îl părăsește pe Jude, iar acesta se întoarce la Arabella, dar nu mai trăiește mult. El moare la vârsta de 30 de ani, prăpădindu-se având în priviri colegiul la care voia cu disperare să învețe, dar care îl respinsese. Descoperindu-i cadavrul, Arabella decide să aștepte până în dimineața următoare când să anunțe moartea lui, pentru a avea timp să se mai bucure de o noapte la festival împreună cu prietenii lui Jude.

greu și cu accent stricat engleza când îi iau comanda, dar după ce acesta pleacă, vorbesc o engleză perfectă.

Pe parcursul romanului, Rabbit rămâne conștient de sexualitatea sa. La prima sa fugă, el se gândește că va găsi „tinere trupeșe” în Virginia de Vest, și își amintește de „tinerele târfe din Texas”, pe care le frecventa pe când era în armată. Prin intermediul lui Tothero, Rabbit o cunoaște pe Ruth, o prostituată caldă și voluptoasă, în al cărei apartament se stabilește. Rabbit îi venerează trupul, descriind aventurile lor sexuale în mai multe pasaje ale romanului.

Când Janice intră în ultimul trimestru al sarcinii, Rabbit se întoarce acasă, dar pleacă din nou când aceasta îi respinge avansurile sexuale, numindu-le „murdării de curyar”. Janice, aflată într-o profundă beție, își înecă din greșeală copilul. În ziua înmormântării copilului lor, Rabbit vede „două adolescente în pantaloni scurți și strâmți”, și nu poate să se abțină de la a se holba la „fundurile lor pline și la sexul lor insinuant”. După înmormântare, Rabbit se întoarce la Ruth, care este și ea însărcinată cu copilul lui, dar aceasta îl obligă să aleagă între ea și Janice. Romanul se încheie cu Rabbit alergând cuprins de panică, de-a lungul unei străzi.

ISTORICUL CENZURII

Rabbit, Run a fost interzis în Irlanda pe 20 februarie 1962. Un ordin prohibitiv a fost publicat în Iris Oifigiuil, „singura sursă oficială prin care librării [și cititorii] erau puși la curent cu noile ordine prohibitive”, în care erau enumerate toate elementele puse pe lista neagră de către Consiliul Cenzorilor din Irlanda. Potrivit Legii Cenzurii Publicațiilor din 1928, „notificările din Iris Oifigiuil constituie dovada suficientă în instanțe de jurisdicție sumară, pentru caracterul respectivei publicații”, în ciuda faptului că este știut chiar și de către judecători, unii fiind citați în vastul studiu al lui Adams despre cenzura irlandeză, că „această gazetă [Iris Oifigiuil] nu este o publicație pe care librării sunt obligați să o citească”. Consiliul de Cenzori din Irlanda a considerat cartea „obsценă” și „indecentă”, în principal din cauza descrierilor sexuale implicite și a „promiscuității” prezentate. Opera literară a fost interzisă oficial în Irlanda până la introducerea unei noi Legi a Cenzurii Publicațiilor în 1967.

ISTORICUL CENZURII

Hardy acceptase deja bowdler-izarea⁴ mai multor lucrări ale sale înainte de a fi publicate, înlăturând astfel o mare parte din potențialele controverse. Malcolm Cowley este de părere că din cauză că Hardy „s-a adaptat singur la public”, a devenit el însuși un „scandal chiar și în cercurile academice”. *Jude neștiutul* a fost publicat în foileton de *Harper's New Monthly*, revista din Statele Unite, dar numai după ce autorul a fost de acord să facă anumite modificări în conținutul romanului. Pinion amintește că editorul H.M. Alden i-a atras atenția lui Hardy că „revista trebuie să nu conțină vreun pasaj care să nu poată fi citit cu voce tare în sânul vreunei familii”. După ce episoadele au fost publicate, Hardy a trebuit să schimbe și titlul în *Hearts Insurgent* și să îi prezinte drept adoptați pe cei doi copii ai lui Jude și Sue născuți în afara căsătoriei.

Bucățile excluse au fost reincluse în textul romanului când acesta a fost publicat în 1875 și, pe cale de consecință, *Jude neștiutul* a fost cel mai violent atacat roman dintre cele publicate vreodată de Hardy. Martin Seymour-Smith amintește că recenziile descriau romanul ca fiind o „cenușie poveste cufundată în sex”, Hardy fiind acuzat că „se tăvăleşte în noroi”. Revista londoneză *World* l-a numit pe autor „Hardy Degeneratul”, iar ziarul *The Guardian* a condamnat romanul ca fiind „un rușinos coșmar ce ar trebui uitat cât mai repede cu putință”. Autoarea de romane Dna Oliphant scria în *Blackwood* că *Jude neștiutul* era „mizerabilă până la detaliu” susținând că „niciodată nu citise o carte mai dezgustătoare”. Episcopul How de Wakefield a ars exemplare din roman, chemând și alți credincioși din întreaga țară să facă la fel. Episcopul critica „cruda imagine” a felului în care Arabella și Jude făcuseră cunoștință, precum și sinuciderea lui Father Time. How a reușit de asemenea să retragă romanul

(n.tr.¹ perSONificat Printr-un bătrân c” barbă, care duce cu el o coasă și o clepsidră din circulație în librăriile W. H. Smith. Acestea aveau o influență semnificativă în vânzările de carte în a

⁴ Excluderea pasajelor ce ar putea fi considerate indecente dintr-o operă de artă; de la numele lui Thomas Bowdler (1754-1825) cel care a publicat o astfel de ediție expurgată din operele lui Shakespeare (n.tr.).

doua parte a secolului al XIX-lea. Romanele erau scumpe, iar autorii câștigau puțini bani din vânzări dacă librăriile nu le acceptau circularea cărților.

În 1903, Hardy a revizuit romanul înainte de a-l publica la o nouă editură, Macmillan and Company. Scena cu penisul porcului a fost modificată de teama vânzărilor viitoare. Referirile la „carnea rece și umedă”, „bucata de măruntaie”, „fragmentul de porc” sau „vlăguitul obiect” sunt în întregime excluse. De asemenea, a mai atenuat atitudinea seducătoare a Arabellei.

Deși Hardy a mai trăit încă 33 de ani după publicarea lui *Jude neștiutul*, acesta a fost ultimul său roman. Și-a pierdut dorința de mai scrie, când episcopul How i-a ars cartea, „experiența curățindu-mă complet de vreun interes de a mai scrie romane”. El recunoaște în eseul din 1890, „Candour in Fiction” că prezentarea unor personaje imperfecte din punct de vedere moral care își trăiesc destinele într-un mod natural poate avea ca rezultat un roman conținând cruzime, invidie și alte rele, dar că aceasta este simpla realitate. Că asemenea scrieri pot avea o influență negativă asupra celor săraci cu duhul, este de asemenea o realitate. După cum scria Hardy în „Candour in Fiction”:

Despre efectele unei atât de sincere prezentări asupra minților slabe, când traiectoriile personajelor nu sunt exemplare, și recompensele sau pedepsele de asemenea nu sunt potrivite faptelor lor, nu este de datoria noastră să ne preocupăm prea atent. Un roman care aduce un prejudiciu moral unei duzini de imbecili și care are efecte revigorante asupra a o mie de intelecte de vigoare normală, își justifică existența; și probabil nu există niciun roman scris vreodată de cel mai pur dintre autori, pentru care nu poate fi găsit vreun invalid moral sau vreun alt individ pe care să îl poate răni cu scrierea sa.

De asemenea, Hardy blamează bibliotecile și revistele de cenzură, întrucât acestea susțineau că cititorii erau membrii cei mai tineri ai familiilor și că exista nevoia unor precauții ce nu ar fi fost necesare pentru adulți. Inevitabil, conchide autorul, satisfacerea „nevoii de cenzură” este „prețul de temut” pe care trebuie să-l plătească „pentru privilegiul de a scrie în limba engleză – un preț cu nimic mai prejos decât extincția completă, în mintea oricărui cititor

cu mintea matură și penetrantă, cu credință empatică pentru personajele sale”.

KAMA SUTRA LUI VATSYAYANA

Autor: Vatsyayana (traducere de Richard F. Burton și F.F. Arbuthnot) Data și locul publicării inițiale: 1883, Elveția; 1962, Statele Unite Edituri: Kama Shastra Society; E.P. Dutton Forma literară: manual conjugal

REZUMAT

Kama Sutra este o scriere clasică sanscrită datând din jurul anului 300 î.Hr., bine cunoscută în rândurile claselor educate. Călătorul și aventurierul englez Sir Richard Burton a tradus opera în limba engleză în anul 1883, dar natura lucrării a făcut ca publicarea să aibă loc numai în ediții private.

Originile lucrării nu sunt pe deplin cunoscute. Cunoscută și sub numele *Kama Shastra* sau *Ananga Ranga*, lucrarea este un manual indian pentru o căsnicie bună. Manuscrisul folosit de Burton în traducerea sa fusese scris de fapt de către poetul din secolul al XVI-lea Kalyana Malla, care a cules cea mai mare parte din materiale de la scriitorii antici, mai ales de la înțeleptul Vatsyayana, care se crede că ar fi fost autorul original al scrierii *Kama Sutra*. În vernacularul indian, Kama era zeul dragostei, iar scrierile lui Vatsyayana erau adunate sub titlul *Kama Sutra*, sau „Versetele dragostei”, un manual erotic.

Burton corespundea frecvent cu Foster Fitzgerald Arbuthnot, care deținea un exemplar al manuscrisului, și au hotărât să înceapă o traducere în limba engleză. Cei doi l-au angajat pe cercetătorul indian pe nume Bhagvanlal Indraji să înceapă o traducere în mare a operei, apoi Burton a corectat și înfrumusețat textul, adăugând și câteva din ideile sale. După cum observă și Rice: „Astfel, multe dintre pasajele din versiunea în engleză a scrierii *Kama Shastra*, provin nu din scrierile sanscrite al lui Kalyana Malla, ci din fertilul creier al lui Burton, dezvoltând și îmbunătățind un text pe care mulți cercetători occidentali îl consideră mai slab decât traducerea sa în engleză.”

Lucrarea conține și grafice, descriind locurile unde un bărbat trebuie să atingă o femeie, de la frunte și până la degetul mare de la picior (ultimul fiind un simbol pentru clitoris), pentru a oferi „atingeri prin care pasiunea este satisfăcută”. Manualul de asemenea

sfătuiește folosirea mușcăturilor, zgârieturilor, săruturilor și pișcăturilor, explicate de Burton prin faptul că în India multe dintre căsătorii aveau loc între copii, care foloseau „jocul” pentru a deveni mai apropiați unul de celălalt.

Cu ocazia „împreunării superioare”, femeia căprioară (Mirigi) trebuie să se așeze în așa fel încât să-și lărgească yoni, în timp ce într-o „împreunare inferioară”, femeia elefant (Hastini) trebuie să adopte o poziție care să-i contracte organul. Dar într-o „împreunare egală” bărbatul și femeia pot să adopte o poziție naturală. Cele spuse mai sus despre Mirigi și Hasti ni se aplică și femeii iapă (Vadawa). Într-o „împreunare joasă”, femeia trebuie să se folosească de leacuri, pentru ca dorința să-i fie ostoită degrabă.

Pe lângă instrucțiunile generoase despre diferite poziții sexuale, despre care Burton spunea că „este nevoie de un corp athletic pentru a le putea urma”, lucrarea dă sfaturi femeilor despre cum să folosească bărbații. Pasajele finale sunt intitulate „Despre mijloacele de a obține bani”, și „Subjugarea inimii altora”.

ISTORICUL CENZURII

Burton și colaboratorii săi de la Kama Shashtra Society au anticipat încercările de cenzură, înainte de a publica *Kama Sutra*. Explicația lor era că textul era publicat în afara Angliei, fiind menit ca un instrument pentru cercetători care doresc să studieze „vasta literatură necunoscută a Orientului”. Mai mult, punând un preț echivalent cu circa 200 de dolari în moneda de astăzi, editorii garantau că cititorii vor trebui să fie oameni înstăriți pentru a putea achiziționa un exemplar. Coperta menționa: „Numai pentru circulație privată”, iar locul publicării era menționat ca fiind Benares, în nord-estul Indiei. După problemele din 1975, când editorii englezi au refuzat să tipărească opera, Burton și partenerii lui au început tipărirea în două locuri diferite, ca să împiedice confiscarea tuturor exemplarelor, în caz că ar începe o astfel de campanie. La scurt timp după ce a fost publicată în 1883, la Paris și Bruxelles au apărut ediții piratate.

Kama Sutra nu era oficial de vânzare în Anglia, în schimb exemplare piratate puteau fi găsite în Statele Unite. După ce a fost închis timp de două luni pentru vânzarea unor exemplare ne-expurgate din romanul

Ulise, Samuel Roth s-a orientat către publicații mai profitabile scoțând ediții din *Kama Sutra* și *Grădina parfumată*⁵. Membrii Societății pentru Suprimarea Viciului din New York au înaintat o plângere împotriva lui Roth, care a fost condamnat la încă trei luni de închisoare.

În audierile care au avut loc la Comitetul pentru Operațiuni Poștale în 1962, Robert W. Edwards, colector poștal adjunct la Autoritatea Poștală Boston, a depus mărturie că textul numit *Kama Sutra* „poartă josnica distincție de a fi cea mai mizerabilă carte publicată în zilele noastre... După părerea mea, mintea umană este cu greu capabilă să suporte impactul copleșitoare obscenități și mizerii sexuale prezente în cartea numită *Kama Sutra*.” Comisia Prezidențială împotriva Obscenității și a Pornografiei a recomandat ca publicația să fie interzisă de la „expedierea prin poștă”.

LOLITA

Autor: Vladimir Nabokov

Data și locul publicării inițiale: 1955, Franța; 1959, Anglia; 1958, Statele Unite

Edituri: Olympia Press; Wiedenfeld and Nicholson; G.P. Putnam's Sons Forma literară: roman

REZUMAT

Romanul *Lolita* este structurat sub forma unui studiu de caz în psihiatrie asupra protagonistului pedofil, Humbert Humbert, iubitul între două vârste al fetei de 12 ani, Lolita. Cartea îi urmărește obsesia sexuală a lui Humbert pentru fetele tinere, căsătoria sa cu mama Lolitei, Charlotte, și lunga călătorie pe care o face împreună cu Lolita, după moartea mamei ei. Spre sfârșitul romanului, tână seducătoare, acum având 16 ani, căsătorită, însărcinată și epuizată fizic, se află în mare lipsă de bani. Încă obsedat de imaginea tinerei Lolita, Humbert o imploră isteric să locuiască împreună cu el, dar aceasta refuză. Disperat, Humbert îi oferă un cec de 3600 de dolari și 400 de dolari bani gheață, dacă îi va dezvălui numele bărbatului cu care fugise. Acesta se numea Quilty, un prieten al mamei sale, și vechiul iubit al Lolitei de pe vremea când Humbert încă o dorea pe tână fată de 12 ani. Cu răzbunarea

⁵ Apărută la Editura Paralela 45, 2004 (n. r.).

în gând, Humbert îl ucide pe Quilty și este apoi închis.

Obsesia lui Humbert îi domină viața, fiecare adolescență însemnând pentru el o nouă seducție. Pe măsură ce își conștientizează dorința, Humbert însă aruncă vina pentru obsesiile sale asupra fetelor care, în mintea lui, îl seduc în mod deliberat. Stând în parc, el „vibrează de incitare”, „pulsează în așteptare” și se chinuie să își controleze sentimentele care îl fac „să alerge cu toată viteza spre singura sa izbăvire”. Înainte de a o cunoaște pe fata de 12 ani, Dolores (Lolita) Haze, și pe mama ei, Humbert avusese deja trei crize și tot atâtea șederi în sanatorii. El își amintește o serie de aventuri cu prostituate mai tinere, frecventând des bordelurile în căutarea unor asemenea partenere.

Întâlnirea inițială cu Lolita este încărcată de sexualitate, Humbert observând fiecare detaliu senzual al corpului ei tânăr, ajungând să fie obsedat apoi și chinuit de dorința sexuală. Într-o scenă de început, Humbert o tachinează pe Lolita, luându-i mărul în timp ce aceasta se afla chiar lângă el pe canapea. Humbert simte o „furnicătură incandescentă” care se transformă într-o „dulceață profundă” pe care cu greu o poate controla. El simte ca și cum „nervii plăcerii fuseseră lăsați liberi” și „ar fi suficientă cea mai mică presiune pentru a descătușa paradisul”. În timp ce se află la „marginea voluptuosului abis” el își plimbă mână deasupra piciorului Lolitei, „atât cât permite umbra decenței”.

După ce Humbert se căsătorește cu Charlotte, cu singurul scop în minte de a avea acces liber la Lolita, el visează cu ochii deschiși să „le administreze o puternică poziune de somn, atât mamei cât și fiicei, pentru a o putea atinge apoi pe cea din urmă toată noaptea, cu o impunitate perfectă”. Charlotte moare disperată după ce citește jurnalul secret al lui Humbert, în care acesta își detaliază fanteziile, iar Humbert își pune în aplicare planul cu pilulele de somn cu orfana Lolita. Pilulele nu o fac să adoarmă pe fată așa cum spera el; cu toate acestea reușește să o seducă. Așa încep cei doi ani de călătorii, jucând rolul de tată și fiică, mergând din motel în motel, având în fundal peisajele americane. Când Lolita fuge, Humbert are din nou o criză și este dus într-un spital de boli mitale, pe care îl părăsește în cele din urmă cu dorința de a o găsi pe Lolita și a se răzbuna.

ISTORICUL CENZURII

Romanul *Lolita* a fost denunțat drept „mizerie” și „pură și directă pornografie” încă de la prima publicare. Autorul, Nabokov, susținea că *Lolita* ar fi fost o comedie, și îi contrazicea pe cei care îi numeau opera literatură erotică, însă s-a străduit din răspuțeri să publice romanul anonim, pentru a-și proteja cariera de profesor la Universitatea Corneli. Editorii americani au fost și ei reticenți să se amestece cu această chestiune, astfel că romanul a fost refuzat de o serie întreagă de edituri. În 1954, Pascal Covici de la Viking Press și Wallas Brockway de la Simon and Schuster au considerat că vor ofensa printr-o asemenea carte pe cititorii care o vor considera drept literatură „pornografică”. James Laughlin de la New Directions a refuzat de asemenea cartea din cauză că „suntem îngrijorați de posibilele repercusiuni atât pentru editor cât și pentru autor”, sugerându-i acestuia să încerce publicarea romanului în Franța. Înainte de a renunța, Nabokov a trimis manuscrisul lui Roger Straus de la Farrar, Straus și Young și lui Jason Epstein de la Doubleday, care de asemenea au respins romanul. Întrucât nu reușise să publice romanul în Statele Unite, impresarul lui Nabokov a hotărât să înainteze manuscrisul editurii Olympia Press din Paris, care l-a și publicat în două volume.

După ce Olympia Press a publicat romanul *Lolita* în engleză în 1955, Franța l-a interzis în decembrie 1956. Editorul, Maurice Girodias, i-a cerut lui Nabokov să îl ajute în lupta împotriva interdicției, dar autorul a răspuns: „Apărarea mea morală pentru carte este cartea însăși.” De asemenea a scris un eseu cu titlul „Despre o carte intitulată *Lolita*”, care era o vastă justificare, mai târziu adăugată ediției americane, în care susținea că cititorii care considerau cartea drept erotică interpretau greșit intențiile autorului. Nabokov spunea: „Că romanul meu conține variate aluzii la dorințele fiziologice ale unui pervers este foarte adevărat. Dar până la urmă, noi nu suntem copii, nici delincvenți juvenili analfabeți, nici băieți din școlile publice engleze care după o noapte de zbenguieți homosexuale trebuie să îndure paradoxul de a-i citi pe antici în versiuni expurgate.”

Olympia Press a câștigat procesul său din 1957 la Tribunalul Administrativ din Paris și romanul se afla disponibil spre vânzare

deja în ianuarie 1958. Când cădea a patra Republică, în mai 1958, și Generalul Charles de Gaulle prelua puterea, ministrul său de Interne a făcut apel la această decizie către Conseil d'Etat, cea mai înaltă instanță din Franța.

Până în luna decembrie a acelui an, cartea era din nou interzisă în Franța, după ce a fost admis apelul guvernului. Un nou apel nu era posibil întrucât era vorba despre cea mai înaltă instanță, dar publicarea romanului în limba franceză de către prestigioasa editură Gallimard, în aprilie 1959, oferea editurii Olympia Press ocazia pentru un nou proces. Editorul a dat în judecată guvernul francez pentru că fusese încălcat principiul legal al egalității între cetățenii francezi, prin interzicerea ediției romanului *Lolita* la editura Olympia Press, dar nu și a celei apărute la Gallimard. Versiunea engleză a fost din nou pusă în vânzare în septembrie 1959.

Vămile britanice au interzis cartea în 1955, în același an în care Graham Greene, în *Sunday Times*, nominaliza *Lolita* printre cele trei cărți preferate de el pentru acel an. Articolul lui Greene l-a determinat pe John Gordon să remarce în *Sunday Express*: „Fără îndoială este cea mai mizerabilă carte pe care am citit-o vreodată. Pură și fățișă pornografie.” Mai multe edituri engleze se pregăteau să depună oferte pentru publicarea romanului, dar se aflau încă în așteptarea Legii Publicațiilor Obscene din 1959, care permitea invocarea valorii literare într-un eventual proces. Ei se așteptau la astfel de acuzații, întrucât se ridicaseră deja voci care duceau un război împotriva romanului, mai mulți susținând că romanul ar trebui interzis chiar dacă „o singură fată se va dovedi a fi sedusă de vreun bărbat ca rezultat al publicării romanului”. Conservatorii din Parlament l-au sfătuit pe Nigel Nicholson, membru al Parlamentului și editor în același timp, să nu publice cartea, susținând că ar dăuna imaginii partidului. Acesta și-a pierdut dreptul de a candida pentru un nou mandat, în parte din cauza afacerii *Lolita*.

În schimb, Oficiul Vamal al Statelor Unite a considerat în februarie 1957 că textul nu este obscen, și poate fi introdus în Statele Unite. Astfel, cartea nu putea fi exportată legal din Franța, dar cei care o traficaau puteau să o importe legal în Statele Unite. În ciuda deciziei vămile, editorii din Statele Unite au refuzat să publice

Lolita până când editura G.P.Putnam's Sons și-a încercat norocul în 1958. Un an mai târziu, interdicțiile din Anglia și Franța erau ridicate, cartea fiind publicată din nou în acele țări. În Statele Unite, Biblioteca Publică Cincinnati a interzis cartea după ce directorul bibliotecii observase că „tema perversiunii pare totuși o obscenitate”.

Romanul a fost de asemenea interzis în Argentina în 1959, unde cenzorii guvernamentali au susținut că el reflectă dezintegrarea morală. În 1960, un ministru din Noua Zeelandă a interzis importul romanului pe baza Legi Vămile din 1913, care interzicea importul cărților „indecente”, pe baza Legii publicațiilor Indecente din 1910. Pentru a lupta împotriva interdicției, Consiliul Pentru Libertăți Civile din Noua Zeelandă a importat șase exemplare ale cărții și a dus cazul, pe care l-a și câștigat, la Curtea Supremă. Judecătorul Hutchin a emis decizia, considerând că romanul nu fusese scris cu intenții pornografice, ci pentru un cititor educat. Bazându-și decizia pe recomandările unui comitet consultativ care îl informase că sunt permise comenzile individuale, judecătorul a precizat că Vămile Noii Zeelande acceptau anumite cărți adresate anumitor indivizi sau menite a fi vândute unor clase de oameni atent delimitate. Interdicția romanului *Lolita* în Africa de Sud, instituită în 1974 din cauza „temei sale despre perversiune”, a fost ridicată în 1982, când Directoratul pentru Publicații din Alik. de Sud a permis publicarea sa.

MOLL FLANDERS

Autor: Daniel Defoe

Data și locul publicării inițiale: 1722, Anglia

Editura: tipărire particulară

Forma literară: roman

REZUMAT

Romanul Moli Flanders are un subtitlu sugestiv⁶ prin care

⁶ întâmplările fericite și nefericite ale vestitei Moli Flanders, născută în Newgate, și în care în timpul vieții sale de neîntreruptă schimbare, timp de treizeci de ani nesocotind și copilăria, a fost doisprezece ani târfa, de cinci ori nevastă (dintre care o dată cu propriul frate), doisprezece ani hoată, opt ani delincventă expulzată în Virginia, și, la sfârșit, s-a îmbogățit, a trăit cinstit și s-a pocăit (n.tr.).

autorul își avertizează cititorul de la bun început în legătură cu caracterul eroinei pe care o vor întâlni în paginile romanului.

În Prefață, Defoe menționează că este vorba despre o „istorie particulară... în care numele și celelalte circumstanțe sunt

a fi o adevărată lecție de moralitate, „partea desfrânată trebuie prezentată atât de desfrânată cât o va îngădui adevărata ei istorie”.

În acest spirit, aventurile și filozofia lui Moli sunt prezentate în detaliu. Ea „era devotată ideii că o femei nu trebuie să fie ținută ca amantă dacă are suficienți bani pentru a deveni soție”, stare în care ea intră în mod repetat. Relațiile sexuale sunt mijloacele lui Moli pentru a obține căsătoria. Ea rămâne văduvă de mai multe ori și se căsătorește odată chiar cu fratele ei; astfel, nu îi mai rămâne nimic „acestei biete fete dezolate fără prieteni”, decât să încerce din nou. Sfârșitul romanului o găsește pe Moli bine și pregătită să se bucure de o bătrânețe tihnită.

ISTORICUL CENZURII

Romanul Moli Flanders a devenit foarte popular încă de la apariție, fiind tipărit în trei ediții în primul an, și apoi în câte o ediție pe an în următorii 60 de ani. Apoi cartea a dispărut până în 1896, când a fost republicată într-o ediție în Olanda. Perrin spunea: „Romanul nu fusese expurgat, și nici modificat.” Romanul foarte popular era astfel interzis neoficial prin omisiune, dar cei care își permiteau, puteau să îl achiziționeze împreună cu operele complete ale lui Defoe. Această strategie era folosită în epoca victoriană pentru a permite cititorilor „puternici și bogați” să citească niște cărți interzise. Astfel, atât Moli Flanders cât și cartea similară Roxana (1724) au fost incluse fără modificări în mai multe seturi de opere complete ale lui Defoe, în secolul al XIX-lea. Cei care cumpărau aceste volume la mâna a doua constatau deseori că unul sau ambele romane lipseau, după cum scria și Desmond McCarthy în Criticism: „Când eram copil, aceasta (Moli Flanders) nu era o carte ușor de obținut... Din operele complete la mâna a doua, această carte lipsea frecvent.”

În 1892, când editura Viking Portables a decis să publice o antologie intitulată Selections from Defoe's Minor Novels, adică o ediție din toate romanele lui Defoe cu excepția lui Robinson Crusoe, editorul George Saintsbury și-a luat libertatea de a expurga romanul Moli Flanders. Perrin descrie această operațiune:

Pentru început, și-a luat cuțitul pentru castrat. Alegând câteva din scenele insipide, a extras toate paragrafele picante... Apoi l-a parcurs din nou, tăind și propoziții individuale... în final, s-a vârat în ea cuvânt cu cuvânt - și a căzut brusc până la statutul josnicilor bowdlerişti.

confidențiale”. Ducând șarada mai departe, Defoe încearcă să preîntâmpine eventuale critici, recunoscând că este vorba de povestea unei femei atât de „depravate” și „stricate” încât operațiunea de „a o împacheta atât de îngrijit încât să nu lași loc, mai ales cititorilor vicioși, să o folosească spre dezavantajul ei, este cu adevărat dificilă”. Însă, Defoe avertizează că, pentru

Chiar și titlul lui Defoe a stârnit consternare între victoriene în vastul său *Dicționar de Literatură Engleză* din 1878, W. Davenport Adams rezumă subtitlul astfel: „Titlul unui roman scris de Daniel Defoe, a cărei eroină este o femeie cu o reputație îndoielnică, și care în cele din urmă devine credincioasă”. După cum observă Perrin, „Reputația lui Moli este oricum, numai îndoielnică nu.”

În primele decenii ale secolului al XX-lea, *Roxana* și *Moli Flanders* s-au aflat printre cărțile frecvent confiscate de inspectorii vamali din Statele Unite, pentru că erau obscene, ultima dată aceasta întâmplându-se în 1929 la New York. Interdicția a fost ridicată când un pasaj al amendamentului din 1930 la Legea Vămilelor a relaxat restricțiile în cazul clasicilor.

O TRAGEDIE AMERICANĂ (AN AMERICAN TRAGEDY)

Autor: Theodore Dreiser

Data și locul publicării inițiale: 1925, Statele Unite Editura: Boni & Liveright Forma literară: roman

REZUMAT

O tragedie americană este un roman inspirat de fapte reale, fiind o versiune ficționalizată a cazului de crimă Chester Gillette, judecat în 1906. Romanul examinează maniera în care soarta unui om este determinată de trecutul său, de personalitatea și mediul din care provine, elemente care l-au dus spre a-și dori lux și condiții dincolo de posibilitățile sale. Romanul a fost publicat inițial în două volume, o primă parte care relatează evenimentele care duc la moartea unei persoane, și o a doua despre procesul crimei.

Clyde Griffiths este fiul unor militanți evangheliști ale căror venituri de pe urma unei misiuni situate la periferia orașului nu îi permit acestuia să aibă haine frumoase, un statut social înalt sau prietenii pe care și-i dorește. Fiind băiat de serviciu într-un hotel de lux din Kansas City, el intră în contact cu oameni bogați care au tot ceea ce și el își dorește să aibă. Îl mai chinuie și dorințele sexuale,

aventura sa pasională cu Hortense Briggs îl costă însă pe Clyde întreg salariul său. În urma unui accident în care omoară involuntar un pieton, Clyde pleacă din Kansas City spre orașelul Lycurgus, New York, unde unchiul său îi dă un post de supraveghetor la o fabricuță de familie. Acolo, Clyde face și prima sa vizită la un bordel, scena respectivă prezentând atât exteriorul localului cât și fetele dinăuntru. Partenera pe care o alege îl conduce către o cameră și „în mod calm, în fața unei oglinzi înalte care o arăta în întregime pe ea dar și pe el, începu să se dezbrace”.

Dorindu-și o astfel de „fată păgână” care să fie doar a lui, Clyde are o aventură sexuală cu o lucrătoare din fabrică, Roberta Alden, care crede că el o iubește. Deși activitățile lor sexuale nu sunt descrise explicit, cititorul poate înțelege că nu este vorba de o relație platonică, pe măsură ce ei „se chinuie zadarnic împotriva intimității la care fiecare știa că celălalt dorea să îi cedeze, și până la urmă cedând astfel, așteptau noaptea care se apropia cu o nerăbdare întruchipată în frică și febrilitate”. Aventura continuă, dar Clyde se îndrăgostește de fiica unui bogat proprietar de fabrică și dorește să se însoare cu ea. Când încearcă să se despartă de Roberta, el află că aceasta este însărcinată. În ciuda eforturilor sale de a-i provoca un avort făcând niște vizite la un medic și la niște farmaciști, Roberta rămâne în continuare însărcinată și insistă față de Clyde să își țină promisiunea și să se însoare cu ea. Fac împreună o excursie de o zi până la munții Adirondack, iar Roberta se îneacă într-un lac izolat când barca în care erau se răstoarnă. Clyde nu reușește să o salveze, iar autorul nu clarifică dacă el a încercat sau nu. Deși Clyde încearcă să fugă, el este prins și pus sub acuzare. În cele din urmă este condamnat la moarte pe scaunul electric, însă până în momentul morții sale, el nu știe sigur dacă dacă a comis sau nu o crimă.

ISTORICUL CENZURII

În 1929, romanul *O tragedie americană* a fost interzis la Boston după ce un juriu a declarat că editorul din New York, Donald Fride, era vinovat de încălcarea statutului anti-obscenitate din Massachusetts prin vânzarea romanului. În cazul *Commonwealth v. Friede*, Mass. 318, 171 N.E. 472 (1930), procurorul a citit mai multe pasaje în sala de judecată, dar nici judecătorul, nici jurații nu au citit întregul roman. Citind pasajul descriptiv legat de scena bordelului

când fata începe să se dezbrace, procurorul spunea în fața unor jurați, toți bărbați: „*Ei bine*, poate că acolo de unde provine acest domn care a publicat această carte nu este considerat obscen, indecent și impur pentru o femeie să înceapă să se despoaie în fața unui bărbat, dar la Roxbury, de unde provin eu, mă tem că așa este considerat.”

Avocatul lui Friede, Arthur Carfield Hays, și Dreiser au cerut tribunalului să ia în considerare întreaga carte nu doar pasaje disparate, dar judecătorul a refuzat. Apărarea de asemenea l-a chemat pe avocatul Clarence Darrow al cărui principal rol era de a citi pasaje din carte cu voce tare. Hays avea intenția de a-i pune asemenea întrebări lui Dreiser încât să reiasă că scopul cărții și al autorului nu era de a propaga obscenități, dar acest lucru nu a fost posibil, judecătorul respingând toate întrebările pe care avocatul le formulase. Friede a fost condamnat pentru vânzarea unei cărți „obscene și indecente”, cu toate că nu a primit nicio sentință. În mai 1930, editorul a făcut apel la această decizie, dar Curtea Supremă din Massachusetts a confirmat decizia anterioară în *Commonwealth v. Friede*, 271 Mass. 318, 171 N.E. 472, 69 A.L.R. 640 (Sup. Jud. Ct. 1930) și l-a obligat pe Friede să plătească o amendă de 300 de dolari. Judecătorul a refuzat să acorde permisiunea de a fi citit întreg romanul în timpul procesului, considerând că ar fi fost inefficient să fie citită o carte întreagă în fața juraților și a făcut precizarea că omisiunea pasajelor considerate obscene nu elimina nimic esențial din roman. Curtea a respins și apelul librarului care se ocupa cu vânzarea cărții. Ironia este că, în timp ce procesul se afla în desfășurare, romanul era o lectură obligatorie la un curs de literatură engleză ținut la Universitatea Harvard, chiar peste fluviul Charles.

Reacția publică față de cazul romanului *O tragedie americană* a determinat legislativul din Massachusetts să își reformeze legile cenzurii. Din mai multe proiecte propuse, unul care prevedea să fie luată în considerare întreaga operă și nu doar niște pasaje, a căzut printr-un vot de 15 la 13 în Senatul din Massachusetts. Proiectul a fost înaintat a doua oară, dar nici de asta nu a primit avizul favorabil, votul fiind împotriva, 20 la 17.

PAMELA, SAU VIRTUTEA RĂSPLĂTITĂ (PAMELA, OR VIRTUE

REWARDED)

Autor: Samuel Richardson

Data și locul publicării inițiale: 1740, Anglia

Forma literară: roman epistolar

REZUMAT

Romanul *Pamela, sau virtutea răsplătită* privește în principal mediul predominant feminin al clasei de mijloc, descris prin ceea ce se numea „politețea casnică”. Romanul a apărut din proiectul cu care Richardson a fost deseori însărcinat de către librari, și anume, de a crea o carte de litere care să fie folosită drept model de către oamenii mai puțini educați când aceștia doreau să scrie, la ocazii mai mult sau mai puțin speciale. Printre aceste modele era și o scrisoare scrisă de părinți către fiica lor – o servitoare căreia îi făcea avansuri stăpânul ei. Imaginația lui Richardson a fost stârnită de această idee, astfel că au luat naștere o serie de scrisori care mai târziu au devenit *Pamela, sau virtutea răsplătită*.

Scrisorile de la Pamela către părinții săi dramatizează suferințele ei de natură sexuală, descriind felul în care dl B. încearcă să o seducă și apoi să o violeze. Povestea pune în antiteză pe de-o parte inocența feminină, și pe de alta, cruda și brutala desfrânare masculină, sub forma unor scrisori pe care Pamela le scrie pe fugă, încercând să scape de frecventele abuzuri la care este supusă. Scriind în camera ei, Pamela îl aude pe dl B., care se afla la ușă, grăbindu-se apoi să scrie în timp ce se strecura afară pe fereastra deschisă. Ea fuge de stăpânul ei, dar nu atât de repede încât să nu fie prinsă.

În ciuda tuturor aparențelor de inocență, Pamela oferă cititorilor ei descrieri detaliate ale necinstirii ei. Fiind aproape să leșine, îi rămâne totuși prezența de spirit să scrie: „atunci el mi-a băgat mâna în sân”, înainte de „a leșina în fața terorii”. Se închide mereu într-o debara din camera ei, însă nu profită de desele ocazii de a fugi de pe domeniul unde slujește. În final, dl B. se căsătorește cu Pamela.

ISTORICUL CENZURII

Comportamentul personajului Pamela a generat deopotrivă laude, dar și cenzură pentru roman. Deși intenția declarată a lui Richardson era de a ilustra recompensa (căsătoria) pe care o fată o

primește pentru păstrarea virtuții ei, contemporanii lui erau sceptici în fața acestei idei. Hen-ry Fielding a atacat ceea ce el considera oportunismul facil al personajului Pamela, într-o parodie intitulată *Shamela*⁷ (1741). Opinia lui era că, mai degrabă decât o victimă inocentă, Pamela era o seducătoare prefăcută care, cu o strategie îndrăzneță și calculată, îi ieșea în cale dlui B. cât putea de des. Un

a ctor Artie să afle dacă este homosexual sau nu, culcându-se cu el, dar acest lucru îl determină pe acesta să se sinucidă.

Preocupați și îngrijorați, considerând că fata lor este prea tânără pentru a stabili o legătură de durată cu Michael, părinții lui Katherine o sfătuiesc să se întâlnească și cu alți băieți, și apoi o trimit într-o tabără de vară timp de mai multe luni, pentru a testa fidelitatea și intensitatea relației ei. Când aude de moartea bunicului ei, Katherine ajunge în brațele lui Theo, care îi spune că o dorește „dar nu cu moartea, ca motiv”. Acestea o fac pe Katherine să înțeleagă că nu îl va iubi pe Michael „pentru totdeauna”. Când cei doi se întâlnesc, ea pune capăt relației, lăsându-l pe Michael amărât și supărat.

ISTORICUL CENZURII

Romanul *Forever* a fost atacat și interzis de mai multe ori în școli și biblioteci, din cauza detaliilor sexuale prezente pe tot parcursul romanului, în 1982, părinții unor elevi de la liceul Midvalley din Scranton, Pennsylvania, au contestat cartea, acuzând că conține „cuvinte licențioase, menționând elemente ca masturbarea, contracepția, și lipsa de respect față de părinți”. În același an, a fost atacată la școlile din Orlando, Florida, și la liceul Park Hill, Missouri, când bibliotecarii au cerut conducerii școlii să ia măsura punerii cărții pe raftul „restricționat”. În 1983, părinții elevilor din Akron, Ohio, și de la Liceul Howard Suamico, Wisconsin, au solicitat scoaterea romanului din bibliotecile școlare, întrucât acesta „descurajează sexul marital”. În 1984, contestațiile înaintate de părinți au dus la mutarea romanului din categoria pentru tineret la categoria pentru adulți, la biblioteca din Holdredge, Nebraska, din cauză că textul ar fi fost „pornografic și nu ar fi promovat sfințenia vieții de familie”, în același an, un alt grup de părinți a contestat includerea cărții în biblioteca publică din Cedar Rapids, Iowa, pe motiv că „romanul este pornografic și pentru că explorează zone pe care Dumnezeu nu le dorește explorate în afara căsniciei”.

Consiliul director al școlii din Patrick County, Virginia, a ordonat ca romanul să fie pus la categoria restricționată, la solicitarea părinților, același lucru petrecându-se la bibliotecile școlare din Campbell County, Wyoming, motivele fiind „pornografia”, și „încurajarea tinerilor să întrețină relații sexuale”. Părinții din Moreno Valley, California, au încercat să excludă cartea din bibliotecile școlare, în 1987, considerând că

alt contemporan, Charles Povey, a atacat „romanul inflamator” al lui Richardson în lucrarea sa *Virgin in Eden* (1741), afirmând: „Ce pot tinerii și virginele să învețe din scrisorile din *Pamela, or Virtue Rewarded*, altceva decât lecții despre cum să își păteze castitatea?” Moralistul scandalizat susținea că Pamelei îi lipsea exact acea modestie pe care Richardson o lăuda, când s-a expus a doua oară în fața dlui B.

Pamela, sau virtutea răsplătită a fost condamnat de către Biserica Romano-Catolică în 1744, el fiind interzis catolicilor. A apărut în Index Librorum Prohibitorum, în principal din cauză că era un roman care relata sugestiv relații amoroase, în ciuda pretenției lui Richardson de moralitate. Lucrarea apare în Indexul lui Benedict al XIV-lea, apărut în 1758, și în Indexurile papei Leon al XIII, publicate în 1881 și 1900, și în vigoare până în 1906. După cum observă și Putnam, selecțiile cărților de ficțiune care apar în diferite versiuni ale Indexului sunt „în mod curios disproportionale, și de fapt aproape aleatoare în caracter”.

Atât *Pamela, sau virtutea răsplătită* cât și *Clarissa Harlowe* (1747) ambele de Richardson, au fost publicate în Statele Unite în 1772, când reverendul Jonathan Edwards îi avertiza pe tineri să nu citească niciuna dintre aceste cărți, fiind cărți de ficțiune, „o formă păcătoasă de a scrie”, și nu din cauza vreunui păcat al conținutului lor.

În 1893, Asociația Americană a Bibliotecilor a alcătuit o listă conținând 5000 de titluri, pentru bibliotecile mai mici, sau filiale ale acestora, numind-o „o colecție pe care am recomanda-o oricărei bibliotecii”. Nici *Pamela* nici *Clarissa Harlowe* nu se aflau pe acea listă, cu toate că se aflau alte scrieri de Henry Fielding. Când AAB și-a lansat *Catalogul* în

1904, *Pamela* și *Clarissa* erau încă excluse din lista extinsă de cărți, ducând cu gândul la cenzura prin omisiune. Multe persoane s-au declarat de acord cu Corinne Bacon (mai întâi bibliotecară la Newark, New Jersey, și mai apoi editor la *Catalogul de Ficțiune* H.W. Wilson), în critica ei împotriva eroinei care „se abținuse de fapt pentru o răsplată mai bună (căsătoria)”, fiind astfel mai imorală decât Hester Prynne din *Litera stacojie*.

PENTRU TOTDEAUNA (FOREVER)

Autor: Judy Blume

Data și locul publicării inițiale: 1975, Statele Unite

Editura: Bradbury Press

Forma literară: roman pentru tineret

REZUMAT

Forever este un roman despre prima dragoste și despre haoticele sentimente și dorințe sexuale ale adolescenților Katherine și Michael. Cei doi se cunosc la o petrecere de Anul Nou, apoi se întâlnesc regulat timp de mai multe săptămâni, devenind din ce în ce mai apropiați și mai atrași sexual unul de celălalt. Katherine este virgină și ezită, dar pasiunea lui Michael o convinge până la urmă să cedeze. Primele experiențe sexuale sunt confuze pentru cei doi. După un timp însă, Katherine începe să se bucure de împlinirile romantice pe care le are cu Michael, căutând pe cât posibil mai multe ocazii pentru a le întreține. Își jură unul altuia să se iubească „pentru totdeauna” și, drept cadou pentru Katherine la împlinirea vârstei de 18 ani, Michael îi dăruiește un lăntișor cu un medalion pe care scrie, „Katherine” pe o parte, și „Pentru totdeauna, Michael” pe cealaltă.

Amândoi au o atitudine responsabilă față de relația lor, discutând deschis despre contracepție și despre bolile cu transmitere sexuală. Întâlnirile lor sunt detaliate, crescând în intensitate de la primele mângâieri, până la pasiunea fierbinte dintre cei doi. Temele sexuale sunt prezente și în portretizarea celorlalte personaje. Sibyl, o fată care „are un I.Q. de geniu și s-a culcat cu șase bărbați diferiți”, are acum un copil fără să știe care dintre cei șase este tatăl. Erica dorește să îl ajute pe talentatul ea conține „profanare, descrieri sexuale, și teme care încurajează un comportament nerespectuos”. În 1987, considerând că romanul „nu redă caracterul responsabil al părinților”, și că „personajele obsedate de sex nu trebuie să fie un model pentru liceenii de azi”, părinții elevilor de la liceul Marshwood, din Eliot, Măine, au cerut excluderea textului din biblioteca școlară. În 1988, directorul liceului din West Hernando, Florida, a admis plângerile părinților și a dispus scoaterea romanului din bibliotecile școlii, pe motiv că ar fi „nepotrivit”.

Contestațiile aduse romanului *Forever* au continuat și în anii '90. În 1992, romanul a fost pus pe raftul cu acces „restricționat”, la liceul Herrin, Illinois, pentru că el constituia o „lectură

provocatoare din punct de vedere sexual”, copii putând să citească romanul numai cu permisiunea părinților. În 1993, romanul a fost exclus din biblioteca liceului Frost, din Schaumburg, Illinois, în urma acuzațiilor părinților cum că ar reprezenta un „manual sexual pentru liceeni, prezentând sexul într-o lumină strălucitoare, introducând astfel de idei în mințile lor tinere.” De asemenea, în 1993, inspectorul Rib Lake, din Wisconsin, a înaintat „o cerere de reconsiderare” a cărții, după ce s-a hotărât că este „explicită din punct de vedere sexual”. Romanul a fost pus pe raftul „numai cu permisiune parentală”, apoi confiscat de către directorul școlii. Unul dintre consilierii psihologici ai liceului, care a criticat deschis politica școlii și măsurile de restricționare a accesului la anumite cărți, nu a mai fost angajat pentru următorul an școlar. Acesta a dat în judecată autoritățile școlare, iar un tribunal federal din Madison, Wisconsin, i-a oferit 394 560 de dolari daune materiale. În 1994, oficialii din educație din Mediapolis, Iowa, au reacționat la criticile părinților și au exclus romanul din bibliotecile școlare, întrucât acesta „nu promovează abținerea și relațiile monogame și nu are nicio valoare estetică, socială sau morală”. Cartea a fost însă reprimită o lună mai târziu.

PEYTON PLACE

Autor: Crace Metalious

Data și locul publicării inițiale: 1956, Statele Unite Editura: Iulian Messner Forma literară: roman

REZUMAT

Peyton Place debutează cu unele dintre cele mai provocatoare fraze din întreaga literatură: „Vara indiană este ca o femeie. Coaptă, fierbinte și pasională, dar nestatornică, vine și pleacă după cum îi convine, astfel că nu poți fi sigur dacă va mai veni, sau pentru cât timp va sta.” Romanul nu conține pasaje sexuale exagerate, în afara unui singur caz în apropierea finalului, dar aura de sexualitate provocatoare este mereu prezentă, la fel și precizarea că este vorba de cartea care „a scos din anonimat un orașel din New England”. În esență, *Peyton Place* este povestea melodramatică a lăcomiei, răzbunării, micimii sufletești și a sexualității în fierbere care caracterizează cele mai multe orașele americane. Vecinii se spionează între ei, oamenii pătrund în intimitatea celorlalți, orașenii

încearcă neîncetat să își ascundă greșelile și dorințele.

Povestea gravitează în jurul personajului Allison MacKenzie, a cărei mamă, Constance Standish, părăsise cu mulți ani în urmă orașul pentru a face carieră la New York. Constance se întorsese cu fiica ei în fașă, concepută cu un bărbat căsătorit, și cu povestea că ar fi fost mai întâi căsătorită dar apoi a rămas văduvă. Neștiind detaliile despre nașterea ei, Allison visează, așa cum și mama ei visase, să părăsească josnicul orașel pentru a face o carieră de scriitoare la New York. Selena Cross, al treilea personaj feminin al cărții, locuiește într-un cartier sărac, este abuzată sexual de către tatăl ei vitreg, dar devine o femeie puternică și independentă. Romanul prezintă printre altele și personaje care comit incest și adulter, iar femeile prezente în roman sunt printre primele personaje din ficțiune care caută și doresc sexul, și nu sunt doar o unealtă în activitatea sexuală. Spre sfârșitul romanului, când Allison devine pentru scurt timp iubita unui agent literar căsătorit, ea ezită și îi spune: „înseamnă că tu vezi sexul între persoane necăsătorite drept acceptabil.” Câteva clipe mai târziu, ea se afla în brațele lui „scoțând gemete, sunete animalice, chiar și atunci el continuând cu atingerile senzuale, apoi așteptând până când ea începu să facă acele mișcări unduioase din coapse”. Ea nu își pierde inocența decât după încă 500 de pagini ale romanului, cu șapte pagini înainte de final. Dezamăgită de vestea că iubitul ei este căsătorit, Allison se întoarce la Peyton Place, care nu îi mai trezește aceleași sentimente ca înainte.

ISTORICUL CENZURII

Cartea *Peyton Place* a stârnit senzație chiar înainte de a fi publicată; Allan Barnard, editor la Dell Books, care a cumpărat drepturile de publicare, a anticipat că directorul editurii Franck Taylor ar putea refuza riscul de a publica acest roman, așa că i-a comunicat acestuia: „Doresc să cumpăr o carte, dar doresc ca tu să nu o citești.” Taylor a fost de acord, dar mai târziu a întrebat detalii despre motivul pentru care nu ar fi trebuit să o citească, răspunsul lui Barnard fiind: „Pentru că nu m-ai fi lăsat să o cumpăr.” Romanul s-a vândut în 3 milioane de exemplare în 1957, și mai mult de 10 milioane de exemplare până în 1967. În toată această perioadă în care vânzările erau extraordinare, o și mai mare notorietate făcea ca ele să crească încontinuu.

În 1957, orașul Knoxville din Tennessee a aprobat o ordonanță care permitea unui consiliu de specialitate să suprimă orice publicație considerată în urma examinării drept obscenă. Ținta era romanul *Peyton Place*; librării la nivel local aveau interdicție de a-l mai comercializa. Această ordonanță a fost găsită neconstituțională în urma sesizărilor făcute de un librar indignat.

Peyton Place a fost interzis în Irlanda la 6 mai 1958. Un ordin de prohibiție a fost publicat în *Iris Oifigiuil*, „singura sursă oficială prin care librării [și cititorii] erau puși la curent cu noile ordine prohibitive”, și în care erau enumerate toate elementele puse pe lista neagră de către Consiliul Cenzorilor din Irlanda. Potrivit Legii Cenzurii Publicațiilor din 1928, „notificările din *Iris Oifigiuil* constituie dovada suficientă în instanțele de prim ordin, pentru caracterul respectivei publicații”, în ciuda faptului că este știut, chiar și de către judecători, unii fiind citați în vastul studiu al lui Adams despre cenzura irlandeză, că „această gazetă [*Iris Oifigiuil*] nu este o publicație pe care librării sunt obligați să o citească”. Consiliul de Cenzori din Irlanda a considerat cartea „obscenă” și „indecentă”, în principal din cauza descrierilor sexuale implicite, mențiunilor despre „incest” și „promiscuitate”. Opera literară a fost interzisă oficial în Irlanda până la introducerea unei noi Legi a Cenzurii Publicațiilor în 1967, care a redus durata unui ordin prohibitiv la 12 ani, astfel că *Peyton Place* a fost printre cele 5000 de titluri excluse din lista de publicații interzise.

De asemenea, în 1958, un transport conținând exemplare din *Peyton Place* a fost confiscat de Vămile Canadiene, fiind interzisă introducerea lor în țară. Pentru a determina dacă romanul era obscen, Consiliul Vamal Canadian a organizat o audiere în care un profesor de engleză și un fost profesor de istorie au depus mărturie în favoarea cărții. Pe baza mărturiei lor, Consiliul a dat o decizie, permițând intrarea cărții în Canada. În explicația dată, Consiliul spunea că pe baza declarațiilor martorilor chemați, a luat act de „distincția dintre obscenitate și realism în literatură, precum și de rolul interpretării în ficțiunea modernă”.

Romanul a fost printre cărțile considerate nepotrivite pentru vânzarea către minori, în procesul *State v. Settle*. În 1959, Comisia pentru Încurajarea Moralității la Tinerii din Rhode Island a intentat

proces împotriva editurii Bantam, precum și împotriva altor trei edituri care distribuiau cărți în întreg statul Rhode Island prin intermediul firmei Mex Silverstein & Sons. Comisia i-a atras atenția lui Silverstein că edițiile publicate de Bantam Books din *Peyton Place* și *The Bramble Bush* se aflau pe o listă de publicații „controversate”, care fusese înaintată departamentului local de poliție. Dorind să evite acțiunea în justiție, distribuitorul a oprit exemplarele rămase din cărțile respective, înapoindu-le editurii, care a făcut un apel la Curtea Superioară din Rhode Island, fără succes, apoi la Curtea Supremă a Statelor Unite, care însă i-a dat câștig de cauză, în darea sentinței, în cazul procesului *Bantam Books, Inc., et. Al., v. Joseph A. Sullivan et. Al.*, judecătorul William J. Brennan afirma că „cenzura neoficială poate inhiba suficient circularea publicațiilor pentru a obține o rezolvare injonctivă... [dar] că nu pot fi aplicate sancțiuni penale decât după ce se face o confirmare a obscenității într-un proces penal”. Deși Comisia nu avea mijloacele legale pentru a-l forța pe Silverstein să se conformeze, amenințările lor de a începe un proces penal, urmate și de vizite din partea poliției „au servit în mod clar drept instrumente ale unor reglementări independente de legile împotriva obscenității”. Astfel, Curtea Supremă a întors decizia instanței inferioare.

SANCTUAR (SANCTUARY)

Autor: William Faulkner

Data și locul publicării inițiale: 1931, Statele Unite Editura: Cape & Smith Forma literară: roman

REZUMAT

În esență, romanul *Sanctuar* relatează povestea ispititoarei tinere de 17 ani, Temple Drake, fiica unui judecător, care este pe neașteptate martora unei crime, fiind apoi victima unui viol brutal. Dusă într-o seară de iubitul ei Gowan Stevens, după ce băuseră un pic prea mult, la casa izolată a fostului condamnat Lee Goodwin și a soției acestuia Ruby, Stevens dorește să cumpere băutură „la negru”. Ajunși acolo, acesta din urmă rămâne beat timp de trei zile întregi. Când într-un final se trezește din aburii de etanol, realizează că este în pericol, fuge și o părăsește acolo pe Temple. Temple este hărțuită sexual, apoi violată cu un cocean de porumb de către un contrabandist impotent pe nume Popeye, care îl mai ucide și pe

Tommy, un membru retardat mintal al găştii, care fusese martor la viol. Mai târziu, Popeye o închide pe Temple într-un bordel din Memphis, unde aceasta este obligată să întreţină relaţii sexuale cu un străin pe nume Red, sub privirile lui Popeye. Lui Temple începe să îi placă aventura cu Red, iar Popey, văzând acest lucru, îl împuşcă şi apoi dispare.

Temple este găsită la bordel de către avocatul însărcinat să îl apere pe Goodwin de acuzaţia de a-l fi ucis pe Tommy, dar aceasta minte pentru a-şi proteja reputaţia, afirmând că Goodwin este de fapt criminalul. Temple împreună cu influentul său tată încearcă să ascundă relaţiile sexuale ale fetei cu Red, precum şi întreaga experienţă de la bordel, astfel că amândoi depun mărturie împotriva lui Goodwin. Fără niciun fel de remuşcări, Temple este escortată afară din sala de judecată după ce depune mărturie, şi pleacă apoi pentru o vacanţă la Luxemburg. Goodwin, deşi nevinovat, este ars de viu de o bandă de oameni furioşi.

În ciuda deselor şi insistenţelor implicaţii sexuale ale romanului, niciuna dintre scenele sexuale nu este descrisă în detaliu. Chiar şi violul este doar relatat, la fel şi sângерarea lui Temple de după aceea. Pe întreg parcursul romanului, descrierile anatomice se limitează la coapse şi şale. Pasajele erotice iau forma unei descrieri a lui Temple, care dezvăluie pe sub fusta ei scurtă „fugare imagini ale coapselor şi ale pulpelor”. De asemenea, sunt descrise şi scene de voyeurism la bordel. Chiar şi avansurile lui Popeye sunt detaliate: „Apoi m-a atinscu mâna aia urâtă şi rece, jucându-se pe sub haina mea... mână lui urcă apoi spre marginea lenjeriei mele intime.” Mai târziu, după ce a fost sedusă de Red, Temple stă „într-un leşin plutitor de dorinţă sexuală agonizantă, gândindu-se la trupul lui Red”, apoi îl imploră pe acesta să facă sex cu ea: „Te rog, te rog, te rog. Nu mă face să aştept. Ard toată.” Romanul era neobişnuit pentru vremea lui, din cauza subiectelor sale care includeau viol şi voyeurism, precum şi prin decorul bordelului, în care are loc o mare parte a acţiunii.

ISTORICUL CENZURII

Cel de-al şaselea roman al lui William Faulkner, *Sanctuar*, şi-a câştigat notorietatea la fel de mult prin pasajele erotice şi referirile la prostituţie şi viol, cât şi prin afirmaţia autorului din prefaţa la

volumul din 1932, care recunoștea că includerea celor mai sus menționate a fost făcută din motive mai degrabă financiare, decât artistice.

În 1948, *Sanctuary* a fost unul dintre cele nouă romane etichetate drept obscene, în procesul penal ținut la un tribunal din Philadelphia County, Pennsylvania. Acuzațiile au fost aduse de către procurorul general John H. Maurer, împotriva a cinci librari, acuzați de deținerea și vânzarea respectivelor cărți. Celelalte romane incriminate erau *Never Love a Stranger* de Harold Robbins, *Studs Lonigan Trilogy* (*Young Lonigan*, *The Young Manhood of Studs Lonigan* și *Judgement Day*) și *A World I Never Made* de James Farrel, *God's Little Acre* de Erskine Caldwell, *End as a Man* de Calder Willingham și *Wild Palms* de Faulkner.

În decizia dată la data de 18 martie 1949, în procesul *Common-wealth v. Cordon*, care stabilea că *Sanctuary* nu este un material obscen, judecătorul Curtis Bok spunea: „Nu există cuvinte vulgare în această carte, însă situațiile descrise sunt puternice și directe. Te pune pe gânduri ceea ce i se poate întâmpla unui om dintr-un accident nefericit.” Bok refuza astfel să declare romanul *Sanctuary* drept obscen, pentru că definiția acestui termen, folosită în cazuri precedente, restricționa termenul, lăsându-i incidență doar asupra „impurității sexuale și acelor situații în care incitarea sexuală este scopul descrierilor făcute”. De asemenea, lucrarea nu s-a calificat nici drept impuritate sexuală în literatură, pe care judecătorul o definea drept „orice scriere al cărei scop dominant și precis este stimularea sexuală – adică, o incitare calculată și eficientă a dorințelor sexuale”.

Lui Faulkner i-a fost acordat Premiul Nobel pentru Literatură în 1950. Deși *Sanctuary* nu a mai ajuns în tribunale până în 1954, numeroase structuri locale atacau și contestau prezența romanului în biblioteci. Organizația Națională pentru Literatură Decentă a inclus lucrarea pe lista de lecturi nerecomandate. De asemenea, în 1954, în Irlanda, romanul *Sanctuary* a fost interzis împreună cu cele mai multe lucrări ale autorului, din cauza unor expresii precum „pui de lele”, „târfă”, „curvă”, și „nenorocit”, combinate cu anumite scene brutale. Cenzorii americani și irlandezi de asemenea au obiectat împotriva personajului Ruby, care s-a prostituat pentru a face rost

de bani, pentru a-l scoate din închisoare pe soțul ei prin plata cauțiunii. Schimbările în societate au făcut ca majoritatea acestor obiecții să dispară, deși cazuri izolate se mai pot întâlni în Statele Unite.

TROPICUL CANCERULUI (TROPIC OF CANCER)

Autor: Henry Miller

Data și locul publicării inițiale: 1934, Franța; 1961, Statele Unite Edituri: Obelisk Press; Grove Press Forma literară: roman

TROPICUL CAPRICORNULUI (TROPIC OF CAPRICORN)

Autor: Henry Miller

Data și locul publicării inițiale: 1939, Franța; 1962, Statele Unite Edituri: Obelisk Press; Grove Press Forma literară: roman

REZUMAT

Tropicul Cancerului ilustrează singurătate, inutilitatea, surda căutare a plăcerilor, degradarea și mizeria vieții unui american aflat în Franța la începutul anilor 1930. Început ca o autobiografie a lui Miller, scris sub forma unui jurnal, romanul relatează viața lui Miller la Paris, în aceste relatări găsindu-și loc și portretele unor prieteni sau cunoștințe aflați acolo, în ciuda legăturii cu viața sa, romanul nu este nici cronologic, nici exact în ceea ce privește datele sau locurile. Miller folosește o tehnică de relatare liberă creând un monolog interior impresionist mai degrabă decât unul reportericesc.

Expatriat american la Paris, care depinde de prietenii săi pentru masă și casă, personajul principal are numeroase aventuri sexuale cu diverse femei. Viața sa erotică este descrisă grafic, deși folosirea frecventă a exagerărilor transformă pasajele aparent erotice în situații stranii, care demonstrează absurditatea existenței umane, mai mult decât să stimuleze din punct de vedere erotic. Imagistica sexuală, precum și limbajul lui Miller, sunt directe și șocante pe parcursul romanului.

O, Tania, unde-i acum pizda ta caldă, unde sunt jartierele alea groase și grele, unde sunt pulpele alea moi și pline? În penisul meu e un os lung de 6 inci. O să scormonesc în fiecare cută din adâncul tău ce colcăie de sămânță, Tania. O să te trimit acasă la Sylvester al tău! Da, el știe să aprindă un foc, dar eu știu să aprind măruntaie de femeie... Te fut, Tania, ca să rămâi bine futută. Și dacă te temi să te fuți în public, o s-o fac în particular. O să-ți smulg câțiva peri... O să-ți

mușc clitorisul și o să scui pieșe de 2 franci...63

Miller de asemenea cuprinde în lucrarea sa și câteva pasaje ermetice. De exemplu, el descrie într-o situație discursul monoton al unui companion de cină ca fiind ca și cum „și-ar fi scos penisul său circumcis și ar fi făcut pipi pe noi”. Într-o altă situație, critica sa socială este exprimată astfel: „De o sută și mai bine de ani, lumea, lumea *noastră* moare. Și niciun om, în această sută și mai bine de ani, nu a fost suficient de nebun încât să introducă o bombă în fundul creației, și să o detoneze.”

Tropical Capricornului este de asemenea semi-autobiografic. Romanul acoperă perioada 1920-1924, chiar înainte ca autorul să plece din

America. În această perioadă, el lucra pentru Western Union, numită în roman Cosmodemonic Telegraph Company of North America. Încă o dată, la fel ca și în romanul anterior, Miller relatează agonia sa în încercarea de a se regăsi și de a fi sincer cu el însuși, în ciuda presiunilor de a se conforma impuse de o societate industrială. Deși în decursul perioadei descrise de *Tropical Capricornului* Miller era însurat, el își povestește o serie de aventuri cu prostituate, soțiile sau surorile unor prieteni, sau cunoștințe întâmplătoare.

Romanul este plin de cuvinte indecente, nu numai despre situații sexuale sau emetice, dar de asemenea inundând situații cât se poate de obișnuite. La un moment dat, el afirmă: „M-am simțit bine pentru că, după cum am zis și mai devreme, m-a durut în fund de toate.” Într-o altă pasaj, comentează: „Nu eram un pupincurist prea bun.” Criticile aduse Americii sunt expuse în același limbaj direct: „Văd toate străzile Americii combinate într-un uriașă hazna, o hazna a spiritului în care totul este absorbit și scurs în eternul căcat... în burta trombonului se află sufletul Americii, flatulându-și inima sa mulțumită.”

Ca și în *Tropical Cancerului*, Miller folosește un limbaj aproape șocant, descriind activități sexuale bizare, pe care le are împreună cu „Mo-na”, a doua sa soție.

În ciuda limbajului șocant, a descrierilor sexuale și emetice, Miller reușește să ilustreze pentru cititori absurditatea condiției umane.

ISTORICUL CENZURII

Tropical cancerului a fost prima dată publicat la Paris, în 1934, rămânând interzis oficial în Statele Unite timp de trei decenii. Cu toate acestea, exemplare ale cărții circulau clandestin prin cercurile studentești, iar Grove Press a decis să publice romanul și în Statele Unite. Din aproape 2 milioane de exemplare distribuite, aproape trei sferturi au fost înapoiate editurii. Romanul a fost implicat în cel puțin 40 de cazuri penale împotriva librarilor, chiar și după ce guvernul a ridicat interdicția asupra sa. A avut loc un număr imposibil de estimat de procese civile, având în centru acest roman, la fel de dese au fost și cazurile de retragere „voluntară” de la vânzare, sau de presiuni pentru a face acest lucru.

În 1950, Ernest Besig, directorul Uniunii Americane pentru Libertăți Civile din San Francisco, a încercat să importe exemplare din *Tropical Cancerului* și din *Tropical Capricornului*, inițiind astfel primul proces judiciar în care au fost implicate cele două titluri. Invocând Secțiunea 1305 din Statutul Vămilelor, oficialii vamali au reținut cărțile, determinându-l pe Besig să conteste această decizie la tribunal. Înainte de a ajunge în instanță, Besig a solicitat o moțiune prin care să le fie permis la 19 critici literari să depună mărturie pentru valoarea artistică literară a romanelor și despre statutul lui Miller de scriitor serios. Moțiunea a fost respinsă de către judecătorul Louis A. Goodman, care a declarat foarte direct:

După părerea mea, efectul dominant al cărților în cauză este unul obscen. Ambele cărți sunt pline de pasaje lungi, revoltătoare și mizerabile care au tendința de a incita dorințe și gânduri depravate. Cărțile de asemenea conțin pasaje și capitole, despre care se poate spune că au valoare literară, dar porțiunile obscene nu au o asemenea valoare; acestea sunt în mod direct, în întregime și fără dubiu, mizerabile și obscene, neavând nicio relație rezonabilă cu vreun concept literar inerent temei literare a romanului.

Cazul a fost judecat fără juriu în 1951, cu judecătorul Goodman la prezidiu. În ciuda lui Besig, a unor recenzii din lucrările lui Miller, și a declarațiilor date de critici în apărarea valorii literare a romanelor, judecătorul a condamnat ambele cărți, considerându-le obscene. În declarația sa finală, Goodman specifica:

Multe și vastele descrieri mizerabile de experiențe, practici și organe sexuale sunt prin ele însele suficiente pentru a constata

depravarea.... Este suficient să spunem că vastele pasaje obscene au o asemenea amploare criminală, încât dacă le-am enumera în aceste rânduri, ar transforma declarația aceasta într-o scriere pornografică... Există mai multe pasaje în care organele sexuale feminine sunt descrise și prezentate în asemenea detaliu și cu un limbaj într-atât de vulgar, încât cititorului i se poate face greață. Dacă aceasta ar constitui literatură tolerabilă și permisă pentru import, atunci demnitatea ființei umane și valoarea familiei, elemente de bază ale societății noastre, ar fi pierdute.

A fost înaintat imediat un apel la această decizie, astfel că, pe 23 octombrie 1953, romanele au fost din nou declarate obscene, într-o decizie unanimă în cazul *Besig v. United States*. În declarația sa finală, judecătorul

Albert Lee Stephens a caracterizat cărțile ca fiind „cuvintele de netipărit ale josniciei și falimentului moral”, susținând că, chiar și luate în întregime, cărților le lipsea valoarea literară.

Practic, absolut ce poate fi acoperit de generosul cuvânt „păcat” este detaliat în limbajul voluptuos, sălbatic, decadent al indecenței, al prostituției și al mizeriei. Și absolut toate sunt relatate fără vreun cât de mic semn de respingere a acestora. Consecvent cu spiritul acestor cărți, chiar și excrementele umane sunt descrise în cele mai mizerabile cuvinte posibile.

Ediția din 1961, apărută la Grove Press, din *Tropicul Cancerului* a atras după sine numeroase acțiuni în instanță, întrucât nu fusese încă un caz-test în această formă, cum fusese pentru *Amantul doamnei Chatterley*. Grove Press a ezitat să facă apel la Curtea Supremă în primele cazuri, iar aceste amânări de a merge până la o decizie finală a sistemului judiciar costau într-adevăr foarte mult, întrucât Grove Press se angajase să acorde asistență juridică tuturor celor care comercializau cartea. Trei instanțe la nivel de stat declaraseră cartea „obscură”, în procesele *State v. Huntington* (Connecticut); *Grove Press, Inc v. Florida*, (Florida); *Hatman v. Morris*, (Illinois); *Commonwealth v. Robin* (Pennsylvania) și *People v. Fritch* (New York). În aceeași perioadă, statele California, Massachusetts și Wisconsin au declarat romanul ca „nefi-ind obscen”, în procesele *Zeitlin v. Arnebergh* (1963) (în unanimitate); *Attorney General v. Book Named „Tropic of Cancer”* (1962) (decizie de 4 la 3); și

McCauley v. Tropic of Cancer (1963) (decizie de 4 la 3).

Pe 22 iunie 1964, printr-un vot de 5 la 4, în cazul *Grove Press, Inc. v. Gerstein* (1964), Curtea Supremă a Statelor Unite a întors decizia dată în Florida, în cazul *Grove Press, Inc v. Florida*. Decizia a fost inversată printr-un ordin *per curiam* în care Judecătorul William J. Brennan Jr. a declarat că „materialele care abordează sexul în așa manieră încât să exprime idei, sau care au valoare artistică, științifică sau literară, sau orice altă formă de importanță socială, nu pot fi etichetate drept obscene și nici nu le poate fi negat dreptul la protecție constituțională.”

Editura Grove Press a apărat în mod viguros romanul *Tropicul Cancerului* în numeroase jurisdicții, dar a fost în cele din urmă obligată să recunoască că nu mai are resursele necesare pentru a proceda la fel și în cazul romanului *Tropicul Capricornului*.

ULISE (ULYSSES)

Autor: James Joyce

Data și locul publicării inițiale: 1918, Anglia; 1933, Statele Unite Edituri: Sylvia Beach's Shakespeare & Co.; Random House Forma literară: roman

REZUMAT

Scris în stil fluxul conștiinței, acțiunea romanului *Ulise*, se petrece într-o singură zi, 16 iunie 1904, și relatează gândurile, sentimentele, cuvintele și faptele lui Leopold Bloom, ale soției sale, ale lui Molly, și ale lui Stephen Dedalus. Romanul a fost deseori criticat întrucât descrie în mod explicit plăceri senzuale, face referiri emetice și zugrăvește imagini sexuale foarte deschise. De asemenea, au fost făcute plângeri în legătură cu folosirea frecventă a cuvintelor „vagin”, „scrot”, „penis”, „himen”, precum și a unor metafore care țin locul unor asemenea organe genitale.

Cele mai multe referiri erotice apar prin intermediul personajelor Bloom și Molly. Hoinărind prin Dublin și oprindu-se la numeroase baruri pe parcursul zilei, Bloom reflectă călătoria eroului epic Ulise care a hoinărit timp de zece ani, înainte de a ajunge înapoi acasă la credincioasa lui soție. Bloom, un om obsedat de plăceri fizice și senzuale, își amintește de experiențele sale sexuale pe tot parcursul acestei călătorii de o zi, amintindu-și de exemplu o situație când „M-am aruncat cu sălbăticie asupra ei, am sărutat-o; ochii,

buzele ei, gâtul ei lung, sânii ei plini de femeie... sfârcurile grase drepte". Este de asemenea explicit în referiri emetice, descriind în detaliu un scaun, și relatând senzațiile fizice pe care acesta le producea. De asemenea adoră să mănânce „rinichi de oaie la grătar care îi oferea simțurilor sale o atingere a unui difuz miros de urină”.

Molly este și ea preocupată de astfel de elemente emetice și de sex. La un moment dat, ea rămâne fără un anumit produs de îngrijirea pielii și se gândește: „Păi presupun că va trebuie [sic] să mă spăl în propriul pișat.” Molly descrie organul sexual masculin ca pe o „grozavă brută roșie” sau „un fel de rangă groasă”, în timp ce se pregătește să facă sex, spre sfârșitul romanului. Referirile sexuale sunt numeroase, dar descrierile apar într-o manieră fragmentară, cele mai multe fiind monoloage interioare ale personajelor.

ISTORICUL CENZURII

În 1922, Departamentul American al Oficiilor Poștale a ars 500 de exemplare din roman, când s-a încercat introducerea lor pe teritoriul american, iar decizia tribunalului a fost împotriva cărții. Primul proces în care a fost implicat romanul a avut loc în 1921, când John Sumner, secretarul Societății pentru Suprimarea Viciului din New York, a confiscat un exemplar din revista *Little Review*, care conținea un capitol din *Ulise*. Procesul a debutat la scurt timp după aceea, cu Margaret Head și Jane Heap, redactori la revista în cauză, de partea apărării. Scriitorul John Cowper Powys și regizorul Philip Moeller, chemați ca martori, au declarat că stilul lui Joyce este prea obscur pentru a fi înțeles de cei mai mulți oameni; cu toate acestea, tribunalul a decis împotriva revistei și implicit împotriva romanului.

Au început să apară ediții bowdlerizate și piratate ale romanului, dar nicio măsură nu a mai fost luată până în 1932, când colectorul vamal a confiscat un exemplar al romanului care era menit să ajungă la editura Random House, declarându-l obscen, pe baza Legii Vămile din 1930. Random House a intervenit în această situație, întrucât editura pregătea deja o ediție a romanului pe care intenționa să o distribuie în Statele Unite. Astfel, editura a solicitat o audiere, prevăzută de Legea Vămile, cerând astfel exculparea titlului în cauză. În solicitările sale îndreptate către Curtea Federală New York, Random House a cerut ca romanul să fie citit în întregime, și ca pasajele declarate „obscene” să fie puse în contextul romanului.

în procesul *United States v. One Book Entitled „Ulysses”*, mai apoi reconfirmat în *United States v. One Book Entitled „Ulysses”*, judecătorul John M. Woolsey a respins acuzațiile de obscenitate, afirmând că în ciuda „franchetei neobișnuite” a romanului, „nu detectez în vreun loc figura senzualistului. Consider că romanul nu este pornografie.” Mai departe, judecătorul argumenta că limbajul și descrierile sunt perfect consecvente și potrivite cu oamenii pe care Joyce îi prezintă. Cât despre „recurenta apariție a temei sexului în mințile personajelor sale, trebuie să avem în minte faptul că mediul era unul celtic, iar anotimpul era primăvara.” Judecătorul Woolsey a considerat că textul nu este obscen, judecând după efectul pe care îl poate avea asupra omului mediu.

În mai multe pasaje pare a fi dezgustător, dar, deși conține după cum am menționat mai sus, multe cuvinte de obicei considerate obscene, nu am găsit nicio idee care să fie obscenă, sau să fie în slujba obscenității. Fiecare cuvânt al cărții contribuie ca un element al unui mozaic la detalierea imaginii pe care Joyce încearcă să o construiască pentru cititorii săi.

Guvernul a făcut apel la această decizie la Curtea de Apel, în cazul *United States v. One Book Entitled „Ulysses”*, iar judecătorul Augustus Hand a reconfirmat decizia anterioară. În declarația explicativă, judecătorul spunea: „Considerăm că *Ulise* este o carte originală și cu o abordare sinceră, care nu are ca scop promovarea depravării.” Guvernul a decis să nu facă apel la Curtea Supremă, punând astfel capăt luptei ce a durat mai mult de un deceniu pentru interzicerea romanului. De asemenea, acesta a fost un pas înainte spre libertate în lupta dintre moraliști și editori, în esență, tribunalul a decis că daunele aduse de o carte „obscenă” trebuie judecate nu prin delimitarea unor pasaje, ci prin considerarea întregii cărți. Astfel, dacă titlul în întregul său are o valoare literară, părțile obscene fiind importante pentru această valoare, cartea nu poate fi considerată obscenă. Rezumând noua interpretare dată legii, judecătorul Augustus Hand declara:

Credem că testul potrivit pentru a verifica dacă o carte este obscenă este identificarea efectului său dominant, (de ex., este promovarea depravării efectul dominant produs de lectura cărții?) Aplicând acest test, relevanța părților imputabile pentru tema

romanului, reputația lucrării prin estimările unor reputați critici, dacă textul este modern, sau verdictul trecutului, dacă este veche, sunt elementele necesare pentru obținerea dovezilor; operele de artă nu vor obține o reputație înaltă dacă obscenitatea este singura lor rațiune de a fi.

Un efect semnificativ al verdictului a fost acela că i-a determinat pe judecători și procurori să examineze cărțile în întregime, și nu doar pagini izolate. De asemenea, decizia a permis editarea romanului în Statele Unite.

Larga categorie a obscenității a dat naștere la numeroase și variate interpretări ale legilor, problema de bază fiind definirea a ceea ce se poate numi o opera literară „obscenă”. Limbajul legilor americane indică în dreptul termenului obscen în literatură, lucrări care „descriu sau portretizează comportament sexual într-o manieră ofensatoare”. Legea de asemenea specifică faptul că diagnosticul de obscenitate trebuie stabilit și dacă „o persoană obișnuită, judecând după standardele contemporane ale comunității, consideră că o operă de artă, luată ca întreg, este menită pasiunilor senzuale”. De cele mai multe ori, toate acestea au însemnat de fapt că operele care foloseau cuvinte etichetate drept „vulgare” de către anumiți membri ai unei comunități, sau care prezentau relații între diferite rase umane, sau relații homosexuale inacceptabile standardelor unei anume comunități, au primit eticheta de „obscenitate”. Aceștia sunt factori sociali, de aici și problematica acestui capitol, iar ei diferă de cei erotici, politici sau religioși.

Cenzorii au aplicat deseori asemenea standarde atât de generale asupra publicațiilor, astfel că o varietate foarte largă de opere literare a ajuns să fie numită obscenă. Această secțiune a cărții va evita astfel de generalizări. În schimb, cărțile discutate aici sunt opere literare care au fost interzise, cenzurate, sau atacate din cauza limbajului, a caracterizărilor rasiale, sau a consumului de droguri, a referirilor despre anumite clase sociale sau orientări sexuale, sau a altor diferențieri sociale pe care unii le-au considerat dăunătoare pentru cititori. Astfel, în această secțiune este inclusă de exemplu cartea *Aventurile lui Huckleberry Finn* de Mark Twain, dar nu și *Amantul doamnei Chatterley* de D.H. Lawrence, chiar dacă amândouă romanele au fost interzise în trecut din cauză că erau „obscene”;

primul și-a atras această etichetă din cauza limbajului său și a descrierilor rasiale; în timp ce cea din urmă conține descrieri sexuale, ea fiind interzisă pentru conținutul erotic. Cărțile care urmează au fost cenzurate din cauza temei pe care o tratează sau a personajelor care nu se conformează standardelor sexuale, rasiale sau sociale ale cenzorilor lor.

Larga categorie a obscenității a dat naștere la numeroase și variate interpretări ale legilor, problema de bază fiind definirea a ceea ce se poate numi o opera literară „obsценă”. Limbajul legilor americane indică în dreptul termenului obscen în literatură, lucrări care „descriu sau portretizează comportament sexual într-o manieră ofensatoare”. Legea de asemenea specifică faptul că diagnosticul de obscenitate trebuie stabilit și dacă „o persoană obișnuită, judecând după standardele contemporane ale comunității, consideră că o operă de artă, luată ca întreg, este menită pasiunilor senzuale”. De cele mai multe ori, toate acestea au însemnat de fapt că operele care foloseau cuvinte etichetate drept „vulgare” de către anumiți membri ai unei comunități, sau care prezentau relații între diferite rase umane, sau relații homosexuale inacceptabile standardelor unei anume comunități, au primit eticheta de „obsценitate”. Aceștia sunt factori sociali, de aici și problematica acestui capitol, iar ei diferă de cei erotici, politici sau religioși.

Cenzorii au aplicat deseori asemenea standarde atât de generale asupra publicațiilor, astfel că o varietate foarte largă de opere literare a ajuns să fie numită obscenă. Această secțiune a cărții va evita astfel de generalizări. În schimb, cărțile discutate aici sunt opere literare care au fost interzise, cenzurate, sau atacate din cauza limbajului, a caracterizărilor rasiale, sau a consumului de droguri, a referirilor despre anumite clase sociale sau orientări sexuale, sau a altor diferențieri sociale pe care unii le-au considerat dăunătoare pentru cititori. Astfel, în această secțiune este inclusă de exemplu cartea *Aventurile lui Huckleberry Finn* de Mark Twain, dar nu și *Amantul doamnei Chatterley* de D.H. Lawrence, chiar dacă amândouă romanele au fost interzise în trecut din cauză că erau „obscene”; primul și-a atras această etichetă din cauza limbajului său și a descrierilor rasiale; în timp ce cea din urmă conține descrieri sexuale, ea fiind interzisă pentru conținutul erotic. Cărțile care

urmează au fost cenzurate din cauza temei pe care o tratează sau a personajelor care nu se conformează standardelor sexuale, rasiale sau sociale ale cenzorilor lor.

Dawn B. Sova, Ph.D.

AUTOBIOGRAFIA LUI BENJAMIN FRANKLIN (THE AUTOBIOGRAPHY OF BENJAMIN FRANKLIN)

Autor: Benjamin Franklin

Data și locul publicării inițiale: 1791, Franța

Editura: Buisson

Forma literară: memorii

REZUMAT

Autobiografia lui Benjamin Franklin este o sinceră și uneori pestriță cronică a unui om care a trăit viața din plin. Franklin a început să își scrie memoriile pentru fiul său, William Franklin, de care însă mai târziu s-a înstrăinat. *Autobiografia* relatează copilăria autorului într-o familie săracă în care era cel mai mic dintre cei 17 copii ai unui fabricant de săpun și lumânări, ucenicia sa la o tiparniță, precum și postul său de agent al coloniei Pennsylvania în Anglia, în 1757. El oferă detalii despre chinurile și strădaniile sale constante de a-și îmbunătăți educația, explicându-și pasiunea pentru progres, atât pentru sine cât și pentru cei din jur. *Autobiografia* se încheie când Franklin devine cu adevărat o figură publică și nu numai, la nivel internațional.

În ciuda accentului pus asupra progresului și îmbunătățirii morale prezente în *Autobiografie*, Franklin arată deseori că este capabil să și greșească precum orice om obișnuit. El recunoaște că „pasiunea greu de controlat din tinerețe m-a îndreptat frecvent spre aventuri cu femei de condiție joasă care mi s-au ivit în cale, pe care le-am frecventat, lucru care m-a costat scump, aducându-mi mari neajunsuri, pe lângă riscul continuu la care îmi supuneam sănătatea”. De asemenea, recunoaște că a fost deseori victima unor pasionate accese de slăbiciune și că nu și-a respectat mereu principiile, schimbându-și însă „opiniile pe care le credeam corecte, dar despre care constatam exact opusul”.

Într-un episod, Franklin povestește despre plecarea sa neplăcută din Boston, din 1723, scriind că îi lăsase pe oameni cu impresia că ar fi plecat din cauza unui incident erotic. Într-un alt

episod, Franklin își amintește incidentul care a cauzat despărțirea de prietenul său pe nume James Ralph, care și-a lăsat în urmă soția și copilul și a plecat spre Anglia împreună cu Franklin pentru a-și găsi de lucru. Ralph a început o aventură cu o englezoaică tânără, dna T., cu care a avut un copil. Nereușind să-și găsească un loc la catedră la Londra, Ralph a plecat să predea la o școală rurală, rugându-l pe Franklin să aibă grijă de dna T. Franklin i-a împrumutat acesteia bani și a ajutat-o de cele mai multe ori când ea a avut nevoie. Într-una din vizite, Franklin „și-a permis familiarități” pe care doamna le-a respins, și i le-a comunicat ulterior lui Ralph.

Autobiografia prezintă o față foarte umană a unei personalități istorice binecunoscute.

ISTORICUL CENZURII

Autobiografia lui Franklin este una dintre cel mai des expurgate cărți publicate vreodată în America, fiind cenzurată încă de la prima ei publicare. În 1789, Franklin a trimis câte un manuscris prietenilor lui, Benjamin Vaughn și Guillaume le Veillard, primarul orașului Passy, din Franța, cerându-le sfatul. După moartea lui Franklin în 1790, în Franța a apărut o ediție piratată a cărții. Cu scopul de a publica o versiune mai „acceptabilă”, nepotul lui Franklin, William Temple Franklin, a editat versiunea în limba franceză, pe care a publicat-o în 1818 ca parte a *Operele Complete*. În această ediție erau făcute 1200 de modificări în frazare față de original, cu scopul de a moderniza limbajul, actualizându-l la standardele secolului al XIX-lea. Totuși, schimbările au atenuat multe dintre tonurile lui Franklin, schimbând deseori și înțelesul frazelor.

În 1886, Houghton Mifflin a publicat o ediție a *Autobiografiei* care includea și povestea incidentului cu James Ralph, eliminând însă pasajele care vorbeau despre avansurile pe care Franklin le făcuse dnei T. În schimb, editorul a inserat o altă explicație pentru relația tensionată dintre cei doi vechi prieteni: „între timp, diferite împrejurări au dus la o răcire a relațiilor.” În 1888, editura Ginn & Company a exclus întregul episod. Houghton Mifflin a menținut episodul în forma sa expurgată în ediția sa din 1892, dar editorul, Julian Abernethy, profesor la Middlebury College, a înlocuit explicația cu alta: „între timp, o altă problemă a făcut ca relația să se răcească.” Editorii au justificat aceste schimbări, pe lângă multe

altele care au fost făcute în aproape o duzină de ediții, prin ideea că textul va ajunge și în mâinile elevilor de liceu, care trebuie protejați.

Franklin a mai scris și alte cărți pestrițe care i-au câștigat aprecierea colegilor săi, dar care nu se regăsesc prea des în listele de lecturi. De exemplu, în „Sfaturi pentru un tânăr în alegerea unei parteneri”, Franklin sugerează că mai multă plăcere se va obține cu o femeie mai în vârstă, întrucât „după ceea ce se găsește sub corset, este imposibil să spui dintre două femei care este mai în vârstă, și care mai tânără”, iar „ele [femeile mai în vârstă] sunt atât de recunoscătoare”. În „Polly Baker’s Speech”, apărut în revista *Gentleman’s Magazine* în 1747, el se deghizează într-un personaj feminin din New England, care se apără într-un proces, din nou, pentru că are un nou copil ilegitim. Franklin este de asemenea ironic în „Către Academia Regală din Bruxelles”, în care parodiază rapoartele științifice în care se spune că aditivii chimici din alimente pot ameliora acele „gaze din intestine”, și folosește deseori un cuvânt neacademic pentru a le descrie.

După cum observa și judecătorul Clarke în cazul *Roth v. United States* (1957), operele lui Franklin în cauză „pe care jurații le pot vedea cu ușurință drept «obscene», potrivit instrucțiunilor judecătorului în cazul pentru care se pleda la bară”, ar fi cauzat de asemenea acuzarea unei persoane dacă aceasta ar fi expediat cartea prin poștă în 1957, și „ar fi adus-o în fața unor pedepse prevăzute de statutul federal despre obscenitate”. Judecătorul a mai comentat faptul că Thomas Jefferson a apreciat pozitiv lucrarea „Polly Baker’s Speech” și că James Madison nu numai că i-a lăudat umorul lui Franklin, dar a și scris niște anecdote în stilul lui Rabelais. Faptul că Franklin este cunoscut în popor drept „Părintele Poștei” se dovedește a fi o ironie, întrucât propriile sale opere, cu referirile sale umoristice cu tentă sexuală, ar fi fost considerate prea obscene pentru a fi expediate prin poștă, potrivit statutelor federale, care se aplicau în asemenea cazuri până cu puțin timp înainte de acea dată.

AVENTURILE LUI HUCKLEBERRY FINN (THE ADVENTURES OF HUCKLEBERRY FINN)

Autor: Mark Twain Data și locul publicării: 1884 Editura: publicată privat Specie literară: roman

REZUMAT

Romanul relatează aventurile și încercările prin care trece zvăpăiatul băiat sudist, într-un cadru de sfârșit de secol al XIX-lea. Narate la persoana I, *Aventurile lui Huckleberry Finn* descriu viața într-o Americă în curs de dezvoltare, și pe tânărul Huckleberry în drumul său către maturitate. Povestea începe cu evadarea lui Huck din casa tatălui său crud și neîngăduitor, urmărind apoi plecarea tânărului pe fluviul Mississippi împreună cu prietenul său, sclavul Jim. Împreună trec printr-o serie întreagă de aventuri și mici nelegiuiri.

La început, Huck amintește cititorilor că multe dintre aventurile sale au fost deja povestite în *Aventurile lui Tom Sawyer*. El afirmă că cei 12 000 de dolari găsiți de el și de Tom în romanul precedent erau acum investiți și acumulau dobândă. Debutul romanului îl găsește pe Huck trăind în casa văduvei Douglas și alături de Miss Watson, și expri-mându-și nemulțumirea față de deranjul care se face în jurul său pentru a-l determina să se conformeze societății în care trăiește. Huck nu vede niciun sens în acest mod de viață și dorește să fie un băiat aventurier așa cum îi este și firea.

Pe măsură ce narațiunea evoluează, tatăl lui Huck, bețivul orașului și în general o povară pentru societate, aude despre averea lui Huck. Îl răpește pe acesta și îl ține ostatic într-o colibă izolată, departe de oraș. În timp ce Huck așteaptă să fie eliberat sau salvat de cineva, tatăl său îl bate frecvent, determinându-l să înțeleagă că evadarea este singura soluție. Pentru a reuși aceasta, el scornește un plan pentru a lăsa să se creadă că a fost ucis. Reușindu-i planul, Huck ajunge în sfârșit la un loc sigur, pe Jackson's Island, unde se reîntâlnește cu sclavul fugar al domnișoarei Watson, Jim. Acesta se ascunde și el, temându-se să nu fie prins și pedepsit pentru fuga de la stăpâna sa. Huck promite să nu vorbească despre Jim cu nimeni, cei doi devenind astfel parteneri de nădejde. Conștienți de faptul că Jim este căutat, cei doi se hotărăsc să părăsească Jackson's Island în căutarea aventurilor și a statelor libere.

Ei se imbarcă pe o plută și își încep călătoria. Pe timp de zi ei se ascund pe uscat, iar odată ce apune soarele, pornesc de-a lungul fluviului. Totul merge ca uns, până când într-o noapte, în timpul unei furtuni puternice, pluta lor este distrusă. Acest eveniment nu numai

că este gata să pună capăt vieții tânărului Huck, dar îl și desparte de Jim.

Huck înoată până la mal, acolo trezindu-se în mijlocul unei vrajbe între două familii, Grangerford și Shepherdson, fiind imediat amenințat de către membrii familiei Grangerford. El le spune că se numește George Jackson, explicând pe scurt că naufragiase și că apele fluviului îl aduseseră la mal. Rămâne împreună cu familia Grangerford pentru puțin timp însă, bucurându-se de stilul lor de viață și făcându-și noi prieteni, ba chiar reușind să se întâlnească din nou cu Jim. Când conflictul dintre cele două familii se întetește, iar cei doi tineri văd fără voia lor mai mulți membri din ambele familii murind, decid să își reia aventura pe fluviu, întâlnindu-se cu doi indivizi cunoscuți sub numele de „ducele” și „regele”. Cei doi se dovedesc a fi niște indivizi specializați în jafuri și înșelăciuni, care nu ezitau chiar să se dea drept rudă cu un om decedat pentru a obține bani din moștenire. Huck, crescut într-o moralitate solidă, refuză să coopereze cu ei, dezvăluind înșelătoriile celor doi răufăcători. Aceștia fug, dar nu înainte de a-l vinde pe Jim lui Silas Phelps.

Încercând să obțină libertatea lui Jim, Huck îl vizitează pe Phelps la ferma sa, acolo unde este confundat cu Tom Sawyer, care era așteptat să sosească în aceeași zi. Huck întreține confuzia intenționat, apoi se întâlnește cu adevăratul Tom, împreună hotărând să continue schimbul de identitate, Tom urmând să pozeze drept fratele lui Huck, Sid. Totodată, cei doi se pun de acord să îl elibereze cât mai repede pe Jim. După mai multe încercări, Jim reușește să evadeze în cele din urmă, dar Tom este împușcat accidental în picior în timpul operațiunii. Cu toate că Jim este descris ca un ignorant pe întreg parcursul romanului, el este un om decent din punct de vedere moral, punându-și în pericol visul de a fi liber pentru a-l îngriji pe Tom.

Romanul ia sfârșit, Huck și Tom, auzind că Jim era deja un om liber, după cum precizase în testament dra Watson, fosta lui proprietară. Aceasta pune capăt tuturor planurilor de evadare, permițându-i lui Jim să fie așa cum și-a dorit dintotdeauna, și anume liber. Huck de asemenea decide să plece din nou și să hoinărească prin lume, fiind convins că lumea civilizată nu este potrivită pentru firea lui.

ISTORICUL CENZURII

Romanul a stârnit controverse încă de la început, când Biblioteca Publică din Concord, Massachusetts a interzis cartea încă din 1885, numind-o „un gunoi potrivit numai pentru mizerabili”. Moralitatea convențională era jignită de limbajul de stradă vorbit de Jim și Huck, precum și de comportamentul lor neșlefuit. Biblioteca Publică din Denver, Colorado de asemenea a interzis romanul în 1902, Biblioteca Publică din Brooklyn mutându-l însă din secțiunea de cărți pentru copii pe motiv că „pe Huck nu numai că îl mănâncă, dar se și scarpină, spunând sudoare când trebuie să spună transpirație”. În 1930, vameșii din URSS au confiscat romanul, la fel făcând și cu *Aventurile lui Tom Sawyer*.

În Statele Unite, controversele s-au mai liniștit timp de cinci decenii, romanul devenind un clasic american și o lectură de bază în școli. Însă o nouă provocare a izbucnit în 1957, când Asociația Națională pentru Emanciparea Oamenilor de Culoare a atacat aspectele rasiale ale romanului, cerând ca acesta să fie exclus din școlile din New York. Autorul de culoare Ralph Ellison comenta că prietenia lui Huck cu Jim înjosea statutul oamenilor de culoare, întrucât adolescentul Huck era egal sau chiar superior în capacitățile de decizie cu deja adultul și maturul Jim. În 1969, la liceul Miami Dade, romanul a fost exclus din lista de lecturi, întrucât se credea că îi inhiba pe elevii de culoare.

În 1973, Editura Scott, Foresman, a acceptat solicitările oficialilor din domeniul educației din Tennessee, elaborând o ediție a romanului din care lipseau pasajele considerate imputabile. Sunt astfel omise pasajele din Capitolul XVIII, în care tinerii familiei Grangerford dau noroc în fiecare dimineață cu părinții lor, consumând băuturi alcoolice cot la cot cu ei. Cu toate acestea episodul apare însă în *Statele Unite în literatură*, un manual folosit la nivel național.

Cele mai frecvente obiecții aduse romanului sunt legate de limbajul folosit la adresa oamenilor de culoare. Cedând la presiunile districtelor școlare din întreaga Americă, editorii de manuale până în 1975 au introdus metafore, substituind astfel termenul „negrotei”. Editura Scott, Foresman a rescris pasajele în cauză, eliminând contextual cuvântul, Editura Singer l-a înlocuit pur și simplu cu

termenul „sclav”, iar McGraw-Hill a folosit termenul „servitor”. Într-o disertație din 1975, Dorothy Weathersby a observat că Ginn and Company a fost singura editură care a menținut cuvântul, manualul lor conținând însă un eseu de Lionel Trilling, pentru a explica importanța cuvântului și a includerii lui în roman.

Romanul a fost deseori interzis sau contestat în diferite districte școlare, în special pentru limbajul folosit, și pentru termenul „negrotei”. Un număr semnificativ de astfel de contestații a venit din partea unor părinți de culoare, de clasă mijlocie și cu o educație bună, care și-au dorit copiii feriți de aceste cuvinte insultătoare. Districtul școlar Winnetka, Illinois, a atacat romanul pe motive rasiale în 1976, la fel întâmplându-se și la Warrington, Pennsylvania în 1981; Davenport, Iowa în 1981; Fairfax, Virginia în 1982; Houston, Texas în 1982; State College, Pennsylvania, în 1983; Springfield, Illinois, în 1984; și Waukegan, Illinois, în 1984.

În 1988, școlile de stat din Rockford, Illinois au exclus romanul din lista de lecturi obligatorii din cauza cuvântului „negrotei”. Liceul Berrien Springs, Michigan, a contestat romanul în același an, în timp ce la Caddo Parish, Louisiana, cartea a fost scoasă atât din lista de lecturi cât și din bibliotecă, din cauza pasajelor rasiale. În anul următor, romanul a fost în mijlocul unei controverse la Sevierville County, Tennessee, motivul fiind legat de aceleași pasaje ofensatoare la adresa cetățenilor de culoare.

Anii 1990 au adus noi încercări de cenzură, antagonismele din jurul romanului continuând. Invocând referințele defăimătoare la adresa afro-americanilor, părinții elevilor de la școala din Erie, Pennsylvania, au contestat decizia de a include romanul în lista de lecturi. În același an 1990, romanul a fost etichetat drept rasist, în districtul școlar Plano, Texas.

În 1991, același cuvânt „negrotei”, a făcut ca părinții din districtul școlar Mesa, Arizona, să atace includerea romanului în lista de lecturi, considerând că un asemenea limbaj afectează negativ încrederea în sine a copiilor afro-americani. Din același motiv, în același an, romanul a fost exclus din programă la școlile de stat Terrebonne Parish, din Houma, Louisiana. Tot în 1991, a fost temporar scos din programă la școala din Portage, Michigan, după ce mai mulți părinți afro-americani au considerat cuvintele folosite

pentru descrierea lui Jim ca fiind „nepotrivite”.

În 1992, inspectorul districtului școlar Kinston, Carolina de Nord, a exclus cartea din programă, afirmând că pentru unii copii este prea devreme ca să audă cuvântul „negrotei”. Din același motiv, la care s-a adăugat și „limbajul vulgar”, a fost inițiată o contestație la adresa listei de lecturi de la liceul Modesto, California. În 1993, contestatarii au atacat decizia districtului școlar Carlisle, Pennsylvania, pe motivul discriminării rasiale prezente în roman, aceasta nefiind dorită nici de elevii afro-americani, nici de cei albi. Spre deosebire de cele mai multe din cazuri, consiliul școlar de la Lewisville, Texas, a hotărât să păstreze romanul pe lista de lecturi, în ciuda criticilor venite pe tot parcursul anului 1994. Cea mai vastă argumentație împotriva romanului a avut loc la districtul școlar Taylor County, Georgia, în 1994, când contestatarii au susținut că romanul nu numai că dezvoltă pasaje cu referințe rasiale și gramatică imperfectă, dar pare de asemenea a nu respinge ideea de sclavie.

BĂIATUL ÎN ȚARA FĂGĂDUINȚEI (MANCHILD IN THE PROMISED LAND)

Autor: Claude Brown

Data și locul publicării inițiale: 1965, Statele Unite Editura: The Macmillan Company Forma literară: roman autobiografic

REZUMAT

Manchild in the Promised Land este o relatare ficțională a procesului de maturizare al lui Claude Brown prin care el trece de la statutul de membru al unei găști de traficanți de droguri, la cel al unuia dintre cei mai puternici scriitori despre experiențele afro-americanelor. Lucrarea poartă următoarea dedicație: „Către Eleanor Roosevelt, care a fondat școala de băieți Wiltwyck. Și către școala Wiltwyck, care încă îi mai găsește pe toți Claude Brown-ii.” Pe parcursul operei, Brown folosește limbajul autentic al străzilor din Harlem, când povestește despre dependența de droguri, prostituția și crimele care amenințau să distrugă generația de tineri negri, care se chinuiau să supraviețuiască în anii '40 și '50 într-un mediu ostil.

Cartea este narată de către „Sonny”, personajul echivalent lui Claude Brown, care își spune povestea creșterii și rezistenței în Harlem, unde supraviețuirea depinde de abilitatea individului de a-l

învinge și a-l întrece în viclenie pe oricare altul. El este nefericit acasă, își disprețuiește mama și își urăște tatăl violent și abuziv, făcând astfel încât străzile să devină pentru el „acasă”. Aflat la vârsta de 13 ani la începutul relatării, el are deja la activ un număr semnificativ de acte ieșite din comun. Dintre acestea, de exemplu cititorul află că Sonny fusese împușcat pentru furtul unor așternuturi de pat de pe o frânghie și că se pregătea să fie trimis la școala de corecție. Deja experimentat în uzul de heroină, la fel ca cei mai mulți dintre prietenii săi, el se îndreaptă către o viață de sărăcie, dependență și moarte prematură.

După ce se recuperează în urma rănilor, Sonny este trimis la școala Wiltwyck pentru copii neadaptați social, fondată de Eleanor Roosevelt, cu care se și întâlnește: în fața ochilor lui vede „această bătrână bogată făcându-și veacul pe la școala Wiltwyck... a fost măritată cu un tip care era președintele Statelor Unite”. La școală, Sonny este impresionat de către administratorul școlii, d-l Papanek, care își câștigă respect prin cunoștințele sale și personalitatea autoritară. Acesta recunoaște potențialul lui Sonny de a-și depăși condiția. Pentru prima dată, tânărul înțelege că un om nu trebuie neapărat să folosească pistolul, cuțitul sau pumnul pentru a avea putere asupra altora; educația și inteligența sunt arme cu mult mai puternice. Această constatare îl însoțește pentru tot restul vieții.

Odată întors în Harlem, abuzurile de acasă îl determină să ajungă din nou în stradă, unde continuă să vândă droguri și să fure. La 14 ani, este arestat din nou și trimis la școala de corecție. Acest ciclu de nelegiuiri și arestări continuă aproape pe toată perioada adolescenței sale, dar scurta experiență de la Wiltwyck îi dă băiatului puterea de a înțelege că dacă nu va face câteva schimbări, va deveni un simplu element dintr-o statistică din Harlem despre moartea prin supradoză sau prin împușcare. Singura soluție este să ajungă să studieze la colegiu. Începe însă prin a părăsi Harlemul pentru a găsi o slujbă și a obține o diplomă de absolvent de liceu.

Odată ieșit din Harlem, Sonny primește orice slujbă i se oferă pentru a putea să-și plătească cursurile. El explorează cultura afro-americană, implicându-se în mișcarea de artă și literatură „Beat”. Noi oportunități de dezvoltare și de învățare apar pe măsură ce își face noi prieteni printre muzicienii mândri și pasionați de

explorarea moștenirii lor africane. De asemenea, se lămurește că drogurile nu mai sunt necesare atunci când viața are un scop, mișcările spirituale oferindu-i exact acest scop. Pentru o perioadă, este atras de credința coptă, mai mult pentru rădăcinile sale africane decât pentru aspectul religios; apoi, are o implicare profundă în credința musulmanilor. I se consolidează și credința sa în educația teoretică, astfel că își face planuri să plece din New York pentru a urma cursurile unui colegiu. Înainte de a face acest pas, el se întoarce în Harlem, se plimbă pe străzi și observă ce s-a întâmplat cu oamenii pe care îi cunoștea. Unul dintre cei mai buni prieteni ai săi tocmai murise de supradoză, fratele său mai mic este în închisoare pentru tâlhărie, și multe dintre cunoștințele sale sunt dependente de heroină. Unul singur a avut voința de a rezista condițiilor, unul dintre cei mai vechi prieteni ai săi, Danny, care a supraviețuit dependenței de heroină, și acum are o căsnicie stabilă și o viață de familie plină de convingeri religioase. Sonny înțelege că singura speranță de a scăpa de mizeria umană din Harlem este de a lăsa orașul New York în urmă.

ISTORICUL CENZURII

Manchild in the Promised Land a fost ținta criticilor precum și a încercărilor numeroase de interzicere din bibliotecile școlare sau din programele școlare încă de la publicarea sa în 1965. Criticat de la prima apariție pentru ceea ce un editorialist numea vocabularul său limitat „care nu era deloc o limbă, ci un jargon sărăcit”, de atunci lucrarea a fost condamnată pentru o mulțime de alte rele.

Lee Burress raporta că *Manchild in the Promised Land* este printre cele mai cenzurate zece cărți în școli între 1965 și 1975. Într-un studiu bazat pe un chestionar la nivel național aplicat șefilor de catedră de engleză din școli, în 1973, Burress, care nu precizează orașele sau statele în care au avut loc interdicțiile, a observat că romanul era interzis în mod uniform pe întreaga suprafață a Statelor Unite. În nord-est, un grup mixt alcătuit din părinți, clerici, elevi și membri ai consiliului educațional s-au plâns că „mizerii ca acestea nu au ce căuta în sălile de clasă... Acest profesor de engleză hippie este pervertit”. Rezultatul a fost că elevii nu au mai fost solicitați să citească vreo carte care era considerată „realistă din punct de vedere grafic”. Cartea a fost de asemenea plasată pe un raft închis în

biblioteca școlară, unde elevii nu aveau acces.

Într-un alt caz, în vest de data aceasta, un părinte s-a plâns de „limbajul și conținutul cărții”, aceasta fiind ca urmare plasată pe un raft închis în bibliotecă, unde elevii nu aveau acces. Într-un alt caz, în regiunea Midwest, un profesor a contestat cartea pe motiv că este „obsacă”, ca urmare, aceasta fiind exclusă din programa școlară la respectivul curs. În sud-vest, o organizație intitulată Comitetul Părinților îngrijorați s-a plâns oficialilor din educație, cerând excluderea cărții din biblioteca școlară, din cauza „blasfemiei”, și a scenelor sexuale care sunt „prea explicate”. La fel ca în precedentele cazuri, oficialii au decis ca volumul să fie pus într-un raft închis, la care elevii nu aveau acces.

În 1974, după ce un părinte al unui elev din Waukesha, Wisconsin s-a plâns de limbajul operei numindu-l „mizerabil și obscen”, oficialii școli excluzând volumul din biblioteca școlară. Acuzații similare au fost aduse de părinți din Plant City, Florida în 1976, și din New Jackson, Ohio, în 1980; în ambele cazuri oficialii școlilor au exclus cartea din biblioteca școlară.

Un studiu aplicat șefilor de catedră de limbă engleză la nivel național în 1977, realizat tot de Burrell, a avut ca rezultat concluzia că volumul a fost exclus din listele de lecturi la clasă în două școli din New York, în urma plângerilor părinților și a fost exclus din biblioteca dintr-o școală din Massachusetts după ce a fost adusă în atenția unui profesor care a găsit că este „nepotrivită pentru unii elevi”. Același studiu a arătat că cererile părinților de a interzice romanul în sălile de clasă din cauza limbajului „obsacn” au fost respinse în Massachusetts.

În 1977, organizația intitulată Cetățenii și Plătitorii de Taxe îngrijorați pentru Cărți Decente din Baton Rouge, Louisiana au inclus titlul într-o listă de 64 de opere „ofensatoare”. Caracterizând cartea drept „pornografie și mizerie”, organizația a cerut să fie interzisă în sălile de clasă și în bibliotecile școlare. În consecință, cartea a fost exclusă din listele de lecturi, și pusă pe un raft restricționat în bibliotecă.

În 1987, au fost emise diferite plângeri când părinții și „alți cetățeni îngrijorați” au contestat includerea cărții pe o listă de lecturi la cursurile de engleză la liceul Parkrose, Oregon. Ei au invocat

faptul că în conținut cartea este „violentă, limbajul, ofensator, iar femeile sunt degradate”. Mai mult, ei au pus la îndoială relevanța operei pentru viețile unor elevi din Parkrose, și au susținut că aceștia „nu au nevoie să înțeleagă viața dintr-un ghetou al negrilor”.

CATCH-22

Autor: Joseph Heller

Data și locul publicării inițiale: 1961, Statele Unite Editura: Simon & Schuster Forma literară: roman

REZUMAT

Catch-22 este un roman comic despre cel de-Al Doilea Război Mondial, pe care criticii l-au considerat ca fiind printre cele mai bune ale perioadei sale. Romanul se referă la eforturile căpitanului John Yossarian, bombardier în cadrul Escadronului Nr. 256 al Forțelor Aeriene Americane, de a se eschiva de la datoriile de luptă, după ce este martor la moartea mai multor prieteni. El se prefacă că ar fi nebun pentru a-și atinge scopul, dar eforturile sale sunt nimicite de regulamentul militar numărul 22 care stabilește că nicio persoană nebună nu va intra de

ISTORICUL CENZURII

Manchild in the Promised Land a fost ținta criticilor precum și a încercărilor numeroase de interzicere din bibliotecile școlare sau din programele școlare încă de la publicarea sa în 1965. Criticat de la prima apariție pentru ceea ce un editorialist numea vocabularul său limitat „care nu era deloc o limbă, ci un jargon sărăcit”, de atunci lucrarea a fost condamnată pentru o mulțime de alte rele.

Lee Burress raporta că *Manchild in the Promised Land* este printre cele mai cenzurate zece cărți în școli între 1965 și 1975. Într-un studiu bazat pe un chestionar la nivel național aplicat șefilor de catedră de engleză din școli, în 1973, Burress, care nu precizează orașele sau statele în care au avut loc interdicțiile, a observat că romanul era interzis în mod uniform pe întreaga suprafață a Statelor Unite. În nord-est, un grup mixt alcătuit din părinți, clerici, elevi și membri ai consiliului educațional s-au plâns că „mizerii ca acestea nu au ce căuta în sălile de clasă... Acest profesor de engleză hippie este pervertit”. Rezultatul a fost că elevii nu au mai fost solicitați să citească vreo carte care era considerată „realistă din punct de vedere grafic”. Cartea a fost de asemenea plasată pe un raft închis în

biblioteca școlară, unde elevii nu aveau acces.

Într-un alt caz, în vest de data aceasta, un părinte s-a plâns de „limbajul și conținutul cărții”, aceasta fiind ca urmare plasată pe un raft închis în bibliotecă, unde elevii nu aveau acces. Într-un alt caz, în regiunea Midwest, un profesor a contestat cartea pe motiv că este „obsacă”, ca urmare, aceasta fiind exclusă din programa școlară la respectivul curs. În sud-vest, o organizație intitulată Comitetul Părinților îngrijorați s-a plâns oficialilor din educație, cerând excluderea cărții din biblioteca școlară, din cauza „blasfemiei”, și a scenelor sexuale care sunt „prea explicate”. La fel ca în precedentele cazuri, oficialii au decis ca volumul să fie pus într-un raft închis, la care elevii nu aveau acces.

În 1974, după ce un părinte al unui elev din Waukesha, Wisconsin s-a plâns de limbajul operei numindu-l „mizerabil și obscen”, oficialii școli excluzând volumul din biblioteca școlară. Acuzații similare au fost aduse de părinți din Plant City, Florida în 1976, și din New Jackson, Ohio, în 1980; în ambele cazuri oficialii școlilor au exclus cartea din biblioteca școlară.

Un studiu aplicat șefilor de catedră de limbă engleză la nivel național în 1977, realizat tot de Burrell, a avut ca rezultat concluzia că volumul *a* fost exclus din listele de lecturi la clasă în două școli din New York, în urma plângerilor părinților și a fost exclus din biblioteca dintr-o școală din Massachusetts după ce a fost adusă în atenția unui profesor care a găsit că este „nepotrivită pentru unii elevi”. Același studiu a arătat că cererile părinților de a interzice romanul în sălile de clasă din cauza limbajului „obsacă” au fost respinse în Massachusetts.

În 1977, organizația intitulată Cetățenii și Plătitorii de Taxe îngrijorați pentru Cărți Decente din Baton Rouge, Louisiana au inclus titlul într-o listă de 64 de opere „ofensatoare”. Caracterizând cartea drept „pornografie și mizerie”, organizația a cerut să fie interzisă în sălile de clasă și în bibliotecile școlare. În consecință, cartea a fost exclusă din listele de lecturi, și pusă pe un raft restricționat în bibliotecă.

În 1987, au fost emise diferite plângeri când părinții și „alți cetățeni îngrijorați” au contestat includerea cărții pe o listă de lecturi la cursurile de engleză la liceul Parkrose, Oregon. Ei au invocat

faptul că în conținut cartea este „violentă, limbajul, ofensator, iar femeile sunt degradate”. Mai mult, ei au pus la îndoială relevanța operei pentru viețile unor elevi din Parkrose, și au susținut că aceștia „nu au nevoie să înțeleagă viața dintr-un ghetou al negrilor”.

CATCH-22

Autor: Joseph Heller

Data și locul publicării inițiale: 1961, Statele Unite Editura: Simon & Schuster Forma literară: roman

REZUMAT

Catch-22 este un roman comic despre cel de-Al Doilea Război Mondial, pe care criticii l-au considerat ca fiind printre cele mai bune ale perioadei sale. Romanul se referă la eforturile căpitanului John Yossarian, bombardier în cadrul Escadronului Nr. 256 al Forțelor Aeriene Americane, de a se eschiva de la datoriile de luptă, după ce este martor la moartea mai multor prieteni. El se prefacă că ar fi nebun pentru a-și atinge scopul, dar eforturile sale sunt nimicite de regulamentul militar numărul 22 care stabilește că nicio persoană nebună nu va intra de bunăvoie în luptă. Astfel, orice persoană care încearcă să evite îndatoririle de luptă trebuie să fie considerată sănătoasă.

Având ca decor insula ficțională Pianosa, din Mediterana, de unde escadronul își începe de regulă raidurile către Franța și Italia, romanul conține descrieri explicite de sex și violență, precum și un simț puternic împotriva autorității. Yossarian minte, sabotează proceduri militare și este de o iresponsabilitate remarcabilă. Mai mult, el se plimbă gol timp de câteva zile, chiar și atunci când i se acordă o medalie. Având ușoara sarcină de a cenzura scrisorile scrise de către cei înrolați, Yossarian se distrează eliminând cuvinte în mod aleator, uneori adăugând semnătura preotului de campanie la scrisori de amor. Experiența neplăcută a colegului său de cameră, Orr, la un bordel, este relatată în detaliu, chiar și când „târfa” îl bate pe acesta cu un pantof cu toc. Cititorii află că cei doi sunt goi și că „sânii ei minunat de plini se zbânțuie peste tot ca niște flamuri umflate în vântul puternic, iar fesele ei și coapsele cărnoase se bălângăneau încolo și încioace”. Un alt personaj vizitează un bordel, apoi o ucide pe prostituată temându-se să nu îi afecteze reputația dacă ar spune și altora de întâlnirea lor. Pe întreg parcursul

romanului, oamenii se adresează frecvent unul altuia cu apelative ca „nenorocit”, „puțoi” sau „nemernic”. La un moment dat, Yossarian își pierde cumpătul și urlă: „Nenorocit împuțit, cu fund de pitic, obraji roșii, ochi bulbucăți, pitic, dințos, rânjit, nebun nemernic pui de lele!”

Femeile care apar sunt reduse de cele mai multe ori la un stereotip, iar personajele masculine le denumesc fără discriminare, „târfe”. Femeia la care „a visat, tânjit luni de zile” este „perfectă pentru Yossarian, o depravată, neșlefuită, vulgară, amorală, provocatoare șleampătă... Era interesată de păcatele trupești.” Însă el speră că „târfa lui Nately” îi va găsi și lui o femeie la fel de dornică de sex ca ea. La sfârșitul romanului, în timp ce Yossarian fuge spre Suedia, „târfa lui Nately se ascundea după ușă”. Ea încearcă să îl ucidă, dar acesta scapă.

ISTORICUL CENZURII

Catch-22 a făcut parte din cazul de cenzură școlară care a creat un precedent în susținerea drepturilor *elevilor* de a cunoaște. În 1972, consiliul educațional din Strongsville, Ohio, și-a folosit puterea de decizie, interzicând achiziționarea titlurilor *Catch-22* și *Fii binecuvântat, domnule Rosewater* de Kurt Vonnegut, în ciuda recomandărilor foarte bune primite de acestea. Consiliul a refuzat să acorde dreptul școlilor de a le include în programa de engleză, considerând că sunt niște „gunoaie” sau „absolut mizerabile”. Următoarea măsură a fost de a elimina toate exemplarele din bibliotecile școlare, împreună cu alt roman al lui Vonnegut, *Leagănul pisicii*, „conform dispoziției statutare”.

Cinci elevi de liceu, sprijiniți de familiile lor au intentat un proces împotriva districtului școlar, a inspectorului și a consiliului educațional, susținând că fuseseră aduse încălcări Primului Amendament și celui de-Al Paisprezecelea Amendament. Familiile mai susțineau că luând această decizie, în acest mod, și anume, fără a da motive suficient de documentate, se încălcase dreptul la liberă exprimare. În 1974 un tribunal din Ohio a considerat că prin decizia sa, consiliul nu a încălcat prin vederile Constituției. Legile din Ohio acordau consiliilor școlare autoritatea de a selecta manualele și, după părerea judecătorilor, consiliul organizase discuții, consultase suficienți specialiști în prealabil, astfel 11 decizia lor era perfect legală. Judecătorul a respins plângerile familiilor în legătură cu

excluderea cărților din biblioteca școlară.

În 1976, cazul a ajuns la Curtea de Apel, unde a fost emisă o decizie complet diferită. Curtea a confirmat dreptul consiliului de a determina politica de selecție a cărților, dar s-a pronunțat ferm împotriva paratului II de a elimina cărți deja existente în biblioteca școlii.

Biblioteca școlii de stat este un ajutor valoros pentru discuțiile din sală de curs. Dacă măcar unul dintre profesorii de limba engleză a citit derat romanul *Catch-22* de Joseph Heller drept unul dintre cele mai importante romane americane moderne (după cum s-a și întâmplat, I U cel puțin un profesor), atunci presupunem că nimeni nu va pune la îndoială incidența Primului Amendament care va proteja atât dreptul

profesorului de a spune acest lucru la clasă, cât și pe cel al elevilor de a-l asculta și, implicit, de a citi cartea. În mod evident, succesul altor în tentativa mai sus menționată este semnificativ îngreunat de faptul că titlul căutat a fost eliminat din biblioteca școlară.

Curtea de asemenea a muștrătat consiliul pentru retragerea unui din biblioteca școlii. Declarând în decizia sa că „bibliotecile sunt pozitive de cunoștințe”, judecătorul a subliniat faptul că acestei instituții de stat pentru beneficiul elevilor din școli. Astfel, ele nu sunt libertatea „consiliilor școlare care se succed, și ai căror membri din moment dat să «curețe» cărțile al căror conținut le-a cauzat neplăceri

indignare”. Judecătorul a ordonat consiliului școlar din Strongsville să reintroducă titlurile în biblioteca școlii. Ca reacție, consiliul a încercat să înainteze un apel la Curtea Supremă a Statelor Unite, dar aceasta a respins cazul.

Folosirea cuvântului „târfa” în dese rânduri pe parcursul romanului a fost motivul unor contestații ale părinților la Dallas, Texas, în 1974, unde părinții au cerut ca romanul să fie exclus din toate bibliotecile liceale. Aceeași obiecție a motivat o nouă contestare, la districtul școlar Snoqualmie Valley (Washington) în 1979. Reclamantii au observat că frecvența cuvântului „târfa”, și faptul că Heller nu îi spune niciodată pe nume personajului feminin, numit în schimb „târfa lui Nately”, reprezintă o reducere a femeii la un stereotip, ceea ce este foarte dăunător pentru elevi. În alte

încercări de cenzură, de exemplu, la biblioteca liceului Mount Si, criticii au invocat „pasajele exagerat de violente”, precum și bizarele amenințări între membrii escadronului. Cu toate acestea, eforturile de a elimina romanul au fost zadarnice.

CLOPOTUL DE STICLĂ (THE BELL JAR)

Autor: Sylvia Plath

Data și locul publicării inițiale: 7 1963, Marea Britanie Editura: William Heinemann Ltd. Forma literară: roman

REZUMAT

Clopotul de sticlă, publicat inițial sub pseudonimul Victoria Lucas, este o relatare autobiografică ușor deghizată, despre conflictul interior, cedarea psihică și mai apoi revenirea la normalitate ale unei studente din anii '50. Romanul acoperă aproximativ opt luni din viața lui Esther Greenwood, naratoarea în vârstă de 19 ani, iar acțiunea este împărțită în trei planuri. În primul, Esther se încumetă și pleacă pentru o lună de zile la New York pentru a ocupa postul de redactor la o revistă studentă de modă. Aflată în marele oraș, ea își amintește evenimente importante din trecutul ei, începând să se afunde într-o criză mentală și emoțională, pe măsură ce amintirile devin din ce în ce mai reale și mai pilduitoare decât evenimentele care chiar i se întâmplă în viața reală. Relațiile ei dificile cu bărbatii îi domină gândurile, cititorul cunoscând deja de relația dezamăgitoare cu Constantin, care nu este deloc interesat de ea, cu brutalul și misoginul Marco, care o agresează, și de obișnuitul și convenționalul ei iubit de la colegiu, Buddy Willard, dornic de căsnicie și de o viață normală. Spre sfârșitul primei părți, în ultima ei noapte la New York, Esther își aruncă toate hainele de pe acoperișul hotelului, într-o ceremonie în batjocură care o dezvăluie ca fiind din ce în ce mai confuză.

În partea a doua, cuprinsă între capitolele 10 și 13 inclusiv, deteriorarea psihologică a tinerei studente continuă, odată ce ajunge acasă unde vede „case albe, strălucitoare și identice, cu spațiile dintre ele de spații verzi perfect îngrijite, trecând prin dreptul lor ca de la o bară la alta a unei cuști mari dar din care nu există cale de scăpare”. Din ce în ce mai deprimată, Esther nu poate lucra și nici dormi, refuzând să se spele sau să își schimbe hainele. Tratamentele șoc îi adâncesc depresia, ascuțindu-i obsesia pentru moarte și suicid.

La sfârșitul acestei părți, Esther vizitează mormântul tatălui ei, apoi, ajunsă acasă, ia o cantitate mare de somnifere și își pierde cunoștința.

A treia parte a romanului, de la capitolul 14 până la 20, detaliază recuperarea înceată și dureroasă a lui Esther, după încercarea de suicid. Ea se opune tuturor încercărilor de ajutor care i se oferă în secția de psihiatrie a unui spital de stat, dar odată ajunsă într-un spital particular cu același profil, începe să facă niște progrese remarcabile. În timpul scurtelor sale permisiilor de la spital, ea se duce la Boston, de unde își cumpără o diafragmă, și experimentează primul contact sexual, o experiență cu totul neplăcută. În ciuda deziluziei, și în ciuda morții lui Joan, o altă pacientă de care devenise apropiată, Esther speră că într-o zi va părăsi azilul și își va relua studiile. Însă, nu este sigură de viitorul ei, neștiind dacă va mai avea vreodată o cădere nervoasă: „De unde să știu dacă într-o zi – la colegiu, în Europa, undeva, oriunde – clopotul de sticlă, cu distorsionan le sale înăbușite, nu va coborî din nou?”

ISTORICUL CENZURII

Romanul *Clopotul de sticlă* a fost controversat în primul rând din cauza discuțiilor pe care personajul principal le are despre sexuii. Ii l i din cauză că promovează un stil de viață „nepotrivit”. La un dat, personajul principal observă că organele genitale ale pun. nului sunt dezamăgitoare, aducându-i aminte de „gât și de pipote de curcan”. Tinerile studente tânjesc după experiențe sexuale, personajul principal însuși folosind o diafragmă, și căutând să aibă o relație sexuală cu un necunoscut. Pe lângă obscenitatea aparentă, romanul a fost criticat pe motiv că respinge în mod deschis căsătoria tradițională și parentajul tradițional. Caracterizând căsnicia ca o carceră a sarcinilor domestice șterse și neinteresante, Plath descrie mamele ca pe niște sclave ale copiilor mizerabili și extenuanți, iar soțiile ca pe niște servitoare supuse și inferioare soților.

În 1977, în orașul Warsaw, Indiana, profesoara de engleză Teresa Burnau de la liceul din Warsaw a fost desemnată să predea cursul „Femei în literatură”, pe baza textelor aprobate și recomandate în prealabil, înainte de începerea cursurilor în septembrie, directorul i-a solicitat profesoarei să elimine din lista de lecturi a cursului antologia literară *Growing Up Female in America*

(*Cum e să devii femeie în America*) și romanul *The Stepford Wives*. Cărțile au fost scoase pe motiv că „anumiți membri ai comunității ar putea fi ofenșați de criticile la adresa rolului tradițional al femeii”. Până la mijlocul lui octombrie, directorul a solicitat ca și romanul *Co Ask Alice* să fie eliminat de pe acea listă, din cauza cuvintelor „obscene”. În noiembrie, același director, a ordonat ca și *Clopotul de sticlă* să fie exclus de pe lista de lecturi, după examinarea cărții și constatarea că este „nepotrivită”, invocând referirile la contracepție și „atitudinea de blasfemie”. Reacția lui Burnau, care a luat forma unui protest scris, i-a atras amenințarea că dacă nu va respecta ordinele, va fi eliberată din funcție. Cu toate că Burnau s-a conformat ordinului, eliminând cartea, directorul a scris mai târziu în acel an în evaluarea activității profesorilor, că Burnau „a demonstrat o atitudine nepotrivită” când i s-a ordonat să nu mai predea o lecție despre *Clopotul de sticlă*. Consiliul director al școlii a decis să nu o mai angajeze pe Burnau, dând ca singur motiv faptul că nu și-a respectat responsabilitățile, având pe lângă aceasta și o „atitudine nepotrivită”.

O elevă de 17 ani de la liceul respectiv, împreună cu familia sa, au atacat decizia consiliului. La începutul lui 1979, Brooke Zykan, fratele ei Blair, și familia Zykan, au depus o plângere într-un proces care acuza școala de încălcarea Primului și celui de-Al Paisprezecelea Amendamente ale Constituției Americane referitoare la libertatea profesorilor și a elevilor, cerând în plus reincluderea titlurilor în lista de lecturi. Printre acestea se mai aflau: *The Feminine Plural: Stories by Women About Growing*

Up și *The New Women: A Motive Anthology of Women's Liberation*. O nouă organizație numită People who Care⁸, a fost creată pentru a aborda controversa creată, și pentru a încuraja excluderea materialelor „nepotrivite” din școli. După cum declara un membru al acesteia: „Deciziile școlii trebuie să se bazeze pe învățăturile creștine.” în cazul *Zykan v. Warsaw (IN) Community School Corporation and Warsaw School Board of Trustees (1980)*, reclamantii au susținut că consiliul director al școlii îndepărtase cărțile din sălile de clasă” „din cauză că anumite cuvinte ale cărții

⁸ Oameni cărora le pasă (n.tr.).

ofensau anumite perspective sociale, politice sau morale, și nu din cauza ca acestea, luate ca întregi, ar fi fost lipsite de valoare educațională”.

Avocatul Uniunii Americane pentru Libertăți Civile s-a implicat în acest caz sperând că va obține recunoașterea încălcării Primului Amendament. El mai acuza conducerea școlii că ar fi încălcat elevilor „dreptul de a învăța”, precum și libertatea academică garantată de către Constituție. Cu toate acestea, pe 3 decembrie 1979, un tribunal de district din Indiana a respins aceste acuzații, respingând și cazul. Reclamanții au făcut apel la această decizie, dar Curtea de Apel a luat partea consiliului director al școlii, proclamând că acesta nu încălcase nimănui drepturile constituționale, întrucât prevederea „libertății academice” este limitată numai învățământului superior. Pe 22 august 1980, judecătorul Walter J. Cummings de la Seventh Circuit Court a determinat că „dreptul și obligația unui elev față de o asemenea libertate este limitat de nivelul dezvoltării sale intelectuale”, susținând de asemenea că acele consilii școlare locale au puteri largite în ceea ce privește asemenea decizii. Cazul a întărit autoritatea consiliilor școlare în a selecta și a exclude cărți din bibliotecile școlare sau din listele de lecturi, emițând prin aceasta un avertisment celor care își doreau ca libertatea să domnească în interiorul structurii școlare.

CU GÂNDUL LA ANNIE (ANNIEON MYMIND)

Autor: Nancy Carden

Data și locul publicării inițiale: 1982, Statele Unite Editura: Farrar, Straus & Giroux Forma literară: roman pentru tineret

REZUMAT

Annie on My Mind detaliază povestea a două adolescente care ajung să recunoască faptul că se iubesc. Annie și Liza, eleve la școli diferite, sunt bune prietene. Ele s-au cunoscut la un muzeu și împărtășesc interesul pentru artă și pentru Evul Mediu. Annie provine dintr-o nu foarte educată familie de imigranți italieni, frecventând o școală orășenească de stat. De cealaltă parte, Liza provine dintr-o familie înstărită. Ea merge la o școală particulară, The Foster Academy, unde este și președinta consiliului elevilor.

Principalul decor al poveștii este Foster Academy, condusă de

o doamnă administrator care pune disciplina la mare preț. Academia se află într-o situație precară din punct de vedere financiar, astfel că la un moment dat are loc o colectare de fonduri, lucru care necesită ca scandalurile, fie ele și minore, să fie eliminate complet din rândul școlii, altfel finanțările putând fi puse în pericol.

Dragostea dintre Annie și Liza se dezvoltă treptat. Le este greu să își recunoască sentimentele din cauza stigmatului aruncat asupra unei astfel de relații, astfel că ele nu au momente de intimitate, negăsind un loc propice pentru așa ceva. La un moment dat, doi dintre cei mai admirați profesori de la academie, dna Widmer și dna Stephenson, care locuiesc împreună, pleacă într-o vacanță, iar Liza se oferă să aibă grijă de pisicile lor, înțelegând apoi că acolo ar fi un loc bun pentru o întâlnire cu Annie. Plimbându-se prin casa celor două profesoare, Liza descoperă că cele două sunt împreună, după cărțile despre lesbianism pe care le găsește în casă, în timpul vacanței de primăvară, Liza și Annie se întâlnesc acolo, explorându-și pentru prima dată intimitatea relației. Ele sunt văzute însă de un coleg de-al lor și de o secretară băgăcioasă, care le denunță doamnei administrator, atât pe cele două eleve, cât și pe cele două profesoare.

Uza este suspendată de la școală și obligată să meargă la niște întâlniri disciplinare ținute de consiliul școlii, consiliu care ar fi urmat să decidă dacă incidentul trebuie să rămână pe plan intern, sau ar trebui ca și universitatea la care Liza fusese acceptată, Massachusetts Institute of Technology, să fie informată. Annie frecventează altă școală, astfel că este scutită de umilința de care are parte Liza, mai mult, părinții ei nici nu află de incident. Consiliul școlii decide să nu impună nicio sancțiune, dar Liza trebuie să suporte remarcile răutăcioase și vorbele pe la spate, din partea colegilor de școală. Cele două profesoare însă își pierd posturile, crezându-se în mod eronat că ele le-ar fi influențat pe cele două fete.

Annie urmează cursurile Universității California din Berkeley, pe Coasta de Vest, în timp ce Liza rămâne pe Coasta de Est, frecventând MIT. Annie îi scrie scrisori prietenei sale, dar aceasta nu răspunde. În final, realizând că o iubește cu adevărat pe Annie, Liza vorbește cu ea la telefon, aranjând să se întâlnească în timpul vacanței de Crăciun.

ISTORICUL CENZURII

Romanul a fost deseori atacat pe motiv că promovează, idealizează sau încurajează homosexualitatea. Mulți dintre cei care au contestat cartea, fără să o citească, au invocat și faptul că ar conține scene explicite de sex, ceea ce nu este adevărat. Alții au declarat că nu pot accepta lumina favorabilă în care sunt descrise personaje de orientare homosexuală, care nu sunt nici condamnate, nici prezentate ca fiind neadaptate din punct de vedere psihologic. Cu toate acestea, cartea arată în mod convingător care pot fi consecințele unor relații homosexuale, demonstrând suferințele prin care trec cei care îndrăznesc să treacă peste obtuzitatea majorității.

În 1988, patronii Bibliotecii Cedar Mill din Portland, Oregon au contestat romanul pe motiv că prezintă dragostea între lesbiene ca fiind normală. Astfel cartea a fost temporar exclusă de pe rafturile bibliotecii, dar la scurt timp a fost reprimită. În 1990, un părinte din Sedgwick, Mâine, și-a exprimat nemulțumirea față includerea romanului în biblioteca pentru clasele a VII-a și a VIII-a, invocând prezentarea unei relații între lesbiene ca fiind nepotrivită. Problema a fost comunicată consiliului școlii, întrucât districtul școlar nu avea o procedură pentru asemenea plângeri. Consiliul a stabilit un comitet format din membrii consiliului, profesori și părinți, care a votat pentru păstrarea romanului în bibliotecă.

În 1991, *Annie on My Mind* a dispărut în mod misterios din două biblioteci școlare din San Ramon, California. Bibliotecarii au descoperit mai târziu că directorii adjuncți de la cele două licee luaseră cele două exemplare susținând că vor să le examineze. Exemplarele fuseseră donate de un membru al comunității care i-a acuzat public pe cei doi directori adjuncți de cenzură, afirmând că „puteau la fel de bine să ardă cărțile; intenția este clară, aceea de a nu permite elevilor să intre în contact cu o temă legată de homosexualitate”. Deși cei doi acuzați au negat intenția lor de a cenzura cartea, un reprezentant al Uniunii Americane pentru Libertăți Civile a considerat că intenția era clară, afirmând că „un district școlar nu poate exclude tema homosexualității dintr-o bibliotecă școlară”.

În 1992, bibliotecarii din Colony, Texas, au primit numeroase solicitări de a scoate romanul din circuit, întrucât „promovează și

încurajează stilul de viață homosexual”. După prima plângere, consiliul de conducere al bibliotecii a votat în unanimitate pentru a păstra cartea în bibliotecă, dând apoi o declarație prin care subliniau faptul că nu este sarcina bibliotecii de a spune copiilor ce să citească, „aceasta fiind sarcina părinților”. Consiliul și-a menținut poziția în ciuda numeroaselor plângeri sosite, afirmând că părinții trebuie să decidă acasă ce cărți trebuie să citească un copil.

În 1993, părinții elevilor de la liceul din Bend, Oregon, au contestat romanul prezent la acea vreme în biblioteca școlii, deoarece acesta „promovează și tolerează” homosexualitatea. Consiliul școlii a discutat plângerea, dar a votat pentru păstrarea cărții în bibliotecă. Același scenariu s-a repetat în același an la liceul din Lapeer, Michigan. Mai multe astfel de incidente au avut loc în 1993, în statul Kansas, când o organizație a donat mai multe exemplare unor biblioteci cu intenția „de a oferi oamenilor o imagine adevărată și completă despre homosexualitate”. Romanul a fost mai întâi exclus, apoi reprimis la biblioteca din districtul școlar Shawnee. Mai multe exemplare au fost stropite cu benzină și apoi arse de un pastor și de adepții lui, la districtul școlar Kansas City, dar un exemplar a fost totuși păstrat în biblioteca liceului, districtul școlar donând un exemplar și bibliotecii publice.

În 1994, romanul a fost interzis din bibliotecile din opt unități de învățământ din Olathe, Kansas, de către inspectorul școlilor, cu sprijinul consiliului școlii. În fața refuzului de a reprimi cărțile în bibliotecă, șase elevi împreună cu familiile lor au contactat Uniunea Americană pentru Libertăți Civile, intentând un proces împotriva școlii. Cazul a fost decis în decembrie 1995, când un judecător de district a decis că inspectorul și consiliul școlii încălcaseră Primul Amendament din Constituția americană, prin interzicerea romanului dintr-o bibliotecă școlară. Judecătorul a ordonat ca romanul să fie reintrodus în bibliotecă imediat și ca inspectorul să plătească cheltuielile de judecată și alte daune.

Romanul a fost de asemenea interzis la biblioteca liceului Chanute, Kansas, în urma unor plângeri adresate consiliului de părinți. Bibliotecarii au inclus romanul în categoria titlurilor restricționate, care puteau fi citite doar cu acordul părinților.

CUJO

Autor: Stephen King

Data și locul publicării inițiale: 1981, Statele Unite Editura: Viking Press Forma literară: roman

REZUMAT

Cu/o este povestea unui placid câine Saint Bernard, modelul „câinelui bun” care însă devine o sursă de teroare pentru familia sa iubitoare și pentru locuitorii orașelului Castle Rock, Mâine. Câinele familiei Camber, Cujo, este cel mai bun prieten al tânărului de zece ani Brett Camber. Câinele este mușcat într-o zi de niște lilieci turbați, pe când se afla într-o peșteră. În timp ce Cujo alunecă treptat și dureros spre turbare, King îi prezintă cititorilor pe locuitorii din Castle Rock, unii dintre ei urmând a fi atacați mortal de Cujo.

Joe Camber, un mecanic auto și soț abuziv, face eforturi serioase pentru a-l aduce și pe fiul său Brett pe această cale a brutalității, lucru pe care soția sa, Charity, încearcă să îl împiedice. Vie Trenton, un director din New York, care s-a mutat împreună cu soția sa Donna, și fiul său Tad, pentru a se bucura de viața liniștită din Mâine, se străduiește să își păstreze căsnicia, în ciuda aventurii pe care Donna o are cu poetul Steve Kemp, care chiar îi scrie lui Vie: „îmi plăcea s-o f. de să-i meargă fulgii”. Primind acest mesaj, Vie își imaginează aventurile lor sexuale în detaliu. Mătușa Evie, cea mai în vârstă locuitoare a orașelului, la 93 de ani, prevede schimbările de vreme, fiind denumită de către poștaşul George Meara „cățea bătrână și cu gura mare”, aceasta numindu-l la rândul ei pe poștaş „un bășinos bătrân”. Gary Pervier, un om „mai rău decât un taur cu o manivelă în fund”, și-a transformat medalia „Distinguished Service Cross” în scrumieră, în 1968. Când hippioții l-au căutat pentru a-i spune că este „prea de tot”, Gary i-a amenințat cu o pușcă, considerându-i oricum „o adunătură de împuțiți” spunându-le chiar că „îl durea undeva dacă le împrăștia mațele între Castle Rock și Fryeburg”. Romanul abundă în cuvinte vulgare, iar personajele își adresează frecvent replica „să te fut”.

Tad Trenton începe să vadă un monstru în dulapul său în fiecare noapte după ce Cujo este mușcat de lilieci, cele două evenimente fiind prezentate cititorului ca având rolul unei reprezentări a răului care strică viața normală. Monstrul, „cu ochii săi lucind înfricoșător” care par a-l urmări, îl sperie atât de tare încât

îi lasă „scrotul târându-se”. Copilul aude „urletele sale vibrante” și îi miroase „respirația sa dulceagă și putri-dă”. Monstrul dispare când părinții lui Tad intră în cameră, dar reapare imediat după ce ei pleacă, amenințându-l: „Numele meu a fost odată Frank Dodd, și am omorât doamnele și poate că le-am și mâncat.” De asemenea, îl amenință pe băiat că într-o zi se va năpusti asupra lui și îl va devora.

Narațiunea continuă, întreruptă ocazional de conștiința lui Cujo, pe măsură ce deteriorarea fizică și dorința sa de a omorî oamenii din jur încep să îl domine. Suspansul crește cu fiecare moarte, până când Cujo îi prinde pe Donna și pe Tad în mașina lor pe care o aduseseră la garajul lui Camber pentru reparații. Timp de aproape două zile, Donna se străduiește să îl țină pe fiul său departe de Cujo, până când este forțată să îl lovească pe câine cu o bătă de baseball, omorându-l. Donna supraviețuiește, cu toate că rănilor sale profunde sângerează și trebuie tratată de rabie, dar Tad moare de deshidratare, în ciuda eforturilor Donnei de a-l salva. Romanul se încheie, Vie și Donna se împacă, iar Charitty și Brett încep o viață nouă, eliberați de brutalitatea lui Joe.

ISTORICUL CENZURII

Multe cărți scrise de Stephen King au fost atacate sau excluse din biblioteci școlare sau de la publicare, printre acestea numărându-se: *Carne*, *Christine*, *The Dark Half*, *The Dead Zone*, *Different Seasons*, *The Drawing of the Three*, *The Eyes of the Dragon*, *Firestarter*, *Four Past Midnight*, *It*, *NightShift*, *Cimitirul Animalelor*, *Salem's Lot*, *The Shining*,

The Skeleton Crew, *The Stand*, //>< /.i/cm.m //mm. < i il”-

Tommyknockers. Cel mai frecvent atacată lucrau-1 Iul 1 1 In 1 Cu/o, aceasta fiind acuzată de „limbaj ina< 1 cpl.ilnl 1 <1.« n|

1

în 1984, părinții din districtul școlar Rankin < oiini-, I II I Ippl >iu contestat prezența romanului în bibliotecile școlare, invui m 1 1,1

este „obscen, profan și explicit din punct de vedere »txu.il I on Illul director al școlii a decis să păstreze cartea în biblioteci.1 in i'M'i mm.i nul a fost exclus din biblioteca liceului Bradford, N<-w VoH dupl CI părinții s-au plâns că acesta ar fi „o grămadă de gunoi”. I)<.isnnnuM in 1985, conducerea școlii din Hayward, California a

refuz.it -..”i. ioliir achiziționarea cărții din cauza „limbajului dur” și a „scenrlm «i>li. de sex”. În același an, consiliul educațional din Washington Couniy, Alabama a luat o decizie în unanimitate pentru eliminarea romanului din toate bibliotecile școlare din Washington County, după părerea lor acesta fiind „pornografic” și conținând un „limbaj inacceptabil”. În 1987, conducerea școlii a exclus romanul din biblioteca unui liceu, după ce părinții din Durând, Wisconsin, au protestat, invocând „violența” și „limbajul nepotrivit”. Consiliul director al școlii a delegat un comitet alcătuit din nouă membri, pentru a examina cartea, însă cazul nu a mai fost continuat.

În 1992, părinți din Peru, Indiana s-au plâns inspectorului școlilor, că romanul Cu/o, împreună cu alte două romane ale lui King, *The Dead Zone* și *Christine*, conțin „limbaj obscen” fiind „nepotrivite pentru elevii de liceu”, cerând excluderea lor. Inspectorul a recomandat consiliului să păstreze romanele, dar să le pună la categoria titlurilor disponibile numai cu acordul părinților. Consiliul a refuzat să ia în considerare recomandarea, decizând cu un vot de 5 la 1, să interzică cu totul cele trei romane din biblioteca școlii. De asemenea, în 1992, părinții elevilor din școala gimnazială din South Portland, Măine au cerut ca romanul să fie exclus din biblioteca școlii, din cauza referințelor sexuale și a blasfe-miilor. Un comitet de examinare alcătuit de către consiliul director al școlii, a recomandat păstrarea romanului. În același an, părinții elevilor din Sparta, Illinois s-au plâns consiliului educațional solicitând excluderea tuturor cărților de Stephen King din bibliotecile școlare, invocând „violența” și „scenele explicite de sex precum și limbajul obscen”. Consiliul a acceptat să îi protejeze pe elevii în cauză, dar a refuzat să interzică romanul.

În 1994, un pastor și un membru al consiliului director al școlii din Bismarck, Dakota de Nord, au susținut că romanul Cu/o precum și alte opt romane ale lui King: *Christine*, *The Dead Zone*, *The Drawing of the Three*, *The Eyes of the Dragon*, *Cimitirul Animalelor*, *The Shining* și *Thinner*) ar trebui excluse din toate bibliotecile școlare. Ei au considerat că nu sunt potrivite pentru vârsta prea tânără a elevilor.

DE VEGHE ÎN LANUL DE SECARĂ (THE CATCHER IN THE RYE)

Autor:). D. Salinger

Data și locul publicării inițiale: 1951, Statele Unite Editura: Little, Brown and Company Forma literară: roman

REZUMAT

De *veghe în lanul de secară* este povestea unui adolescent din clasa de mijloc, din anii 1950, care se confruntă cu o criză de identitate, evadând în lumea haotică și dezordonată a adulților. Povestea, spusă la persoana întâi de un băiat pe nume Holden Caulfield, detaliază 48 de ore din viața sa, prezentând părerile și intuițiile sale despre societate, și despre lumea în care trăiește. Holden trece prin tot felul de aventuri, mai degrabă nefericite. El filosofează în maniera unui adolescent sincer despre sex, societate și valorile americane. El încearcă să rămână idealist, dar se confruntă la fiecare colț cu fățărnicia societății.

Holden narează această poveste, în timp ce se află în California, cititorul aflând că el de fapt povestește evenimente din trecutul său recent. El își amintește de zilele de școală, în special la Pencey Prep, unde învață până când într-o zi este exmatriculat. Abia după acest eveniment începe acțiunea romanului. În cea mai mare parte a romanului, Holden pare în căutarea cuiva sau a ceva în care să creadă, dar constată că perspectiva sa pesimistă asupra naturii umane și a valorilor umane este mai degrabă confirmată zilnic decât respinsă.

Înainte ca Holden să ia decizia de a părăsi școala, își vizitează profesorul de istorie pentru o ultimă oară, alegându-se cu o predică despre lipsa sa de motivație și de disciplină școlară. Dl Spencer merge chiar până la a-i citi lui Holden ultimul test pe care îl dăduse. Dezamăgirile se adâncesc, iar Holden se întoarce la cămin, unde află că Ward, colegul său de cameră, urmează să se întâlnească cu o fată pe care o plăcea și el. Pentru a-l face să-i fie și mai ciudă, Ward îl pune pe Holden să îi scrie o lucrare, pe care apoi o critică dur. După bătaia dintre cei doi, Holden își face bagajele și pleacă din campus.

Holden ia un tren spre New York și se cazează la un hotel. Când îl copleșește singurătatea, el încearcă să vorbească la telefon pentru a-și alunga tristețea, dar fără succes. Apoi vizitează un club de noapte foarte aglomerat, dar nu reușește să umple golul pe care îl simte în suflet. Apoi, se întoarce la hotel, îl roagă pe cel de la recepție

să îi găsească o prostituată, dar o respinge apoi, fără să o plătească, pentru că este prea speriat și prea deprimat pentru a se bucura de ea. Mai târziu prostituata împreună cu portarul vin să îi ceară cei cinci dolari, iar cel din urmă îl bate pe Holden, pentru a obține banii.

Holden se întâlnește apoi cu un prieten la un bar, unde bea alcool deși nu are vârsta necesară, și se hotărăște să se furișeze în apartamentul familiei sale, unde se întâlnește cu sora lui mai mică Phoebe, cu care discută despre temerile sale de a „dispărea” în sine însuși. Îi spune că are o misiune pe această lume: „îmi tot imaginez niște copii mici jucându-se într-un câmp mare de secară... și eu stau la marginea unei faleze nebune. Iar ce trebuie să fac eu este să îi prind pe toți dacă încearcă să sară de pe faleză”. În idealismul său încă activ, Holden se înfurie văzând că pe pereții școlii primare unde învață Phoebe este scris „Fuck You”, și la fel și pe pereții muzeului.

Holden plănuiește să facă autostopul spre vest, dar se răzgândește și hotărăște să se întoarcă acasă, când Phoebe își face bagajele și insistă să meargă cu el. Mai târziu, el se uită la Phoebe dându-se în călușei în Central Park, și își dă seama că nu poate să o ferească într-adevăr de toate răutățile lumii, și că trebuie să o lase să își încerce norocul, fără a interzice.

La sfârșitul romanului, după ce se opune avansurilor unui fost profesor de engleză, și după ce își revede dezamăgirile legate de lume, Holden apare resemnat, prevăzând că se va întoarce curând la școală.

În 1994, un pastor și un membru al consiliului director al școlii din Bismarck, Dakota de Nord, au susținut că romanul *Cujo* precum și alte opt romane ale lui King: *Christine*, *The Dead Zone*, *The Drawing of the Three*, *The Eyes of the Dragon*, *Cimitirul Animalelor*, *The Shining* și *Thinner*) ar trebui excluse din toate bibliotecile școlare. Ei au considerat că nu sunt potrivite pentru vârsta prea tânără a elevilor.

DE VEGHE ÎN LANUL DE SECARĂ (THE CATCHER IN THE RYE)

Autor: J. D. Salinger

Data și locul publicării inițiale: 1951, Statele Unite Editura: Little, Brown and Company Forma literară: roman

REZUMAT

De veghe în lanul de secară este povestea unui adolescent din clasa de mijloc, din anii 1950, care se confruntă cu o criză de identitate, evadând în lumea haotică și dezordonată a adulților. Povestea, spusă la persoana întâi de un băiat pe nume Holden Caulfield, detaliază 48 de ore din viața sa, prezentând părerile și intuițiile sale despre societate, și despre lumea în care trăiește. Holden trece prin tot felul de aventuri, mai degrabă nefericite. El filosofează în maniera unui adolescent sincer despre sex, societate și valorile americane. El încearcă să rămână idealist, dar se confruntă la fiecare colț cu fătărnicia societății.

Holden narează această poveste, în timp ce se află în California, cititorul aflând că el de fapt povestește evenimente din trecutul său recent. El își amintește de zilele de școală, în special la Pencey Prep, unde învață până când într-o zi este exmatriculat. Abia după acest eveniment începe acțiunea romanului. În cea mai mare parte a romanului, Holden pare în căutarea cuiva sau a ceva în care să creadă, dar constată că perspectiva sa pesimistă asupra naturii umane și a valorilor umane este mai degrabă confirmată zilnic decât respinsă.

Înainte ca Holden să ia decizia de a părăsi școala, își vizitează profesorul de istorie pentru o ultimă oară, alegându-se cu o predică despre lipsa sa de motivație și de disciplină școlară. Dl Spencer merge chiar până la a-i citi lui Holden ultimul test pe care îl dăduse. Dezamăgirile se adâncesc, iar Holden se întoarce la cămin, unde află că Ward, colegul său de cameră, urmează să se întâlnească cu o fată pe care o plăcea și el. Pentru a-l face să-i fie și mai ciudă, Ward îl pune pe Holden să îi scrie o lucrare, pe care apoi o critică dur. După bătaia dintre cei doi, Holden își face bagajele și pleacă din campus.

Holden ia un tren spre New York și se cazează la un hotel. Când îl copleșește singurătatea, el încearcă să vorbească la telefon pentru a-și alunga tristețea, dar fără succes. Apoi vizitează un club de noapte foarte aglomerat, dar nu reușește să umple golul pe care îl simte în suflet. Apoi, se întoarce la hotel, îl roagă pe cel de la recepție să îi găsească o prostituată, dar o respinge apoi, fără să o plătească, pentru că este prea speriat și prea deprimat pentru a se bucura de ea. Mai târziu prostituata împreună cu portarul vin să îi ceară cei cinci dolari, iar cel din urmă îl bate pe Holden, pentru a obține banii.

Holden se întâlnește apoi cu un prieten la un bar, unde bea alcool deși nu are vârsta necesară, și se hotărăște să se furișeze în apartamentul familiei sale, unde se întâlnește cu sora lui mai mică Phoebe, cu care discută despre temerile sale de a „dispărea” în sine însuși. Îi spune că are o misiune pe această lume: „îmi tot imaginez niște copii mici jucându-se într-un câmp mare de secară... și eu stau la marginea unei faleze bune. Iar ce trebuie să fac eu este să îi prind pe toți dacă încearcă să sară de pe faleză”. În idealismul său încă activ, Holden se înfurie văzând că pe pereții școlii primare unde învață Phoebe este scris „Fuck You”, și la fel și pe pereții muzeului.

Holden plănuiește să facă autostopul spre vest, dar se răzgândește și hotărăște să se întoarcă acasă, când Phoebe își face bagajele și insistă să meargă cu el. Mai târziu, el se uită la Phoebe dându-se în călușei în Central Park, și își dă seama că nu poate să o ferească într-adevăr de toate răutățile lumii, și că trebuie să o lase să își încerce norocul, fără a interveni.

La sfârșitul romanului, după ce se opune avansurilor unui fost profesor de engleză, și după ce își revede dezamăgirile legate de lumea adulților, Holden apare resemnat, prevăzând că se va întoarce curând la școală.

ISTORICUL CENZURII

Romanul a produs frecvente și fervente controverse, fiind cartea cel mai des interzisă în școli, între 1966 și 1975. Chiar și înainte, opera era o țintă favorită pentru cenzori. În 1957, Vama Australiană a reținut un transport de exemplare ale romanului, care constituiau un dar din partea ambasadorului american pentru guvernul australian. Cărțile au fost mai târziu puse în circulație, dar nu înainte ca o comisie de examinare a vămilor să declare că romanul este obscen și că prezintă un comportament nepotrivit pentru un adolescent. În 1960, un profesor din Tulsa, Oklahoma, a fost concediat pentru că a desemnat cartea ca lectură obligatorie pentru un curs de engleză, la clasa a XI-a. Profesorul a făcut apel, fiind apoi reprimat în funcție, dar fără a-i fi permisă și includerea cărții în programă.

Anul următor la Oklahoma City, romanul a devenit ținta unei audieri a legislativului, prin care un grup organizat la nivel local dorea să împiedice un lanț de librării pe nume Mid-Continent News

Company să comercializeze romanul. Membrii acestui grup au parcat un automobil numit „Smutmobile”⁹ în fața clădirii unde se țineau audierile. În urma presiunilor publice, librăria a renunțat la titlurile controversate. În 1963, o delegație a părinților unor elevi din Columbus, Ohio au cerut consiliilor școlare, să interzică romanele *De veghe în lanul de secară*, *Minunata lume nouă* și *Să ucizi o pasăre cântătoare* pe motiv că sunt „împotriva albilor” sau „obscene”. Inspectorul școlilor împreună cu consiliul școlar au refuzat solicitarea, exprimându-și încrederea în capacitatea profesorilor de a alege cărțile cele mai potrivite.

După un deceniu de liniște, alte nemulțumiri au apărut în 1975 la Selinsgrove, Pennsylvania, romanul fiind eliminat din lista de lecturi pentru cursul „Căutând valori și identități prin literatură”. Pe baza obiecțiilor aduse de părinți față de limbaj și de conținutul cărții, consiliul director a decis cu un vot de 5 la 4 să interzică romanul. Acesta a fost însă la scurt timp reintrodus în programă, consiliul aflând că pentru excluderea unei cărți este nevoie de o majoritate de două treimi, una simplă ne-fiind de ajuns.

În 1977, părinții din Pittsgrove, New Jersey au contestat includerea titlului pe lista de lecturi pentru cursul de literatură americană. Acuzațiile erau că textul este plin de „blasfemii”, și este scris într-un limbaj „mizerabil și profan”, care promovează sexul premarital, homosexualitatea și perversiunea, fiind pe deasupra și „pornografic” și „imoral”. După luni întregi de controverse, consiliul a decis că romanul este o lectură necesară datorită mesajului pe care îl propune, și nu datorită limbajului, dar că părinții pot decide dacă copilul lor primește permisiunea să citească această carte sau nu.

În 1978, părinții din Issaquah, Washington, și-au exprimat nemulțumirea în legătură cu ideile rebele exprimate de Holden Caulfield. Doamna care conducea grupul de părinți a declarat că inventariase nu mai puțin de 785 de referiri la „blasfemie”, acuzând, mai mult, că această carte face parte dintr-un plan comunist care prinde din ce în ce mai multe școli, și „în care mulți oameni sunt folosiți, fără a ști măcar aceasta”. Consiliul școlar a votat pentru interzicerea romanului, dar decizia a fost mai târziu revocată, trei

T rad aprox., „Automurdăria” (n.tr.).

membri ai consiliului fiind apoi recuzați, în urma sesizării unor nereguli. În 1979, la Middleville, Michigan, romanul a fost definitiv eliminat din programă în urma unor plângeri aproape identice.

Controverse în jurul romanului au fost numeroase pe tot parcursul anilor 1980, și chiar spre anii 1990. În 1980, bibliotecile școlare ale școlii Jacksonville-Milton, din North Jackson, Ohio, au eliminat cartea, la fel făcând și două biblioteci din Anniston, Alabama. În 1982, oficialii din educație la nivel local au eliminat cartea din toate bibliotecile școlare, întrucât conținea „limbaj vulgar în exces, scene sexuale, și idei imorale”, în 1983, părinții din Libby, Montana, au contestat de asemenea decizia de a include romanul în lista de lecturi, pe motiv că prezintă un „conținut nepotrivit”. Etichetat drept „obscen” și „inacceptabil”, romanul a fost interzis la liceul Freeport, din De Funiak Springs, Florida, în 1985, la fel și la liceul din Medicine Bow, Wyoming, din cauza referirilor sexuale și a blasfemiei, în 1987, părinții de la clubul Knights of Columbus din Napoleon, Dakota de Nord, s-au plâns de blasfemie și limbaj vulgar prezente în paginile cărții, aceasta fiind scoasă de pe lista de lecturi. În 1988, părinții elevilor de la liceul Linton-Stockton, Indiana au contestat cartea pe motiv < | aceasta „subminează moralitatea”, iar blasfemia a fost motivul pentru a fi interzisă la liceul din Boron, California în 1989.

Incidente similare au avut loc și în anii 1990. În 1991, romanul a fost atacat la liceul Grayslake, Illinois pentru blasfemie, iar părinții elevilor lor de la liceul Jamaica, Illinois, au invocat profanitățile precum și relațiile le la sexul premarital, la consumul de alcool și la prostituție, ca fundamente pentru plângerea lor din 1992. Alte trei evenimente similare au mai avut loc în 1992. Romanul a fost eliminat din biblioteca școlii în Waterloo, Iowa, și din Duval County, Florida, întrucât „conține pasaje sexuale explicite”, și blasfemii, iar un părinte din Carlisle, Pennsylvania a declarat că romanul este „imoral”. În 1993, părinții din districtul școlar Corona-Norco, California au protestat împotriva includerii romanului în listele de lecturi, din cauză că acesta promovează „o activitate negativă”. Consiliul școlar a decis să păstreze romanul pe listă, acordând însă dreptul părinților de a decide în fiecare caz, dacă copilul lor are dreptul sau nu să o citească. Romanul a fost atacat, fără mari

consecințe și la liceul Richmond, Wisconsin în 1994, în schimb a fost eliminat de pe lista de lecturi obligatorii la școlile din Goffstown, New Hampshire, în același an, părinții acuzând că prezintă „cuvinte vulgare” și acte sexuale.

DU-TE ȘI-NTREAB-O PE ALICE (GO ASK ALICE)

Autor: anonim

Data și locul publicării inițiale: 1971, Statele Unite Editura: Prentice-Hall Forma literară: roman

REZUMAT

Co *Ask Alice* este o relatare ficționalizată despre care se pune că s-ar baza pe jurnalul unei tinere dependente de droguri, fiica unui profesor de la un colegiu american. Editorul a pus în loc de numele autorului termenul „anonim”. Încă de la început, personajul principal stă prost cu respectul de sine și își exprimă nemulțumirea față de felul în care arată, își disprețuiește părul, își urăște pielea și se simte grasă și tocmai s-a despărțit de prietenul ei. La un moment dat, află că urmează să se mute în curând pentru că tatăl ei a fost numit decanul unei facultăți de științe politice, la o altă universitate. Este foarte încântată de acest lucru. Când intră în vacanța de vară la noua școală, autoarea se întoarce la vechii ei prieteni pentru a-și petrece vara cu bunicii ei în fosta locuință.

Plictisită de vacanța ei, autoarea se bucură de ocazia de a putea merge la o petrecere a unei fete „cu pretenții”, care o ignorase până atunci, dar care dorea acum să fie studentă la universitatea unde era decan tatăl ei. La petrecere, tinerii joacă o variantă a jocului „Button, Button, Who’s Got the Button?”¹⁰, dar tânăra fată nu știe faptul că 10 dintre cele 14 doze de suc conțin LSD, și că un câștigător „norocos” este cel care găsește dozele cu droguri. Este prima ei experiență de acest tip, la sfârșit simțindu-se oarecum temătoare, dar foarte bine. În jurnalul ei, după câteva zile de la acest eveniment, scrie: „Pur și simplu abia aștept să încerc și iarbă.” De asemenea

¹⁰ Năsturel, năsturel, la cine-i năsturelul? Este un joc de copii, care sunt așezați în cerc, iar în centru este un alt copil. Jucătorii încearcă să treacă din mână în mână un năsturel în așa fel încât copilul din mijloc să nu-și dea seama la cine este năsturele. Copiii din cerc trebuie să-și miște permanent mâinile, iar cel din mijloc să ghicească la cine este năsturele (n.r.).

decide că LSD nu este chiar așa de rău și că „toate lucrurile pe care le-am tot auzit despre LSD, este evident, au fost scrise de oameni neinformați și necunoscători precum părinții mei, care, este clar, nu știu nici măcar despre ce vorbesc”. Însă, experiențele sale cu drogurile escaladează, tânăra luându-i pastilele de somn și calmantele bunicii sale, în nevoia ei de droguri. La un moment dat, în timp ce era drogată cu LSD, ea face sex cu un băiat, iar a doua zi se teme că ar putea fi însărcinată. Jură să înceteze să mai ia droguri, dar își păstrează somniferele bunicii.

Tânăra se întoarce acasă, dar este prinsă într-un cerc vicios între amfetamine și hașiș. Ea ia niște pastile pentru a avea energie în timpul zilei și alte pastile pentru a putea dormi noaptea. Împreună cu o prietenă de-a ei, începe o legătură cu doi studenți de la colegiu, care le conving pe fete să vândă „iarbă”, lucru pe care ele îl fac cu plăcere, rațiunea fiind că fetele sunt mult mai rar prinse decât băieții. Mai mult, tânăra eroină se consideră „gagica lui Rich, până la capăt”, făcând tot ce poate pentru a-l ajuta. Printre acestea se numără și vânzarea de marijuana, LSD și barbi-turice, nu numai către studenți dar și către elevi de liceu sau de gimnaziu, într-o zi, Rich îi permite să viziteze apartamentul său și al lui Ted, atunci când își reface depozitul de droguri. Ea își dă seama că fusese doar folosită, când într-o zi, împreună cu Chris, apare la apartament pe neașteptate și îi găsește pe cei doi băieți făcând sex. Ea regretă tot ce a făcut pentru Rich, amândouă fetele hotărâsc că vor rămâne „curate”, și pleacă la San Francisco. Acolo, fiindu-le oferită și heroină, cele două fete ajung să fie abuzate sexual și agresate. Se întorc la părinți, respectiv la liceu, dar nu încetează să consume droguri. Tânăra autoare este trimisă în cele din urmă la un psihiatru pentru a scăpa de dependența de droguri, dar fuge la Denver. Acolo împarte o cocioabă cu mai mulți oameni care sunt în mod constant drogați, însă mizeria și depresia care o înconjoară o determină să se întoarcă acasă.

Acasă, ea decide să înceteze într-un final consumul de droguri, dar prietenii ei nu vor să o lase să facă acest lucru. Când se adună câteva zile fără a consuma nimic, aceștia o amenință. În timp ce făcea baby-sitting, fără să știe, mănâncă niște dulciuri făcute în casă care conțineau LSD, efectul fiind atât de grav încât fata ajunge la spital. La externare, tânăra pare hotărâtă să rămână departe de droguri, iar

ultimele pagini sunt mai optimiste. În ultimele pasaje, ea decide că nu mai are nevoie de un jurnal, simțindu-se deja suficient de puternică. O postfață dezvăluie că numai trei săptămâni mai târziu, fata este găsită moartă de supradoză, care se poate la fel de bine să nu fi fost accidentală.

ISTORICUL CENZURII

Co *Ask Alice* a fost ținta a numeroase atacuri, contestări și încercări de cenzură, din cauza limbajului, a referințelor la consumul de droguri, și a violenței sexuale și promiscuității prezentate în roman. În anii 1970, școlile au invocat limbajul „nepotrivit” și scenele explicite de sex ca motive pentru excluderea romanului din bibliotecile din Kalamazoo, Michigan (1974); Sginaw, Michigan (1975); Eagle Pass, Texas (1977); și Trenton, New Jersey (1977); era necesar un acord parental scris pentru citirea cărții la bibliotecile din districtele școlare Marcellus (New York, 1975); Ogden (Utah, 1979) și St. Petersburg (Florida, 1982).

Romanul a fost printre cele 11 cărți interzise de către consiliul educațional din districtul școlar Island Trees, din New York în 1982. Registrul tribunalului specifica un pasaj ca fiind „nepotrivit” și reprezentativ pentru rațiunea interdicției¹¹. Romanul a fost însă înapoiat bibliotecilor după procesul de la Curtea Supremă a Statelor Unite *Board of Education, Island Trees Union Free School District No. 26 et al. v. Pico et al.* (1982), care a decis că prin decizia consiliului fusese încălcat Primul Amendament din Constituția americană.

În 1983, cartea a fost eliminată din biblioteca școlară, din cauză că un membru al consiliului director al unei școli din districtul Oddeo,

Brooklyn Park, Minnesota a considerat limbajul a fi „injurios”. Același lucru s-a întâmplat la școlile din Pagosa Springs, Colorado un părinte acuzând „limbajul explicit, subiectul tratat, tonul imoral, și lipsa valorii literare a cărții”. Romanul a fost contestat în 1984, la districtul școlar Rakin County (Mississippi), pentru că ar fi fost „profan și explicit din punct de vedere sexual” și la biblioteca liceului

¹¹ De căcat, nenorocit, pișăcios, cur, futangiu, cur, căcat. Doris avea zece ani și și-o trăsesese cu cine știe câți bărbați între timp/, dar acum, când văd o fată parcă văd un băiat. Mă excit și mă înfierbânt. Vreau să mă culc cu acea fată.

Gwinnett (Georgia), în 1986, întrucât ar fi „încurajat elevii să fure și să consume droguri”.

Go Ask Alice a fost scoasă de pe rafturile bibliotecii școlare din Kalkaska, Michigan, în 1986, din cauza „limbajului nepotrivit”, și în același an la biblioteca publică din Gainesville, Georgia, dar numai pentru cititorii sub 18 ani, în aceeași categorie intrând și alte cărți despre uzul de droguri, disfuncții sexuale, hipnoză sau alăptare.

În 1993, inspectorul școlilor din Wall Township, New Jersey, a ordonat interzicerea cărții la biblioteca unei școli gimnaziale, din cauza „limbajului nepotrivit” și a „aluziilor pornografice”. Același inspector își exprima mirarea că romanul era încă disponibil, cu toate că emisese personal un ordin de excludere a acestuia din toate listele de lecturi sau colecții de cărți la clasă, încă cu cinci ani în urmă, după ce îi fusese trimisă o scrisoare anonimă care condamna cartea. De asemenea, în 1993, cartea a fost eliminată din lista de lecturi pentru cursul de engleză, la liceul Buckhannon-Upshur, West Virginia, și în același mod atacată și la liceul Johnstown, New York din cauza „numeroaselor obscenități”. În 1994, liceul Shepherd Jill din Dudley, Massachusetts a eliminat cartea de pe o listă de lecturi, invocând „limbajul vulgar și dezgustător, precum și descrierea unor scene sexuale și a consumului de droguri”.

FAHRENHEIT 451

Autor: Ray Bradbury

Data și locul publicării inițiale: 7 1953, Statele Unite Editura: Ballantine Books Forma literară: roman

REZUMAT

Fahrenheit 451 relatează povestea unei societăți opresive în care cărțile sunt obiecte interzise, iar incineratorii sunt obligați să ardă toate cărțile pe care le întâlnesc. Romanul, o versiune extinsă a unei povestiri dar fuge la Denver. Acolo împarte o cocioabă cu mai mulți oameni care sunt în mod constant drogați, însă mizeria și depresia care o înconjoară o determină să se întoarcă acasă.

Acasă, ea decide să înceteze într-un final consumul de droguri, dar prietenii ei nu vor să o lase să facă acest lucru. Când se adună câteva zile fără a consuma nimic, aceștia o amenință. În timp ce făcea baby-sitting, fără să știe, mănâncă niște dulciuri făcute în casă care conțineau LSD, efectul fiind atât de grav încât fata ajunge la spital. La

externare, tânăra pare hotărâtă să rămână departe de droguri, iar ultimele pagini sunt mai optimiste. În ultimele pasaje, ea decide că nu mai are nevoie de un jurnal, simțindu-se deja suficient de puternică. O postfață dezvăluie că numai trei săptămâni mai târziu, fata este găsită moartă de supradoză, care se poate la fel de bine să nu fi fost accidentală.

ISTORICUL CENZURII

Co *Ask Alice* a fost ținta a numeroase atacuri, contestări și încercări de cenzură, din cauza limbajului, a referințelor la consumul de droguri, și a violenței sexuale și promiscuității prezentate în roman. În anii 1970, școlile au invocat limbajul „nepotrivit” și scenele explicite de sex ca motive pentru excluderea romanului din bibliotecile din Kalamazoo, Michigan (1974); Sginaw, Michigan (1975); Eagle Pass, Texas (1977); și Trenton, New Jersey (1977); era necesar un acord parental scris pentru citirea cărții la bibliotecile din districtele școlare Marcellus (New York, 1975); Ogden (Utah, 1979) și St. Petersburg (Florida, 1982).

Romanul a fost printre cele 11 cărți interzise de către consiliul educațional din districtul școlar Island Trees, din New York în 1982. Registrul tribunalului specifica un pasaj ca fiind „nepotrivit” și reprezentativ pentru rațiunea interdicției¹². Romanul a fost însă înapoiat bibliotecilor după procesul de la Curtea Supremă a Statelor Unite *Board of Education, Island Trees Union Free School District No. 26 et al. v. Pico et al.* (1982), care a decis că prin decizia consiliului fusese încălcat Primul Amendament din Constituția americană.

În 1983, cartea a fost eliminată din biblioteca școlară, din cauză că un membru al consiliului director al unei școli din districtul Oddeo,

Brooklyn Park, Minnesota a considerat limbajul a fi „injurios”. Același lucru s-a întâmplat la școlile din Pagosa Springs, Colorado un părinte acuzând „limbajul explicit, subiectul tratat, tonul imoral, și lipsa valorii literare a cărții”. Romanul a fost contestat în 1984, la districtul școlar Rakin County (Mississippi), pentru că ar fi fost

¹² De căcat, nenorocit, pișăcios, cur, futangiu, cur, căcat. Doris avea zece ani și și-o trăsesse cu cine știe câți bărbați între timp/, dar acum, când văd o fată parcă văd un băiat. Mă excit și mă înfierbânt. Vreau să mă culc cu acea fată.

„profan și explicit din punct de vedere sexual” și la biblioteca liceului Gwinnett (Georgia), în 1986, întrucât ar fi „încurajat elevii să fure și să consume droguri”.

Co Ask Alice a fost scoasă de pe rafturile bibliotecii școlare din Kalkaska, Michigan, în 1986, din cauza „limbajului nepotrivit”, și în același an la biblioteca publică din Gainesville, Georgia, dar numai pentru cititorii sub 18 ani, în aceeași categorie intrând și alte cărți despre uzul de droguri, disfuncții sexuale, hipnoză sau alăptare.

În 1993, inspectorul școlilor din Wall Township, New Jersey, a ordonat interzicerea cărții la biblioteca unei școli gimnaziale, din cauza „limbajului nepotrivit” și a „aluziilor pornografice”. Același inspector își exprima mirarea că romanul era încă disponibil, cu toate că emisese personal un ordin de excludere a acestuia din toate listele de lecturi sau colecții de cărți la clasă, încă cu cinci ani în urmă, după ce îi fusese trimisă o scrisoare anonimă care condamna cartea. De asemenea, în 1993, cartea a fost eliminată din lista de lecturi pentru cursul de engleză, la liceul Buckhannon-Upshur, West Virginia, și în același mod atacată și la liceul Johnstown, New York din cauza „numeroaselor obscenități”. În 1994, liceul Shepherd Jill din Dudley, Massachusetts a eliminat cartea de pe o listă de lecturi, invocând „limbajul vulgar și dezgustător, precum și descrierea unor scene sexuale și a consumului de droguri”.

FAHRENHEIT 451

Autor: Ray Bradbury

Data și locul publicării inițiale: 7 1953, Statele Unite Editura: Ballantine Books Forma literară: roman

REZUMAT

Fahrenheit 451 relatează povestea unei societăți opresive în care cărțile sunt obiecte interzise, iar incineratorii sunt obligați să ardă toate cărțile pe care le întâlnesc. Romanul, o versiune extinsă a unei povestiri din 1950 intitulată „Incineratorul”, își ia titlul de la temperatura la care ia foc hârtia, 451 grade Fahrenheit. Romanul, una dintre numeroasele lucrări distopice de după Al Doilea Război Mondial, îi prezintă pe oameni ca fiind ființe care au pierdut contactul cu lumea naturală, cu lumea intelectului și de asemenea cu semenii. După cum observă căpitanul incineratorilor, „cuvântul «intelectual» a devenit un cuvânt de ocară, așa cum trebuie”.

Oamenii se grăbesc de acasă la locul de muncă și înapoi, fără a vorbi despre ceea ce simt sau gândesc, emițând doar date și informații reci. Acasă, ei se înconjoară cu pereții interactivi cu imagini, niște ecrane de televiziune de dimensiunile unui perete pe trei dintre aceștia (sau chiar patru dacă respectivul își permite), cu personaje care ajung să fie acceptate ca membri de familie într-o viață altfel izolată. Străzile au devenit periculoase, fiind stabilită o limită de viteză *minimă* la 55 de mile pe oră, cele mai obișnuite viteze sunt cele de peste 100 de mile pe oră. Adolescenții, dar și adulții îndrăzneți, fac curse pe străzi cu mașinile lor puternice, fără nicio grija față de viața altora. Războiul împotriva unui inamic necunoscut este iminent.

Pentru unul dintre incineratori, iluminarea vine prin intermediul tinerei de 17 ani, Clarisse, a cărei iubire pentru natură, și dorința de a vorbi despre sentimente și gânduri, cu o simplă bucurie de a fi în viață, o caracterizează drept o „ciudată”. Lui Guy Montag îi place slujba sa de incinerator, însă se mai întâmplă să ia clandestin cărți pe care el și colegii lui le-au adunat din case unde fuseseră ținute ascunse și pe care trebuie să le ardă. Întrebările lui Clarisse legate de cariera sa de incinerator și părerea că aceasta nu pare o slujbă potrivită pentru el îl descurajează pe Montag. O misiune a incineratorilor de a arde cărțile și casa unei femei care refuză să-și părăsească locuința, și care, mai mult, își dă foc odată cu cărțile, reușește să adâncească tulburarea lui Montag. El încearcă să discute cu soția sa Mildred, dar ea nu îl ascultă și stă cu dopurile de urechi Seashell, un aparat radio minuscul purtat în urechi care cântă încontinuu, sau ține legătura cu „familia” ei de pe pereți.

Montag află că principalul motiv pentru interzicerea cărților era de a-i menține pe toți fericiți. Căpitanul său îi explică faptul că, în absența cărților, nu apar conflicte de teorii sau păreri, și niciun om nu învață mai mult decât altul. Dacă ar exista cărți, „cine știe cine ar putea fi ținta unui om citit?”

După ce soția sa denunță faptul că Montag ține cărți în casă, și după ce incineratorii îi distrug casa prin incendiere, Montag caută ajutorul fostului profesor de engleză Faber, care face parte dintr-o mișcare menită să păstreze cunoștințele trecutului. Conform indicațiilor lui Faber, Montag se întâlnește cu un grup de bătrâni, toți

foști profesori universitari, care memoraseră opere întregi de literatură. Ei susțin că sunt parte a unei rețele de mii de indivizi care vor păstra literatura vie în mințile lor până când opresiunea va înceta, și vor putea din nou să o treacă pe tipar. Montag, care memorase mai multe cărți ale Vechiului Testament, li se alătură, iar romanul se termină într-o notă de speranță.

ISTORICUL CENZURII

Fahrenheit 451 este un protest împotriva cenzurii și a expurgărilor, iar faptul că a fost expurgat și modificat de către editor timp de 13 ani până când autorul a aflat este cu atât mai mult o ironie a sortii. În 1967, editura Ballantine Books a publicat o ediție specială a romanului pentru a fi vândută în licee. Mai mult de 75 de pasaje au fost modificate pentru a elimina cuvinte ca „iad”, „blestem” sau „avort”, precum și două incidente. Primul, descria un bețiv, care a fost transformat în ediția expurgată într-un om bolnav. Al doilea, menționa curățatul buricului de scame, ediția purificată vorbind doar de curățarea urechilor. Nimeni nu s-a plâns de expurgarea executată, mai ales pentru că nimeni nu realiza care sunt de fapt schimbările, foarte puțini numărându-se printre cei care citiseră originalul. Pe pagina de copyright nu se făcea nicio mențiune despre eventuale modificări, iar mii de oameni au citit numai această versiune, aceasta fiind de altfel publicată de zece ori. În același timp, editura Ballantine Books a continuat să publice și varianta „pentru adulți”, vândută numai în librării. După șase ani de ediții simultane, editorul a oprit publicarea versiunii pentru adulți, păstrând doar varianta expurgată la vânzare, din 1973 până în 1979, perioadă în care nici Bradbury nici altcineva nu suspecta nimic în neregulă.

În 1979, un prieten l-a anunțat pe Bradbury de acest lucru, acesta cerând ca Ballantine Books să retragă ediția purificată, și să comercializeze doar varianta originală. Editura a fost de acord, astfel că din 1980 a intrat în circulație versiunea originală.

Acest act de cenzură a avut consecințe serioase pentru autori în legătură cu cluburile școlare de carte. Acest incident a determinat înființarea

Diviziei pentru Literatură pentru Tineret, a Comitetului pentru Libertate Intelectuală din cadrul Asociației Americane a Bibliotecilor (AAB). În 1981, comitetul a examinat expurgările

operate de cluburi școlare de carte, precum Scholastic, și a constatat că aproape toate foloseau, în măsuri diferite, asemenea procedee. Folosindu-și influența, AAB a amintit cluburilor de carte că medaliile Newberry și Caldecott pentru cărți pentru copii sunt acordate sub egida AAB, și că vânzările cărților cu mențiunea „Cele mai bune cărți AAB” sunt mult mai mari. Astfel au anunțat că nu vor mai acorda premii cărților expurgate. Mai mult, aceeași asociație a solicitat tuturor profesorilor să fie atenți ca pe pagina de copyright a cărților să fie precizat dacă este vorba de o „carte editată pentru uz școlar”.

În „Coda” care apare acum pe edițiile romanului *Fahrenheit 451*, Bradbury spune: „Nu mă voi duce cuminte pe un raft, cu intestinale scoase, pentru a deveni o non-carte.”

Versiunea „pentru adulți” a romanului mai are încă destui critici. În 1992, elevii de la școala Venado, din Irvine, California au primit exemplare ale romanului cu mai multe cuvinte înnegrite. Conducerea școlii a cerut profesorilor să folosească markere negre pentru a acoperi cuvinte ca „iad”, „blestem”, și altele considerate „obscene”, înainte de a oferi cărțile copiilor. Părinții s-au adresat școlii și unor ziare locale, care au trimis reporteri pentru a scrie despre ironia faptului că este cenzurată o carte care condamnă arderea cărților și cenzura. În fața unei asemenea situații, conducerea școlii a cedat imediat, susținând că exemplarele expurgate vor fi scoase din uz.

FIRE DE IARBĂ (LEAVES OF GRASS)

Autor: Walt Whitman

Data și locul publicării inițiale: 1855, Statele Unite Editura: publicată privat Forma literară: volum de poezie

REZUMAT

Fire de iarbă a apărut în 1855 într-o ediție *in quarto* de 95 de pagini tipărită de Whitman la tipografia lui Andrew și James Rome din Brooklyn. Numele lui Whitman nu apărea pe prima pagină, așa cum nu apăreau nici numele editorului sau al tipografiei. Cu toate acestea, el nu a ascuns faptul că este autorul cărți, drepturile de autor fiind precizate ca aparținând lui „Walter Whitman”, iar un portret al său fiind pus pe prima pagină. Colecția a mai apărut în încă cinci ediții pe parcursul vieții lui Whitman. Cea de-a treia ediție, publicată în 1860, conține cu peste 100 de poeme mai mult, multe

dintre ele cu implicații homosexuale care au adus lucrării o mai mare notorietate.

Prima ediție a îndeplinit scopul lui Whitman de a scrie o operă serioasă într-o manieră serioasă. Subiectul său este omul obișnuit, „de pe stradă”, spre deosebire de alți autori ai perioadei respective care scriau despre și pentru elita educată. El a ales să atragă atenția oamenilor obișnuiți care alcătuiau societatea americană. De asemenea, Whitman mai avea un scop pentru poezia sa. În prefața la ediția din 1855 a volumului *Leaves of Grass*, el și-a declarat explicit scopul de a uni aspectele fizice ale omului cu cele spirituale, și acest scop apare clar în poezii precum „*Cântec despre mine*”, care conține de exemplu versul „Sunt poetul trupului, / și sunt poetul sufletului”.

În dezvoltarea temei sale de a accepta toate aspectele vieții în mod egal, fără a exclude ceva, Whitman a inclus și descrieri anatomice directe care au ofensat pe mulți dintre cititorii săi, pentru care asemenea cuvinte rămâneau tabu.

Pe parcursul poemelor, Whitman vorbește despre actele fizice și realitățile pe care contemporanii săi se chinuiau să le mențină ascunse și secrete, fiind „nepotrivite” sau „rușinoase” și fiind interzis a vorbi despre ele.

În numeroase versuri din poeziile sale, Whitman sărbătorește senzualitatea și le amintește oamenilor despre cele mai primitive dintre dorințele lor.

ISTORICUL CENZURII

Fire de iarbă a fost declarată obscenă încă de la prima publicare. Primul librar la care Whitman a dus cartea a refuzat să o primească afirmând că este prea „senzuală”. Apoi, Whitman s-a întâlnit cu Lorenzo și Orson Fowler, care au fost de acord să distribuie volumul, dar vânzările au fost foarte modeste, astfel că Whitman a renunțat pur și simplu la multe dintre exemplarele primei ediții. Pe măsură ce „revoltele” imoralității începeau să apară împotriva volumului, frații Fowler au început să se teamă și i-au înapoiat lui Whitman exemplarele rămase din a doua ediție, renunțând la a le mai distribui. Bibliotecile au refuzat să cumpere volumul; Compania Bibliotecilor din Philadelphia a fost singura care a cumpărat un exemplar din prima ediție. Astfel, celelalte biblioteci

au cenzurat cartea prin refuzul lor de a o cumpăra.

Criticul R.W. Griswold, scriind în ediția din 10 noiembrie 1855 a publicației *The New York Criterion*, observa, „Astfel, să lăsăm această grămadă de gunoi pe mâna legilor, care, cu siguranță, dacă își îndeplinesc menirea, trebuie să aibă puterea de a suprima asemenea obscenitate.” O recenzie în revista engleză *Saturday Review* de asemenea a condamnat volumul, scriind yân martie 1856: „După cinci sau șase pagini... dl Whitman brusc devine foarte inteligibil, dar exagerat de obscen. Dacă *Leaves of Grass* va ajunge în posesia cuiva, sfatul nostru este să o arunce imediat în foc.” În 1865, Walt Whitman și-a pierdut locul de muncă din cadrul Departamentului Statelor Unite pentru Afaceri Interne deoarece Secretarul Șef James Harlan a găsit o ediție din volumul de poezii în sertarul lui Whitman și l-a considerat astfel un autor de „cărți indecente”. În 1870, Noah Porter, președintele Universității Yale, a scris în volumul său *Books and Reading* că „o generație nu poate fi cu adevărat pură dacă tolerează scriitori care, precum Walt Whitman, comit, în scris, o ofensă similară cu cea de a umbla gol pe stradă, ofensă pedepsită de legea civilă.”

Mulți oameni, printre care și Ralph Waldo Emerson, care au lăudat cartea într-o scrisoare pe care Whitman a reușit să o publice în ziarul

New York Times, l-au împins pe Whitman de la spate să permită apariția unei versiuni expurgate a colecției. Însă, Whitman a rămas ferm împotriva expurgării, iar legea americană a drepturilor de autor interzicea o asemenea practică fără acordul autorului. Încă de la prima apariție, editorii i-au sugerat că o ediție bowdlerizată pentru publicul larg ar însemna o creștere serioasă în vânzări. Whitman s-a opus cu fermitate expurgării, considerând astfel de cărți „cele mai mizerabile cărți de pe lume”. Nu înainte de 1892, cu puțin timp înainte de moartea sa, Whitman a consimțit publicarea unei ediții expurgate ca gest de prietenie față de Arthur Stedman, al cărui tată, Edward Clarence Stedman, îi făcuse multe favoruri lui Whitman.

Fire de iarbă nu a fost expurgată în Statele Unite decât după anul 1892, dar a fost interzisă cu desăvârșire, chiar dacă neoficial, din librăriile din New York și Philadelphia în anii 1870 și în mod

oficial, la Boston, în anii 1880. Potrivit practicilor lor uzuale, Societatea Watch and Ward din Boston și Societatea din New York pentru Suprimarea Viciului au pus presiune pe librari pentru a suprima vânzarea cărților în magazinele lor. Librarii au consimțit să nu facă publicitate cărților și nici să nu le recomande clienților.

În 1881, Societatea pentru Suprimarea Viciului a încercat să obțină o interdicție legală pentru o nouă ediție propusă pentru *Fire de iarbă* la Boston. La cererea societății, procurorul districtual a amenințat cu sancțiuni penale împotriva oricărui editor care are în plan o nouă ediție a operei, ne-expurgate. Ediția a fost în consecință retrasă.

În 1883, autorul și editorul Ezra Heywood, un susținător al cauzei iubirii libere, a fost arestat de către Anthony Comstock, șeful Societății din New York pentru Suprimarea Viciului, pe baza acuzației de a fi expediat prin poștă materiale obscene. Acestea erau reprezentate de un pamflet numit *Jugurile lui Cupidon*, care conținea „opinii sociale și sexuale neconvenționale”, și o antologie intitulată *The Word Extra* care conținea două poeme din volumul *Fire de iarbă*, și anume „Unei prostituate de rând” și „*Mă așteaptă o femeie*”. Când cazul a ajuns la tribunal, juriul superior a declarat că poemele lui Whitman sunt prea „dezgustător de obscene și depravate pentru a putea intra în stenogramele tribunalului”. Aceasta însemna că juriul va decide soarta lui Heywood fără ca acestuia să îi fie permis să prezinte o apărare a poemelor prin a recita fragmente din ele; astfel, era de așteptat o decizie de a cataloga operele drept obscene. Judecătorul T.L. Nelson, prezidând Curtea de Circuit a

Statelor Unite din Boston, a respins cazul, „pe motiv că acuzațiile sunt nefondate”.

Englezii au bowdlerizat colecția încă de la prima apariție în Anglia, în 1868, ex-boemul pre-rafaelit¹³ William Michael Rossetti, editorul ediției expurgate, a explicat în prefață că a omis aproape jumătate dintre poemele din ediția din 1860, din cauză că el și Whitman „ trăiau într-o epocă deosebit de nervoasă”. De asemenea, declara cu mândrie că de fapt el nu bowdleriza opera, întrucât „în

nicio situație nu am tăiat părți din poeme”. Perrin comenta însă: „este genul de prefață pe care un poet liberal ar fi scris-o dacă se întâmpla să fie implicat într-o bowdlerizare”. Deși Rossetti nu a tăiat părți din niciunul dintre poeme, el a făcut numeroase schimbări la prefața lui Whitman la ediția originală din 1855, eliminând chiar și cuvântul „prostituată”. Ediția expurgată a volumului *Leaves of Grass* a devenit parte din Everyman Library în 1866, și a rezistat destul de mult în prima parte a secolului XX. Ernest de Selincourt a folosit acea versiune pentru seria sa „Clasicii Lumii” de la Oxford, din 1920, excluzând însă câteva poeme. Spre sfârșitul vieții, Whitman discutând despre opera sa, și-a exprimat nemulțumirea față de edițiile engleze, spunând: „Acum simt cumva că de fapt niciuna dintre modificări nu trebuia făcută; că ar fi trebuit să îmi asum acea poziție; este singura poziție posibilă, finală, și logică.”

ÎNTÂLNIRE ÎN SAMARRA (APPOINTMENT IN SAMARRA)

Autor: John O'Hara

Data și locul publicării inițiale: 1934, Statele Unite Edituri: Harcourț, Brace Publishing Forma literară: roman

REZUMAT

Întâlnire în Samarra, primul roman al lui O'Hara după nuvelele sale de succes, relatează trei zile în timpul prohibiției, din viața clubului local, într-un oraș imaginar, Gibbsville, Pennsylvania. Personajele sunt preocupate cu aviditate numai de bani, sex și statut social, discutând încontinuu despre ce cluburi, școli sau colegii sau alte asociații conferă un înalt statut social.

Principala intrigă este legată de dezintegrarea morală și socială a lui Julian English, fiul unei femei cu stare și al unui respectat medic care este șeful personalului de la Spitalul Gibbsville. Înstărit încă de mic copil și astfel atrăgător pentru femei, Julian este căsătorit acum cu Caroline Walker, în aparență soția ideală, dar mariajul lor este zguduit de obiceiurile lui Julian de a bea și de umbla cu alte femei. Fiind șeful în aparență prosper al unei reprezentanțe Cadillac, se dovedește că Julian a administrat fondurile greșit, fiind nevoit să împrumute 20 000 de dolari de la recent înstăritul Harry Reilly, membru și el în *country club*. Purtându-i ranchiună pentru că se simte dator și întărâtat de alcool, Julian îi aruncă în față lui Harry băutura din pahar și îi învinețește

astfel un ochi lovindu-l cu un cub de gheață. Respins când încearcă să își ceară iertare, a doua zi, Julian se îmbată mai tare și se sinucide stând în mașină într-un garaj, cu motorul pornit.. Cei care îl găsesc sunt uluiți, nebănuind că Julian era mai nefericit decât ei.

Deși nu sunt descrieri sexuale explicite, se fac totuși niște referiri sexuale și în întreg romanul apar remarci ofensatoare de natura etnică. Un personaj își păcălește soția spunându-i că în ziar ar fi scris că „puritanul” Mervyn Schwartz ar fi fost „împușcat într-un bordel noaptea trecută”. Apoi o tachinează spunând că are de gând să îl ducă pe fiul lor de șase ani și jumătate „la femei în seara asta”, și se laudă: „când eram eu de vârsta lui Teddy, dădusem deja gata patru fete”. Când o tânără respinge avansurile sexuale ale lui Julian, el simte impulsul să o facă în toate felurile.

Pe tot parcursul romanului, personajele beau frecvent cantități semnificative de alcool, fiind deseori beți. Mafia din oraș este de origine italiană, chiar și elevi care au abandonat școala au cariere importante în închisori.

Antisemitismul este și mai pronunțat. Un personaj se trezește în dimineața de Crăciun și se gândește cu dispreț la doamna Bromberg de vizavi, se simte pentru câteva clipe vinovat, dar își amintește repede că „evreii nu respectă Crăciunul, decât când vor să scoată bani de la creștini, așa că nu trebuie să-i tratezi pe evrei în ziua de Crăciun altfel decât în orice altă zi”. Este de părere că dacă pe aceeași stradă cu ei locuiește și familia Bromberg asta „dăunează valorii cartierului pe piața imobiliară”, și își exprimă îngrijorarea că s-ar mai putea muta și alți evrei în curând. „Curând va fi o întreagă colonie de evrei în cartier, și copiii familiei Flieger și toți ceilalți copii drăguți vor crește ajungând să vorbească cu accent evreiesc.” La audierea privind moartea lui Julian când medicul legist Moskowitz stabilește că este vorba de sinucidere, tatăl lui Julian vede verdictul ca pe o răzbunare față de excluderea lui Moskowitz în urmă cu ceva timp de la o cină la clubul local pentru Societatea medicală locală și se gândește: „Să-I lăsăm și pe micul jidan impostor Moskowitz să se răzbune și el”.

ISTORICUL CENZURII

Încă de la publicare, romanul a stârnit critici din partea celor care considerau că el conține „o imensă vulgaritate... o vulgaritate de

nesuportat, care a pătruns în multe dintre romanele așa-zis moderne, romane pe care cei nu prea sensibili, și cei cu lecturi din literatura mai veche trebuie să le suprimă....” Pe lângă presiunile slabe și sporadice din partea Societății Watch and Ward din Boston asupra librarilor din Boston, de a nu mai comercializa cartea din cauza limbajului pe care îl conține, romanul a fost disponibil și a circulat liber timp de șapte ani de la publicare.

În 1941, Departamentul Poștelor a declarat că romanul nu poate fi expediat prin poștă. Apoi a fost adusă o înștiințare și editorului lui O'Hara, la sesizarea Societății pentru Suprimarea Viciului din New York, care criticase „remarcile defăimătoare la adresa anumitor grupuri etnice precum și limbajul vulgar”. Astfel, era interzisă expedierea de exemplare ale romanului prin poștă, iar în eventualitatea în care ar fi fost găsite, urmau a fi confiscate. Până la mijlocul anilor '50, cartea a avut același statut din partea autorităților poștale.

Romanul a atras atenția și Organizației Naționale pentru Literatură Decentă, organizație care avea ca scop identificarea literaturii „obscene” și sfătuirea membrilor împotriva lecturii unor astfel de publicații. În 1953, membrii ONLD au considerat că romanul era „de neacceptat”, incluzându-l împreună cu o altă carte de O'Hara, *Ten North Frederick*, pe lista lor neagră. Lista a fost apoi trimisă librărilor partenere, care au fost de acord să excludă titlurile respective din oferta lor de vânzări. Asemenea liste negre ale ONLD au dus la presiuni semnificative între librari, dar nu și la măsuri legale împotriva cărții. Însă, organizația oferea librărilor partenere un certificat pe care îl puteau expune: „Acest magazin s-a conformat în mod satisfăcător la cerințele comitetului [local al

ONLD] și a exclus de la vânzare toate titlurile identificate drept «inacceptabile» de către Organizația națională pentru Literatură Decentă pe parcursul acestei luni”. Ca urmare, cartea a fost scoasă din vânzare la St. Cloud, Minnesota; Port Huron și St. Claire County, Michigan; și la Detroit, Michigan. Vânzările au fost limitate și în alte localități, până la desființarea organizației la sfârșitul anilor 1950.

JURNALUL ANNEI FRANK (ANNE FRANK'S DIARY)

Autor: Anne Frank

Data și locul publicării inițiale: 1947, Olanda Editura: Contact Publishers Forma literară: jurnal

REZUMAT

Jurnalul Annei Frank este o compilație a jurnalelor și scrierilor lăsate de o tânără evreică de 15 ani, Anne Frank, când ea împreună cu familia ei au fost ridicați de la locul unde se ascundeau în Amsterdam de către soldații germani, în timpul ocupației naziste a Olandei din Al Doilea Război Mondial. Ascunzătoarea era o „anexă secretă”, un grup de încăperi în spatele unei clădiri care serveau drept depozit pentru o firmă olandeză. Cei prezenți acolo rămâneau închiși pe timp de zi, dar aveau libertate de mișcare pe tip de noapte, când părăseau adăpostul. După ce familia Frank a fost ridicată, membrii familiei olandeze care i-a adăpostit au adunat hârtiile lăsate de ei în urmă și le-au ascuns într-un birou, fără a le citi. Când Otto Frank, tatăl lui Anne, singurul membru al familiei care a supraviețuit, s-a întors de la lagărul de exterminare, a preluat manuscrisele, dorind să le publice. Astfel va îndeplini visul fiicei sale și o va face să trăiască prin scrierile ei.

Ediția finală este o combinație între textul original al lui Anne și o mai veche ediție a acestuia, în care erau modificate anumite aspecte mai copilărești. De asemenea, ea a folosit pseudonime pentru cei care locuiau în anexă, precum și pentru protectorii lor, pentru a nu-i face să se simtă jigniți de anumite critici pe care le aduce. Ea scrie de mai multe ori că dorește ca acest jurnal să trăiască și după ce ea nu va mai fi, și să se numească *Het Achterhuis* (*Casa dindărăt*), primul titlu sub care a apărut cartea.

Micul jurnal pe care Anne îl numea Kitty, era un cadou de ziua ei primit când împlinise 13 ani, pe 12 iunie 1942, la mai puțin de o lună de când se adăposteau în anexă. Ea își începu jurnalul chiar de ziua ei, scriind în el, dar și pe alte caiete, despre cele 25 de luni petrecute în anexă, de pe 5 iulie 1942 până pe 1 august 1944, trei zile înainte ca sergentul Gestapo Silverbauer și patru soldați, să îi găsească și să îi aresteze, în jurnal, Anne urmărește cursul războiului, notând ambițiile, speranțele, temerile și dorințele sale, precum și observațiile sale despre viața de zi cu zi. Veștile din ce în ce mai proaste aduse de protectorii lor, precum și de radioul englez o făceau să aibă reflecții adânci.

Observațiile lui Anne despre familie, despre dentistul Dussel, și despre familia Van Daan (care avea un copil de 16 ani) care împart anexa cu familia Frank, sunt de asemenea notate în jurnal. Ea comentează cu iritare încercările doamnei Van Daan de a flirta cu Otto Frank, amintind că ea „îl atinge pe față, îl trage de păr, își trage fusta sus, și face așa-zise remarci haioase”, menționând de asemenea bucuria ei că „tata nu intră în joc”. De asemenea, notează neînțelegerile dintre membrii familiei, precum și răceala față de mama ei. Cititorul este informat că cei trei tineri locuitori au reușit să citească destul de mult în timpul șederii lor, chiar încercând să facă niște cursuri prin corespondență. Anne reușește să își păstreze simțul umorului pe măsură ce condițiile devin tot mai grele, remarcând la un moment dat când mâncarea era din ce în ce mai puțină: „Cine dorește să urmeze o cură de slăbire să vină la noi în Anexă!”

ISTORICUL CENZURII

Cenzura REA lucrării *Jurnalul Annei Frank* a început odată cu publicarea ei inițială în Olanda. Dorind să nu rănească sentimentele protectorilor săi, Otto Frank a tăiat detaliile despre certurile dintre locatarii din anexă, precum și secțiunile în care Anne vorbea despre egoismul și insensibilitatea celorlalți. Întrucât ea considera jurnalul ca o scriere personală, Anne își exprima gânduri deschise și poate prea sincere, folosind jurnalul ca un mijloc de a se obișnui cu situația în care se afla și de a o suporta. Tatăl ei a eliminat astfel de pasaje, fără însă a modifica semnificativ descrierile pe care jurnalul le face.

Odată ce Otto Frank începea să caute o editură, alte măsuri de cenzură deveneau necesare. Editorul olandez, Contact, a solicitat ca anumite pasaje să fie excluse, ei văzându-le ca „lipsite de gust” sau „neverosimile”.

Acestea includeau referiri la menstruație. Curiozitatea sexuală a lui Anne a fost considerată de asemenea inacceptabilă, în ciuda normalității prezenței unei astfel de curiozități la o adolescentă. Astfel, un pasaj în care vorbește despre sânii unei prietene, și în care se amuză spunând că vrea să îi atingă, a fost de asemenea exclus. Editorul a mai cerut mai mult: și excluderea pasajelor în care sunt făcute remarci malițioase la adresa mamei lui Anne.

Când, în 1950, editura germană a lui Lambert Schneider a

solicitat o traducere în limba germană, noi acțiuni de cenzură și-au făcut apariția. *Ediția Critică* notează că pasajele care ar fi fost în mod special ofensatoare la adresa germanilor au fost excluse. Un asemenea pasaj scris de Anne relatează că regula din anexă spunea că toți trebuie să „vorbească încet tot timpul, în orice limbă civilizată, deci nu și în germană”. Acesta a fost modificat de Schneider în „orice limbă civilizată dar... încet”.

În 1952, publicarea jurnalului în Anglia a reinclus majoritatea pasajelor tăiate anterior. Alte atacuri au venit din cauza menționării curiozității sexuale a lui Anne. În nota din ziua de 5 ianuarie 1944, Anne își amintește că a dormit cu o prietenă de-a ei, „având puternica dorință de a o săruta”, lucru pe care l-a și făcut. Ea mai amintește că era foarte interesată în legătură cu corpul prietenei sale, „pe care îl ținuse mereu ascuns față de mine. Am întrebat-o dacă, drept dovadă a prieteniei noastre ne putem atinge sânii, dar ea a refuzat. Sunt foarte fericită când văd corpul altei femei, precum Venus, de exemplu... De-aș avea o prietenă la un moment dat, ea se îndrăgostește de Peter Van Daan, care îi arată toate ganele bărbătești” ale unui motan, și cu care experimentează primul contact pe gură, întrebându-se: „Oare trebuia să cedez așa repede?” Iar mamea, ea observă flirturile intense dintre dentist și doamna Van Daan notând că: „Dussel începe să aibă dorințe față de femei.”

În 1982, părinții din Wise County, Virginia au contestat includerea în cărții în biblioteca școlară, considerând că discuțiile despre problemele sexuale sunt „nepotrivite” și „vulgare”, iar criticile la adresa

„subminează autoritatea părinților”. Alții au obiectat în privința problemelor mele „tratamentului abuziv față de evrei”, iar un părinte de origine a atacat portretizarea fetei evreice. În 1983, patru membri ai Comisiei

Alabama pentru manuale au dorit să respingă cartea din școli pentru că era „deprimantă”.

LITERA STĂCOJIE (THE SCARLET LETTER)

Autor: Nathaniel Hawthorne

Data și locul publicării inițiale: 1850, Statele Unite

Editura: Ticknor and Fields

Forma literară: roman

REZUMAT

Litera stacojie debutează cu o lungă și vastă prefață intitulată „Casa Vămii: introducere la *Litera stacojie*” în care Hawthorne creează iluzia că romanul ce va urma este bazat pe realitate. El susține, că în timp ce lucra ca agent la oficiul vamal, a găsit un manuscris și o literă „A” roșie, învechită și pălită într-una dintre camere. Manuscrisul, scris de Jonathan Pue, un predecesor de-al său la Oficiul Vamal din Salem, Massachusetts detalia povestea unei doamne, pe nume Hester Prynne, care fusese găsită vinovată de adulter la Boston, cu două secole în urmă, și pedepsită. Pe lângă stabilirea unor pretexte pentru romanul ce urmează, introducerea face referire de asemenea la strămoșii lui Hawthorne și oferă detalii despre viața sa zilnică de funcționar public.

Povestea din *Litera stacojie* este cea a unui triumphi romantic. Hester Prynne, tânăra și frumoasa soție a unui cercetător bătrân și introvertit, este separată de soțul ei timp de doi ani și ajunge departe de Anglia, pe tărâmurile virgine ale Lumii Noi. Singură și fără prieteni, ea se îndrăgostește de Arthur Dimmesdale, un pastor tânăr și atrăgător, și îi poartă copilul, o fetiță pe care o numește Pearl „deoarece a fost cumpărată la mare preț”. Condamnată de ceilalți orașeni, mai ales de către femei, care consideră că înțemnițarea și expunerea ei în piața publică cu o mare literă roșie „A”, de la adulter, nu sunt suficiente, Hester își duce povara cu demnitate.

Fidelă caracterului său puternic, Hester poartă rușinea și pedepsele singură și nu dezvăluie numele tatălui copilului, cu toate că acest lucru i-ar fi micșorat pedeapsa semnificativ. În schimb, Hester își creează propria lume împreună cu Pearl și se întreține din talentul ei la lucrul de mână. Soțul ei revine în țară, pretinde a fi doctor și se pune de acord cu Hester să își păstreze identitatea secretă, amărâtul și slăbitul om luându-și numele de Roger Chillingworth. El îi tratează suferințele fizice ale lui Dimmesdale și în cele din urmă descoperă identitatea tatălui lui Pearl. Cu răutate, mimând prietenia, Chillingworth, încet dar sigur, îl distruge pe Dimmesdale. În timp ce acesta decade din punct de vedere fizic, iar Chillingworth din punct de vedere moral, Hester își câștigă respectul comunității, comunitate care începe să vadă litera „A” ca venind de la „angelic” pentru multele fapte bune pe care le face.

La sfârșitul romanului, Dimmesdale aflat pe moarte mărturisește public că este tatăl lui Pearl ținându-se de mână cu Hester și cu Pearl, pe același eșafod unde Hester nu de mult stătuse singură pentru a suporta rușinea semenilor săi. Dimmesdale moare, iar Hester o duce pe Pearl în Europa, apoi se întoarce câțiva ani mai târziu la mica sa colibă. După ce moare, Hester este înmormântată sub același monument funerar cu Dimmesdale.

ISTORICUL CENZURII

Romanul a fost un succes de la prima publicare, vânzând prima ediție ieșită din tipar în doar câteva zile. Deși criticii și specialiștii literari au lăudat romanul, revistele religioase și clericii l-au denunțat ca fiind „o poveste mizerabilă” care își are locul „într-o bibliotecă de bordel”. O recenzie în revista *Brownson's Quarterly* a declarat că nici Dimmesdale, nici Hester nu au demonstrat că au „remușcări” sau „căințe reale pentru fapta criminală” și că romanul „este o poveste ce nu trebuia spusă”. În revista *Church Review*, reverendul Arthur C. Coxe a condamnat la rândul lui cele două personaje principale pentru lipsa unei adevărate căințe, și a afirmat că „amorul dezgustător” nu ar trebui să fie subiect de ficțiune. În 1852, Coxe a cerut interzicerea romanului *Litera stacojie*, lansând un atac sălbatic, proclamându-se împotriva „oricărei tolerări a unui scriitor popular și talen tat atunci când face fapte rele din punct de vedere moral: să îi înăbușim mijlocirea sa de depravare încă din fașă!”. Coxe mai declara de asemenea că nu va tolera un roman care tratează „relațiile ilicite”.

Principala plângere a celor care au dorit interzicerea romanului Ini I de la început a fost că Hawthorne îi lua partea lui Hester, < *>ml.imii.hi< I răzbunarea soțului. Moralitatea strictă ar fi cerut ca Hestei..i ni< n muli mai evident și mai dureros decât a dorit Hawthorne să prezinți* (et.lți nii din Salem au fost atât de aprinși de romanul lui H.twll acesta a fost nevoit să se mute cu familia într-o casă in Med lun In

1852, romanul a fost interzis în Rusia de către țarul Nicol.u I in mia

„teroare a cenzurii”, dar interdicția a fost ridicată patru ani mai târziu când țarul Alexandru II a venit la putere.

Foarte puțină atenție a fost ațintită asupra romanului timp de

aproape un secol. În 1949, în declarațiile asupra verdictului în cazul *Common-wealth of Massachusetts v. Gordon* (1949), judecătorul Curtis Bok a dat romanul ca un exemplu pentru felul în care morala publică se schimbă, evidențiind că atunci când a fost pentru prima dată publicat, „romanul lui Hawthorne *Litera stacojie* a fost numit „mijlocire de depravare”, dar că în anul 1949 este deja acceptat în întregime.

În 1961, părinții unor elevi din Michigan s-au opus includerii romanului în cursurile de engleză de liceu, susținând că este „pornografic și obscen”. Ei au cerut ca romanul să fie scos din curriculum, dar solicitarea a fost respinsă. Într-un studiu reprezentativ la nivel național realizat de Lee Burrell pe un eșantion de bibliotecari școlari și șefi de catedră de limba engleză, patru cazuri de cenzură au apărut în locuri neidentificate însă de investigator. În prima, un elev a contestat recomandarea cărții pentru clasa a IX-a, dar nu a fost luată nicio măsură. Într-un al doilea caz, un părinte s-a plâns că romanul este imoral deoarece discută despre un copil „nelegitim”. Consiliul director al școlii a respins cererea de a exclude romanul din programă. Într-o a treia solicitare de excludere a cărții dintr-o listă de lecturi, din cauza ideii de adulter, decizia a fost de asemenea negativă. Singura tentativă de succes raportată de studiul menționat, a avut loc când un director de liceu a declarat cartea ca fiind prea „directă” și „revelatoare” și a eliminat-o din lista de lecturi obligatorii. Un studiu din 1967 despre cenzura în liceu în statul Arizona, realizat de Kenneth Donelson și Retha K. Foster, a menționat o solicitare a unui părinte care viza excluderea cărții dintr-o listă de lecturi, din cauza faptului că discută despre adulter. Solicitarea a fost respinsă.

În 1977, un părinte și un director de liceu din Michigan au criticat includerea romanului în programa pentru cursul de limba engleză, deoarece acesta includea un episod care prezenta un „cleric implicat într-un caz de adulter”. Cartea a fost eliminată de pe lista de lecturi și de la cursuri. În același an, un părinte din Missouri a condamnat cartea invocând uzul cuvintelor „de patru litere” și al „altor conținuturi nedorite” cerând scoaterea romanului din biblioteca liceului. Bibliotecara școlii și-a dat seama că părintele nu citise cartea, întrucât nu existau niciun fel de obscenități în ea, astfel

că a reușit să convingă respectivul părinte de eroarea sa. Cartea a fost reținută în bibliotecă.

Într-un studiu din 1982 administrat șefilor de catedră de limba engleză din Ohio, James Davis a menționat un caz în care un părinte a susținut că romanul este de fapt o poveste despre „adulter”, despre un „pastor afemeiat” și despre „prostituție”, cerând eliminarea cărții din lista de lecturi la un curs de engleză. Consiliul director al școlii a respins cererea.

MINUNATA LUME NOUĂ (BRAVE NEW WORLD)

Autor: Aldous Huxley

Data și locul publicării inițiale: 7 932, Ang//a

Editura: Chatto & Windus Collins

Forma literară: roman

REZUMAT

Minunata lume nouă este o satiră în care știința, sexul și drogurile au înlocuit rațiunea și emoția umană, într-o societate „perfectă” pe care Huxley o numește „Utopia”. Romanul descrie o societate armonioasă în care genetica sofisticată combinată cu farmacologia produc o populație controlată perfect, a cărei existență însăși este dedicată menținerii stabilității respectivei societăți. Oamenii sunt astfel programați genetic pentru a-și îndeplini criteriile reglementate de guvern privind dimensiuni specifice mentale și fizice. Promiscuitatea sexuală este cerută de la nivel de stat cu scopul obținerii plăcerii, și nu a procreării, femeile fiind echipate cu dispozitive contraceptive pentru a evita sarcina. Singurul mod respectabil de a pătrunde în lume este prin incubarea într-o sticlă – oamenii sunt decantați, și nu născuți – iar învățarea se face prin precondiționare.

Locuitorii sunt creați și modelați pentru a prelua anumite forme standard necesare societății. Astfel, în *Centrul de incubare și condiționare*, sunt puse cantități diferite de alcool în sticle de decantare a embrionilor, pentru a se împiedica dezvoltarea mentală, creându-se astfel o ierarhie de clase genetice.

Cei care sunt modelați pentru a face muncile grele și anoste ale societății primesc cele mai mari doze de alcool pentru o mentalitate inferioară, în ordinea descrescătoare a inteligenței, Gamma, Delta și Epsilon sunt cei mai numeroși și sunt produși prin

tratarea ovulului fertilizat prin Procesul Bokanovsky, o procedură care permite diviziunea ovulului în nu mai puțin de 96 ființe identice, putându-se obține până la 15 000 de frați și surori dintr-un singur ovar. Clasele Alpha și Beta, care îndeplinesc munca guvernului, rămân individualizați deși și ei sunt manipulați prin condiționarea lor timpurie. Conceptul de familie este necunoscut, iar cuvintele „mamă” și „tată” sunt considerate obscenități. În aceasta lume sistematic promiscuă, bărbații și femeile sunt sfătuiți să aibă cât mai mulți parteneri sexuali, pentru evitarea dezvoltării unor sentimente și emoții în cadrul relațiilor care ar putea să le pună în pericol loialitatea obsesivă față de stat.

Relele cunoscute ale omenirii sunt eliminate, și locuitorii acestei lumi sunt eliberați de grija durerii, a bolii, nefericirii, îmbătrânirii sau morții. Boala a fost eradicată prin sterilizare, iar durerea sau nefericirea sunt eliminate cu ușurință prin administrarea de doze de *soma*, un medicament eficient fără efecte secundare. Doze mai mici sunt folosite pentru a vindeca depresia, în timp ce dozele mai mari sunt administrate pentru obținerea unei stări prelungite de euforie, descrisă de către un personaj ca o vacanță de două săptămâni. Fericirea aceasta oarbă este necesară pentru stabilitatea socială, astfel că toate emoțiile sunt eliminate. Chiar și moartea apare sub altă înfățișare. Oamenii primesc un tratament care îi menține într-o stare de tinerețe până la vârsta de 60 de ani, când corpurilor lor le este permis să treacă printr-un scurt și controlat (cu ajutorul unor doze de *soma*) proces de îmbătrânire, apoi ei dispar în crematoriile care transformă corpurile umane în fosfor, folosit apoi ca îngrășământ.

Huxley prezintă și aspectele indezirabile ale unei asemenea lumi, prin intermediul neadaptatului membru al clasei Alpha, Bernard Marx, și al lui John, care trăiește în Rezervația Sălbaticilor, o regiune pre-civilizată care a fost păstrată pentru studii. John este fiul directorului Centrului de Incubare și Condiționare (CIC) și al unei femei Beta, și a fost plasat în rezervație de către CIC. Adus în Anglia de către Marx, John nu se adaptează în lumea fără emoții și pustie din punct de vedere intelectual a Utopiei. El dorește dragoste și respinge promiscuitatea Leninei Crowne, o femeie din Utopia de care este atras din punct de vedere sexual, dar ale cărei morvuri i se

pare respingătoare. Tratat ca o curiozitate de către utopieni, care se minunează văzându-l și care se holbează la el, John nu găsește altceva decât nefericire în această lume, și decide că sinuciderea este singura soluție.

ISTORICUL CENZURII

Romanul *Minunata lume nouă* a generat o mulțime de reacții din partea celor care s-au simțit ofensați de satira societății prezentate de Huxley. Romanul a fost acuzat că este sordid, imoral și obscen, pentru descrierile făcute despre conceptul de familie, pentru felul în care tratează problematica sexului și a consumului de droguri. Alții invocă promiscuitatea sexuală descrisă în Utopia, așa cum a făcut, de exemplu, Consiliul Cenzorilor din Irlanda când a interzis romanul, în 1932, cu toate că de fapt el nu conține descrieri explicite sexuale. În linii mari, cei care ținesc la interzicerea romanului consideră că *Minunata lume nouă* este „deprimant, fatalist, și negativist, încurajează pe cei tineri să aibă un stil de viață cufundat în droguri, sex și conformitate, consolidând sentimentul că ei nu pot avea niciun impact asupra lumii în care trăiesc”.

Romanul a fost deseori contestat în școli, pe tot teritoriul Statelor Unite. În 1965, un profesor de engleză din Maryland a susținut că prin decizia sa de a-l elibera din funcție, ca pedeapsă pentru includerea romanului *Minunata lume nouă* pe lista de lecturi, consiliul director al școlii a încălcat drepturile prevăzute în Primul Amendament. Tribunalul a decis împotriva profesorului în *Parker v. Board of Education*, respingându-i cererea de a fi reprimis în funcție. Când a fost mai târziu examinat de către un alt tribunal, cazul *Parker v. Board of Education*, judecătorul a reconfirmat decizia Curții inferioare, adăugând decizia că eliberarea din funcție nu a fost rezultatul politicii sale de selectare a cărților.

În 1979, un director de liceu din Matthews County, Virginia, a cerut ca profesorul de istorie să retragă lectura *Minunata lume nouă* din programă. Profesorul nu s-a conformat, astfel că a fost eliberat din funcție. Niciuna din părți nu a mai întreprins nimic după aceasta.

În 1980, în orașul Miller, Missouri, romanul a fost contestat, și în consecință retras din programă, iar în 1988, părinții elevilor de la liceul din Yukon, Oklahoma, au cerut retragerea cărții, invocând „limbajul și conținutul moral”. În 1993, o situație identică a avut loc

la districtul școlar Corona-Norco, California, acuzația fiind de data aceasta că „focalizează activități negative”. După deliberarea autorităților, romanul a fost păstrat în programă, studenții având posibilitatea să aleagă o lectură alternativă la acesta.

NEGRU CĂMINE (BLACK LIKE ME)

Autor: John Howard Griffin

Data și locul publicării inițiale: 1959, Statele Unite

Editura: Houghton Mifflin Company

Forma literară: jurnal

REZUMAT

Scris sub formă de jurnal, narațiunea prezintă o privire introspectivă asupra rasismului, examinând consecințele lui, într-o cronică a experiențelor unui cercetător în științe sociale alb care își înnegrește pielea și se rade în cap, pentru a-și asuma rolul unui afro-american, în sudul Statelor Unite, în 1959. Autorul recunoaște că rezultatele acestui experiment îi vor schimba viața și perspectiva asupra rasismului, în mod fundamental. Griffin află că, după ce a intrat în cultura negrilor și a luat contact cu lumea albilor din postura de afro-american, nu poate reveni la identitatea sa reală de alb, întrucât părerile despre propria rasă s-au schimbat dramatic.

În paginile de început ale cărții, autorul prezintă ipotezele studiului său, explicând motivele care l-au determinat să fie curios în problematica pigmentării pielii. El înțelege că, deși este considerat a fi un expert în probleme rasiale, nu are habar despre cum se simte de fapt un afro-american în sudul îndepărtat. După ce își asigură o finanțare din partea revistei *Sepia*, autorul călătorește spre New Orleans, unde se întâlnește cu un doctor care începe să îi aplice tratamentul de închidere a culorii pielii.

Griffin își examinează neliniștea odată stabilită doza pentru definitivarea transformării. Plimbându-se pe străzile din New Orleans, el intră în vorbă cu persoane pe care le cunoscuse încă de când era alb, observând diferențele clare în atitudinea lor, acum, că vorbeau cu un afro-american. Începe să vadă problemele cu care se va confrunta sub această nouă identitate. În primul rând, linia, bariera nevăzută dar care se simte atât de bine între rasa albă și cea neagră, pe care o încalcă fără să își dea seama când îi permite unei femei albe să se așeze lângă el și lângă alți oameni de culoare, în

autobuz. Eforturile sale de a schimba legile uneori confuze ale segregării arată o indignare puternică în fața unei societăți care limitează în mod strict accesul afro-americanilor la facilități pe care albiile le au garantate. În schimb, Griffin primește cu bucurie noua sa rasă, prin intermediu unei singure persoane căreia îi dezvăluie secretul lui, și care îl învață regulile nescrise ale comportamentului unui „negru”.

Autorul observă greutățile vieții unui afro-american, constatând că respectul celorlalți precum și securitatea persoanei depind în mod decisiv de culoarea pielii. Ca afro-american, este deseori ținta unor agresiuni și este privit ca o ființă inferioară de către societate. În timpul zilei, el caută o slujbă pe care să o poată primi chiar dacă este negru, căutând în același timp măcar aparența umanității în societatea în care trăiește. Pe timpul nopții, se plimbă prin New Orleans, asumându-și treptat în totalitate noua identitate. Autorul observă că ceilalți afro-americani îl tratează cu un mare respect și bunătate, mult mai mult decât atunci când era alb. Dar, mai observă că albiile și-au pierdut umanismul și respectul pe care i le arătau când era și el alb.

Experiențele divergente ale lui Griffin l-au determinat să postuleze că problema afro-americanului este pe două planuri. Afro-americanii se confruntă cu rasismul și cu prejudecățile albilor, dar în același timp și cu o lipsă de încredere și respect față de propriile persoane, fără să mai pomenim de mândrie sau curaj. Griffin sugerează că cele două rase vor putea conviețui în armonie numai când aceste două laturi ale problemei vor fi rezolvate.

Griffin mai subliniază atât diferențele subtile cât și cele evidente în ceea ce privește modul în care albiile din New Orleans tratează diferitele rase. La un moment dat, o femeie care purtase o conversație plăcută cu el pe când era alb, refuză să îi primească un cec de călătorie când este negru, cu toate că tranzacția nu implica niciun risc financiar. El observă că asemenea situații sunt obișnuite pentru un negru, și mai observă că toaletele sau cafenelele îi sunt inaccesibile, numai din cauză că este negru.

Pentru a lărgi relevanța studiului, Griffin și-a extins aria de cercetare, incluzând și alte orașe din sud. Observațiile sale atestă că tratamentul față de persoana unui afro-american rămâne constant.

Griffin menționează că albi i se adresau cu apelativele „boy” și „nigger”, și că atitudinile albilor deveneau din ce în ce mai greu de suportat, pe măsură ce se dezvoltău noi și noi situații de persecuții, segregare și rasism. În orașul Mobile, Alabama, albi i-au cerut să spună ce treabă are în zonă, amenințându-l cu moartea dacă avea să provoace vreun necaz. Griffin subliniază că prin felul agresiv în care erau adresate amenințările, era cât se poate de clar că nu s-ar fi întreprins nimic ca să îi fie identificați ucigașii, din cauza rasei lui.

Cu puțin timp înainte de a-și încheia odiseea sa de o lună, autorul a trecut printr-o situație ilustrativă referitoare la caracteristicile liberalismului albilor. Griffin a vizitat Institutul Tuskegee pentru o zi, și s-a întâlnit cu un cercetător asociat alb, care insista să se recomande ca un alb înțeleghător de care negrilor nu trebuie să le fie frică. În ciuda intențiilor bune, prejudecățile sale întipărite au ieșit imediat la iveală când a sugerat că s-ar putea ca un negru care vindea curcani pe marginea drumului să-i fi furat, de fapt.

Autorul conchide în ultimele pasaje ale lucrării că experimentul a generat ostilitate din partea multor persoane din toată țara. El și familia lui au primit amenințări cu moartea și s-au văzut obligați să își schimbe domiciliul.

ISTORICUL CENZURII

Cartea a fost una dintre primele 30 cel mai frecvent atacate titluri în Statele Unite, încă de la prima sa publicare parțială din 1960, sub forma unui articol în revista *Sepia* și apoi, după publicarea sa integrală, în 1961. Principala acuzație, în cele mai multe cazuri, a fost obscenitatea. Cercetătorii, însă, consideră că adevărul este mai degrabă că multora dintre critici nu le-a convenit subiectul tratat, și anume, acela al prejudecăților față de afro-americani. După cum declara un profesor chestionat într-un studiu realizat de Lee Burrell în 1982: „într-o comunitate rurală, oamenii nu doresc ca copiii lor să citească despre negri”. Această concluzie se sprijină pe examinarea a 20 dintre cele mai atacate titluri între 1965 și 1977. O treime dintre cele reprezintă un protest vehement împotriva rasismului.

În 1966, ediția de buzunar a romanului a fost atacată vehement ca fiind nepotrivită pentru a fi citită de copii. În Wisconsin, un cetățean a dat în judecată consiliul școlar local, susținând că textul conținea limbaj obscen, vulgar, murdar și nepotrivit,

indiferent de vârstă. Mai mult, el a acuzat că prin această carte, copilul lui a avut de suferit, fiind obligat să o citească pentru ora de engleză. Tribunalul a respins cazul.

În 1967, un părinte al unui elev din Arizona a contestat includerea titlului în programa școlară, invocând limbajul obscen și vulgar, precum și situațiile prezentate. Consiliul școlar a decis excluderea cărții din programă. Limbajul, și mai ales cuvintele indecente, au constituit acuzația adusă de către un profesor susținut de către un pastor, în Pennsylvania, în 1977, fără succes însă. Un incident similar, cu același rezultat, a avut loc în 1982 în Illinois. În Missouri în 1982, cartea a fost introdusă în categoria restricționată, după ce un părinte a contestat alegerea ei, pe motiv că este obscenă și vulgară și „prezintă persoane de culoare”.

O ALTĂ ȚARĂ (ANOTHER COUNTRY)

Autor: James Baldwin

Data și locul publicării inițiale: 1962, Statele Unite Editura: The Dial Press Forma literară: roman

REZUMAT

Romanul are ca decor orașul New York, mutându-se din Greenwich Village până în Harlem în timp ce relatează un an din viața celor șapte personaje principale. *Another Country* se concentrează pe relațiile și cariera bateristului afro-american de jazz Rufus, și a surorii lui, Ida, solistă, împreună cu celelalte cinci personaje care sunt albi: Vivaldo, iubitul lui Ida, un așa-zis scriitor; Yves, un tânăr francez, și iubitul lui, Eric, actor; Richard, scriitor de maculatură, și soția lui, Cass. Prin interacțiunile complexe dintre personaje de rase diferite, ce au loc la mijlocul anilor '50, autorul cercetează rănille rasiale adânci suferite de ambele grupuri. El experimentează conceptul de egalitate, punându-și personajele de rase diferite în ipostaze similare, apoi explică sau încearcă măcar, de ce ele nu se mențin la același nivel. Baldwin încearcă să demoleze concepțiile sociale bine înrădăcinate, ștergând barierele de culoare și de sex, și își expune așteptările sociale ale perioadei prin libertatea cu care scrie despre homosexualitate și relații inter-rasiale.

Scris într-un stil socio-real ist, romanul descrie viețile personajelor sale la un anume moment în timp; reușește astfel să

reda cu o acuratețe remarcabilă portretele oamenilor, descrierile străzilor, magazinelor, apartamentelor și sunetelor orașului, deopotrivă măreția dar și aspectele mai sordide ale orașului. Păstrând o legătură strânsă cu realitatea străzii, personajele sale vorbesc la fel cum ar face-o cei pe care ei îi simbolizează, exprimându-și temerile, frustrările, dorințele și emoțiile în limbajul străzii, presărându-și conversațiile cu obscenități. Personaje albilor sunt atrase de personaje feminine afro-asiatice, sau chiar de personaje masculine, orașul care îi înconjură aruncând asupra lor lumina sumbră a abjecției.

Încă de la început, în ciuda eforturilor lor, personajele sunt destinate să cedeze în fața soartei pe care nu o pot controla. Rufus Scott, talentat muzician de succes, își însușește opinia stigmatizantă pe care societatea timpurilor sale o avea față de afro-americieni. Leona, iubita lui albă, îi mărturisește dragostea ei și încearcă să obțină reciprocitate, dar lipsa de respect față de sine și incapacitatea de a trece peste durerea unor respuingeri anterioare îl împiedică să răsună iubirii ei. În schimb, el o numește pe Leona „sărăntoacă albă”, pentru că iubește un negru, o abuzează fizic și o acuză că îl înșală cu prietenii lui. Incapabil de a-și învinge soarta sa lipsită de vreo speranță, Rufus, cel mai bine conturat dintre personaje, se sinucide aruncându-se de pe podul George Washington în prima cincime a romanului. În restul de patru cincimi ale romanului, celelalte personaje se împacă până la urmă cu pierderea suferită, amintindu-și fiecare din perspectiva sa unică relațiile cu Rufus și propriile frustrări din viața lor.

Deși recenziile au criticat sexualitatea neconvențională din roman, publicul a făcut din acesta un succes, *Another Country* devenind al doilea cel mai bine vândut roman al anului 1963, când a apărut în ediție de buzunar.

ISTORICUL CENZURII

La publicare, în 1962, romanul a atras atenția Biroul Federal de Investigații (FBI), care îl vedea ca fiind similar în multe privințe cu *Tropicul Cancerului* și *Tropicul Capricornului* de Henry Mii Ier. Romanul a fost considerat unul de importanță semnificativă, FBI creând un dosar special pentru el, *FBI HO 145-2625*, pe lângă dosarul deja existent al lui Baldwin. Pe 19 septembrie 1962, directorul FBI, J.

Edgar Hoover, a trimis romanul la un laborator FBI pentru a fi „analizat”, exprimându-și îngrijorarea în primul rând față de scenele de sex homosexual și in-ter-rasial. FBI a emis o decizie puțin așteptată, declarând că romanul „are valoare literară și poate fi de interes pentru cei care studiază psihologia și comportamentul social”.

În 1963, un librar din New Orleans a fost arestat pentru deținerea de exemplare din roman, prin aceasta încălcând ordonanța orașului de interdicție a vânzării materialelor obscene, dar în cele din urmă cazul nu a ajuns la tribunal. În același an, Biblioteca Publică din New Orleans, Louisiana, a declarat că romanul este obscen, interzicându-l ulterior. Cazul a ajuns la tribunal și după un an de judecare, cartea a fost reprimată pe rafturile bibliotecii.

În 1965 FBI a primit o scrisoare de la un locuitor al orașului Fort Worth Texas, care susținea că romanul este „o culme a perversiunii sexuale”, cerând măsuri de interzicere a lui din librăriile orașului. Hoover i-a răspuns cetățeanului, asigurându-l de toată seriozitatea FBI, dar anunțându-l că autorul nu încălcase nicio lege federală. În orice caz, impresia de toleranță a fost subminată de o mențiune făcută în dosarul FBI al autorului, în 1969, în care era inclusă sugestia potrivit căreia membrii Ku Klux Klan obținuseră exemplare din roman, „pentru a determina dacă este o lectură potrivită pentru studenți”.

OAMENI ȘI ȘOARECI (OF MICE AND MEN)

Autor: John Steinbeck

Data și locul publicării inițiale: 1937, Statele Unite Editura: Viking Penguin Forma literară: roman

REZUMAT

Oameni și șoareci este povestea a doi bărbați, uriașul și simplul Lennie, și micuțul dar șiretul George, care schimbă una după alta locurile de servit la diferite ferme, urmărindu-și astfel visul de a deține unul singur o fermă.

În ciuda capacităților lor intelectuale diferite, cei doi sunt buni prieteni care împărtășesc un vis – simpla dorință de a avea o fermă, unde Lennie să poată să crească iepuri. În murci

de la o fermă la alta, George este tot mai frustrat de că ei

Ițili „ I Hi ale lui Lennie, dar nu îl părăsește pe copilărosul un u.. i nesupravegheat, Lennie poate nimeri cu ușurință i«

să nu mai poată fi scos, astfel că este necesară vini lent.’

Deși cei doi sunt încântați când li se dau sarcini la o fermă, George trebuie, ca de obicei, să acopere deficiențele lui Lennie și să îl facă să pară mai capabil și mai inteligent decât este. Fiul șefului fermei, Curley, îl persecută pe copilărosul Lennie, care se trezește atras de tână și încântătoare nevastă a acestuia. Aceasta însă, nu îl tratează corect pe Lennie, tachinându-l jucăuș, fără să își dea seama că acesta ia totul în serios. El o vede ca fiind asemănătoare blănosului și drăguțului cățeluș pe care l-a avut odată, și dorește doar să îi mângâie părul moale, așa cum îl mângâia și pe cățeluș. Când Lennie se apropie de soția lui Curley pentru a o mângâia pe păr, ea se sperie și începe să strige. El îi pune mâna la gură pentru a o liniști, dar nu este capabil să își evalueze puterea și îi frânge gâtul. Când George îi găsește, Lennie își cere iertare că a rănit-o exact la fel cum îl rănisese și pe cățeluș. George anticipează că oamenii de la fermă conduși de Curley nu vor avea milă pentru Lennie, astfel că îi spune acestuia să își facă bagajele ca să plece cât mai repede. La scurt timp după aceasta, în timp ce fugarii se aflau pe malul unui râu, George îl împușcă și îl omoară pe Lennie, pentru a-l cruța de torturile terifiante ale puterii ce nu mai putea fi evitată.

ISTORICUL CENZURII

Oameni și șoareci și-a câștigat prestigiul îndoielnic de a fi pe locul doi în topul celor mai cenzurate cărți din programa școlilor de stat în anii 1990, fiind învinsă doar de antologia literară *Impressions*, deși controversalele au fost frecvente și în deceniile precedente acelei perioade. Cenzorii au considerat că romanul conține personaje crude care folosesc un limbaj vulgar și ale căror experiențe expun sistemul social deficitar al Statelor Unite.

Romanul a fost pus pe lista cărților interzise în Irlanda în 1953 din cauza „obscenităților” și a limbajului „vulgar”. A fost interzis din motive similare la: Syracuse, Indiana în 1974; Oii City, Pennsylvania, în 1977; Grand Blanc, Michigan, în 1979; și Continental, Ohio, în 1980. În 1977 la Greenville, Carolina de Nord, Cea De-a Patra Provincie a Cavalerilor Ku Klux Klan, a atacat cartea în districtul școlar local, întrucât „ia numele lui Dumnezeu în deșert,

și conține blasfemii”. Același motiv a fost dat de către părinții care au atacat romanul la districtul școlar Vernon-Verona-Sherill (New York), în 1980 și în districtele școlare St. David, Arizona, în 1981 și Tell City, Indiana, în 1982. Consiliul director educațional din Scottsboro,

Alabama a interzis romanul la liceul Skyline în 1983 din cauza „blasfe-miilor”, iar președintele consiliului director al unei școli din Knoxville, Tennessee, a jurat că va elimina „cărțile mizerabile” din sistemul școlar local, începând cu *Oameni și șoareci*, motivat fiind de prezența „limbajului vulgar”.

Romanul a fost atacat pe motive ca „vulgaritate” sau „obsenitate” de către părinții din districtul școlar Christian County, Kentucky în 1987, dar mai târziu a fost reprimit în biblioteci și la cursuri. „Blasfemia” a fost de asemenea motivul pentru noi controverse în 1988 la: școlile din Marion County, Virginia de Vest; școala Wheaton Warrenville, Illinois; și liceul Berrien Springs, Michigan. În 1989, consiliul educațional a ordonat eliminarea romanului de la Liceul Northside din Tuscaloosa, Alabama, din cauza „blasfemiei”; nu peste mult timp romanul a fost contestat ca lectură recomandată la o școală de vară pentru tineret din Chatanooga, Tennessee, deoarece „Steinbeck este cunoscut ca având o atitudine împotriva oamenilor de afaceri”. În același an, romanul a fost scos din toate programele educaționale, și confiscat la liceul White Chapel din Pine Bluff, Arkansas, părinții obiectând împotriva limbajului. „Limbajul obscen” a fost motivul pentru care părinții din districtul școlar Shelby Country, Tennessee au atacat decizia de a include romanul în listele de lecturi de liceu.

Anii 1990 au adus o creștere a numărului de contestări împotriva romanului *Șoareci și oameni*. În 1990, un părinte din Salinas, Kansas a contestat menționarea cărții într-un curs de engleză de clasa a X-a, pe motiv că prezintă „blasfemii” și „ia numele lui Dumnezeu în deșert”. Comitetul de examinare al consiliului director al școlii a luat în considerare plângerea și a recomandat ca romanul să fie păstrat ca lectură suplimentară, dar ca niciun pasaj al cărții să nu fie citit cu voce tare la clasă, în același an, un părinte din Riviera, Texas, a protestat împotriva profanităților conținute de roman, și a cerut ca acesta să fie eliminat din programa pentru limba

engleză, la clasa a XI-a. La o întrunire deschisă a consiliului director al școlii care avea ca scop discutarea cazului, 50 de profesori și administratori și zece elevi de clasa a X-a a au venit pentru a susține menținerea cărții în programă. Singura persoană care a vorbit împotriva cărții a fost părintele care a depus plângerea. După ce cazul a trecut prin încă două etape de apeluri, consiliul a votat în cele din urmă menținerea romanului în programă.

În 1991, la Fresno, California, un părinte a cerut eliminarea cărții de la un curs de pregătire pentru colegiul de engleză, invocând „blasfemia” și „rasism”. Cartea a fost menținută, dar copilului respectivului părinte i-a fost permis să aleagă o lectură alternativă. În Iowa City, Iowa, un părinte s-a plâns de includerea romanului *Oameni și șoareci*, din cauza blasfemiei și a cuvântului „afurisit”. Ea susținea că fiica ei este supusă astfel la „abuzuri psihologice și emoționale” când din carte se citește cu voce tare și și-a exprimat speranța că fiica ei nu va vorbi ca „un muncitor imigrant” când va termina școala. Comitetul de examinare al districtului a votat menținerea cărții în programă. „Blasfemia”, „înjurăturile excesive” și „detaliile sexuale” au fost motivele contestațiilor din liceele Suwanee, Florida; Jacksboro, Tennessee; Buckingham, Virginia; și Branford, Florida.

Un mare număr de contestații au fost făcute în 1992. O coaliție de membri ai comunității și de clerici din Mobile, Alabama au solicitat ca oficialii locali din educație să alcătuiască un comitet de examinare a manualelor, „pentru a înlătura lucrurile nepotrivite”. Prima lor țintă urma să fie *Șoareci și oameni*, despre care ei susțineau că mustește de „blasfemie” și „teme deprimante și morbide”. Nicio plângere oficială nu s-a înregistrat însă, astfel că oficialii au respins solicitarea. Atacurile din Waterloo, Iowa și Duval County, Florida, au fost făcute din cauza „blasfemiei”, „pasajelor mizerabile despre sex” și „afirmațiilor defăimătoare față de minorități”. Un părinte din Modesto, California a atacat romanul pe baza ideii de „blasfemie” și a folosirii cuvântului „negrotei”, iar NAACP s-a alăturat protestului, cerând eliminarea romanului de pe listele de lecturi. „Blasfemia” a fost motivul plângerii din la Liceul Oak Hill, din Alexandria, Louisiana, fără niciun rezultat însă.

Una dintre cele mai detaliate plângeri a avut loc în 1992, la

Hamilton, Ohio, unde cartea a fost eliminată temporar din lista de lecturi a liceului, după ce un părinte s-a plâns că este limbajul este „vulgar” și „rasist”. Părintele, vicepreședinte al Coaliției Părinților din Hamilton, a afirmat că romanul conține 108 blasfemii, și 12 expresii rasiste. Consiliul director al școlii a sugerat apelul la lecturi alternative pentru anumiți elevi, dar Coaliția a refuzat, astfel că romanul a fost eliminat temporar din lista de lecturi opționale. La întâlnirea comitetului de examinare alcătuit de consiliul director al școlii, 150 de părinți, elevi și profesori au apărut pentru a susține cu entuziasm cartea. Un elev a înaintat o petiție care fusese semnată de 333 de oameni care se pronunțau astfel în favoarea menținerii cărții. Un pastor local care se opunea romanului ar fi spus consiliului: „Orice om care are un copil ar trebui să nu dorească ca acest roman să ajungă în mâinile unui copil. Ar trebui ars, pus în foc”. Consiliul a votat în unanimitate pentru reținerea cărții în lista de lecturi.

Mai puține cazuri au avut loc în anii 1993 și 1994. Romanul a fost atacat în 1993, ca fiind nepotrivit pentru cursul de engleză, de către părinții și elevii de la liceul Mingus Union, Arizona care se declarau îngrijorați de „limbajul profan, moralitatea, tratamentul față de retardați, și finalul violent”. În 1994, inspectorul școlilor din Putnam County, Tennessee a eliminat romanul din sălile de curs, din cauza limbajului pe care îl conține: „pur și simplu nu putem să lăsăm să se predea o asemenea carte”. În același an, părinții elevilor de la liceul Loganville, Georgia au cerut o interdicție împotriva romanului din cauza „limbajului vulgar generalizat”.

PORTOCALA MECANICĂ (A CLOCKWORK ORANGE)

Autor: Anthony Burgess (John Anthony Burgess Wilson) Data și locul publicării inițiale: 1962, Regatul Unit Editura: William Heinemann Ltd. Forma literară: roman

REZUMAT

Portocala mecanică reprezintă un avertisment futurist împotriva unei lăsențe exagerate și a remodelării mecanice care este propusă de

soluție pentru defectele societății. Arată o viziune horror a unei vii

Anglii în care bande de huligani străbat străzile fără nicio constrângere, jefuind, agresând, violând și consumând alcool și

droguri.!

este dezintegrată și devastată, o lume socialistă unde nimeni nu teste, în ciuda numelor străzilor ca Amis Avenue sau Priesili Limbajul adolescenților, „nadsat”, este de fapt un amestei d< rusă și rusă aproximativă, iar starul muzical la modă csie mi

Johnny Zhivago. Regula societății este că toți oamenii cai pii, sau au copii, sau care nu sunt bolnavi” trebuie să nu închisorile sunt supraaglomerate, iar oficialii fac efoim. i ta anumiți criminali, pentru a face loc prizonierii”, polltl

În 1991, la Fresno, California, un părinte a cerut eliminarea cărții de la un curs de pregătire pentru colegiul de engleză, invocând „blasfemia” și „rasism”. Cartea a fost menținută, dar copilului respectivului părinte i-a fost permis să aleagă o lectură alternativă. În Iowa City, Iowa, un părinte s-a plâns de includerea romanului *Oameni și soareci*, din cauza blasfemiei și a cuvântului „afurisit”. Ea susținea că fiica ei este supusă astfel la „abuzuri psihologice și emoționale” când din carte se citește cu voce tare și și-a exprimat speranța că fiica ei nu va vorbi ca „un muncitor imigrant” când va termina școala. Comitetul de examinare al districtului a votat menținerea cărții în programă. „Blasfemia”, „înjurăturile excesive” și „detaliile sexuale” au fost motivele contestațiilor din liceele Suwanee, Florida; Jacksboro, Tennessee; Buckingham, Virginia; și Branford, Florida.

Un mare număr de contestații au fost făcute în 1992. O coaliție de membri ai comunității și de clerici din Mobile, Alabama au solicitat ca oficialii locali din educație să alcătuiască un comitet de examinare a manualelor, „pentru a înlătura lucrurile nepotrivite”. Prima lor țintă urma să fie *Șoareci și oameni*, despre care ei susțineau că mustește de „blasfemie” și „teme deprimante și morbide”. Nicio plângere oficială nu s-a înregistrat însă, astfel că oficialii au respins solicitarea. Atacurile din Waterloo, Iowa și Duval County, Florida, au fost făcute din cauza „blasfemiei”, „pasajelor mizerabile despre sex” și „afirmațiilor defăimătoare față de minorități”. Un părinte din Modesto, California a atacat romanul pe baza ideii de „blasfemie” și a folosirii cuvântului „negrotei”, iar NAACP s-a alăturat protestului, cerând eliminarea romanului de pe listele de lecturi. „Blasfemia” a fost motivul plângerii din la Liceul

Oak Hill, din Alexandria, Louisiana, fără niciun rezultat însă.

Una dintre cele mai detaliate plângeri a avut loc în 1992, la Hamilton, Ohio, unde cartea a fost eliminată temporar din lista de lecturi a liceului, după ce un părinte s-a plâns că este limbajul este „vulgar” și „rasist”. Părintele, vicepreședinte al Coaliției Părinților din Hamilton, a afirmat că romanul conține 108 blasfemii, și 12 expresii rasiste. Consiliul director al școlii a sugerat apelul la lecturi alternative pentru anumiți elevi, dar Coaliția a refuzat, astfel că romanul a fost eliminat temporar din lista de lecturi opționale. La întâlnirea comitetului de examinare alcătuit de consiliul director al școlii, 150 de părinți, elevi și profesori au apărut pentru a susține cu entuziasm cartea. Un elev a înaintat o petiție care fusese semnată de 333 de oameni care se pronunțau astfel în favoarea menținerii cărții. Un pastor local care se opunea romanului ar fi spus consiliului: „Orice om care are un copil ar trebui să nu dorească ca acest roman să ajungă în mâinile unui copil. Ar trebui ars, pus în foc”. Consiliul a votat în unanimitate pentru reținerea cărții în lista de lecturi.

Mai puține cazuri au avut loc în anii 1993 și 1994. Romanul a fost atacat în 1993, ca fiind nepotrivit pentru cursul de engleză, de către părinții și elevii de la liceul Mingus Union, Arizona care se declarau îngrijorați de „limbajul profan, moralitatea, tratamentul față de retardati, și finalul violent”. În 1994, inspectorul școlilor din Putnam County, Tennessee a eliminat romanul din sălile de curs, din cauza limbajului pe care îl conține: „pur și simplu nu putem să lăsăm să se predea o asemenea carte”. În același an, părinții elevilor de la liceul Loganville, Georgia au cerut o interdicție împotriva romanului din cauza „limbajului vulgar generalizat”.

PORTOCALA MECANICĂ (A CLOCKWORK ORANGE)

Autor: Anthony Burgess (John Anthony Burgess Wilson) Data și locul publicării inițiale: 1962, Regatul Unit Editura: William Heinemann Ltd. Forma literară: roman

REZUMAT

Portocala mecanică reprezintă un avertisment futurist împotriva violenței exagerate și a remodelării mecanice care este propusă deseori ca soluție pentru defectele societății. Arată o viziune horror a unei viitoare Anglii în care bande de huligani străbat străzile fără nicio constrângere, jefuind, agresând, violând și

consumând alcool și droguri. Societatea este dezintegrată și devastată, o lume socialistă unde nimeni nu mai citește, în ciuda numelor străzilor ca Amis Avenue sau Priestley Place. Limbajul adolescenților, „nadsat”, este de fapt un amestec de engleză, rusă și rusă aproximativă, iar starul muzical la modă este un „rusnac”, johnny Zhivago. Regula societății este că toți oamenii „care nu sunt copii, sau au copii, sau care nu sunt bolnavi” trebuie să muncească, însă închisorile sunt supraaglomerate, iar oficialii fac eforturi pentru a reabilita anumiți criminali, pentru a face loc prizonierilor politici. Chiar și cu un guvern aparent normal și cu opoziție aparentă, oamenii continuă să îi realeagă pe cei deja la putere.

Alex, un băiat îndrăzneț de 15 ani, personajul principal al romanului, este produsul și totodată rațiunea acestei demolări a instituțiilor sociale. Viața urbană în deteriorare, nerespectarea legilor și neputința conducătorilor de a pune ordine în haosul și violența sexuală caracterizează această lume în care problemele sociale perpetuează comportamentul violent împiedicând coeziunea. Este un loc de coșmar, în care huliganii domină străzile, scoțând niște sunete insuportabile și înfricoșătoare. Tinerii huligani beau lapte dopant și, înainte de a începe jafurile, Alex și prietenii lui își pun niște măști reprezentând personalități din istorie: Disraeli, Elvis Presley, Henric al VIII-lea și Shelley. Pentru aceștia, femeile există doar ca obiect al violenței sexuale, sexul căpătând caracteristici mecanice și fiind de asemenea perceput ca un lucru mecanic, termenul folosit pentru a-l denumi fiind „vechiul înainte și înapoi”. Chiar și muzica clasică, în mod normal considerată un semn al gusturilor civilizației, capătă un nou caracter în roman. Muzica simfonică este pasiunea lui Alex. El se retrage deseori în camera sa plină de difuzoare, unde se întinde gol, ascultând muzică de Mozart, Beethoven sau Bach. În acest timp, el visează la viol, la a teroriza tinere fete și la a-și împlânta bocancul său puternic în fețele lor suferinde.

Romanul este împărțit în trei părți. În prima treime, Alex este prezentat pur și simplu făcând tot ceea ce dorește fără a simți vreo remușca-re sau vină față de alții, ba chiar simțind bucurie în orice fel de violență, de la distrugerii sau furturi de obiecte, până la orice formă de violență sexuală sau nonsexuală. El este liber să își aleagă

orice plăceri își dorește, indiferent cât de distructive ar fi pentru societate. Însă, întrucât el este dăunător, societatea își rezervă dreptul de a-i lua această libertate lui Alex. Condamnat la 14 ani de închisoare pentru uciderea unei bătrâne în timpul unui jaf, Alex este încarcerat, numai pentru a face o nouă crimă, ucigând unul dintre colegii de detenție. Această situație dă naștere celei de-a doua părți a romanului. Crima aceasta face ca Alex să devină centrul atenției oficialilor, făcând din el cea mai potrivită alegere pentru testarea unui nou tratament care îl va „transforma în mod decisiv”, și îl va face incapabil de opțiuni dăunătoare societății. În mare, îi este injectat un drog, este legat de un scaun și forțat să urmărească filme despre atrocitățile naziste și japoneze în timpul celui de-Al Doilea Război Mondial, precum și alte filme care, combinate cu drogul administrat, ar fi trebuit să aibă ca rezultat eliberarea tânărului de toate gândurile și pasiunile violente. Desfășurarea procesului este monitorizată prin numeroase fire electrice conectate la corpul tânărului. Procesul reușește, doctorii declarându-l pe Alex vindecat de toate dorințele violente și „un adevărat creștin... pregătit să întoarcă și celălalt obraz, gata să fie crucificat mai degrabă decât să crucifice, dezgustat până în adâncurile inimii de gândul de a uide chiar o muscă”.

În partea a treia a romanului, Alex cel reabilitat, acum un cetățean model, se întoarce acasă unde constată că părinții îi închiriaseră camera și că echipamentele sale muzicale fuseseră vândute pentru îngrijirea pisicilor bătrânei ucise. Mai târziu, el este atacat de un grup de oameni în vârstă pe care el îi terorizase anterior, apoi salvat de trei polițiști, care îi spun că guvernul începuse să „curețe” străzile și că acum, foștii huligani erau angajați ca polițiști. Nu numai că nu îl salvează pe Alex, dar îl și bat cu brutalitate, lăsându-l apoi să se târască în apropierea unei cabane din împrejurimi. Acolo este bandajat și hrănit de un bărbat pe care nu de mult îl bătuse și pe a cărui soție o violase și o bătuse cu sălbăticie, acesta nerecunoscându-l însă. Ba mai mult, acest om, F. Alexander vede în Alex o oportunitate de a face propagandă împotriva guvernului. Susținând că „un om nu poate să înceteze să mai fie om”, el adună în acest sens câțiva prieteni pentru a cristaliza o mișcare de protest. Însă, mai apoi, el își dă seama că Alex este

ucigașul soției sale. Astfel începe să îl tortureze pe acesta pe muzică simfonică la un volum foarte tare, iar Alex încearcă să se sinucidă aruncându-se pe fereastră. Câteva zile mai târziu, el se trezește la spital, înfășurat în bandaje, constatând că și-a recăpătat natura violentă. Doctorii și oficialii guvernamentali sunt acum și ei mulțumiți, scăpând de acuzațiile că i-ar fi încălcat drepturile lui Alex. În timp ce se afla în comă, ei au folosit anumite tehnici, pentru a-i reactiva natura depravată, precum și apetența sa pentru Beethoven și violență. În timp ce vechile sale apucături violente îi umplu acum mintea, Alex se declară „într-adevăr vindecăt”.

ISTORICUL CENZURII

Portocala mecanică a generat dezbateri furtunoase încă de la publicare, controversa concentrându-se asupra limbajului folosit în paginile romanului, precum și pe brutalitățile și violențele sexuale prezentate în prima treime a acestuia. În 1973, un librar din Orem, Utah a fost arestat pentru vânzarea unor cărți aparent obscene: *Ultimul Tango la Paris* de Robert Ailey, *The Idolators (Idolatrii)* de William Hegner și *Portocala mecanică*. Invocând decizia „standardelor locale” din 1973 a Curții Supreme, *Miller v. California* (21 iunie 1973), autoritățile locale au introdus o ordonanță foarte specifică referitoare la obscenitate, pe baza căreia poliția a și acționat împotriva proprietarului librăriei, Carole Grant. Acuzațiile au fost mai târziu retrase, cu toate acestea Grant a fost forțat să își închidă librăria și să se mute în alt oraș.

La Aurora, Colorado, în 1976, consiliul director al școlii a aprobat într-o ședință ordinară 1275 de titluri pentru a fi recomandate de liceu, dar au respins *Portocala mecanică* și încă alte nouă cărți: *Exorcistul* de William P. Blatty; *Reîncarnarea lui Peter Proud* de Max Ehrlich; *New American Poetry 1945-1960* de Donald Allen; *Starting from San Francisco* de Lawrence Ferlinghetti; *The Vague Letters* de William Burroughs și Allen Ginsberg; *Coney Island of the Mind* de Lawrence Ferlinghetti; *Kaddish and Other Poems, 1958-1960* de Allen Ginsberg; *Lunch Poems* de Frank O'Hara; și *Un copil pentru Rosemary* de Ira Levin. Aceste cărți fuseseră deja incluse de profesori în listele de lecturi, dar la 13 ianuarie 1976, consiliul director al școlii a emis o declarație recomandând profesorilor ca respectivele cărți „să nu fie achiziționate de către școală, nici incluse

în listele de lecturi obligatorii la clasă, și nici recomandate pentru lectura individuală”. Consiliul însă, nu a decis că titlurile ar fi fost obscene potrivit legii, și nici nu le-a exclus din biblioteca școlară. Profesorii au atacat decizia consiliului, cazul ajungând la tribunal, unde sub titulatura *Bob Cary, et al. v. Board of Education of Adams-Arapahoe School District 28-*), *Aurora, Colorado* (1977), profesorii au acuzat că, prin decizia consiliului, a fost încălcată libertatea academică. În decizia sa, judecătorul Matsch a observat că în fapt consiliul se dăruia ideii de a oferi elevilor „ocazia de a se implica activ în schimbul liber de idei”, oferind aceste cursuri ca opționale. El mai afirma: „Este suficient să conchidem că odată ce consiliul a oferit profesorilor și elevilor libertatea de a explora literatura contemporană în aceste cursuri de liceu, acesta nu mai poate acum să își impună propriile judecăți de valoare asupra literaturii mai sus menționate.” În ciuda acestei poziții, judecătorul a fost forțat să delibereze împotriva profesorilor, din cauza unei clauze în contractul-cadru al acestora, care prevedea renunțarea la anumite libertăți.

La Westport, Connecticut, în 1977, părinții au contestat folosirea romanului la cursurile de liceu. Plângerile lor au invocat în principal

„limbajul obscen”. Drept urmare, cartea a fost exclusă din programă. La Anniston, Alabama, în 1982, protestele părinților au dus la excluderea temporară a romanului din bibliotecile școlare, dar mai târziu acesta fost reprimis, fiind însă disponibil pentru elevi doar cu acordul scris al părinților.

POVESTIRI DIN CANTERBURY (CANTERBURY TALES)

Autor: Geoffrey Chaucer

Data și locul publicării inițiale: 1387-1400, Anglia

Editura: necunoscută

Forma literară: colecție de povestiri

REZUMAT

Povestiri din Canterbury este o colecție de povestiri, în mare parte versificate, scrise la sfârșitul secolului al XIV-lea. Chaucer descrie planul pe care îl vor urma povestirile, într-un lung prolog în care prezintă cele 29 de personaje care se întâlnesc cu gazda lor la hanul Tabard, pregătindu-se pentru un pelerinaj la mormântul lui

Thomas à Becket, la Catedrala Canterbury. Ei se pun de acord ca, pentru a trece mai ușor peste lunga călătorie, fiecare pelerin va spune patru povești, două la dus și două la întoarcere. Gazda va decide care este cea mai bună poveste, câștigătorul urmând să primească o cină generoasă la han. Chaucer plănuise ca volumul său să conțină 120 de povestiri, dar, murind în 1400, nu a mai apucat să își desăvârșească opera. Doar 24 dintre povești au rămas. Dintre acestea, doar 20 sunt complete, două sunt lăsate neterminate în mod voit, pelerinii cerând povestitorilor să se oprescă, și restul au rămas neterminate din cauza decesului lui Chaucer.

Pelerinii acoperă toate nivelurile societății engleze de secol XIV, de la cavalerul de viță nobilă, boier de țară și stareț, până la modeștii morar, bucătar sau răzeș. Niciuna dintre categorii nu este scutită de examinarea critică a condiției umane, Chaucer folosindu-și personajele și poveștile pentru a expune absurditățile și nepotrivirile ce se puteau găsi în toate straturile societății. Călătorii se ceartă, se întrerup și se critică între ei, se îmbată și se contrazică. Membrii ierarhiei bisericești sunt descriși ca fiind corupți, femeile depravate, societatea fiind prezentată în cele mai revelatoare detalii. Poveștile îi reflectă pe povestitori, de la nobilul Cavaler, „modest ca o domnișoară,” care descrie ideea absolută și abstractă a feminității, prin pura Emily, până la obscenul Morar, care o descrie pe a sa Alison, ca pe un obiect fizic extrem de provocator.

Limbajul și aluziile sexuale caracterizează cele mai multe dintre povestiri. „Povestea bucătarului” descrie o „soție care preacurvea pentru a-și duce zilele”. „Canace, cea care își iubea în mod păcătos propriul frate” și „cumplitul rege Antiochus, care a lipsit-o pe fiica lui de feciorie”, sunt doar câteva cazuri de referiri la incest. „Povestea arendașului” amintește de un morar pe nume Simpkin a cărei soție era o „târfă josnică”, și a cărei fiică avea „niște fese mari, dar și sâni rotunzi”. „Povestirea târgoveței din Bath”, una dintre cele mai cunoscute dintre povestirile ciclului, oferă niște perspective ieșite din comun asupra femeii și a sexualității. Prezentată în prolog ca având cinci soți, „neluând în seamă pe alții din tinerețile ei”, personajul feminin se exprimă pe tema virginității întrebând: „Spune-mi atunci cu ce scop sau țință au fost create organele genitale?” Ea promite: „în căsnicie îmi voi folosi

instrumentele pe cât de liber mi le-a oferit Creatorul.”

A doua dintre aceste foarte cunoscute povestiri este „Povestirea morarului”, o poveste despre adulter. Alison, o femeie de 18 ani căsătorită cu un morar în floarea vârstei, este curtată de către târcovnicul Absalom, dar ea are deja o aventură cu un anume Nicholas. Absalom îi cântă serenade la fereastră și promite să o lase în pace numai când îl va lăsa să o sărute. Ea acceptă, și când acesta vine la fereastră în întunericul nopții, ea îi oferă „dosul ei dezgolit”, pe care el îl sărută. El își dă seama de păcăleală: „Era oarecum ciudat, doar știa bine că femeia nu are barbă; el simțise ceva dur și păros”. Dorind să se răzbune, Absalom se întoarce la casa morarului cu un vâtrai încins, chemând-o pe Alison pentru un nou sărut. În acest timp Nicholas „care se dusese să se ușureze”, decide să „îi îşi dea el dosul la sărutat pentru a duce gluma mai departe”. Astfel, „dezvelindu-și dosul” el se sperie teribil când îl văzu pe „Absalom gata cu fierul său încins, pe care Nicholas chiar *acolo* îl simți”. Mai târziu, John, celălalt student care stătea în pensiune, intră din greșeală în patul lui Alison, care la rândul ei îl confundă cu Nicholas, „așa că el o pătrunse adânc și puternic, ca un nebun”.

ISTORICUL CENZURII

Povestiri din Canterbury a fost expurgată încă de la prima apariție în statele Unite în 1908, în ediția Everyman's Library. Șaptesprezece dintre povestiri au fost traduse în limba engleză modernă, cu expurgări semnificative, iar șapte au fost lăsate intacte, dar în engleza medie în care au fost scrise. În 1953, cartea a fost o victimă nevinovată a „Spaimei Roșii”, când criticii au cerut Comisiei de Stat pentru Manuale din Texas, să interzică edițiile Garden City ale titlurilor *Canterbury Tales* și *Moby Dick* din școli. Cele două cărți în edițiile respective au fost acuzate de comunism.

Însă, de cele mai multe ori cuvintele foarte directe, și descrierile deschise ale anumitor părți ale corpului sau ale unor procese fiziologice, au constituit principala grijă a părinților și a celor care selectează cărțile din școli. Astfel, aceste cuvinte sunt sistematic omise din cele mai multe ediții, la fel fiind și blestemele sau înjurăturile, rostite de personajele textului original. Schimbările operate au dus la numeroase absurdități care distrugau stilul ilustrativ al respectivului secol, înlocuindu-l cu propoziții insipide,

de exemplu propoziția: „o prinse de pi...dă”, fiind înlocuită cu: „el își introduce cu delicatețe mâna între picioarele ei”. Contestările au venit și la adresa celor mai cunoscute dintre povestiri, și chiar la adresa prologului, părinții dorind ca asemenea „personaje nesănătoase” și „cuvinte vulgare” să rămână departe de urechile copiilor lor. Limbajul și personajele au făcut din aceste povestiri ținta atenției vigilente a părinților, profesorilor și a clericilor din diferite comunități.

În 1986, a început un foarte lung proces care dezbătea folosirea unui manual care includea povestirea „Povestirea morarului”, și piesa lui Aristofan *Lysistrata*, la cursurile de uman ale liceului Columbia, din Lake City, Florida. Povestirea apărea în volumul *The Humanities: Cultural Roots and Continuities, Volume I*, un manual aprobat de către autorități și care era deja în uz de zece ani fără a fi stârnit vreo controversă. În 1985, fiica unui pastor fundamentalist s-a înscris la respectivul curs și a criticat cele două fragmente din amintitele lucrări, chiar dacă acelea nu erau lecturi obligatorii, ci doar pasaje la care se făceau referiri, și care erau citite de către profesor cu voce tare. În plângerea sa oficială, pastorul a prezentat motivele nemulțumirii sale ca fiind determinate de „sexualitatea explicită”, de „limbajul vulgar”, și „promovarea emancipării femeii”. Obiecțiile sale exacte se refereau la cuvinte precum „cur” sau

PRÂNZUL DEZGOLIT (NAKED LUNCH)

Ac/for: *William Seward Burroughs*

Data și locul publicării inițiale: 1959, Franța; 1962, Statele Unite Edituri: *Olympis Press; Grove Press* Forma literară: roman

REZUMAT

Început la Tanger în 1955, romanul *Prânzul dezgolit* este un montaj de scene șocante care combină fanteziile și halucinațiile suprarealiste pentru a crea o imagine de coșmar despre droguri, pederastie și canibalism. Metodele narative neconvenționale prin care perspectiva subiectivă alternează cu cea de tip fluxul conștiinței fac din această operă mai puțin un roman unitar, cât o serie de imagini care au în comun doar tema efectelor distructive ale dependențelor umane. Lipsa unei narațiuni consecvente și schimbarea frecventă a perspectivei reflectă o lume de coșmar în

care William Lee, personajul principal, se luptă cu sine însuși la fel de des cât trebuie să lupte împotriva altora. Burroughs afirma în „Introducere” că ar fi iluminat tehnica sa prin intermediul titlului care „înseamnă exact ce înseamnă și cuvintele «Prânzul dezgolit» – un moment înghețat când toată lumea vede ce se află la capătul fiecărei furculițe”.

„Introducerea” propune explicația lui Burroughs a „bolii”, dependența sa de 15 ani de opiu și de derivate din opiu. Autorul diferențiază cu scrupulozitate între drogurile care creează dependență fizică și halucinogenele, care după părerea lui, sunt condamnate pe nedrept. Folosind uneori o ordine discordantă a cuvintelor, de asemenea, autorul descrie în detalii minuțioase economia traficului de droguri și victimizarea dependentului. „Introducerea” se încheie cu un avertisment apocaliptic „Priviți, PRIVIȚI de-a lungul căii drogului înainte să porniți într-acolo și să nimeriți greșit TOVARĂȘII... Un sfat pentru cei care știu ei mai bine”.

Corpul romanului este povestea lui William Lee, un drogat care se chinuie să se elibereze de cenzura impusă de droguri, sex, limbă sau birocrație. El hoinărește de la New York până în Mexic, apoi în Tanger, și încă mai departe, încercând să scape de „the heat”¹⁴, la început un termen de jargon folosit pentru a descrie

„pârț” din „Povestirea morarului”, precum și modul jovial în care este prezentat adulterul. Un comitet de examinare compus din profesori de la respectivul liceu s-a întrunit și a discutat cele două fragmente, apoi a deliberat ca manualul să fie menținut la curs, însă fără cele două fragmente în cauză. Consiliul director al școlii a respins sugestiile comitetului, votând pentru confiscarea tuturor exemplarelor și păstrarea lor în depozit. Dorind să evite acuzația de cenzură, membrii consiliului au votat de asemenea să se permită păstrarea unui exemplar în bibliotecă, dar care să fie disponibil lecturii numai cu acordul părinților.

poliția, dar care treptat, începe

Căldură, arșiță (în lb. engleză) (n.tr.).

să descrie presiunile vieții care l-au împins spre dependența de droguri. Spațiul și timpul fluctuează dezordonat, iar Lee trăiește într-o lume de coșmar în care timpul se dilată sau se contractă după tipul și cantitatea de droguri consumate. Locurile se schimbă între ele, în timp ce Lee călătorește printr-o lume a sexului sadic, a drogurilor în exces, și în general, a împrejurărilor sordide. Acte homosexuale și heterosexuale care au în centru durerea și degradarea sunt descrise cu detalii bolnăvicioase, iar imagini despre mutilare abundă în paginile romanului. Numele și efectele specifice ale diferitelor tipuri de droguri sunt de asemenea detaliate, la fel și

în 1988, Uniunea Americană pentru Libertăți Civile a depus o plângere inițială împotriva consiliului școlii, în procesul *Virgil v. School Board of Columbia County*, susținând că măsurile consiliului încălcaseră drepturile la liberă exprimare și la libertatea de gândire ale elevilor. UALC și-a fundamentat poziția pe o decizie luată în cadrul procesului *Board of education, Island Trees Union Free School District No. 26 v. Pico* (1982), în care tribunalul a decis că școala încălcăse prevederile Primului Amendament, prin excluderea arbitrară a unor cărți (*Vezi Black Boy.*) Avocatul apărării, pe de altă parte, s-a bazat pe cazul *Hazelwood School District v. Kuhlmeier*, deși acest caz se aplica doar la drepturile administratorilor școlari de a cenzura articole din ziarul școlii, care fusese scris în cadrul unui curs de jurnalism, la liceu.

Cazul s-a judecat, și în decizia sa la *V/rg/7 v. School Board of Columbia County* (1989), judecătorul a hotărât că precedentul *Hazelwood* este relevant pentru acest caz. Perspectiva limitată a acestui caz în ceea ce privește Primul Amendament a făcut ca decizia să fie în favoarea consiliului școlar. În decizia la cazul *V/rg/7*, Curtea de Apel a conchis că nu avusese loc nicio încălcare constituțională, și consiliul director al școlii poate decide în privința cărților, atâta timp cât „deciziile sunt în mod rezonabil legate” de „preocuparea pedagogică legitimă” de a feri elevii „de anumite subiecte sensibile”. Declarația scrisă a consiliului, potrivit căreia cele două fragmente conțineau „sexualitate explicită” și „vulgaritate excesivă” a fost considerată o dovadă suficientă pentru interzicerea volumului *The Humanities: Cultural Roots and Continuities*. Un apel a urmat să fie înaintat la Curtea Supremă a Statelor Unite în 1988. După mai mult de un an, partea vătămată a aflat că petiția nici nu ajunsese la Curtea Supremă, din cauză că o secretară a UALC uitase să o trimită. Decizia în cele din urmă a fost de a nu mai continua cazul, întrucât șansele de a primi o decizie favorabilă erau infime.

cele mai eficiente precum și cele mai puțin eficiente metode de a le administra, pentru a obține maximum de efect.

Burroughs juxtapune scene aparent realiste și scene brutale de coșmar, care sugerează degradarea personajelor sale prin actele lor violente, chiar bestiale. Folosește limbajul colocvial când descrie corpul omenesc, mai ales când vine vorba despre organele genitale, și țintește un efect șocant maxim în descrierile „instrumentelor” pentru droguri, și ale actelor sexuale forțate suferite atât de femei, cât și de bărbați sau chiar de băieți.

În „Anexă”, este publicat eseul intitulat „Scrisoare a unui dependent înveterat de drogurile periculoase” publicat în revista *The British Journal of Addiction* (53:2), Burroughs discută meritele relative precum și pericolele opiatelor, ale canabisului, ale mescalinei, ale cocainei și ale drogurilor sintetice. El își intrapolează propriile experiențe cu fiecare dintre aceste substanțe în examinarea surselor și precauțiilor, oferind astfel un ghid pentru cei nepregătiți.

ISTORICUL CENZURII

Romanul poartă distincția de a fi ultima operă literară declarată obscenă și supusă unui proces judiciar în America. De la publicarea cărții, în 1959 și până în ianuarie 1963, agenții vamali au confiscat toate exemplarele care urmau a fi introduse în Statele Unite, justificându-și măsurile prin Legea Vămilelor (1930), care recomanda confiscarea materialelor suspectate de a fi obscene. Mai târziu, romanul a fost implicat în două procese judiciare. Mai întâi a primit o sentință favorabilă la Los Angeles în 1965 chiar înainte de a se ajunge la un proces, iar apoi a fost declarată în schimb obscenă la Boston în același an, unde procurorul general a considerat că romanul este o „mizerie”. Scriitorii Norman

Mailer, Allen Ginsberg și John Ciardi au fost chemați ca martori-experti, pe lângă alți psihiatri și membri ai spațiului academic, pentru a depune mărturie în privința valorii literare a romanului. Cu toate acestea, judecătorul Eugene Hudson nu a putut fi convins. În deliberarea verdictului, judecătorul a declarat că romanul este „obscen, indecent și impur... și luat ca întreg... în mod predominant depravat, pornografic și indubitabil fără vreo importanță socială, în compensație”. Ca reacție la opinia emisă de

către apărare, potrivit căreia romanul ar fi avut o valoare socială și științifică semnificativă, Hudson a afirmat că *Prânzul dezgolit* este o mizerie, scrisă de un „bolnav mintal”.

Un apel a fost înaintat Curții Judiciare Supreme din Massachusetts, astfel că procesul *Attorney General v. A Book Named „Naked Lunch”*, (1966), a început la data de 8 octombrie 1965. Tribunalul a considerat că romanul este „dezgustător și obscen” și a amintit celor prezenți că însuși autorul și-a descris cartea ca fiind „brutală, obscenă și dezgustătoare”. Însă jurații au aplicat testul importanței sociale și nu au găsit niciun motiv pentru a declara că „opera nu are nicio valoare socială, în compensație”. Convingerea instanței că operei nu îi lipsește importanța socială a rezultat din multele recenzii și articole în publicații literare și de altă natură care au discutat cu seriozitate cartea controversată, și care au arătat că „un grup semnificativ și inteligent” de oameni din cadrul comunității considera cartea a fi valoroasă din punct de vedere literar. Pe 7 iulie 1966, Curtea Judiciară Supremă Massachusetts a declarat că romanul nu este obscen. Cei patru membri care au deliberat decizia favorabilă, precum și cei doi care s-au opus, au considerat deopotrivă că romanul poate fi vândut pe teritoriul Statelor Unite, dar că în caz că se va dovedi că există indivizi care „în trecut sau în prezent distribuie sau promovează cartea în acest Commonwealth în asemenea manieră încât să exploateze apelul său sexual”, acești indivizi vor fi puși sub acuzare.

SĂ UCIZI O PASĂRE CÂNTĂTOARE (TO KILL A MOCKINGBIRD)

Autor: (Nelle) Harper Lee

Data și locul publicării inițiale: 7 1960, Statele Unite Editura: Lippincott and Company Forma literară: roman

REZUMAT

Unicul roman al lui Harper Lee a atins un nerv al societății americane când a fost pentru prima dată publicat, devenind bestseller, precum și un succes de critică, și primind Premiul Pulitzer în 1961. Autoarea susținea că povestea despre părtinirile rasiale în micul și adormitul oraș fictțional Maycomb, Alabama este pură imaginație, dar reporterii care i-au vizitat orașul natal Monroeville, Alabama la aniversarea a 30 de ani de la publicarea

cărții au descoperit similarități remarcabile cu romanul, atât în trăsături cât și în decor. În esență, relele rasiale detaliate în roman, par a fi inspirate de viața reală a autoarei.

Romanul este povestit din perspectiva unei femei pe nume Jean Louise Finch, sau Scout pentru prieteni, care relatează evenimentele dintr-o perioadă de trei ani, începând cu cea de a „șasea ei vară”. Împreună cu fratele ei Jem, cu patru ani mai mare ca ea, și cu vizitatorul estival Dill, modelat după un tovarăș de joacă din viața reală, care urma să devină scriitorul Truman Capote, Scout creează o serie de proiecte de a-l face pe misteriosul lor vecin Arthur „Boo” Radley, să iasă din casa sa. Primele capitole detaliază confortabilul mediu al copilăriei de care Scout se bucură, mergând la școală, bătându-se cu băieți și împărtășind încrederea tatălui ei, avocatul Atticus Finch.

Lumea confortabilă și sigură a lui Scout este distrusă când tatăl ei ia neinspirata decizie de a-l apăra pe muncitorul de culoare Tom Robinson, acuzat că ar fi violat-o pe femeia albă Mayella Ewell. Locuitorii orașelului își doreau ca Tom să moară, dar Atticus credea că acesta este nevinovat, stabilind că brațul stâng slăbit al lui Tom nu ar fi putut să cauzeze rănila de pe partea dreaptă a feței lui Mayella.

Pe măsură ce amărăciunea cuprinde orașelul, Atticus trebuie să își apere clientul nu numai la tribunal, ci și în fața unor mulțimi care vor să îl linșeze. Atticus reușește să dovedească că Tom este incapabil din punct de vedere fizic de a comite o asemenea crimă, cu toate acestea jurații deliberează verdictul de vinovăție, în ciuda faptului că s-a descoperit că Mayella îi făcuse avansuri sexuale lui Tom, care refuzase însă, temându-se pentru viața lui. Mai mult, locuitorii orașelului sunt furioși că Tom își exprimă mila în fața unei femei albe.

Atticus are în plan să facă apel la această decizie, dar Tom este împușcat mortal în timp ce încearcă să scape din închisoare. Ultimele capitole ale romanului conțin încercarea lui Bob Ewell de a se răzbuna pe Atticus, pentru apărarea lui Tom, și ieșirea lui Boo Radley din casă pentru a-i salva pe Jem și Scout de cuțitul lui Ewell.

ISTORICUL CENZURII

În ciuda vânzărilor anuale foarte bune și a includerii în

numeroase liste de lecturi în multe licee din Statele Unite, romanul *Să ucizi o pasăre cântătoare* a fost frecvent contestat de către părinți sau organizații care criticau ori limbajul, ori felul în care era prezentată problematica rasială. Comitetul pentru Libertate Intelctuală al Asociației Americane a Bibliotecilor pune romanul pe o listă cu zece dintre cărțile cel mai des cenzurate în zilele noastre. În 1977, districtul școlar Eden Valley, Minnesota a interzis temporar cartea din cauza cuvintelor „la naiba” și „prostituată” care apăreau în text, iar părinții din inspectoratul școlar Vernon-Vero-na-Sherill, New York au atacat romanul în 1980, numindu-l „o carte mizerabilă, depravată”. Părinții din comunitatea de culoare de din Waren Township, Indiana au susținut că prin pasajele care portretizează comportamentul servil al negrilor ca Tom, Calpurnia și alții, precum și frecvența folosire a cuvântului „cioroi”, se promovează rasismul instituționa-lizat și este împeidicat procesului de integrare. În ciuda eforturilor lor vehemente, încercarea de a cenzura cartea a fost fără succes. În consecință, trei părinți de culoare au demisionat în semn de protest din consiliul consultativ pentru relații sociale al orașului.

Romanul a fost de asemenea contestat în 1984, la școlile din Waukegan, Illinois, din cauza cuvântului „cioroi”, iar în 1985 la liceul Park Hill, Missouri părinții au susținut că romanul conține limbaj ofensator și rasial. Cea mai recentă încercare de interdicere a romanului a avut loc în 1985 la inspectoratul școlar Casa Grande, Arizona unde părinții de culoare au susținut că romanul nu este potrivit pentru primele clase

SĂ UCIZI O PASĂRE CÂNTĂTOARE (TO KILL A MOCKINGBIRD)

Autor: (Nelle) Harper Lee

Data și locul publicării inițiale: 1960, Statele Unite Editura: Lippincott and Company Forma literară: roman

REZUMAT

Unicul roman al lui Harper Lee a atins un nerv al societății americane când a fost pentru prima dată publicat, devenind bestseller, precum și un succes de critică, și primind Premiul Pulitzer în 1961. Autoarea susținea că povestea despre părtinirile rasiale în micul și adormitul oraș ficțional Maycomb, Alabama este pură imaginație, dar reporterii care i-au vizitat orașul natal

Monroeville, Alabama la aniversarea a 30 de ani de la publicarea cărții au descoperit similarități remarcabile cu romanul, atât în trăsături cât și în decor. În esență, relele rasiale detaliate în roman, par a fi inspirate de viața reală a autoarei.

Romanul este povestit din perspectiva unei femei pe nume Jean Louise Finch, sau Scout pentru prieteni, care relatează evenimentele dintr-o perioadă de trei ani, începând cu cea de a „șasea ei vară”. Împreună cu fratele ei Jem, cu patru ani mai mare ca ea, și cu vizitatorul estival Dill, modelat după un tovarăș de joacă din viața reală, care urma să devină scriitorul Truman Capote, Scout creează o serie de proiecte de a-l face pe misteriosul lor vecin Arthur „Boo” Radley, să iasă din casa sa. Primele capitole detaliază confortabilul mediu al copilăriei de care Scout se bucură, mergând la școală, bătându-se cu băieți și împărtășind încrederea tatălui ei, avocatul Atticus Finch.

Lumea confortabilă și sigură a lui Scout este distrusă când tatăl ei ia neinspirata decizie de a-l apăra pe muncitorul de culoare Tom Robinson, acuzat că ar fi violat-o pe femeia albă Mayella Ewell. Locuitorii orașelului își doreau ca Tom să moară, dar Atticus credea că acesta este nevinovat, stabilind că brațul stâng slăbit al lui Tom nu ar fi putut să cauzeze rănila de pe partea dreaptă a feței lui Mayella.

Pe măsură ce amărăciunea cuprinde orașelul, Atticus trebuie să își apere clientul nu numai la tribunal, ci și în fața unor mulțimi care vor să îl linșeze. Atticus reușește să dovedească că Tom este incapabil din punct de vedere fizic de a comite o asemenea crimă, cu toate acestea jurații deliberază verdictul de vinovăție, în ciuda faptului că s-a descoperit că Mayella îi făcuse avansuri sexuale lui Tom, care refuzase însă, temându-se pentru viața lui. Mai mult, locuitorii orașelului sunt furioși că Tom își exprimă mila în fața unei femei albe.

Atticus are în plan să facă apel la această decizie, dar Tom este împușcat mortal în timp ce încearcă să scape din închisoare. Ultimele capitole ale romanului conțin încercarea lui Bob Ewell de a se răzbuna pe Atticus, pentru apărarea lui Tom, și ieșirea lui Boo Radley din casă pentru a-i salva pe Jem și Scout de cuțitul lui Ewell.

ISTORICUL CENZURII

În ciuda vânzărilor anuale foarte bune și a includerii în numeroase liste de lecturi în multe licee din Statele Unite, romanul *Să ucizi o pasăre cântătoare* a fost frecvent contestat de către părinți sau organizații care criticau ori limbajul, ori felul în care era prezentată problematica rasială. Comitetul pentru Libertate Intelectuală al Asociației Americane a Bibliotecilor pune romanul pe o listă cu zece dintre cărțile cel mai des cenzurate în zilele noastre. În 1977, districtul școlar Eden Valley, Minnesota a interzis temporar cartea din cauza cuvintelor „la naiba” și „prostituată” care apăreau în text, iar părinții din inspectoratul școlar Vernon-Vero-na-Sherill, New York au atacat romanul în 1980, numindu-l „o carte mizerabilă, depravată”. Părinții din comunitatea de culoare de din Warren Township, Indiana au susținut că prin pasajele care portretizează comportamentul servil al negrilor ca Tom, Calpurnia și alții, precum și frecvența folosire a cuvântului „cioroi”, se promovează rasismul instituționalizat și este împiedicat procesul de integrare. În ciuda eforturilor lor vehemente, încercarea de a cenzura cartea a fost fără succes. În consecință, trei părinți de culoare au demisionat în semn de protest din consiliul consultativ pentru relații sociale al orașului.

Romanul a fost de asemenea contestat în 1984, la școlile din Waukegan, Illinois, din cauza cuvântului „cioroi”, iar în 1985 la liceul Park Hill, Missouri părinții au susținut că romanul conține limbaj ofensator și rasial. Cea mai recentă încercare de interdicere a romanului a avut loc în 1985 la inspectoratul școlar Casa Grande, Arizona unde părinții de culoare au susținut că romanul nu este potrivit pentru primele clase de liceu. Oficialii școlii au schimbat statutul romanului, punându-l pe o listă de lecturi opționale.

ULTIMA IEȘIRE SPRE BROOKLYN (LAST EXIT TO BROOKLYN)

Autor: Hubert Selby Jr.

Data și locul publicării inițiale: 1964, Statele Unite Editura: Crove Press Forma literară: roman

REZUMAT

Last Exit to Brooklyn conține șase episoade interconectate, fiecare precedat de un citat din Vechiul Testament – un roman care detaliază viețile brutale și violente ale unui grup de tineri din pătura de jos din Brooklyn, spre sfârșitul anilor '40, spre anii '50. Mizeria

mediului în care trăiesc și lipsa de speranță și de perspectivă a vieții lor dominate de droguri și violență îi lasă goliți de compasiune umană și în afara moralității convenționale. Căsătoriți sau nu, homosexuali sau heterosexuali, protagoniștii sunt portretizați ca fiind brutali, oportuniști și cruzi față de alți oameni, față de femei, sau față de copiii pe care îi concep. Femeile, lipsite de orice putere în cea mai mare parte, își acceptă rolurile limitate, răzbunându-se însă pe cei mai slabi ca ele de câte ori au ocazia. Copiii sunt condamnați la a trăi viața ca pe o luptă continuă, și la a accepta comportamentul abuziv ca pe un dat al existenței. Pentru toți protagoniștii romanului, crima este o realitate de zi cu zi.

Romanul își ia titlul de la panoul indicator care este amplasat pe autostrada Gowanus (New York), chiar înainte de intrarea în tunelul Battery. Acea ieșire spre Brooklyn este de fapt intrarea într-un iad, compus din docuri, clădiri industriale murdare, locuințe mizere, baruri ieftine și apartamente subvenționate pentru săraci, cu locuri de joacă înconjurate de beton. Limbajul pe tot parcursul romanului este unul autentic, autorul omițând folosirea apostrofului în cazul contragerilor sau indicarea formei posesive a substantivelor, deseori punând cuvintele laolaltă pentru a reflecta starea de spirit a personajelor. Patru tinerii criminali, fiecare dintre ei lăudându-se cu ani buni de închisoare, își petrec viața „umblând aiurea”, batjocorind prostituatele ca Tralala, lăudându-se cu ultimele „reușite”, „trăgând o beție” sau „ciupind o slujbă”. Fiind oportuniști, ei susțin că sunt heterosexuali, dar au în același timp legături cu o serie de travestiți bărbați, pe care se prefac că îi consideră femei, pentru a putea profita de ginul gratis, de tabletele de benzedrină și de distracțiile ieftine. Tinerii huligani se prefac că au sentimente față de respectivii travestiți, dar cruzimea lor îi face nepăsători la faptul că unul dintre travestiți moare în urma unei supradoze de benzedrină. Gașca se împrăștie, fiecare în alt loc, fiecare urmând să-și înfrunte propriul dezastru.

Tralala pătrunde într-o lume de coșmar a drogurilor și alcoolismului, vânzându-și trupul pentru băutură, sau pur și simplu dându-se pe gratis, numai pentru a se simți dorită. Ea moare, după ce este dusă la un loc abandonat plin de sticle sparte și de cutii de conserve ruginite, unde este violată de 50 sau mai mulți de bărbați

din bodegile dimprejur. Apoi, după cum scrie Selby în stilul „fluxul conștiinței”:

...tinerii care se uitau și își așteptau rândul și-au exprimat dezamăgirea față de Tralala sfâșiindu-i hainele în bucăți mici stingând câteva țigări pe sfârcurile ei urinând și masturbându-se pe ea înfigându-i o coadă de mătură între picioare și apoi plictisiți au plecat lăsând-o zăcând printre sticle sparte și cutii ruginite de conserve și pietriș și Jack și Fred și Ruthy și Annie s-au îngrămădit într-un taxi încă râzând și s-au aplecat pe geamul mașinii pentru a o mai vedea o dată pe Tralala zăcând acoperită de sânge urină și lichid seminal și cu o pată între picioare pe măsură ce sângele îi curgea de acolo iar Ruth și Annie fericiți și complet relaxați se îndreptau spre oraș....

Secțiunile următoare explorează brutalitatea lui Harry Black, acum un organizator de sindicat, care o agresează fizic pe soția sa pentru a compensa dezgustul său față de toate femeile. Un bătaș și lăudăros care bea din greu, el are frecvente vise violente în care se vede pe sine sfâșiat în bucăți. Când visele se încheie, el e cuprins de o fericire temporară și aproape că devine mai blând față de toate, dar nu și față de soția sa. El începe o aventură pasională cu un travestit masculin pe care îl scaldă în bani luați din contul sindicatului. Black consideră că a găsit dragostea adevărată, dar iubitul său îl părăsește când contul din bancă este închis și banii încetează să mai curgă. Într-o stare absolut confuză, Black încearcă să facă sex oral cu un băiat de zece ani din cartier, iar foștii lui prieteni îl bat cu brutalitate, drept pedeapsă.

Cele două secțiuni care tratează subiectul căsniciei continuă tema permanentă a disperării. Niciuna dintre căsnicii nu este fericită, atât soții cât și câteva din soții, sunt încă dornici de sexul extramarital. Soții care muncesc sunt violenți și le dau cu ciudă și cu greu bani soților casnice pentru a cumpăra mâncare pentru copii; soții care nu muncesc și care depind de banii soției sunt de asemenea violenți și refuză să-și îndeplinească sarcinile casnice și responsabilitățile față de copii. Copiii sunt neglijati și lăsați pradă deznădejdii de a-și vedea părinții certându-se. Romanul descrie o existență de infern, care pare a continua, pe măsură ce personajele îmbătrânesc.

ISTORICUL CENZURII

Ultima ieșire spre Brooklyn a fost cenzurată de ambele părți ale Atlanticului. Mai multe capitole din finalul romanului au apărut separat în revistele *Black Mountain Review*, *New Directions* #17, *Provincetown Review* și *Swank*. Capitolul intitulat „Tralala”, a apărut prima oară ca piesă de teatru – interzis a fi montată în alt teatru în afara celor de pe Broadway în 1957. În 1865, la Boston, Massachusetts un procuror al municipalității a cerut o decizie împotriva cărții, dar plângerea sa a fost respinsă. Anul următor, o curte de circuit din Connecticut a emis o interdicție împotriva vânzării romanului, publicat deja atât de Grove Press cât și de Dell Publishing, acuzația fiind de „obscenitate și pornografie”. Interdicția a fost însă ridicată, vânzările intrând din nou în normal. Romanul a fost de asemenea interzis în Italia și Irlanda, și pus pe listă de cărți cu acces limitat și în Rusia.

Cel mai semnificativ caz de cenzură a fost în Anglia, unde romanul fusese publicat de editura Calder and Boyars. Spre sfârșitul lui 1966, parlamentarul conservator Sir Charles Taylor a primit un exemplar al romanului de la Sir Basil Blackwell, membru septuagenar al unei familii de librari din Oxford, care susținea că ultimii ani din viața sa au fost „pângăriți” de această carte. Dezgustat de carte, Taylor a sesizat procurorul general în iunie 1967, determinându-l să depună o plângere la Office of the Director of Public Prosecutions (DPP)¹⁵. Aceștia au răspuns că este prea târziu

¹⁵ Biroul directorului acuzării publice (n. r.).

controverse, dar referirile evidente și directe la homosexualitate, sex oral sau anal, au fost cu ușurință identificate de către cenzeni drept obscene. Prezentarea consumului de droguri de asemenea abundă în versurile lui Ginsberg, la fel și fanteziile sale sexuale sau despre procesele de excreție.

pentru ca Taylor să facă o plângere eficientă, întrucât deja peste 11 000 de exemplare fuseseră vândute, iar ritmul vânzărilor încetineea.

Procurorul general Sir Elwyn Jones a mai comentat: „Critica literară este aproape în unanimitate de părere că romanul are valoare literară.” Editorul l-a ironizat pe Taylor incluzându-i numele într-o reclamă apărută în ziarul *Sunday Times*, care preciza: „Sir Charles Taylor, membru al Parlamentului, a descris romanul *Last Exit to Brooklyn* ca fiind mizerabil, dezgustător și degradant. Este unul dintre cele mai importante romane care au venit vreodată din

Cu toate că poemul care dă și titlul volumului a fost cel mai sever criticat pentru imagistica sa obscenă, și pentru limbaj, alte poeme din volum de exemplu sărbătoresc pierderea virginității de către Ginsberg („Transcription of Organ Music”, „Transcripție de muzică de orgă”), deziluziile sale față de America și declarația „Fumez marijuana de câte ori am ocazia” („America”) sau alte referiri controversate. În esență, volumul în întregime a sa explorează ororile vieții poetului, după cum mai adăuga William Carols Williams la prefața sa la respectiva colecție, „țineți-vă cu grijă fustele, doamnelor, vom trece direct prin Iad”.

ISTORICUL CENZURII

Volumul *Howl And Other Poems* a fost mai întâi tipărit în Anglia la editura Villers, și apoi trimis spre America, la librăriile City Lights Bookstores în vara anului 1956, fără niciun incident la vamă. Pe 5 martie 1957, o a doua ediție a fost însă confiscată la San Francisco, de către oficialii vamali, 520 de exemplare fiind astfel reținute în port, motivul invocat fiind „cuvintele și sensurile scrierii sunt obscene... Nu trebuie să le vadă niște copii.” Lawrence Ferlinghetti, patronul librăriei City Lights Bookstores, s-a gândit să contacteze Uniunea Americană pentru Libertăți Civile, apoi a trimis opera înapoi în Anglia pentru a fi tipărită și a primit asigurări din partea UALC că va interveni dacă vor fi probleme legale. Astfel, când un procuror local a cerut permisiunea unui judecător federal să distrugă cărțile, UALC i-a anunțat pe colectorul vamal și pe procurorul respectiv că se va interveni în apărarea cărții. Astfel, procurorul a decis să renunțe la caz.

În ciuda deciziei favorabile a autorităților vamale, mai multe exemplare au fost apoi confiscate de către poliția din San Francisco, care susținea că acestea sunt nepotrivite pentru copii, cu toate că librăria City Lights Bookstore nici măcar nu avea vreo secțiune de cărți pentru copii. Lui Ferlinghetti i-au fost luate datele și amprente în San Francisco Hall of Justice, după ce a fost arestat de doi membri ai departamentului de poliție juvenilă.

America....”

Obrăznicia editorului a determinat un alt membru al Parlamentului, Sir Cyril Black (conservator), să invoce Secțiunea 3 din *Legea Publicațiilor Obscene din 1959*, pentru a-i ataca pe editori. Astfel, a înaintat o plângere oficială împotriva cărții în iulie 1966, cerându-i editorului să dovedească valoarea literară a cărții și să argumenteze de ce nu ar trebui interzisă. Magistratul care a primit plângerea era Sir Robert Blundell, unul dintre principalii oponenți ai cărții *Fanny HUI*, care a emis un mandat de percheziție pentru a fi confiscate toate exemplarele din librăriile din zonă. Procesul s-a desfășurat la Curtea Magistraților din Marlborough Street în noiembrie 1966, iar numeroșii martori ai acușării au fost consecvenți în exprimarea dezgustului față de scenele descrise în roman, mai ales despre violul brutal și umilirea prostituatei Tralala. Această secțiune a atras cele mai multe obiecții în cadrul procesului, fiind subliniate imaginile infernale pe care Selby le creează, umilirea și uciderea lui Tralala și indiferența rece a privitorilor. Magistratul de la prezidiu și-a exprimat dezgustul, argumentând: „Această carte prin descrierile sale merge mai departe decât orice altă carte simplu pornografică pe care am văzut-o vreodată în acest tribunal [și]... este mai posibilă să depraveze și să corupă decât oricare dintre acele orori la un loc.”

Treziți de opinia publicată a câtorva critici care declarau că Marea Britanie „a ajuns de răsul lumii civilizate”, Calder and Boyars au anunțat că vor continua publicarea. Ca reacție la aceasta, DPP a anunțat că îi va pune sub acuzare, pe baza secțiunii 2 din legea din 1959, care interzicea „posesia unui obiect sau material obscen în scopul obținerii unui câștig”. Procesul a fost stabilit pentru noiembrie 1967, și a fost ales un juriu format numai din bărbați, pentru a feri femeile de experiența tulburătoare de a citi respectiva carte. Procesul a durat nouă zile și a adus laolaltă numeroși martori proeminenți. Acușarea l-a pus în centrul atenției pe David Sheperd, un fost jucător-vedetă de cricket, care luase calea religiei și urma să devină episcop, și care nu a putut rămâne „nevătămat” citind romanul, deși ca activist social în zona East End din Londra, reușea să găsească echivalente pentru multe din personajele romanului în rândul clienților săi. Pentru a contraataca, Calder and Boyars au

alcătuit o listă de 30 de critici, scriitori, profesori și jurnaliști, care au lăudat opera lui Selby și modul de exprimare a temei. Efortul a fost zadarnic, întrucât, după ce au deliberat timp de cinci ore și jumătate, jurații au declarat că romanul este obscen și că „efectul lecturării aceste cărți este acela de a oripila, a șoca, a dezgusta, și îngreșoșa”. Cu toate că judecătorul a admis că romanul a fost publicat cu intenții bune de către o editură respectabilă, a aplicat însă o amendă de 100 de lire sterline editurii Calder and Boyars și i-a somat să plătească 500 de lire cheltuieli de judecată.

Editorii au făcut din nou apel la această decizie, fiind de această dată reprezentați de John Mortimer, care i-a convins pe judecătorii de la Curtea de Apel că în procesul precedent nu fusese explicată juraților suficient de detaliat complexitatea legii din 1959, fiind atribuit prea mult „bunului simț” și prea puțin legii. Drept rezultat, condamnarea a fost anulată și *Last Exit to Brooklyn* a putut fi publicată și comercializată în ediții complete și ne-expurgate. Pentru a evita alte litigii jenante, Secțiunea 3 din *Legea Publicațiilor Obscene din 1959*, a fost schimbată. *Last Exit to Brooklyn* este ultimul roman, poem sau piesă de teatru, judecat pe baza legii din 1959.

URLETUL ȘI ALTE POEME (HOWL AND OTHER POEMS)

Autor: Allen Ginsberg

Data și locul publicării inițiale: 1956, Statele Unite Editura: City Lights Books Forma literară: colecție de poezii

REZUMAT

Volumul *Howl And Other Poems* conține 11 poeme care explorează ceea ce poetul William Carlos Williams numea „urletul înfrângerii”. Dedicat colegilor săi scriitori Jack Kerouac, William Seward Burroughs și Neal Cassady, despre ale căror opere, Ginsberg susține: „Toate aceste cărți sunt publicate în Rai”, opera conținea părerile pătimase ale autorului despre numeroase tabuuri ale vremurii. Referirile mascate, camuflate, simbolice din aceste rânduri păreau să țină poemele destul de departe de anumite

Astfel, s-a ajuns la un proces în care nouă experți literari au fost chemați să apere „importanța socială” a poemelor lui Ginsberg: Mark Schorer, Leo Lowenthal, Walter Van Tilburg Clark, Herbert Blau, Arthur Foff, Mark Linenthal, Kenneth Rexroth, Vincent McHugh și Luther Nichols. Experții au descris opera ca fiind o „critică socială...”

o operă literară care lansează neîncetat acuzații *ideologice* împotriva societății americane”. Procurorul Ralph Macintosh a încercat în mod repetat să îi oblige pe martori să treacă poezia în proză, citind cu voce tare pasaje din *Howl* care conțineau ceea ce el etichetase drept cuvinte „murdare” și imagini sexuale. Mai mult, i-a ademenit pe experți întrebându-i dacă termenii pe care el îi vedea drept obsceni, ar fi putut fi schimbați sau evitați de către autor, însă judecătorul care prezida completul l-a oprit, spunând: „Este evident că un alt autor ar fi putut folosi un alt cuvânt”, dar că aceasta este în „sarcina autorului să decidă”.

În decizia sa, în legătură cu *Howl and Other Poems*, judecătorul a invocat decizia Judecătorului de la Curtea Supremă a Statelor Unite, William J. Brennan care fusese emisă doar cu patru luni mai devreme în cazul *Roth v. The United States* (1957), afirmând că „numai în cazul în care cărții ca întreg îi lipsește «importanța socială», ea poate fi etichetată drept «obscenă»... A mai adăugat că deși poemul conținea „idei neorto-doxe și controversate”, care erau exprimate ocazional prin cuvinte „vulgare și necioplite” precum „puță”, „fut”, „cur”, „pizdă”, „spermă” și „găoză”, opera este însă protejată de drepturile constituționale de exprimare și publicare. Horn a declarat, „un autor trebuie să fie aproape de realitate când își tratează subiectele, și trebuie să îi fie permis să își exprime gândurile în cuvintele sale proprii”.

Cu toate că decizia judecătorului Horn a fost favorabilă volumului *Howl and Other Poems* în 1957, acesta a rămas totuși controversat. În 1988, rețeaua de radio sponsorizată de ascultători, Pacifica Radio Network, nu a permis o emisiune în care se recita poemul *Howl*, care urma să fie parte dintr-o manifestare la nivel național împotriva cenzurii intitulată „Urechii deschise/minți deschise”, în seara de 6 ianuarie, 1988. Această decizie a fost luată după ce Departamentul de Justiție lansase amenințări cu câteva luni înainte, cu ocazia difuzării unei piese de teatru radiofonic despre homosexualitate. Decizia fusese de asemenea luată pe baza hotărârii Comisiei Federale a Comunicațiilor, din aprilie 1987, cum că posturile de radio vor fi sancționate pentru difuzarea unor „materiale care prezintă sau descriu, prin cuvinte în mod evident vulgare pentru standardele comunității, activități sau organe sexuale

sau excretoare". Ca reacție la decizia postului Pacifica, autorul a comentat: „Guvernul a stabilit acum niște reguli care au efectul de a intimida și speria mijloacele de exprimare... este ultima zvârcolire disperată a neo-conservatorilor lui Reagan.”

ZBOR DEASUPRA UNUI CUIB DE CUCI (ONE FLEW OVER THE CUCKOO'S NEST)

Autor: Ken Kesey

Data și locul publicării inițiale: 7 1962, Statele Unite Editura: Viking Press Forma literară: roman

REZUMAT

Zbor deasupra unui cuib de cuci este povestit din perspectiva lui Bromden, un american indian înalt și solid numit „The Chief”, care este internat într-un spital de boli mintale. El pretinde a fi mut ca reacție la mediul care îl înconjoară, dar sosirea lui Randle Patrick McMurphy, un guraliv pușcăriaș-artist care se prefăcuse că este nebun pentru a fi trimis la spitalul de boli mintale și nu la o tabără de muncă în folosul comunității, îi dă lui Bromden încredere și îl ajută să se revolte împotriva abuzivei și obtuzei domnișoară Ratched. Cunoscută pacienților sub porecla de Big Nurse¹⁶, ea conduce o foarte strict controlată secție a spitalului, în care pacienții sedați intensiv îi respectă inconștient ordinele fără comentarii și în care chiar și gardienii iau poziția de drepți, „gata de a reprima chiar și cea mai mărunță insurecție”. McMurphy perturbă mediul eficient și ordonat al lui Big Nurse cu buna sa dispoziție cu scopul său de a devasta stricta ei secție. Autoritatea înfricoșătoare a asistentei Ratched îl dezgustă pe McMurphy, care se prezintă într-un orbitor contrast față de ceilalți pacienți. Ei „de mult au renunțat la tentativa de a se emancipa. Blegi, docili, s-au predat în totalitate autorității ei neînfrânate.”

Rebelul, hazliu și nestăpânitul McMurphy este un luptător care iubește viața și plăcerile, un scandalagiu și un împătimit al jocurilor, și care zguduie rigid structurata lume prezidată de Ratched. Împotriva tuturor regulilor spitalului, el inițiază jocuri de noroc printre pacienți și aducepe ascuns femei și băuturi în spital. Văzându-l pe acesta sfidând-o deschis pe Big Nurse, ceilalți pacienți

¹⁶ Asistenta cea grasă (n. tr.).

treptat ies din inactivitatea lor temătoare și învață să își exprime bucuria, furia sau alte emoții care au fost mult timp reprimare. Asemenea comportamente devin periculoase pentru McMurphy, el fiind trimis acolo de către stat, și nu voluntar așa cum era în cazul celor mai mulți dintre pacienți, astfel că în funcție de comportamentul său se va decide perioada cât va sta. Cu cât mai mare va fi rebeliunea împotriva atmosferei de represiune create de Big Nurse, cu atât mai mare pericolul ca el să fie forțat să stea în spital pentru o perioadă mai mare.

De la furtul de țigări din dulapul asistentelor, până la furtul unei bărci pentru o partidă de pescuit a pacienților, McMurphy demonstrează nepăsare față de regulile care au dominat pentru mult timp viețile celorlalți internați. Vitalitatea și entuziasmul său schimbă în mod decisiv atmosfera spitalului. Escapadele sale au uneori consecințe dramatice care iau naștere din libertatea nou găsită a internaților. Un om se înecă în bazinul terapeutic după ce își prinde degetele în grila de pe fundul bazinului, iar tânărul Billy Rabbit își ia viața după ce asistenta Ratched îl amenință că îi va spune mamei sale că a făcut sex cu o prostituată, pe care McMurphy o adusese în salon. Chiar McMurphy însuși trebuie în cele din urmă să se recunoască învins în fața represiunii din spitalul de boli mintale, după ce o critică pe Big Nurse, acuzând-o de tratamentul brutal și de moartea lui Billy. La două săptămâni după acestea, McMurphy dispare din salon pentru o săptămână. La întoarcere, ceilalți pacienți refuză să îl accepte pe acest om schimbat și susțin că el este un impostor care „arată ca un manechin de la acele magazine...” O lobotomie pune capăt la tot ceea ce îl făcea pe McMurphy să fie uman și face din el exemplul perfect pentru ceea ce se întâmplă unui om care supără sistemul. Incapabili de a suporta imaginea prietenului lor lipsit de vitalitatea și nonconformismul obișnuite, pacienții decid să îi ofere un sfârșit demn. The Chief îl sufocă cu o pernă, apoi evadează din spital.

ISTORICUL CENZURII

Romanul a fost frecvent cenzurat și atacat ca fiind rasist, obscen și imoral din cauza limbajului vulgar sau din cauza ideii de subminare a autorității. Pacienții albi se referă la gardienii de culoare folosind cuvinte rasiste precum „cioroi”, „negrotei” sau

„sclavi”, iar asistentei japoneze de la o altă secție i se spune „Jap”. Numeroase obscenități populează pestrițul limbaj al lui McMurphy. Mai târziu, o descrie pe asistenta Ratched ca având „două balcoane” și ca o „cățea și o hrăpăreață și o castratoare”.

Considerându-se că textul lui *Fv* conține „limbaj obscen și mizerabil”, romanul a fost contestat în 1971 la Greeley, Colorado, unde părinții de la districtul școlar public au cerut ca acesta să fie eliminat de pe lista de lecturi opționale la un curs de Cultură Americană, împreună cu / *Never Promised You a Rose Garden*¹⁷ și *Love Story*. În 1974, cinci locuitori din Strongsville, Ohio, au dat în judecată consiliul educațional pentru a obține excluderea cărților *Zbor deasupra unui cuib de cuci* și *Manchild in the Promised Land* de la cursuri. Etichetându-le pe ambele drept „materiale pornografice”, ei au acuzat că cele două lucrări „glorifică activitățile criminale, au tendința de a corupe tinerii, și conțin descrieri de bestialitate, violență bizară, tortură, dezmembrare, moarte și excreție umană”. În 1975, cartea a fost eliminată din bibliotecile școlare din Randolph, New York, și Alton, Oklahoma, iar oficialii din educație din Westport, Massachusetts, au exclus romanul dintr-o listă de lecturi obligatorii în 1977. În 1978, romanul a fost interzis de la liceul St. Anthony Freemont, Idaho, iar contractul profesorului care l-a propus nu a mai fost prelungit, după ce părinții s-au plâns de limbajul conținut de roman. Inspectorul nu a citit cartea, dar a confiscat toate exemplarele de la elevi fără a încerca să determine dacă ea are vreo valoare literară sau educațională. Profesorul a susținut că trimisese o listă de lecturi cu condiția ca lecturi alternative să fie oferite acelor elevi care nu doresc să citească o anumită carte. Profesorul a colaborat cu Uniunea Americană pentru Libertăți Civile pentru a depune o plângere la Curtea de District din America, a Districtului Idaho, susținând că drepturile sale și ale studenților prevăzute în Primul Amendament și în Amendamentul Paisprezece, au fost încălcate. Nu s-a ajuns până la deliberări însă în procesul *Fogerty v. Atchley*. Romanul a fost de asemenea contestat în 1982 de către părinții elevilor de la Liceul Merrimack, New Hampshire unde a fost interzis, dar într-un alt caz, din 1986, la liceul Aberdeen, Washington,

¹⁷ Hannah Green, Nu ți-am promis niciodată o grădină de trandafiri, Ed. Trei

consiliul director al școlii a votat pentru menținerea lui în programa școlară.

CUPRINS

INTRODUCERE 5

CĂRȚI INTERZISE DIN MOTIVE POLITICE 7

ABATORUL CINCI SAU CRUCIADA COPIILOR

(SLAUGHTERHOUSE-FIVE; OR THE CHILDREN'S CRUSADE) 9

AMERICANUL CEL URÂT (THE UGLY AMERICAN) 18

ANDERSONVILLE 24

AREOPAGITICA 31

ARHIPELAGUL CULAC (THE CULAC ARCHIPELAGO) 1918-1956

36

BĂIATUL NEGRU (BLACK BOY) 44

COLIBA UNCHIULUI TOM (UNCLE TOM'S CABIN) 53

DOCTOR JIVAGO 60

DREPTURILE OMULUI (THE RIGHTS OF MAN) 66

EU SUNT MOMEALA (I AM THE CHEESE) 72

FARSA SECOLULUI XX (THE HOAX OF THE TWENTIETH CENTURY) 82

FERMA ANIMALELOR (ANIMAL FARM) 92

FIICA LUI BURGER (BURGER'S DAUGHTER) 95

FRUCTELE MÂNIEI (CRAPES OF WRATH) 100

ÎN SPIRITUL CALULUI SĂLBATIC (IN THE SPIRIT OF CRAZY HORSE) 115

JOHNNY ȘI-A LUAT PUȘCA (JOHNNY GOT HIS GUN) 129

LUPTA MEA (MEINKAMPF) 133

MANIFESTUL PARTIDULUI COMUNIST (MANIFESTO OF THE COMMUNIST PARTY) 141

1984 150

PE FRONTUL DE VEST, NIMIC NOU (IM WESTEN NICHTS NEUES) 157

PRINCIPELE (IL PRINCIPE) 163

RELĂȚIILE DINTRE STATELE UNITE ȘI VIETNAM

(UNITED STATES VIETNAM RELATIONS), 1945-1967 169

JARA CELOR LIBERI: O ISTORIE A STATELOR UNITE ALE AMERICII

(THE LAND OF THE FREE: A HISTORY OF THE UNITED STATES)

180

UN INTERVAL REZONABIL (DECENT INTERVAL) 192
VÂNĂTORUL DE SPIONI (SPYCATCHER) 200
CĂRȚI INTERZISE DIN MOTIVE RELIGIOASE 207
BIBLIA 211
BISERICA: HARISMĂ ȘI PUTERE (ICRE/A: CARISMA E PODER)

219

CELE NOUĂZECI ȘI CINCI DE TEZE 223
COPIII DE PE ULICIOARĂ (CHILDREN OF THE ALLEY) 228
CORANUL 232
O TRAGEDIE AMERICANĂ (AN AMERICAN TRAGEDY) 373
PAMELA, SAU VIRTUTEA RĂSPĂLĂTITĂ
(PAMELA, OR VIRTUE REWARDED) 376
PENTRU TOTDEAUNA (FOREVER) 378
PEYTON PLACE 381
SANCTUAR (SANCTUARY) 384
TROPICUL CANCERULUI (TROPIC OF CANCER) 386
TROPICUL CAPRICORNULUI (TROPIC OF CAPRICORN) 386
ULISE (ULYSSES) 397
CĂRȚI INTERZISE DIN MOTIVE SOCIALE 395
AUTOBIOGRAFIA LUI BENJAMIN FRANKLIN
(THE AUTOBIOGRAPHY OF BENJAMIN FRANKLIN) 397
AVENTURILE LUI HUCKLEBERRY FINN
(THE ADVENTURES OF HUCKLEBERRY FINN) 399
BĂIATUL ÎN TARA FĂGĂDUINȚEI
(MANCHILD IN THE PROMISED LAND) 404
CATCH-22 407
CLOPOTUL DE STICLĂ (THE BELL JAR) 410
CU GÂNDUL LA ANNIE (ANNIE ON MY MIND) 414
CUJO 417
DE VEGHE ÎN LANUL DE SECARĂ (THE CATCHER IN THE RYE)

420

DU-TE ȘI-NTREAB-O PE ALICE (GO ASK ALICE) 424
FAHRENHEIT 451 427
FIRE DE IARBĂ (LEAVES OF CRASS) 431
ÎNTÂLNIRE ÎN SAMARRA (APPOINTMENT IN SAMARRA) 434
JURNALUL ANNEI FRANK (ANNE FRANK'S DIARY) 437

LITERA STACOJIE (THE SCARLET LETTER) 440
MINUNATA LUME NOUĂ (BRAVE NEW WORLD) 443
NEGRU CA MINE (BLACK LIKE ME) 446
O ALTĂ TARĂ (ANOTHER COUNTRY) 449
OAMENI ȘI ȘOARECI (OF MICE AND MEN) 451
PORTOCALA MECANICĂ (A CLOCKWORK ORANGE) 455
POVESTIRI DIN CANTERBURY (CANTERBURY TALES) 459
PRÂNZUL DEZGOLIT (NAKED LUNCH) 463
SĂ UCIZI O PASĂRE CÂNTĂTOARE (TO KILL A MOCKINGBIRD)

466

ULTIMA IEȘIRE SPRE BROOKLYN (LAST EXIT TO BROOKLYN)

468

URLETUL ȘI ALTE POEME (HOWL AND OTHER POEMS) 472
ZBOR DEASUPRA UNUI CUIB DE CUCI
(ONE FLEW OVER THE CUCKOO'S NEST) 475

în colecția TOTAL au apărut:

Paul RUSSELL

CELE MAI INFLUENTE 100 DE PERSONALITĂȚI GAY

D. EVANS

DICȚIONAR INTRODUCȚIV DE PSIHANALIZĂ LACANIANĂ

Jean FERRÉ

DICȚIONAR DE SIMBOLURI MASONICE

N. COSMESCU

FORMULA 1. SCENA ȘI CULISELE MARILOR PREMII

Rosa Sala ROSE

DICȚIONAR CRITIC DE MITURI ȘI SIMBOLURI ALE
NAZISMULUI

Malek CHEBEL

DICȚIONAR DE SIMBOLURI MUSULMANE

Hans-Dieter OTTO

LEXICONUL ERORILOR MILITARE

Francesco Monte

MAGIA VISELOR – DICȚIONAR DE SIMBOLURI ONIRICE

Călin Hentea

NOILE HAINE ALE PROPAGANDEI

Robert L.D. Cooper

CODUL FRANCMASONILOR DEZVĂLUIT – Adevărul despre

Cheia lui Solomon și Frăție

Brandon Toropov și Pr. Luke Buckles RELIGIILE LUMII –
GHID ESENȚIAL

Frank Sanello

CAVALERII TEMPLIERI – RĂZBOINICII DOMNULUI,
BANCHERII DIAVOLULUI

Kathleen TURNER

SPĂLAREA CREIERULUI – ȘTIINȚA MANIPULĂRII

Walter-Jorg LANGBEIN LEXICONUL ERORILOR BIBLICE

A atenționa asupra erorilor biblice nu constituie un atac la adresa Bibliei. Nici a indica erorile nu presupune o îndepărtare de la Cartea Cărților. Ci este o condiție pentru apropierea de adevăratele afirmații ale Vechiului și Noului Testament.

Există în Biblie contraziceri clare, fără echivoc și insurmontabile, precum și greșeli istorice de netăgăduit. Edițiile biblice actuale nu conțin textele originale, ele fiind, de fapt, traduceri efectuate după traduceri. Prin transpunerea textelor dintr-o limbă în alta se strecoară însă numeroase erori, care, deși mici, pot să ducă la răstălmăciri grave. Avem de-a face cu erori din neatenție sau cu falsificări conștiente?

Erorile biblice nu provin numai din transcrierea eronată a venerabilelor texte. Volumul lui Walter-Jorg Langbein, autor de succes cu o solidă educație teologică, promovează o mai bună înțelegere a Bibliei, dezvăluind diversele erori (de interpretare, de traducere etc.) și reconstituind enunțurile originare ale textului.

Ne aflăm acum la începutul celui de-al treilea mileniu după Hristos. Astăzi este pe deplin legitim ca porunci cu totul neacceptabile să fie abandonate ca fiind erori, chiar dacă sunt atât de clar formulate în Vechiul Testament. Nimeni nu va mai urma porunca de a uide cu pietre copiii obraznici. Nimeni nu va mai vedea în recăsătorirea celor divorțați un delict vrednic de moarte. Și nimeni nu va pretinde pedeapsa cu moartea pentru homosexuali. Niciun bărbat nu-și va uide cu pietre soția atunci când va constata că nu este fecioară.

Jean-Jacques BEDU

CODUL DA VINCI – SURSELE SECRETE

Tot adevărul despre o mare mistificare!

Tot adevărul despre Stăreția Sionului, Rennes-le-Château, Templieri, Francmasoni, Illuminati, Rozacruzieni, Ordinul Frăției Polare, Graal, Sinarhie.

În timp ce, pe la începutul anilor '90, reușea să dezlege definitiv enigma tezaurului de la Rennes-le-Château, Jean-Jacques Bedu a fost nevoit să se confrunte direct cu Stăreția Sionului. Această societate misterioasă apare într-o lumină nouă și cu totul falsă în uimitorul roman al lui Dan Brown.

Care este geneza Stăreției Sionului? Cine se ascunde în spatele acestei organizații și care sunt intențiile ei? Care este natura acestui cumplit secret transmis, cu prudența inițiaților, de societăți misterioase ce ies la iveală din negura timpului? *Codul Da Vinci-Sursele secrete* este cartea care îndrăznește, în sfârșit, să meargă mult mai departe în miezul romanului scris de Dan Brown, pentru a extrage elementele necesare realizării acestui fenomen editorial. *Codul Da Vinci – Sursele secrete* este o călătorie în interiorul mecanismelor secrete ale Stăreției Sionului, Francmasoneriei, Ordinului Frăției Polare, mișcărilor sinarhice,

Templierilor, Iluminaților din Bavaria, sub pecetea Graalului și semnul Rozei și al Crucii.

Jean-Jacques BEDU

ÎNGERI ȘI DEMONI – SURSELE SECRETE

O veche confrerie secretă: Illuminati...

Desemnând această societate misterioasă ca piatră unghiulară a romanului său și atestând că este foarte veche, Dan Brown, ca un adevărat apostol al literaturii „conspiraționiste”, nu a comis oare o nouă stângăcie criticabilă?

Îngeri și demoni, sursele secrete este singura carte care îndrăznește să dezvăluie tot ce se ascunde în spatele acestor *Illuminati* și a Noii Ordini Mondiale: rețele neonaziste și ocultiste, foarte structurate, străduindu-se să ne facă să credem că lumea este guvernată de această societate misterioasă cu ramificații multiple.

Griffith EDWARDS

DROGURILE – O TENTATIE UCIGAȘĂ

„Probabil cea mai judicioasă și mai bine scrisă carte de informare despre politica în privința drogurilor publicată vreodată... la fel de utilă publicului larg ca și cercetătorilor, clinicienilor și

factorilor de decizie politică.” Griffith EDWARDS este expert mondial în problemele dependenței de droguri și de alcool. Fondator al Centrului Național de Dependență din Statele Unite ale Americii, consilier și consultant al guvernelor din întreaga lume, din Bolivia până în Rusia, fără să uităm Casa Albă, având cărți traduse în peste douăsprezece limbi.

De ce canabisul a devenit ilegal în secolul al XX-lea și de ce, în zilele noastre, este reacceptat pe o scară din ce în ce mai largă? Cât de eficientă va putea fi legislația de acordare a licențelor în schimbarea obiceiurilor populației legate de consumul de băuturi alcoolice? Ce au în comun consumul de opiu cu cel de LSD? De ce oamenii din țări diferite și din epoci diferite se raportează diferit la aceleași droguri și cum influențează acest aspect deciziile pe care le luăm în privința controlului drogurilor?

Cartea de față este o abordare cu totul nouă și lucidă a controversatei probleme a drogurilor. Pornind de la considerația că toate drogurile – de la valiu la cocaina „crack” – sunt mai mult decât suma elementelor lor chimice, autorul susține ideea că efectele drogurilor depind de cadrul social, de moștenirea istorică și de psihologia individului la fel de mult ca de drogul propriu-zis.

Explorând atitudinile și metodele de control asupra drogurilor din întreaga lume – de la utilizarea socială a khat-ului în Yemen până la restricțiile privind fumatul în barurile din New York –, lucrarea de față tratează pe larg uzul și abuzul de droguri în raport cu libertatea personală, dreptul la plăcere, responsabilitățile guvernelor și impactul globalizării.

Jonathan VANKIN & John WHALEN

CELE MAI MARI 80 DE CONSPIRAȚII DIN TOATE TIMPURILE

Cartea de față cuprinde 80 de teorii privind atât evenimente petrecute într-un trecut mai îndepărtat, cât și unele ce au avut loc cu foarte puțin timp în urmă, dar al căror mister nu a fost încă elucidat. În spatele acestor evenimente stau, afirmă autorii, conspirații – o așa-zisă Mână Invizibilă care controlează lumea. Presupuneri – sprijinite de o documentare solidă – scot la lumină fapte incredibile, dar chiar incredibilul este cel care îi ține la adăpost pe conspiratori. Câteva exemple: Enron – o *falsă* criză a energiei, care a generat însă o criză economică *reală* și devastatoare; Antrax – cine sunt cei care

au trimis bacteria ucigătoare în plicuri, prin poștă, la Congresul SUA? Cine a fost așa-numitul Zodiac Killer – cel care a ucis adolescenți aflați la prima lor întâlnire? Este Internetul un fel de Big Brother care stă cu ochii pe noi tot timpul? www înseamnă oare 666 -numărul Fiarei apocaliptice? Lady Diana a fost oare victima unui ritual satanist?

Hélène RENARD DICȚIONAR DE VISE

Acest dicționar, unic în felul său, este un adevărat instrument de cunoaștere a eului. În cartea de față, Hélène Renard trece în revistă peste o mie de imagini, ne amintește înțelesul ascuns al simbolurilor tradiționale (din mituri, legende...) și ne descifrează explicațiile psihanalizei (Freud, Jung...). Totodată, autoarea ne oferă cheia nenumăratelor exemple de vise și maniera de a le interpreta.

Cum să ni le amintim? Care sunt noțiunile și semnificațiile lor principale? Să fie vorba de niște semne de rău augur sau de bun augur? Sunt tot atâtea întrebări la care, de acum, veți putea avea răspuns.

Așadar, considerați încă de pe acum acest dicționar drept cartea dumneavoastră de căpătâi, dar țineți minte că trebuie să-l consultați... la trezire!

Hélène Renard, ziaristă și scriitoare, a fondat în 1981, împreună cu Christian Charrière, emisiunea Le Bureau des rêves. Moderatoare pe parcursul a șapte ani a emisiunilor Matin Bonheur pe postul tv France 2, și Rêves et Réalité pe postul de radio R.T.L., ea interpreta în direct visele telespectatorilor și ascultătorilor.

Michael SHAPIRO

CEI MAI INFLUENȚI 100 DE EVREI DIN TOATE TIMPURILE

O clasificare a celor mai influenți 100 de evrei din toate timpurile... Oameni care au schimbat modul în care trăim și gândim. De la Avraam la moartea lui Simon Bar Kokhba în tragica revoltă împotriva romanilor din anul 135 e.n., poporul evreu a exercitat asupra civilizației umane o influență mai profundă și mai durabilă decât orice altă cultură antică. Desigur, și alte popoare și-au adăugat propriile comori la zestrea umanității: guvernarea babiloniană, inventivitatea chinezească, arhitectura egipteană, filosofia, literatura și democrația grecească, misticismul hindus, imperialismul roman – toate au fost contribuții majore la mersul înainte al istoriei.

Dar evreii au fost poporul care i-a născut pe Moise și pe Isus din Nazaret și care l-a inspirat pe Profetul Islamului. Credința creștinilor și musulmanilor într-un singur Dumnezeu provine direct din Ș'ma-ul israelit: „Ascultă, Israele, pe Domnul Dumnezeuul tău, Domnul este Unul!” Aceste cuvinte, prima dată rostite într-un deșert aproape lipsit de viață, au înflorit în credințele a miliarde de oameni.

Claude MOSSE

MARILE IMPOSTURI ALE ISTORIEI

Marile imposturi ale istoriei este o carte binevenită, căci Claude Mosse, apelând la arta povestitorului și la rigoarea istoricului, reia unele mituri din istoria noastră (Nero, Ioana d'Arc, Cristofor Columb, Cleopatra, Casanova, Lucreția Borgia) și înlocuiește imagini transmise nouă cu pioșenie de legendă cu fapte și personaje în contextul vremii lor. În urma acestui demers, înfăptuit cu pasiune și onestitate, cititorul se vede pus față în față cu câteva surprize: Nero este reabilitat, Columb este „demască”, Ioana d'Arc este tratată fără menajamente și ne apare mai puțin impresionantă prin imperfecțiunile ei, la urma urmei absolut omenești. Continuându-și periplul istoric, autorul se întreabă de ce să fie asociată Lucreția Borgia cu crimele comise de clanul său când, de fapt, ea și-a consacrat o bună parte din viață pentru a se îngriji de săraci și de cei suferinzi cu o sfințenie demnă de luat în seamă. Cleopatra, o seducătoare îndrăgostită căreia Liz Taylor i-a împrumutat din frumusețea ei, nu a fost decât o prostituată cinică mânată doar de dorința de a domina Roma și Atena? Wilhelm Tell nu a fost decât un personaj de legendă pe care s-a întemeiat identitatea elvețiană? Oare Statele Unite ale Americii constituie într-adevăr o democrație?

Acestea și altele sunt subiecte din care cititorul se va înfrupta cu voluptate. Diversitatea lor dovedește că, în orice vreme și cu bună-credință, se pot clătina reputații sau tradiții care coboară din legendă, din impostură ori din mit, doar prin voința de a nu ține cont decât de sursele de cea mai mare încredere, întru stabilirea adevărului istoric.

Tory Czartowski

CELE MAI IMPORTANTE 500 DE MĂRCI ALE LUMII

De unde vine numele Marlboro? Ce au de-a face Pilsener Urquell cu Africa de Sud, Nokia cu un jder și pilula pentru potență

Viagra cu cascada Niagara? De ce există două tipuri de bere Budweiser? Și de ce nu are voie Henkel să-și comercializeze detergenții în Marea Britanie și în Franța sub numele de Persii?

Că în rețeta pentru Coca-Cola se regăsea inițial și cocaină știu mulți. Dar cărei întâmplări îi datorează acest suc carbonatat de culoare închisă triumful său este o necunoscută pentru marea majoritate. La vremea când a fost inventată,

Coca-Cola era doar una dintre multele băuturi carbogazoase de pe piață. Dar pentru că exact în anul în care a fost lansată a fost decretată o lege a abstenenței în Atlanta, ea a reușit să se impună și a devenit băutura răcoritoare numărul unu, mai întâi în Statele Unite ale Americii și mai apoi în toată lumea.

Acest dicționar al brandurilor, alcătuit în urma unor cercetări riguroase, vă prezintă date uimitoare despre mărci care ne înconjoară la tot pasul – de la Adidas la brichetele Zippo și de la batistele de hârtie Tempo până la țigaretile Gauloises. Sunt amintite toate amănuntele importante: de la data înființării firmei până la ideea de bază și produsele concurente.

O lectură instructivă și distractivă totodată, precum și o neprețuită bază de date pentru toți cei interesați de cunoaștere.

Hans-Dieter Otto

LEXICONUL ERORILOR JURIDICE

Justiția trebuie să vegheze, astfel încât să se facă dreptate – acesta este un scop nobil. În situația ideală poliția, procurorii și judecătorii luptă pentru combaterea criminalității, pentru a se putea vorbi despre siguranța statului și a cetățeanului. Există, însă, și o „latură neagră” a puterii statului: în toate epocile și în toate țările s-au comis erori juridice, datorită faptului că cercetările se efectuează neglijent, datorită erorilor comise în sistemul judiciar sau prin acțiuni voite. Toți acești factori au urmări serioase, urmări care, de cele mai multe ori, nu au remediu. Hans-Dieter Otto a adunat în acest compendiu cele mai spectaculoase erori juridice, situații în care persoane nevinovate au sat în spatele gratiilor sau au fost chiar executate, în timp ce adevărații vinovați au fost pedepsiți foarte târziu, au primit pedepse blânde sau nu au fost pedepsiți niciodată. Uneori se ia în discuție o infracțiune care... nici măcar nu a fost comisă.

Aceasta este „cartea neagră” a nereușitelor Justiției, o carte atractivă, care stârnește indignarea, o carte șocantă.